ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 84/2019
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ
19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 64 ވަނަ ޖަލްސާ
1441 C 16
13 ނޮވެންބަރު 2019
(ބުދަ ދުވަސް)
ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 9:04
ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 17:00

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް، ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދު)
19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ފަސްދޮޅަސް ހަތަރުވަނަ ޖަލްސާ
13 ނޮވެންބަރު 2019 (ބުދަ ދުވަސް)
1. ޙަމ ދ ޞަ ލަވާތ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال ر حمن ال ر حيم، الحمد هل وال ص الة وال س ال م على رسول هلا وعل ى آله وصحبه ومن وااله. މަޖިލިސް
ފެށުނީ.
2. ހާޒިރީ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަދަކީ 13 ނޮވެންބަރު 2019 ވީ ބުދަ ދުވަސް. މިއީ ވިހާ ނަކަތުން 13 ވަނަ ދުވަސް. 1441 ވަނަ އަހަރުގެ
ރަބީޢުލްއައްވަލް މަހުން 16 ވަނަ ދުވަސް. އަޅުގަނޑުމެން އިށީނދެ މިތިބީ ނަވާރަވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
64ވަނަ ޖަލްސާގައި. މި ވަގުތު މަޖިލީހަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 35 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ސަލާމުގައި 3
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ރަސްމީ ދަތުރުފުޅުގައި ތިއްބެވީ، ދެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
3. އެޖެންޑާ އި ޢު ލާން ކުރުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަދުގެ އެޖެންޑާއަކީ އޖ.64/2019/
4. ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
1

ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން.
-4.1 ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު 58/2019 އިން 67/2019 އަށް؛ އެއީ 19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 41 ވަނަ
ޖަލްސާއިން ފެށިގެން 50 ވަނަ ޖަލްސާގެ ޔައުމިއްޔާ. މި ޔަ އުމިއްޔާތައް މަޖިލީހުގެ ވެބްސައިޓުގައި ޝާ އިޢުކުރުމަށްފަހު
އެއްވެސް މެންބަރަކު އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅާފައިނުވާތީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު ގެ 218 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ
މަތީން، މި ޔައުމިއްޔާތަކަކީ ރިޔާސަތުން ގަބޫލުކުރާ ޔައުމިއްޔާތަކެއް ކަމު ގައި އިޢުލާންކުރަން.
5. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ހިންގަމުން މި ގެންދާ މަސައްކަތަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތު ގެ މަތީން، 2020 ވަނަ
އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް. މިހާތަނަށް މި މަސައްކަތުގައި އަޅުގަނޑުމެނަށް 6 ގަޑިއިރާއި 15
މިނެޓު ހޭދަކުރެވިއްޖެ. 24 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވައިފި. މިއަދު ވެސް އަޅުގަނޑަށް ފެންނަފެނުމުގައި
ހަވީރު 5 ޖަހަންދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާ ކުރިއަށްދާނެ. އޭރުން ވެސް، މިހާރު ހިސާބު ފެންނަ ގޮތުގައި އަދި ހުރިހާ
މެންބަރުންނަށް ވާހަކަފުޅުދައްކަވައި ނުނިންމެވޭނެ. އެހެންވީމާ، އިތުރު ޖަލްސާއެއް ނުވަތަ މި ރޭ އިތުރަށް ޖަލްސާ
ކުރިއަށް ގެންދިއުން ނުވަތަ މާދަމާ އިތުރު ޖަލްސާއެއް ބޭއްވުން ، މި ދެ ގޮތުންކުރެ އެއް ގޮތް އަޅުގަނޑުމެން
ނިންމާންޖެހޭ. ވޯޓުގެ ގަޑީގައި މިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ގޮތެއް ނިންމާނަން.
6. ނުނިމި ހުރި މަސައްކަތް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ބަޖެޓުގެ ބަހުސްގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މެންބަރުންގެ ދާއިރާގެ ކަންކަންކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ބަޖެޓުގައި ހުރި
ވާހަކަތަކާއި އަދި މުޅި ޤައުމާއި އިޤްތިޞާދަށް ބަޖެޓާ ގުޅޭ ގޮތުން ނުކުންނާނެ ނަތީޖާތަކަށް އެބަ ވިސްނަވާ. އަދި
އަޅުގަނޑަށް ފެނުނު ގޮތުގައި ވަރަށް ރަނގަޅު ބަހުސް އެބަ ކުރިއަށްދޭ. މިހާރު އަޅުގަނޑު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް. އެއަށްފަހު މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސަށް އަޅުގަނޑު މަޖިލީހުގެ ތަރުތީބުގެ
ބޭރުން ފުރުޞަތުއަރުވާނެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން. އެއީ މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް ރިޔާސަތާ މިއަދު ފަހުން
ހަވާލުވެވަޑައިގަންނަވަން ޖެހިވަޑައިގަންނަވާނެތީވެ. މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް.
2

މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020 ގެ ބަޖެޓު ގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ދައްކަން ފަށަން ގަސްތުކުރަނީ މަޒީއަށް
ގޮސްލާފަ. ފަހަތަށް ޖެހިލާފައި މީގެ އަށެއްކަ، ނޫނީ 8 ނޫނީ 9 އަހަރު ފަހަތަށް ޖެހިލާފަ. މި ބަޖެޓު އެކުލަވައިލުމަށް
ބަދަލުތަކެއް ގެނުވި ހިސަބާ ހިސާބުން ފެށިގެން. އިންގިލާބެއް ؛ ބަޖެޓަށް އިންގިލާބެއް ގެނެސްދިން ހިސާބުން ފެށިގެން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނޭނގި ތިއްބާ، އަޅުގަނޑުމެން ވާނުވާއެއްގައި ތިއްބާ، އަޅުގަނޑުމެން
ވިސްނައިނުލާ ތިއްބާ ބާލިޣުވެއްޖެ. ޅަ އުމުރު ނިމިއްޖެ. ޒުވާން އުމުރަށް އަޅައިފި. އެންމެ ކުޑަކޮށް ތަރައްޤީވެފައިވާ
ލިސްޓުން މި ޖަޒީރާ ރާއްޖެ ނެތިގޮއްސި. ތަރައްޤީ ވަމުން އަންނަ ލިސްޓަށް ޖަޒީރާ ރާއްޖެ ޖެހިލައިފި. ހަމަ އިސްކޮޅަށް
ތެދުވުމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ދަނޑިވަޅުގައި މަޖުބޫރުވެއްޖެ. ހިންދެމިލުމަށް، ހަށި ސީދާކޮށްލުމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މަޖުބޫރުވެއްޖެ. ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބެމުންދިޔަ އެތަކެއް އެތަކެއް ފުރުޞަތުތަކެއް ނިމުމަކަށް އަތުވެއްޖެ. ދިވެހިންނަށް
ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބެމުން އައި އެހީތަކާއި، ލިބެމުންދިޔަ ތަމްރީނުގެ ފުރުޞަތުތައް ގެއްލި ނިމިއްޖެ. ސަލާންޖެހުމުގެ
ސްޓައިލް އެހެން ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަދަލުކުރުމަށް މަޖުބޫރުކުރުވައިފި. އަމިއްލަ ހިތްވަރުދައްކައި، އަމިއްލަ
ކުޅަދާނަކަން ދައް ކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަޖުބޫރުވެއްޖެ. އަޅުގަނޑުމެން މި ޖަޒީރާގެ މުހިން މުކަން އެހެން ފަރާތްތަކަށް
އިހުސާސްކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެނަށް މަޖުބޫރުވެއްޖެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުމާއި ފިކުރު އެ ދުވަހު އޮތީ އެ ގޮތަށް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެތަކެއް އެތަކެއް ގޮންޖެހުންތަކެއް ގެ ތެރެއިން ޤައުމަށް، ރާއްޖެއަށް ، މި ދައުލަތް ހިންގުމަށް އައު
ގޮތްތަކެއް ހޯދަން އޭރުގައި ވަނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަޖުބޫރުވެފަ. ބޯދާގޮތް ދޫކޮށް ، ދުނިޔޭގެ ތަހުޒީބުވެފައިވާ އެހެނިހެން
ޤައުމުތަކުގައި ކަންކުރަމުންދާ ގޮތަށް ކަންކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ދުވަހު ވަނީ މަޖުބޫރުވެފަ. އެހެންނަމަވެސް، އެ
ކަންކަން އެ ގޮތަށް ކުރުމުގެ ހިތްވަރާއި ، ފަންވަރާއި، ޚިޔާލާއި، ވިސްނުމާ އި، ކެރުންހުރި ވެރިއެއް އެ ދަނޑިވަޅަށް
ފާޅުވީ މާތް اله އަޅު ގަޑުމެންނަށް ނިޢުމަތެއްގެ ގޮތުގައޭ އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވިދާނެ، ބުނެވިދާނެ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އާދެ! މަލްޓިޕާޓީ ސިސްޓަމެއްގެ ތެރެއިން ފުރަތަމަ ޑިމޮކްރެޓިކް އިންތިޚާބު ބާއްވައި، ސިޔާސީ ހަލަބޮލި
ކަނޑެއްގެ ތެރެއިން ޓެކްސްނެގުމުގެ ނިޒާމަށް ތަޢާރަފުކުރުމުގެ ހިތްވަރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރައީސަށް
ލިބިވަޑައިގަތީތީ އަޅުގަނޑު އެ ދުވަހު އަޖައިބުވި. އެ ދުވަހު އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރި ، ހިތާއި ހިތުން ބުނެލެވުނު، މިއީ
ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ސިޔާސީ މީހަކު ކުރާ ޒާތުގެ ބާވަތުގެ ކަމެއް ނޫނޭ. އެ ދުވަހު އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރި، މިކަން މި
ކުރަނީ ކޮންކަހަލަ ވިސްނުމެއްގައިބާއޭ. އެ ދުވަހު އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރި، ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ހިތްވަރުގަދަ ވެރިޔަކަށް
ނޫނީ މި ކަންތައްކުރުމުގެ ހިތްވަރެއް ނުލިބޭނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އޭރުގައި ، އެ ދުވަސްވަރު 2 ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް ކުރެއްވި. އެއް ކަމަކީ ، ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުން ހަމަ މަދުކުރީ، ކަނޑައެޅިގެން މި ޤައުމަށްޓަކައި.
ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު ތަނެއް މަދުކުރެއްވި. އެ ހިތްވަރުގައި އެކަން ކުރެއްވީ. ދެން 2 ވަނަ އަށް ކުރެއްވި ކަމަކީ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ޓެކްސްގެ ނިޒާމު ތަޢާރަފުކުރުން. އަޅުގަނޑު ޔަޤީ ން، ރައީސް އެ ދުވަހު އެކަން ކުރެއްވީ ފަހަރެއްގައި ވެސް
3

ސިޔާސީގޮތުން ލިބިދާނޭ ގެއްލުމަކަށް ބަލައިގެނެއް ނޫން. ރައީސް، އެ ދުވަހު އެކަން ކުރެއްވީ، ރައީސަށް ލިބިދާނޭ
ބޮނޑިއަށް، ބޮއިފާނޭ ބޮނޑިއަކަށް، މީހަކު ދައްކަފާނޭ ވާހަކައަކަށް ބަލައިލައިލައިގެން ހުރެގެންނެއް ނޫން. އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ، އެ ދުވަހުގެ އެ ފިޔަވަޅަކީ ހިތްވަރުގަދަ ފިޔަވަޅެކޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ބަލަނީ، ޤައުމަށް
ޓަކައި ވީ ޤުރުބާނީއެއްގެ ގޮތުގައި އެ ދުވަހުގެ އެ ފިޔަވަޅު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤައުމެއްގެ ރައްޔިތުންނަށް
ހަމަޖެހިލައި އެކުވެރިކަމާ އެކު ދުނިޔަވީ ކަންކަމުގެ ވާހަކަދައްކާލައިގެން އުޅެވޭނީ އަސާސީ ޙައްޤުތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ކަށަވަ ވަރުވީ ވަގުތަކުން. މި ނިމިދިޔަ ފަސް އަހަރު އަޅުގަނޑުމެނަށް ދައްކަންޖެހުނު ވާހަކައަކީ ، އަސާސީ ޙަ އްޤުތަކުގެ
ވާހަކަ. އަޅުގަނޑުމެން އުޅެންޖެހުނީ އެ ކަންކަން ހޯދުމަށް މަގުތަކަށް ނުކުމެ. ސިޔާސީ މީހަކަށް، ސަރުކާރުގެ
މުވައްޒަފަކަށް، ވިޔަފާރިވެރިޔަކަށް، އާދައިގެ ނިކަމެތި ރައް ޔިތަކަށް ރައްކާތެރިކަމެއް، ހި މާޔަތެއް މި ޤައުމުގައި މި
ވޭތުވެދި ޔަ 5 އަހަރުގައި ނެތް. ފޭރުމާއި، ވައްކަމާއި، ކޮރަޕްޝަނާއި، މާރާމާރިއާއި، މީހުން މެރުން މި ރާއްޖޭގައި އޮތީ
އިންތިހާއަށް އިތުރުވެގެންގޮއްސަ. މުޅި ދައުލަތް އޭގައި އެކުވެފަ. ދައުލަތާ އެއްކޮށް މަސައްކަތްކުރަމުންދިޔައީ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތަރައްޤީގެ ވާހަކަ އެހެން ގޮތަކަށް ދެއްކޭނޭ ފުރުޞަތެއް މި ވޭތުވެދިޔަ 5
އަހަރަކު އަޅުގަނޑުމެނަށް ލިބިގެނެއް ނުދިޔަ. މި މަޖިލިސް ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން އަނގަ ހުޅުވައިލާ ކޮންމެ ފަހަރަކު
ދަތްދޮޅި ދުއްވައިލަ އިފާނެކަމުގެ ބިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ތިބެންޖެހެނީ މިތާނގައި ބިރުން. އެމް.އެން.ޑީ.އެފް މީހުން
ތިބެނީ ވަށައިލާފަ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ލޯ ހުޅުވައިލައިފިނަމަ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ލޮލަށް ޕެޕަރސްޕްރޭ ޖަހައިފާނެތީވެ
އަލުގަނޑުމެން ތިބެނީ ބިރުން . މިތާ އެތެރޭގައި ފުލުހުން އެ ތިބެނީ އެކަމަށް ތައްޔާރަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް .
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް ދިވެހިންނަށް ތަރައްޤީ، ލުއިފަސޭހަ ގޮތް ހޯދައިދޭނޭކަމާ މެދު
އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި ، އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި ކުޑަ ވެސް ޝައްކުކަމެއް ނެތް. ދިވެހީންނަށް ކުރިއެރުން ގެނެސްދިނުމަށް،
ދިވެހީންނަށް ހަމަހަމަކަން ގެނެސްދިނުމަށް ކުރެވެން ހުރި ހުރިހާ މަސައްކަތެއް ކުރާނޭކަމާ މެދު އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި
ހަމަ ކުޑަ ވެސް ޝައްކުކަމެއް ނެތް. އެގޮތުން، އެންމެ އާދައިގެ ނިކަމެތީންނާއި ފަގީރުންނާ އޮންން ފަރަގު
ކުޑަކުރުމަށާއި، ރައްޔިތުންނަށް ދޭ އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކޮށް، މަތިކުރުމަކީ މުހިންމު ކަމެއް
ކަމުގައި ދެކޭތީވެ، ދައުލަތަށް އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށާއި، ވަށާޖެހޭ ޓެކްސްގެ ނިޒާމެއް މުހިންމުކަން މި ރާއްޖެއަށް ބޮޑު
ކަމަށް، އިންކަމް ޓެކްސް ނަގަންޖެހޭކަން މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ސާފުކޮށް އެނގެން އެބައޮތް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފާޑުކިޔުމާއި ކަންބޮޑުވުން ނެތް ބަޖެޓެއް ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް މަޖިލީހަކަށް، ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހަކަށް އެއްވެސް ބޭފުޅަކަށް ހުށައެއް ނޭޅޭނެ. އެއްވެސް ސަރުކާރަކަށް ހުށައެއް ނޭޅޭނެ. އެހެންކަމުން، މި
ބަޖެޓުގައި ވެސް ބައެއް ފަރާތްތަކުގެ ކަންބޮޑުވުންތައް އެބަހުރި. ރަނގަޅުކޮށްލަންޖެހޭ ކަންކަން އެބަހުރި. އިތުރުކޮށް،
އުނިކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ހުންނާނެކަން އެއީ ޙަޤީޤަތް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން، އެންމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް.
އެގޮތުން އަޅުގަނޑުގެ ވެސް ބައެއް ކުދިކުދި ކޮމެންޓްސް މި ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓާ ގުޅޭ ގޮތުން ދަންނަވައިލެވޭތޯ
4

އިއްޒަތްތެރި މިނސްޓަރ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑު މަސައްކަތްކުރާނަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓު
އިންކަމް ޓެކްސް ނަގަން ފަށާ ގޮތަށް އޮތް ދުވަސް؛ އެއީ ޖަނަވަރީ 1 ވަނަ ދުވަސް ވަރަށް ކައިރި ދުވަހެއް. އެކަން
ވާނޭކަން، އެ އޮތް އޮތުން، އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން. ޖަނަވަރީ 1 ވަނަ ދުވަހު އެކަން ވާނޭކަން ، އެ
އޮތްއޮތުން ގަބޫލުކުރުމަކީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ވަރަށް ބޮޑު ގޯހެކޭ. އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީ ސްޓޭޖުގައި އަޅުގަނޑުމެން
ބަޖެޓު މުޠާލިޢާކުރަމުންދާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ވިސްނާލަންޖެހޭ މިކަމާ ދޭތެރޭގައި. މިއީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް.
ޖަނަވަރީ 1 ވަނަ ދުވަހު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިކަން ކުރެވޭނެތޯ، ނޫންތޯ؟ އެކަން ބަލައިލާފައި ނޫނީ އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ބަޖެޓު މުޅިން ފާސްކޮށް ނިންމާލައިގެންނުވާނެ. މިކަމުގެ ޙަޤީޤަތަކީ، މިކަމުގެ އެންމެހައި ބޮޑުކަން.
އަވަސް އަރުވަ އިލައި އިގެން ކުރުމުން ދެ ފަރާތަށް ވެސް ލިބިދާނޭ ގެއްލުމަކަށްޓަކައި. ސަރުކާރަށް ވެސް އަދި
ރައްޔިތުންނަށް ވެސް ލިބިދާނޭ ގެއްލުމަކަށްޓަކައި. އަވަސް އަރުވައިލައިގެންނޭ އަޅުގަނޑު މިދަންނަވަނީ، މިއަދު މިއީ
ނޮވެންބަރު މަހުގެ 13 ވަނަ ދުވަސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަންދިމާކުރި ގޮތުން ސަރުކާރުން އިންކަމް ޓެކްސްގެ ބިލު މި
މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިތާ މާ ގިނަ ދުވަހެއް ނުވޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އުޅެނީ އެކަން ނިންމައިނުލެވިގެން.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އުޅެނީ ޓެކްސް ބްރެކެޓް ނޫނީ ކޮން ހިސާބަކުންތޯ ޓެކްސްނަގާނީ، މި ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ
ތެރޭގައި އެއްބަސްނުވެވިގެން. ޓެކްސްއިން އިސްތިސްނާކުރާނީ ކޮންބައެއްތޯ ، ކިހިނެއްތޯ ، އެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މިއުޅެނީ އެއްބަސްނުވެވިގެން. އަނެއްކޮޅުން ގާނޫނަށް މީހުން؛ އެ ނަގަން ތިބި މީހުން އަހުލުވެރިކުރުމަކީ އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެހެން ވެސް އިންތިހާއަށް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ އެ ކަމަށް؛ އާދެ! އިންކަމް ޓެކްސްނެގުން މިއީ އަޅުގަނޑުމެން މީހުން އަހުލުވެރިނުވަނީސް ކުރަންވާވަރުގެ
ކަމެއް ނޫނޭ. އެހެންވީމާ، ކޮންމެވެސް މުއްދަތެއް މި ކަމަށް ދޭންޖެހޭނޭ. އެހެންވީމާ، މި ކަމަށް ސަމާލުކަން ދީގެން
ބަޖެޓު ދިރާސާކުރަމުންދާއިރުގައި ކުރިއަށްގެންދަންޖެހޭ ކަމެއް ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . އަޅުގނޑު އަބަދުވެސް،
އަބަދުވެސް ބަޖެޓު ބަހުސްގަ އި ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް ، ކޮންމެ ފަހަރަކު ވެސް ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަނޑު
ހަނދާންކޮށްދޭ އެއް ކަމަކީ، ބަޖެޓު ޚަރަދުކުރުމުގައި ވަކި އުސޫލުތަކެއް ހިފަހައްޓައދިނުމަށް. އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓު
މި ދޫކޮށްލަނީ މިނިސްޓަރުންނަށް. އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު މި ދޫކޮށްލަނީ، ކުންފުނިތަކުގެ ވެރިންނަށް، މޭޔަރުންނަށް،
ކައުންސިލަރުންނަށް، އެ މީހުން ހިތުހުރި ގޮތަކަށް، ފެންނަ ގޮތަކަށް ބަޖެޓު ތަޅައި ދުއްވަ އިލާކަށް ނޫން. މިއީ
ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ. ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ ޚަރަދުކުރަންވާނީ ވަކި އުސޫލުތަކެއް، ވަކި ގޮތްތަކެއްގެ މަތީން، ރައްޔިތުން
ބޭނުންވާ ގޮތަށް. ރައްޔިތުންގެ މަންދޫބުން؛ އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ނިންމާ ގޮތަށް. މި މަޖިލީހުން ނިންމާ ގޮތަށް.
ދައުލަތުގެ ފައިސާ ޚަރަދުކުރަންވާނީ އިސްރާފުނުވާނޭ ގޮތެއްގެ މަތީން ޒިންމާދާރުކަމާއެކު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޓެކުހަކީ
މިއަދު މި ރާއްޖެ ހިންގުމަށް ލިބޭ އެންމެ ބޮޑު އެއް އާމްދަނީގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ އެއް ބައި. އެއީ މި ހުށަހެޅިފައިވާ
ބަޖެޓުން ދައުލަތައް ލިބޭ އާމްދަނީގެ 59% އަކީ ޓެކްސްއިން ލިބޭ ފައިސާ. އެހެންކަމުން، ޓެކްސް ފައިސާ
5

ބޭނުންކުރަމުންދާނީ އެންމެ ރަނގަޅަށްތޯ، ޓެކްސް ފައިސާ ބޭނުންކުރަމުންދަނީ އެންމެ ރަނގަޅަށްތޯ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން
ރައްޔިތުން ތަމްސީލުކުރަން ތިބި މީހުންނާ ރައްޔިތުން ކޮންމެ ދުވަހަކު ކުރާ ސުވާލެއް. ރައްޔިތުންގެ އަތުން ނަގާ
ޓެކްސް ބޭނުންކުރަންޖެހެނީ ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި. ހިންގަވާ ހަމަ ކުޑަކުޑަ މިސާލަކަށް
ބަލައިލަމާ! އަޅުގަނޑުމެން މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލަށް ނޫނީ މާލެ ސިޓީއަށް ލިބޭ ފައިދާގެ އަދަދަށް ބަލައިލާއިރުގައި
ޓެކުހުން ރައްޔިތުންގެ އަތުން އެކިއެކި ގޮތްގޮތުން ، ކޮންމެވެސް ނަމެއް ކިޔާފައި، ފީ އޭ ކިޔާފައި ނަމަވެސް ، ޓެކްސްއޭ
ކިޔާފައި ނަމަވެސް ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ ފައިސާ އެބަނެގޭ. 100 މިލިއަނަށްވުރެ ގިނަ ފައިސާ އަހަރެއްގެ މައްޗަށް
އެބަލިބޭ މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލަށް. ވެހިކަލް ފީ. ވެސަލް ފީ، ލޭންޑް ރެންޓް، ކޮމްޕެނީ ރެޖިސްޓްރޭޝަން، މިހެންގޮސް
ތަފާތު ނަންނަމުގައި އެބަ ސަތޭކަ މިލިއަނަށްވުރެ ގިނަ ފައިސާ މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލަށް އެބަލިބޭ. ސުވާލަކީ ،
ރައްޔިތުން އަތުން ނަގާ ފައިސާއިން އެ ރައްޔިތުން އެދޭ، އެ ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ މިންވަރާ ގާތަށް ވެސް ޚިދުމަތެއް
ދެވޭތޯ؟ މިއީ ރައްޔިތުން ކުރާނެ ސުވާލު. މި ފައިސާ މި ނަގަނީ ރައްޔިތުން އަތުން. 59% މި ނަގަނީ ރައްޔިތުން
އަތުން. އެހެންވީމާ ، އެ ބޭފުޅުންނަށް ދޭ ޚިދުމަތް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވަރަށް ދެވޭތޯ؟ މިއީ ރައްޔިތުން ކުރަމުންދާ
ސުވާލެއް. ސުވާލަކީ، ރަނގަޅު ބަނދަރުތަކާއި ފަސޭހައިން ވިޔަފާރިކޮށް އުޅުމުގެ ފުރުޞަތު އެބަ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް
ލިބޭތޯ؟ މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އެބަ ލިބޭތޯ؟ ސުވާލަކީ ދަރިފުޅު އެކަނި މަދުރަސާއަށް ނޫނީ ރައްޓެއްސަކާއެކު ބޭރަށް
ނިކުމެ ދޫކޮށްލެވޭ ހިސާބުން، އަމާން ތަނަކަށް، ރައްކާތެރިކަމަކަށް މި މާލެ، މި ރާއްޖެ ވެފައި އޮތްތޯ؟ ސުވާލަކީ ،
ހިނގާބިނގާވެ ، ދެ ފުރޮޅުލީ، ހަތަރު ފުރޮޅުލީ އުޅަނދުފަހަރު ދުއްވައިލެވޭ ފަސޭހަ މަގުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން
ރައްޔިތުންނަށް ތަނަވަސްކޮށްދީފައި އެބައޮތްތޯ؟ ސުވާލަކީ، ރަނގަޅު ޞިއްޙީ ޚިދުމަތެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދެވޭތޯ؟ ސުވާލަކީ، ދަރީންނަށް ރަނގަޅު ތަޢުލީމެއް ދެވޭތޯ؟ ސުވާލަކީ ، ބޯހިޔާވަހިކަމަށް
ބޭނުންވެފައިވާ ފަރާތްތަކަށް ރަނގަޅު، އެކަށީގެންވާ ބޯހިޔާވަހިކަމެއް ދެވޭތޯ؟ ސުވާލަކީ ، ސާފު ބޯފެނާއި ނަރުދަމާގެ
ޚިދުމަތް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރައްޔިތުންނަށް ދެވޭތޯ؟ ސުވާލަކީ، މާލޭގެ މަގުތައް ވިއްސާރަކޮޅެއް ވެހޭއިރަށް ބޮޑުވާ
ފެނާއި ނަޖިހުން ސަލާމަތްކުރުމުގެ ޚިދުމަތް، ސަލާމަތްކުރެވޭނެ ގޮތެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ސިޓީ ކައުންސިލުގައި
އެބައޮތްތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅު ގަނޑުގެ ޖަވާބު ވަރަށް ސާފު. އަޅުގަނޑުގެ ޖަވާބު މާ އުނދަގުލެއް ނޫން.
އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙްގެ ސަރުކާރުން މި 5 އަހަރު ނިމެންވާއިރަށް اله ގެ އިރާދަފުޅުން މިދެންނެވި ޚިދުމަތްތައް
ފުރިހަމައަށް ފޯރުކޮށްދެވޭނެކަމާ މެދު އަޅުގަނޑު ހިތުގައި ޝައްކު ކަމެއް ނެތް. އެކަން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި
ސަރުކާރުން، މި ސަރުކާރުގައި އިސްކޮށް ތިއްބެވި ބޭފުޅުން ކުރައްވާނެކަމާ މެދު އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި ކުޑަ ވެސް
ޝައްކުކަމެއް ނެތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީގެ ބޮޑު ބައެއް ބިނާވެފައި އޮންނަނީ، ރައްޔިތުންގެ
އަތުން ނަގާ ޓެކްސްއަށް. ޓެ ކްސް ފައިސާގެ މައްޗަށް. އެހެންކަމުން، އެ ފައިސާ ޚަރަދުކުރަންވާނީ ވެސް ރައްޔިތުން
އެދޭ ގޮތަށް. އެ އެދޭ ގޮތަކީ، ފާސްކުރާ ބަޖެޓު. އަޅުގަނޑުމެން މި މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ ބަޖެޓުގައި އޮތް ގޮތަށް ނޫން
6

ގޮތަކަށް ޚަރަދުކޮށްގެންވާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑެ އް ގަބޫލެއް ނުކުރަން. މި މަޖިލީހުން ބަޖެޓުގައި ދައުލަތަށް ބަދަލުގެ
ގޮތުގައި އެއްވެސް ފައިސާ އެއް ދިނުމަށް ހިމަނާފައިނުވާނަމަ، އެ ފައިސާ ބަދަލުގެ ގޮތުގަ އި ދީގެނެއް ނުވާނެ.
އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން އެކަން އޮންނާނީ ހިމަނާފައިކަން. އެހެންނަމަވެސް، ހިމަނާފައި އޮވެއްޖެއްޔާ، ހިމަނާފައި
އޮތްވަރެއްގެ އިތުރަށް އެންމެ ފައިސާފޮއްޗެއް ވެސް ދިނުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަންދޫބުންގެ ގޮތުގައި ތިބޭ
ބަޔަކު ގަބޫލުކުރާނެ ކަމެއް ނޫން، އެހެންވީމާ، ބަދަލު ފައިސާ ދިނުމަކަށް ނޫން ޓެކްސް ރައްޔިތުން
ދައްކަމުންދަނީކީއެއް. ރައްޔިތުން ފައިސާ ދައްކަމުން މި ދަނީ، ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ޚިދުމަތްތައް ލިބޭނޭ ގޮތަކަށް
ކަންކަން ކުރުމަށް. ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ ޚަރަދުކުރަންޖެހެނީ ރައްޔިތުން ގެ ތެރެއިން ގިނަ ބަޔަކު ބޭނުންވާ ގޮތަށް. އެއީ
ޑިމޮކްރެސީއަކީ. އެ އީ ގިނަ ރައްޔިތުން އެދޭ ގޮތަ ކީ. އެއީ މިތަނުން، މި މަޖިލީހުން ފާސްކޮށް، ނިންމަން އަޅުގަނޑުމެން
މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ކަންތައްތަކަކީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދައުލަތުގެ އިސްރާފު ކުޑަކޮށް ، ވައްކަންކުރުން މަދުކުރުމަށް
ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ނިޒާމުތައް މިހާރަށްވުރެ ވަރުގަދަކުރުމަށްޓަކައި ކުރަންޖެހޭ ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން އެބަހުރި.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ގާނޫނުތަކަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް އަންނަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ގަވާއިދުތަކަށް ވަރަށް ބޮޑެތި
ބަދަލުތަކެއް އެބަ އަންނަންޖެހޭ. އެންމެ މުހިންމު އެއް ކަމެއްގެ ގޮތުން ، މާލިއްޔަތު ގާ ނޫނަށް ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް
އަންނަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލު ކުރަން. އި އްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުގެ ވާހަކަ ނިންމައިލާނީ، ދާދި
މިދާކަށްދުވަހު ދައުލަތުން، ސަރުކާރުން، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގަ އި އި ސްރާފުގެ ގޮތުގައި ؛ އެހެންނަމަވެސް،
ސަރުކާރު އެކަނި ޒިންމާވަނީކީ ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން، ގާނޫނުހަދަން ތިބި މީހުން ޒިންމާވާ ގޮތަށް، އަޅުގަނޑުމެންގެ
ގާނޫނުތައް އޮތް ގޮތުން ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ގަވާއިދުތައް އޮތް ގޮތުން، އެކަން އެގޮތަށް ވާން ނެތުމުން ވެގެންދިޔަ ކަމެއްގެ
ވާހަކަ ދަންނަވައިލުމަށްފަހު އަޅުގަނޑުގެ ވާހަކަ ނިންމައިލާނަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދާދި މިދާކަށްދުވަހު ފިނޭންސް
މިނިސްޓްރީން ލޮރީއެއް ހޯދަން އިނގޭތޯ. މި ލޮރީ ހޯދުމަށް އެއަރޕޯޓުގެ ފަޔަރ އެން ޑް ރެސްކިއު ؛ ޑިޕާޓްމަންޓް،
ޑިވިޝަން ކި ޔާނެ ކަމެއް ނެތް. އެއަރޕޯޓަށް މި ލޮރީ ހޯދުމަށް އިޢުލާންކުރައްވައިފި. އިޢުލާންކުރެއްވުމުން ކުރިމަތިލީ
މީހުން ނޫނީ ހުށަހެޅި ބޮޑުތަކަށް ބަލައިލާއިރުގައި މީގެ އަގަކީ 1 މިލިއަން ޑޮލަރު. އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަވަން މި އުޅޭ
ވާހަކައަކީ، ސަރުކާރު ގޯހެކޭ ނޫން، މީހުން ގޯހަކީ ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ އެބަހުއްޓޭ ޒިންމާތަކެއް.
އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހެއޭ އިސްރާފު ކުޑަކުރުމަށްޓަކައި ގާނޫނުތަކަށް ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް ގެންނަން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މި ޒަމާމުގައި އަޅުގަނޑު މިރާ ތެރެއަށް ހެނދުނު ވަދެ، މޮޑެލް ޖަހާފައި ގޫގުލްކޮށްލުމުން ހަމަޔަޤީނުން
އެއްވެސް ކަމެއް ނޫން. އޭގެ އަގު އެބަ އިނގޭ. ކިތައް ދުވަހުންތޯ ޑެލިވަރީ އެބަ އިނގޭ. ކޮންތާކުންތޯ ލިބެން ހުރީ
އެބަ އިނގޭ. އެހެންވީމާ ، އެހާ ބޮޑު ކަމެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، މި ލޮރީގެ އަގު އެއީ 1 މިލިއަނަށް. އަޅުގަނޑު
މިތަނުން ބަލައިލިއިރުގައި 4 ލައްކަ ޑޮލަރު. ތަފާތަކީ، މައްސަލައަކީ، މާލިއްޔަތު ގާނޫނު އޮތް ގޮތުން ދައުލަތަކަށް ނެތް
ސީދާ ސަޕްލަޔަރާ ނޫނީ މެންފެކްޗަރާއާ ގުޅައިގެން އެކަން ކުރުމުގެ ފުރުޞަތެއް. އެބަޖެހޭ ބިޑަށް ހުޅުވާލަން. ބިޑަށް
7

ހުޅުވައިނުލައެއް ، ބިޑަށް ހުޅުވައިލުމަކުންނެއް ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކަކުންނެއް މިކަމަކަށް
ބިޑުކުރާކަށް ބޭނުމެއް ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ މިކަމަށް ވަކި އޮފީހެއް ، މިކަހަލަ ކަންތައްތަކަށް ވަކި
އޮފީހެއް އެއް ގޮތަކީ ގާއިމުކުރުން. ނޫނިއްޔާ ވަކި ޑިވިޝަނެއް ހެދުން. ހަދައިގެން މި ކަންކަމަށް ޙައްލެއް އަންނާނެ
ގޮތެއް ؛ ދައުލަތުގެ އިސްރާފު ކުޑަކުރުމަށްޓަކައި ކަންކަން ނުކޮށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން އަޅުގަނޑުމެންގެ
ރައްޔިތުންނަކަށް ކުރިއެރުމެއް އޮތް ކަމަކަށް، ތަރައްޤީއެއް އޮތް ކަމަކަށް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ
ރައްޔިތުންނަށް ތަރައްޤީ އޮތީ، ކުރިއެރުން އޮތީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދައުލަތުން، ސަރުކާރުން މި އިސްރާފުތައް
ކުޑަކޮށްގެންނޭ. އެހެންވީމާ، އަ ޅުގަނޑުގެ އުއްމީދަކީ، އިރާދަކުރެއްވިޔާމުން ކުރިއަށް މި އޮތް ދުވަސްތަކުގައި، ކުރިއަށް
މި އޮތް ދުވަސްތަކުގައި ވީ މިންވަރަކުން އަޅުގަނޑުމެންގެ އިސްރާފުތައް ކުޑަކޮށް، ރައްޔިތުންނަށް ރަނގަޅު، ހެޔޮ
ދުވަސްތަކެއް މެދުވެރިކުރެއްވުން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. وال ساّلم عليكم ورحمةهلا وبركاته.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ވަޑައިގެން އެބަ އިންނެވި. އަޅުގަނޑު ވަޒީރަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން ހިތުއަޅައި މި އިނީ އަދި އިއްޒަތްތެރި އިތުރު ދެ މެންބަރަކު ވާހަކަދެއްކެވީމަ. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި
ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله އަށް.
ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަ ރު އީވާ ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުގެ ލީޑަރު ، މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް އެ ދެއްކެވި ވާހަކައަކަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ދަންނަވަންޖެހެނީ ހަމަ އަޅުގަނޑު
ވެސް ހަނދާން އެބަހުއްޓޭ. ވޭތުވެދި ޔަ ފަސް އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ބަޖެޓުގެ ބަހުސްގައި
ވަގުތު އަޅުގަނޑުމެން ހޭދަކުރަންޖެހުނީ، އަނިޔާވެރިކަމާއި، ޚުދުމުޚްތާރުކަމާއި، ކޮރަޕްޝަނާއި، ނޭއްގާނީ ޢަމަލުތަކާއި،
ލާއިންސާނީ ޢަމަލުތަކާއިމ ވައްކަމާއި، ފޭރުމާ ދެކޮޅަށް އިހުތިޖާޖުޖުކުރަން. ބަޖެޓުގެ ވަގުތުގައި އަޅުގަނޑުމެން
އިހުތިޖާޖުކުރާންޖެހުނީ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގުނީ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގޭ ވައްކަމުގެ
ތެރެއިން ރައްޔިތުންނަށް ފުރިހަމަ ތަރައްޤީއާ ހަމައަށް ނުދެވޭނެކަން. ވައްކަމުގެ ތެރެއިން ތަރައްޤީއާ ހަމައަށް
ވާސިލުނުވެވޭނެތީވެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓުގެ ވަގުތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވައްކަމާ ދެކޮޅަށް އިހުތިޖާޖުކުރާންޖެހުނީ.
ބަޖެޓުގެ ވަގުތުގައި އަޅުގަނޑުމެން އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް އަޑުއުފުލާންޖެހުނީ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގުނު، ޙައްޤު
ނިގުޅައިގަނެފައި ، އިންސާނާގެ ނަފުސުގެ ކަރާމާތް ގެއްލުވައިލާފައި، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، އެ ގެއްލޭ ބައި ؛ ޙައްޤާ އި
ނަފުސުން އެ ގެއްލޭ ބައި ބްރިޖަކުން ފޫބައްދައިނުދެވޭނެތީވެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓުގެ ވަގުތުގައި އަޅުގަނޑުމެން
8

އިހުތިޖާޖުކުރީ ވޭތުވެދިޔަ ފަސް އަހަރު. 2018ގެ ރިޔާސީ އިންތިޚާބުގެ ނަތީޖާ ވެސް ދެއްކީ ހަމަ އެގޮތަށް.
އަނެއްކާވެސް އިރާދަކުރެއްވީތީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އޮތީ ފުރުޞަތެއް ލިބިފަ. އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް
2018ވަނަ އަހަރު، 2019 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ވަޢުދުތަކެއް ވެ، އެ ވަޢުދުތަކަށް
ބަޖެޓުކޮށްގެން، އެ ވަޢުދުތަކަށް ކުރި ބަޖެޓަށް ބަހުސްކުރާން އަނެއްކާވެސް އަޅު ގަނޑުމެންނަށް މި އޮތީ ފުރުޞަތެއް
ލިބިފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . އަޅުގަނޑުމެން، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ވަޢުދުވީ މައިގަނޑު ފަސް ވަޢުދެއް.
އަޅުގަނޑުމެން ވަޢުދުވީ، އޯގާތެރި ސަރުކާރެއް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ވަޢުދުވީ. ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރު،
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑަށް އެބަފެނޭ ރާއްޖޭގެ ފަސް ހިސާބެއްގައި، އައްޑޫގައި، ހުވަދޫގައި، ހައްދުންމަތީގައި،
ހދ. ގައި، ރ. އަތޮޅުގައި ފަސް ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލަކަށް ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް. ސްޓޫޑަންޓް ލޯނު މި އަހަރު
ދިންވަރަށްވުރެ ދެގުނަ މިއަންނަ އަހަރަށް އެބަ އިތުރުކުރޭ. 365 މިލިއަން ސްޓޫޑެންޓް ލޯނަށް ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް.
އެކަނިވެރި މައިންނަށް؛ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިކަމަކާ އަޅުގަނޑު އުޅޭތާ، މިހާރު ނޮވެންބަރު މަހުންސުރެ އަޅުގަނޑު
މިކަމަކާ މި އުޅެނީ. އެކަނިވެރި މައިންނަށް އެ ލިބޭ އިނާޔަތް، ވޭތުވެދިޔަ ފަސް އަހަރު ރައީސް ޔާމީން ކުރަ އްވާފައި
އޮތް ކަމަކީ، އެ އިނާޔަތް، އެކަނިވެރި މައިންނަށް، އެކަނިވެރި ބައްޕައިންނަށް އެ ލިބޭ އިނާޔަތް ނުލިބޭނޭ ގޮތަށް
އުސޫލު ބަދަލުކޮށްފައި އޮތީ. އަޅުގަނޑުމެން ނޮވެންބަރުންސުރެ މި މަސައްކަތްކުރީ، އެކަނިވެރި މައިންނަށް، އެކަނިވެރި
ބައްޕައިންނަށް އެ އިނާޔަތް، އެ މީހުންނަށް ޙައްޤުވާ އެ އިނާޔަތް ލިބޭނޭ ގޮތަކަށް އަލުނަ އަނބުރާ އުސޫލު
ބަދަލުކުރުން. އިރާދަކލުރެއްވިއް ޔާ މިއަންނަ އަހަރު ބަޖެޓުކޮށްފައި އެ އޮތީ، އެ އުސޫލު ބަދަލުކޮށްގެން ވީހާވެސް ގިނަ
މީހުންނަކަށް، އެ މީހުންނަށް ޙައްޤުވާ އިނާޔަތް ލިބޭ ގޮތަށް އެ އޮތީ ބަޖެޓު ބަދަލުކޮށްފަ. ފުރަތަމަ ޑިގްރީއަށް
ސަރުކާރުން ޚަރަދުކޮށްގެން ކިޔަވަ އިދިނުމަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 203 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް. 149
ރަށެއްގައި ނަރުދަމާ ގާއިމުކުރުމަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބަޖެޓުގައި ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް. އަޅުގަނޑުމެންގެ
ދެވަނަ ވަޢުދަކީ، ފަޚުރުވެރި ޢާއިލާއެއް ބިނާކުރުމަށް ފުރުޞަތުދިނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މާލޭ މަގުމަތީ ގައި
ހިނގާލީމާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިނގޭ އެ ފަޚުރަށް، ފަޚުރުވެރި ޢާއިލާއެއް ގެ އެ ފަޚުރާ ވަރަށް ވެސް ބޮޑަށް ގުޅިފައި
އޮތީ، ބޯހިޔާވަހިކަމާއި ގޯތިގެދޮރުގެ ކަންކަމާ. މި ބަޖެޓުގައި 2020އަށް ބަޖެޓުކޮށްފައި 10 ހާސް ސޯޝަލް ހައުސިން ގ
ޔުނިޓު 2020 އަށް ބަޖެޓުކޮށްފައި އޮތްއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަ ސަތޭކަ އެތައް މިލިއަނެއް އިކުއިޓީގެ ގޮތުގައި
ބަޖެޓުކޮށްފައި އޮތްއިރު، އެތަނުން 4 ހާސް ސޯޝަލް ހައުސިންގ ޔުނިޓަ ކީ މާލޭ ރައްޔިތުންނަށް ބަޖެޓުކޮށްފައި އޮތީ.
ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކަށް ސޯޝަލް ހައުސިންގ ޔުނިޓުތައް އެބަދޭ. އެތަނުން 4 ހާސް ހައުސިންގ ޔުނިޓު އެބައޮތް
މާލޭ ރައްޔިތުންނަށް ބަޖެޓުކޮށްފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2 ޑޭކެއަރ ސެންޓަރެއް ގާއިމުކުރުމަށް ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް.
ދޮށީ އުމުރުގެ މީހުންނަށް ކެއަރ ސެންޓަރު ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . ފަޚުރުވެރި ޢާއިލާއަކާއި ،
ކުޑަކުދިންނާއި ، ދޮށީ އުމުރުގެ މާތްބަފައިން ބަލާނޭ ކެއަރ ސެންޓަރުތަކަކާ ހުރި ގުޅުން ވިސްނޭނީ ކުޑަކުއްޖަކު ގޭގައި
9

ބައިންދާފައި ނުވަތަ މުސްކުޅި މަންމައަކު، ބައްޕައަކު ގޭގައި ބައިންދާފައި ވަޒީފާއަށް ނިކުންނަންޖެހޭ މީހާއަށް،
ފަޚުރުވެރި ޢާއިލާއަކާއި ޑޭކެއަރ ސެންޓަރާ ހުރި ގުޅުން ވިސްނޭނީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތިންވަނަ ވަޢުދަކީ، ނޫ
އިޤްތިޞާދެއް ބިނާކުރުމަށް. ގުޅީފަޅު ޕޯޓު ޕްރޮޖެކްޓު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ގުޅީފަޅު ޕޯޓު ޕްރޮޖެކްޓަށް ބަޖެޓުކޮށްފައި
އޮތްއިރު، މާލޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިނގޭ ގުޅީފަޅު ޕޯޓު ޕްރޮޖެކްޓު ގާއިމުކުރެވުނީމާ މާލެއަށް އަންނާނެ ލުއި.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ވެސް އިނގޭ. އާބާދީގެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާބާދީގެ ތިން ބައިކުޅަ
އެއްބައި ދިރިއުޅޭ މާލެއަށް ލުއިތަކެއް އެބަ ލިބެންޖެހޭ. އެ ޕޯޓް ޕްރޮޖެކްޓުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މާލޭގެ ޓްރެފިކަށް ،
މާލޭގެ ޕޮލިޔުޝަނަށް، މާލޭގެ ޖާގައަށް އަންނާނެ ލުއި އަޅުގަނޑުމެން އެންމެނަށް ވެސް ވިސްނޭ. 150 މިލިއަން
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓުކޮ ށްފައި އެބައޮތް ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމުން މުޅި ދިވެހިރާއްޖެ ގުޅާލަން. މިއީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ
ފެށުމުގައި ވެސް، އެމް.ޑީ.ޕީގެ އަސާސީ ވިސްނުމެއް މިއީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖެ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމުން
ގުޅާލައި، މުޅި ޤައުމު އެގޮތުން ގުޅާލުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކޮންމެހެން އެއްފަސްނުކޮށް. އެހެންނަމަވެސް،
ދަތުރުފަތުރުން މުޅި ރާއްޖެ ގުޅާލުމަކީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ އަސާސީ ވަޢުދެއް. އެއީ އަސާސީ ވިސްނުމެއް. އެކަމަށް
ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް މިއަ ންނަ އަހަރަށް ވެސް. ދެން އަންނަ އަހަރަށް ވެސް. ދެން އަންނަ އަހަރަށް ވެސް
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ބަޖެޓުކުރެވޭނެ. 4 ސަތޭކަ މިލިއަން އެބައޮތް އެސް.އެމް.އީ ލޯނުތަކަށް. ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ
ވިޔަފާރިތަކަށް ލޯނު ދިނުމަށް 4 ސަތޭކަ މިލިއަން ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ
އެންމެ އަސާސް ؛ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީގެ އެންމެ އަސާސް ވަޢުދަކީ އަބަދުވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ،
ހެޔޮ ވެރިކަމެއް ކުރުމަށް. ހެޔޮ ވެރިކަމެއް ކުރުމަށް. އޭގެ އެތައް މަސައްކަތެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދާ ހަމައަށް
ނޮވެންބަރު، މިދިޔަ ނޮވެން ބަރުން މި ނޮވެންބަރާ ހަމައަށް އެތައް މަސައްކަތެއް ކުރެވި އްޖެ. ފަނޑިޔާރުގެ
އިޞްލާޙުކުރާން މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިއްޖެ. ވައްކަމާ ދެކޮޅަށް ދިވެހި ދައުލަތް ގެންދާން އެތައް މަސައްކަތެއް
ކުރެވިއްޖެ. ނަޒާހާތްތެރި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހެއް، ނަޒާހާތްތެރި ސަރުކާރެއް ބިނާކުރާ ން އެތައް މަސައްކަތްތަކެއް
ކުރެވިއްޖެ. އަދި އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑަށް މި ބަޖެޓުން ހެޔޮ ވެރިކަމެއް ފޯރުކޮށްދޭން، ދައުލަތުގެ، ސަރުކާރުގެ އެންމެ
އަޅާލުން ބޭނުންވާ މީހުންނަށް ހެޔޮ ވެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭން ބަޖެޓުކޮށްފައި އޮތް ތަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑަށް
އެބަފެނޭ. ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން އޮތޯރިޓީއަކީ އަބަދުވެ ސް ހުރިހާ ސަރުކާރަކުން ވެސް އެންމެ ކުޑަކޮށް ބަޖެޓުކުރާ
އިދާރާ. އެހެންނަމަވެސް، މިއަންނަ އަހަރަށް އެބައޮތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ ބަޖެޓު ދެގުނަކޮށްފަ. 4.5 މިލިއަނުން
9 މިލިއަނާ ހަމައަށް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން އޮތޯރިޓީގެ ބަޖެޓު އެބަ ގެންދޭ. ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްގެ ބަޖެޓު ޑަބަލް
އެބަކުރޭ 3.5 މިލިއަނުން 6.7 އަށް އެބަ ގެންދޭ. ޑީ-ރެޑިކަލައިޒޭޝަނަށް ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް. ރީހެބިލިޓޭޝަނަށް
ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް. ޖަލުތައް ރިފޯމުކުރުމަށް ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް. ކުޑަކުދިންގެ ރިމާންޑު ސެންޓަރުތައް އިތުރަށް
ތަރައްޤީކުރުމަށް، އިތުރަށް ހަރުދަނާކުރުމަށް ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުގެ ކުރިން
10

ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ވިދާޅުވިހެން، ބަދަލުދިނުން. ބަދަލު ދިނުމާއި، ބަދަލު ދިނުމަށް މިދިޔަ
ސަރުކާރުގެ އިހުމާލުން ވެފައި ހުރި ކަންތައްތަކުން އަމިއްލަ ކުންފުނިތަކަށާއި އަދި އެހެން ގޮތްގޮތަށް ވެސް
ބަދަލުދިނުމަށް 1 ބިލިއަނަށްވުރެ އިތުރަށް ބަޖެޓުކޮށްފައި އޮތްއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން
ބޭނުމީ ބަދަލު ދިނުމަށް ބަޖެޓުކުރަންޏާ ބަޖެޓުން ދައްކަންޖެހޭނޭ ބަދަލު ހޯދުން ވެސް. ބަދަލު ހޯދުން ވެސް. ވޭތުވެދިޔަ 5
އަހަރުގެ ވައްކަމުގެ ތެރެއިން ، ޚާއްޞަކޮށް އެމް.އެމް.ޕީ.އާރު.ސީ ކޮރަޕްޝަނާއި މަނީ ލޯންޑްރިންގެ ތެރެއިން
ރައްޔިތުންގެ އަތުން އެތައް ފައިސާއެއް، އެތައް ފައިސާއެއް ގެއްލިގެންގޮއްސި. އެ ހޯދުން ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަންޖެހޭނެ އެއްޗެއް. އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާ ވާހަކައަށް
ރިޔާސީ ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް އަސްޢަދަށް އަޅުގަނޑު މި އިލްތިމާސްކުރަނީ. ކޮމިޝަނަރ އޮފް ޕޮލިސް ޙަމީދަށް
އަޅުގަނޑު މި އިލްތިމާސްކުރަނީ. އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް ޝިއުނާއަށް އަޅުގަނޑު މި
އިލްތިމާސްކުރަނީ، އެމް.އެމް.ޕީ.އާރު.ސީގެ ކޮރަޕްޝަނުގެ ރިޕޯޓު އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް، އެ ރިޕޯޓުގެ ހޯދުންތައް
ފުރިހަމައަށް އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް ގެންނަންޖެހޭނޭ. އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން ކަށަވަރު ، ވައްކަންކޮށްފައިވާ އެއްވެސް
މީހެއްގެ ނަން ފޮރުވުމަކީ ހަމަގައިމު ވެސް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އިންޓްރަސްޓަކަށް ނުވާނެ. އެ މަނިކުފާނެއް
ނޫޅުއްވާނެ އެވަރު ކަމެއްގައި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ އެ ރިޕޯޓުތައް އޮތް ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނާ
ހަމައަށް އަންނަންޖެހޭނޭ. އެ ރިޕޯޓުތަކަށް ކޮފީ އެޅުނަދީގެން ނުވާނޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަދަލުދޭ ކަމަށް ވަންޏާ ބަދަލު
ހޯދުމަކީ ވެސް ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަނިކުފާނު އިއްޔެ ވި ދާޅުވި، މި ބަޖެޓުން ދިވެހި
ޤައުމު ބަދަލުކޮށްލާނޭ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ 5 ވަނަ ވަޢުދު. ދިވެހިރާއްޖެ ލާމަރުކަޒުކޮށްލުން. އަދި މަނިކުފާނު އިއްޔެ
ވިދާޅުވި ، މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި މި ބަޖެޓަށް ބަހުސްކުރަމުންދާއިރު، މާލޭގެ، ރާއްޖޭގެ ސައިހޮޓާތަކުގައި މި
ބަހުސް އެބަބަލައޭ. އަދި އެމީހުންގެ އަމިއްލަ ބަހުސެއް ވެސް އެ މީހުން ސައިހޮޓާތަކުގައި އެބަ ގެންދެއޭ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އެންމެ ފަހުން ޤައުމު ބަދަލުކޮށްލި ބަޖެޓަކަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު މިތާނގައި ވޯޓުދިނިން. ދިވެހި
ރައްޔިތުންނަށް ހިލޭ ބޭސްފަރުވާ ފޯރުކޮށްދޭން އާސަންދައަށް ބަޖެޓުކުރިއިރު ، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އެކަނިވެރި
މައިންނަށް އިނާޔަތް ކަނޑައެޅިއިރު ، ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ މީހުންނަށް އި ނާޔަތެއް ކަނޑައެޅުނުއިރު،
މުސްކުޅިންނަށް އިނާޔަތެއް ކަނޑައެޅިއިރު، އަދި ވަށާޖެހޭ ޓެކްސްގެ ނިޒާމެއް ރާއްޖެއަށް ތަޢާރަފުކުރި ބަޖެޓަށް
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ވޯޓުދިނިން. އެ ދުވަހު ވެސް ދިވެހި ޤައުމު ބަދަލުކޮށްލި. އެންމެ ފަހުން
ސައިހޮޓާތަކުގައި މިގޮތަށް ބަޖެޓު ބަހުސެއްގައި ރައްޔިތުން ތި ވިދާޅުވި ގޮތަށް ބައިވެރިވެލީ އެ ބަހުސް. އެއީ
ރައްޔިތުންނަށް އެ ދުވަހު އެނގުނު، މި އޮތް ޤައުމު ބަދަލުކޮށްލަނީކަން. މިއަދު އެ މީހުން މި ބަޖެޓަށް
ސައިހޮޓާތަކުގައި ، ހޮޅުއަށިތަކުގައި އެ ބަހުސްކުރަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މަނިކުފާނު ތި ވިދާޅުވިހެން، އެ މީހުންނަށް
ރަނގަޅަށް އެނގޭ މި އުޅެނީ ޤައުމު ބަދަލުކުރާންކަން. މިއުޅެނީ ޤައުމު ބަދަލުކުރާންކަން. އަޅުގަނޑަށް އެ ބަދަލަކީ
11

ދިވެހިރާއްޖެ ލާމަރުކަޒުކުރުން. ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީ، އަޅުގަނޑުމެން އަބަދުވެސް ދެކުނީ، މި ޖަޒީރާ
ދިވެހި ޤައުމަށް ލާމަރުކަޒުކުރުން ނޫން ގޮތެއް ނެތްކަން. ލާމަރުކަޒުކޮށްގެން އެ ރަށަކަށް، އެ ރަށެއްގެ ބާރު ދިނުން
ނޫން ގޮތެއް ނެތްކަން. އެ ރަށަކަށް، އެ ރަށުގެ މާލީ ބާރުދިނުން. އެ ރަށަކަށް އެ ރަށް ތަރައްޤީކުރާނެ ގޮތުގެ
ބާރުދިނުން. އާމްދަނީ ހޯދާނެ ގޮތުގެ ބާރުދިނުން. ޚަރަދުކުރާނޭ ގޮތުގެ ބާރު އެ ރަށަކަށް ދިނުން ނޫން ގޮތެއް ނެތް
ކަމަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީން އަޅުގަނޑުމެން ގެ އަބަދުވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ
ވިސްނުމަކީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ މެދުގައި މި އޮތް ކ. އަތޮޅު؛ ކ. އަތޮޅު މެދުގައި މި އޮތް މާލެ. މި
މާލެ މެދުގައި އޮތް ގަލޮޅު ތަމްސީލުކުރާ މީހެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އަޅުގަނޑު މިދަންނަވަނީ، ގަލޮޅަކަށް މިނޫން ގޮތެއް
ނެތް. މާލެއަކަށް، ދިވެހިރާއްޖެއަކަށް، ދިވެހި އެއްވެސް ރައްޔިތަކަށް ލާމަރުކަޒުކުރުން ނޫން ގޮތެއް ނެތް. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މާލޭގައި ޖާގައެއް ނުއުފެއްދޭނެ ލާމަރުކަޒު ކޮށްގެން މެނުވީ. ލާމަރުކަޒުކުރުމޭ، އަޅުގަނޑުމެން މިދަންނަވަނީ،
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ މި ޖަޒީރާ ރީތި ޤައުމުގެ ކޮންމެ ރަށެއްގައި ވެސް ، ކޮންމެ ރަށެއްގައި ވެސް އެ
މީހަކު ހިތްހަމަޖެހިލައިގެން އުޅެވޭވަރަށް އެ ޤައުމެއް، އެ ރަށެއް ތަރައްޤީކޮށްލުން. ވަޒީފާއަށް ގެންގޮސް. ދަރިން
ސްކޫލަށް ގެންގޮސް ފުޓުބޯޅަ ކުޅެލައި، މިޔުޒިކް ކުޅެލައި، މޫދަށް ގޮސްލައި، ކައިރީގައި އޮތް އެއަޕޯޓަކުން ފުރައިގެން
ޗުއްޓީ ހޭދަކޮށްލަންގޮސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަމަ ރީއްޗަށް އެ ރަށެއްގައި ތަނަވަސް، ޗާލު ހިތްގައިމު ދިރިއުޅުމެއް ،
އެ މީހަކު ބޭނުން ރަށެއްގައި އެ މީހަކު އުޅުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން މި ކިޔާ ލާމަރުކަޒުކުރުމަކީ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . އަޅުގަނޑަށް އެބަފެނޭ މި ބަޖެޓުން އެ ބަދަލު ގެންނަ ތަން. 1.5 ބިލިއަން ކައުންސިލުތަކަށް
ބްލޮކް ގްރާންޓުގެ ގޮތުގައި އެބައޮތް. އަދި އޭގެއިތުރުން ހުރިހާ ކައުންސިލުތަކަކަށް އެ މީހުން އަމިއްލައަށް ހޯދާ
އާމްދަނީން އެތައް ބައިވަރެއް، އޭގެ ޑަބަލް އިތުރަށް ލިބޭނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛
ދިވެހިރާއްޖޭގަ އި އަތްމަތީ ސުވާލެއް އެއީ. ތިއީ ކޮންރަށަކު ކުއްޖެއް ހެއްޔޭ؟ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި މަސައްކަތް، މި
ލާމަރުކަޒުކުރުމުގެ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރަނގަޅަށް ކުރެވިއްޖެއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ ސުވާލު
ބަދަލުވާނެ. ތިއީ ކޮން ރަށެއްގަ އި އުޅޭ ކު އްޖެއް ހެއްޔޭ ؟ ތިއީ ކޮންރަށަކު އުޅެން ބޭނުންވާ ކުއްޖެއް ހެއްޔޭ؟
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . އަޅުގަނޑުގެ ދަރިފުޅުގެ ޖަވާބަކަށް ވާން ބޭނުމީ، ތިމަންނާއަކީ ގަލޮޅު މީހެކޭ ، ތިމަންނާއަކީ
މައްޗަންގޮޅީ މީހެކޭ، ތިމަންނާއަކީ ކުރިނބީ މީހެކޭ، ތިމަންނާއަކީ ގާފަރު މީހެކޭ، ތިމަން ނާއަކީ ހިންނަވަރު މީހެކޭ ،
ތިމަންނާއަކީ މާޅޮހު މީހެކޭ، ތިމަންނާއަކީ ފުވައްމުލަކު މީހެކޭ ބުނުމެއް ނޫން. މިއީ އަޅުގަނޑުގެ ދަރިފުޅު ގައިގަ އި
ހިނގާހާ ލޭ، މި ހުރިހާ ރަށެއްގެ ލޭ އަޅުގަނޑު ދަރިފުޅު ގައިގަ އި ހިނގާ. އޭނަގެ ޖަވާބަކަށް ވާން ބޭނުމީކީ، ތިމަންނާ
މިއީކީ ގަލޮޅު މީހެކޭ، މާލޭ މީހެކޭ، ހިންނަވަރު މީހެކޭ، މާޅޮހު މީހެކޭ، ފުވައްމުލަކު މީހެކޭ ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އޭނަގެ ޖަވާބަކަށް ވާން އަޅުގަނޑު ބޭނުމީ، އޭނައާއި އޭނަ ވަރުގެ އެހެން ހުރިހާ ކުދީންގެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ މުސްތަޤްބަލުގެ
ޖަވާބަކަށް އަޅުގަނޑު ވާން ބޭނުމީ، ތިމަންނާ ދިރިއުޅެން ބޭނުމީ ނޭކުރަންދޫގައޭ، ނޮޅިވަރަމްގައޭ، ނެއްލައިދޫގައޭ އަދި
12

އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ ރަށްރަށުގައި އުޅެވޭނޭ ތަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅު ގަނޑުމެން ފެންނާން ބޭނުމީ. އެއީ މި
ކުރާ ލާމަރުކަޒީ. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވިސްނުމަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ މީހަކު އުފަންވީ ރަށަކާ ހުރެ، މާ ކުޑަ ރަށަކަށް
އުފަންވެގެން، މާ ބޮޑު އުފަން ރަށަކަށް އުފަންވެގެން، މާ ބޮޑު އާބާދީއަކަށް ވެގެން ، މާ ކުޑަ އާބާދީއަކަށް ވެގެން، މާ
ދުރު ރަށަކަށް ވެގެން، މާ ކައިރި ރަށަކަށް ވެގެން ދައުލަތެއްގެ، ސަރުކާރުގެ އަޅާލުމުން އެ މީހަކު ބާކީވެގެނެއް ނުވާނެ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . މަކުނުދޫއަށް އުފަންވީތީ ވެ، ފެލިދޫއަށް އުފަންވީތީވެ، ރަކީދޫއަށް އުފަންވީތީ ވެ، އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އެ މީހަކު ބާކީވާންޖެހިގެނެއް ނުވާނެ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މި ކިޔާ ލާމަރުކަޒީކުރުމަކީ. ރަށްތައް ؛
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށްތައް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ތަރައްޤީކުރުން. މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލުއަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައި
އެބައޮތް 126، ބްލޮކް ގްރާންޓުގެ ގޮތުގައި 126 މިލިއަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓުކުރެވިފައި އެބަ އޮތް.
އެހެންނަމަވެސް، އެކިއެކި ފީތަކާއި އާމްދަނީ ހޯދައިގެން އެވެސް އެބަ ޑަބަލްވޭ. 238 މިލިއަނާ ހަމައަށް އަރާ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެގޮތަށް އަޅުގަނޑު އިއްޒަތެރި ވަޒީރަށް، ފިނޭންސް މިނިސްޓަރަށް އަޅުގަނޑު މި
އިލްތިމާސްކުރަނީ، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާ ނިމިގެން އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް ބަޖެޓު އަންނައިރު، ހުރިހާ ރަށަކަށް އެގޮތަށް
ލިބޭނޭ ހުރިހާވަރެއް؛ ބޮލޮކް ގްރާންޓު އެކަންޏެއް ނޫން. ހުރިހާ ގޮތަކަށް އެ ރަށަށް ލިބޭނޭ މިންވަރު، ދިވެހިރާއްޖޭގައި
ޚިދުމަތްތައް ފުރިހަމައަށް ލާމަރުކަޒީ ކުރެވުނީމަޔާއި، ބާރުތައް ފުރިހަމައަށް ލާމަރުކަޒީ ކުރެވުނީމާ ކޮންމެ ރަށަކަށް
ލިބޭނޭ މިންވަރު އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި ގެނެވެންޖެހޭނެ. އެއީ އަޅުގަނޑު ވަޒީރަށް ދަންނަވާލަން
ބޭނުމީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . ބަޖެޓުގެ ތިން ބަޔަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ވިސްނާލަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެން
ސަމާލުވާންޖެހޭ. 29.9 ބިލިއަން އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި އޮތްއިރު، އަދި 2.6 ބިލިއަން އާ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި އޮތްއިރު
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ ތެރެއިން އަދިވެސް 50%އާ ގާތަށް އަޅުގަނޑުމެން މުސާރައަށް
ޚަރަދުކުރާއިރު، 27% އަށް ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ އަށް ހޭދަކުރާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އަބަދުވެސް،
އަބަދުވެސް މެދު ރާސްތާ ، ދިގު ރާސްތާ ވިސްނުމުގައި އެބަ ބަހައްޓަންޖެހޭ ލިބޭ އާމްދަނީން ޚަރަދު ވީހާވެސް ބޮޑަކަށް
ހަމަޖައްސަން. އަޅުގަނޑަށް ވެސް އެނގޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވާރުތަވެފައި މި ވާ ދަރަނި. އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ވާރުތަވެފައި މި ވާ ދަރަންޏަކީ ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވާރުތަވެފައިވާ ތަކުލީފެއް. މި ދަރަނީގެ ؛ މިއަދުގެ ދަރަނީގެ 75%
އަކީ އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް ވާރުތަވީ އެއްޗެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ބަޖެޓުކުރަމުންދާއިރު،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަޖެޓު އެކުލަ ވައިލަމުންދާއިރު އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ، ޚަރަދެއް ވީހާވެސް ބޮޑަކަށް ކުރަންޖެހޭނީ
އޭގެން އުފެއްދުންތެރިކަމެއް ނެރެވޭނޭ ގޮތަކަށް. އުފެއްދުންތެރިކަމެއް ނެރެވޭނޭ ގޮތަށް ބަޖެޓުކުރަން، ޕްރޮގްރާމު
ބަޖެޓުކުރަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނުމުގައި އެބަ ބަހައްޓަންޖެހޭ. ޚަރަދުކުރާނީ ވީހާވެސް ވަރަ ކަށް
އެއިން އާމްދަނީއެއް ނެރެވޭނޭ ގޮތުގެ ޚަރަދު. ރަނގަޅު މިސާލެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑަށް މި ބަޖެޓުން އެބަފެނޭ
އެސް.އެމް.އީ ލޯނުތައް އަދި ދަރިވަރުންނަށް ކުރާ ހޭދަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . ޑެފިސިޓު ފައިނޭންސިންއަށް ބަލާއިރު
13

ވެސް، ޑެފިސިޓު ފައިނޭންސި ންއަށް ބޭރުގެ ބޮންޑު ވިއްކައިގެންނާއި ޓީބިލްސް ވިއްކައިގެން، އޭގެ އިތުރުން އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ ދެން އަންނަ އަހަރެއްގެ ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޕްރައިވެޓައިޒޭޝަން
ޕްރޮގްރާމެއް ފެންނާނޭ ކަމަށް. ޕްރައިވެޓައިޒޭޝަން ޕްރޮގްރާމަކުން ލިބޭ އާމްދަނީއަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، އަޅުގަނޑު
މި ދަންނަވާ އުފެއްދުންތެރިކަން އިތުރުކުރެވޭނޭ ގޮތެއް. މިސާލަކަށް ޓީބިލްސްގެ ބަދަލުގައި. ޕްރައިވެޓައިޒޭޝަން
ޕްރޮގްރާމެއް ހިންގައިފިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމާޝަލް ބޭންކުތަކުގެ ލިކިއުޑިޓީ ރަނގަޅުވާނެ. ލިކިއުޑިޓީ ރަނގަޅުވީމާ
އާއްމު ކުންފުނިތަކަށް ދޭނޭ ފައިސާ ހުންނާނެ. އާއްމު ކުންފުނިތަކަށް ފައިސާ ދެވުނީމާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދުގެ
ދުވެލި ރަނގަޅުވާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދި ހަމަ އެބަ ވިސްނަންޖެހޭ ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކަށް. އަޅުގަނޑަށް
ވެސް އެނގޭ ދިވެހިރާއްޖެ ކަހަލަ ޤައުމެއްގައި ވަރަށް ގިނަ ޚިދުމަތްތައް ސަރުކާރުން ހަމަ އަންޑަރރައިޓު ކުރަންޖެހޭނެ.
އަދި އެތަކެއް އަހަރު ވަންދެން އެ ސަރުކާރަކުން އެ ޚިދުމަތްތައް ދެމުންގެންދާންޖެހޭނެ. އަދި ސަރުކާރު ކުންފުނިތަކުގެ
ބޭނުމަކީ ވެސް ކޮންމެހެންނެއް ޕްރޮފިޓެއް ނޫންކަން ވެސް؛ އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް، ޕްރޮފިޓެއް ނޫން، ޚިދުމަތްދިނުންކަން
ވެސް އަޅުގަނޑަށް އެނގޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ކުންފުނިތައް އެ ހިންގަނީ ރއްޔިތުންނަށް އެންމެ ރަނގަޅު އަގުގައި ،
އެންމެ ރަނގަޅު ޚިދުމަތްދެވޭ ގޮތުގައި ، ސަރުކާރަށް އެންމެ އެފިޝެންޓު ގޮތުގައިތޯ ، ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ
އެފިޝެންޓު ގޮތުގައިތޯ ވިސްނުމުގައި އެބަ ބަހައްޓަންޖެހޭ. މެދު ރާސްތާ، ދިގު ރާސްތާގެ ވިސްނުމަށް އަޅުގަނޑުމެން
ބަޖެޓު ބައްޓަންކުރާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުންފުނިތަކަށް އިތުރަށް ސަރުކާރުން ވިޔަފާރުކުރުމާއި، ކުންފުނިތަކަށް
އިތުރަށް އިންވެސްޓުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ކުންފުނިތަކުން ދުރަށް ދިއުމުގެ ވިސްނުމެއް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ
ގެންގުޅެންޖެހޭ. މިސާލަކަށް ، އަޅުގަނޑަށް އެނގޭ މަސްގަންނަންޖެހޭކަން. އެހެންނަމަވެސް، މިފްކޯ އެއީ މިހާރު އެންމެ
އެފިޝެންޓުކޮށްތޯ، މަސްވެރިންނަށް އެންމެ ރނގަޅަށްތޯ، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ އެފިޝެންޓުކޮށްތޯ އެ ޚިދުމަތް
ދެވެނީ. އެމް.އައި.ޓީ.ޑީ.ސީ؛ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 300 އެތައް މިލިއަނެއް މިސާލަކަށް ކުންފުންޏަކަށް ސަރުކާރުން
ޚަރަދުކުރާއިރު، އަނބުރާ މި ލިބެނީ، އަނބުރާ މި ލިބެނީ ކޮންކަހަލަ ޚިދުމަތެއްތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން
ވިސްނުމުގައި އެބަ ބަހައްޓަންޖެހޭ. ނިންމާލަމުން އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުމީ، ދެން މި އޮތީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
ޒިންމާޔާ ހަމައަށް އައިސްފަ. ވަޢުދުތަކެއްވެ، އެ ވަޢުދުތަކަށް ބަޖެޓުކުރެވިއްޖެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން
މަޖިލީހުގެ ޒިންމާއަކީ، އަޅުގަނޑުމެން ވަޢުދުވީ ގޮތަށް މި ބަޖެޓު ތަންފީޒުކުރޭތޯ ބެލުން. ލާމަރުކަޒުކޮށްފީމޭ ކިޔާފައި
ދޫކޮށްލުމުގެ ބަދަލުގައި ، ކައުންސިލުތަކުންނާއި ރަށްރަށުން ރައްޔިތުންނަށް ދޭންވާ ޚިދުމަތް ރަނގަޅަށް ދޭތޯ
އަޅުގަނޑުމެން ޔަޤީންކުރުން، އެއީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޒިންމާ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރާއި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހާ
ގުޅިގެން ރައްޔިތުންނަށް އަޅުގަނޑުމެން ވީ ވަޢުދު ފޯރުކޮށްދިނުން، އެއީ ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒިންމާ. ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
14

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. 27 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ބަހުސާ ގުޅޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަވައިފި. އެ
ވާހަކަތަކުގެ މައިގަނޑު އަސާސް ހުއްޓިފައި މި ވަނީ އަޅުގަނޑަށް ފެނުނު ގޮތުގައި ދެތިންހަތަރު ކަމެއްގެ މައްޗަށް.
ފުރަތަމައަށް ވަރަށް ގިނަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ޝައުޤުވެރިކަން ހުންނަނީ އެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރެއްގެ ދާއިރާގެ
ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތައް ހުރި ނެތް ގޮތު ގެ މައްޗަށް. އެއީ އެކަން ހިނގާނޭ ވެސް ގޮތް. އަދި ހިނގާންވީ ވެސް ގޮތް.
މެންބަރުންގެ ދާއިރާގެ ސީދާ މަޝްރޫޢުތަކުގެ އިތުރުން، ލާމަރުކަޒު ގާނޫނާއި އަދި މިހާރު ބަޖެޓަށް މި ގެނެވޭ
ލާމަރުކަޒީ ބަދަލުތަކާ ގުޅިގެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ދާއިރާތަކުގައިވާ ރަށްތަކަށް ، ކައުންސިލުތަކަށް އާމްދަނީ
ލިބިގެންދާނެ ގޮތާއި އަދި އެ އާމްދަނީގެ އަންދާޒާއަކާއި ، އެ އާމްދަނީގެ ޚަރަދުގެ އަންދާޒާއަކާއި، އާމްދަނީ ލިބޭނެ
މިންވަރުގެ އަންދާޒާއަކާއި ، އެ ކައުންސިލުތަކުން ކުރާނެ ޚަރަދުގެ އަންދާޒާއެއް އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު އެބަ މި މަޖިލީހަށް
ދެއްވާންޖެހިވަޑައިގަންނަވާ ކަމަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ކިތަންމެކިތަންމެ ވާހަކަފުޅަކުން އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަވޭ.
ކޮންމެ ރަށެއްގެ އާމްދަނީގެ އަންދާޒާއަކާއި އަދި އެ ރަށެއްގެ ޚަރަދުގެ އަންދާޒާއެއް، ޚަރަދުކުރެވިގެންދާނެ ގޮތް.
ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުން ލިބޭ އާމްދަނީ، ލިބޭ އިތުރު އެހެން މަގުތައް ވެސް ސާފުވެގެންދޭ. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެބަ
ފާހަގަކުރައްވާ ދަރަނީގެ މައްސަލަ. ޙަޤީޤަތުގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެ ފާހަގަކުރައްވަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު، 300
މިލިއަން ޑޮލަރުގެ ބޮންޑެއް، ޓްރެޝަރީ ބޮންޑެއް ރައީސް ޔާމީންގެ ސަރުކާރުގައި ވަނީ ވިއްކަވާފަ. އެ ބޮންޑު ގޮސް
ހުއްޓި އޮތީ ހަމަ އަނެއްކާވެސް ޗައިނާ ކުންފުންޏަކަށް. މި ބޮންޑަށްވާ ފައިސާ އަނބުރާ އެބަ ދައްކާންޖެހޭ މި އަންނަ
އަހަރު. 2022 ވަނަ އަހަރު، މާފުކުރައްވާ! އެ ފައިސާ ދެއްކުމަށް ދިވެހި ދައުލަތް، ދިވެހި ޚާޒާނާ ތައްޔާރުވުމަށްޓަކައި
ރިޒާވެއް އެއްކުރަންޖެހޭ. އެހެންނަމަވެސް، ދައުލަތުގެ ޚަރަދުތައް، ސަރުކާރުގެ ޚަރަދުތައް ކުރަމުންގޮސް އަދި މި އޮތް
ބޮޑު ދަރަނި ދެއްކުން އެއީ ވަރަށް އުނދަގޫކަމެއްގެ ގޮތުގައި ވެގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު އެ ވަނީ
ސްވަރާއީ ބޮންޑެއްގެ ވާހަކަ ބަޖެޓުގައި ފާހަގަކުރަ އްވާފަ. ކުރީ ދަރަންޏަށް އަރައިގަތުމަށް، ދަރަނިން އަރައިގަތުމަށް
އަނެއްކާ ވެސް އެހެން ގެއަކަށް ގޮސް ދަރަނިވެރިވީ. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ސަމާލުކަން އެބަހުރި.
ވިސްނުން އެބަހުރި، 2022 އެއީ ނާޒުކު އަހަރެއްކަން. މިއަދު 2022 އަށް އަޅުގަނޑުމެ ން ނުވިސްނައިފި ނަމަ، އެއީ
އަނދިރި ވިލާގަނޑެއްގެ އަހަރަކަށް ވެގެންދިއުމަކީ ވަރަށް އެކަށީގެންވާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، ޑެފިސިޓު ފައިނޭންސް ކުރާ
ގޮތް، ޙަޤީޤީ ޑެފިސިޓު އެބަ ބަޖެޓުގެ 8% އަށް އަރާ. އަދި ދައުލަތުގެ އުފެއްދުންތެރިކަމާއި ދެން ދަރަންޏާ ހުރި
ރޭޝިއޯ، ޖީ.ޑީ.ޕީ އާއި ، ދަރަންޏާއި، ޑެޓާ ހުރި ރޭޝިއޯ ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް މައްޗަށް ހިނގައްޖެ ކަމަށް އެތައް
ބޭފުޅުންނެއް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނެއް އެބަ ފާހަގަކުރައްވާ. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތެރި ވަޒީރުގެ ބަޖެޓު އަޅުގަނޑު
ދަންނަވާނީ ކުޅަދާނައޭ. މިދެންނެވި ހިފެހެއްޓުމުން އަރައިގަތުމަށް ބަޖެޓުކުރައްވާފައި އެ ވަނީ. އެކްސްޕެންޝަނަރީ
ބަޖެޓެއް ކުރައްވާފައި އެ ވަނީ . އެހެންވީމާ، އަދި މި ދެންނެވި ޑެފިސިޓު ، އެއީ އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތުން ފުއްދަވާނޭ
15

ޑެފިސިޓެއް. ނޭވާ އަޅުގަނޑުމެން ހިފަހައްޓާލަންޖެހޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް ދެންނެވޭނީ ގިނަ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންގެ ވާހަކަފުޅުގައި އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް އިންތިހާއަށް އިތުބާރު އޮތް ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
ފާހަގަކުރައްވާ، ބަދަލުދެއްވަންޖެހޭނީ ރަނުން ރަނަށޭ. މީގައި ލިޔެފައޭ ވާންޖެހެނީ. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް
އެނގިވަޑައިގަންނަ ވާނެ، އިއްޒަ ތްތެރި މެންބަރުން އެބަ ފާހަގަކުރައްވާ ދިވެހި ދައުލަތުން ވަނީ އެތައް ސަތޭކަ ބަޔަކާ
އެއްބަސްވެފައި ، އޭނާ ދިރިއުޅޭ ތަންކޮޅު ދޫކޮށްލައިފި ނަމަ، އޭނާއަށް އޭގެ ބަދަލުގައި ތަނެއް ދޭނެ ކަމަށް. އެއަށްވުރެ
ވަކި ފުރިހަމަ އެއްބަސްވުމެއް މި ފަހަކަށްއައިސް މި ދައުލަތަކުން ވެފައި އޮތްވައެއް އަޅުގަނޑަކު ނުދަންނަން. އެ ބަދަލު
މި ބަޖެޓުން ފެންނާންޖެހޭނެ ކަމަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެބަ ފާހަގަކުރައްވާ. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި
ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އިބްރާހީމް އަމީރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ދެންމެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް
ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން ، އަޅުގަނޑަށް ވެސް އިއްޔެ ފުރުޞަތު ލިބުނު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ކަންބޮޑުވުންތައް
އަޑުއަހާލަން. އަދި އޭގެއިތުރުން ވެސް އަޅުގަނޑަށް ހަމަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ކަންބޮޑުވުންތައް އަޅުގަނޑާ
ޝެއަރކުރެ ވިފައި ހުރި. އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓު ހެދުމުގެ އިތުރަށް
އަޅުގަނޑުމެން މިހާތަނަށް ދަރަނި ރިކޯޑުކުރުމަގަޔާއި ، ދަރަނި ރިޕޯޓުކުރުމުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ވަރަށް
ބޮޑެތި ކުރިއެރުންތައް ހޯދާފައިވަނީ. މިހާރު ކުރީ އަހަރުތަކާ ޚިލާފަށް ވޯލްޑު ބޭންކު، އައި.އެމް.އެފް ފަދަ ތަންތަނުން
ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަރުޙަބާކިޔާ ކަމެއް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަރަނި އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ
ސަރުކާރަށް، ދައުލަތަށް ލިބޭ އާންދަނީއާއި އަޅުގަނޑުމެން ދުވަހުން ދުވަހަށް ކުރާ ޚަރަދު އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ
ކޮންމެ ހަފްތާއަކު ޝާއިޢުކުރަމުން، ޕަބްލިޝްކުރަމުން. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ދައުލަތުން، ދައުލަތުގެ ނަމުގައި
ސަރުކާރުން ނަގާފައި ހުރި ލޯނުތަކާއި އަދި ސަރުކާރުން ދައުލަތުގެ ނަމުގައި ނަގާފައި ހުރި، ދީފައި ހުރި ސޮވްރިން
ގެރެންޓީތަކުގެ ޑީޓެއިލް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ވެބްސައިޓުގައި ޝާއިޢުކޮށްފައިވާނެ. މި ކަންކަމާ ހެދި އަޅުގަނޑުމެންގެ
ޑެޓް ރިޕޯޓިން މެކޭނިޒަމް ވޯލްޑު ބޭންކު އަދި އައި.އެމް.އެފް ފަދަ މަލްޓިލެޓްރަލް އެޖެންސީސްތަކުން ވެސް ވަރަށް
ބޮޑަށް އެކަން ފާހަގަކުރޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ ވާހަކައަކީ ، ތި ބޭފުޅުންނަށް މިހާރު ؛
އިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް، ތި ބޭފުޅުން މި ބަޖެޓު ފާސްކޮށްފައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ލިބޭ އާމްދަނީއާއި އަދި އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ ޚަރަދު ކޮންމެ ހަފްތާއަކު ވީކްލީ ފިސްކަލް
ޑިވެލޮޕްމަންޓުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ ޝާޢި އުކުރަމުން. އޭގެ ބޭރުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރުން،
ދައުލަތުން އެއްވެސް ޚަރަދެއް ނުކުރާކަމުގެ ޔަޤީންކަން ތި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް އަޅުގަނޑު އަރުވަން. އާދެ!
16

އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން މިހާތަނަށް އަޅުގަނޑުމެން ދަރަނި އިތުރުކުރުމުގެ ސިޔާސަތަ ކަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ބަލަނީ
ހަމަ އެންމެ ނުކުތާއަކަށް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އަބަދުވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދަރަނި އިތުރު ވެގެންދާންޖެހޭނީ،
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމީ އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ނިސްބަތް އިތުރުވާ މިންވަރަށްވުރެ ދަށްކޮންނޭ. މި އަންނަ އަހަރު
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމީ އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ނިސްބަތް މި އިތުރުވަނީ 7.5% ގައި. އެއަށްވުރެ ދަށްކޮށޭ،
އަޅުގަނޑުމެން މުއްސަނދިވާ މިންވަރަށްވުރެ ދަށްކޮށޭ އަޅު ގަނޑުމެން ދަރަނިވެރިވާންޖެހޭނީ. އެ ރޭޓުގައި އަޅުގަނޑުމެން
ހިފަހައްޓާފައިވަނީ. އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، އަޅުގަނޑުމެން މިއަންނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން
ކުރަން ބޭނުންވާ އެންމެ ބޮޑެތި މަޝްރޫއުތައް؛ ގުޅީފަޅު ޕޯޓް ޕްރޮޖެކްޓް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޅި ސަރުކާރުގެ
އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދީ އެޖެންޑާ ހިންގުމަށްޓަކައި ވަރަށް މުހިންމު ޕްރޮޖެކްޓެއް. އެގޮތުން ގުޅީފަޅު ޕޯޓް
ޕްރޮޖެކްޓުގެ ހިއްކުމުގެ މަސައްކަތް މި އަހަރުގެ ތެރޭގައި ފެށޭނެ. އަދި އޭގެއިތުރުން، މިއަންނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި
ގުޅީފަޅު ޕޯޓްގެ ޕްރޮޖެކްޓު ގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް، ތަރައްޤީކުރުމުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށޭނެ. އެއާއެއްކޮށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދާނެ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މާލޭގެ ކޮމާޝަލް ޕޯޓަށް މި ދިމާވާ ދަތިތައް ޙައްލުވެގެންދާނެ.
މިހާރުވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނިގެންދަނީ، އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖޭގެ މާލެ ސަރަހައްދަށް ފީޑަރ ވެސަލްސް
ބޭނުންކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެން އިމްޕޯޓް މުދާތައް ބާލައި ، އެ ކަންތައް މި ކުރިއަށް ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، މުދަލުގެ އަގު
ވެސް ވަރަށް ބޮޑުތަނުން އިތުރުވެގެން އެބަދޭ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގުޅީފަޅު ޕޯޓް ޕްރޮޖެކްޓް ނިމިގެންދާއިރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދާނެ ބޮޑެތި އާގުބޯޓުފަހަރުތައް ވެސް އެ ބަނދަރާ ބާތުކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ
މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ. އަދި އެއާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މުދަލުގެ އަގު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެތައް
ގުނަޔަކުން ކުޑަކުރެވިގެންދާނެ . އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓު ހެދުމުގައި އަޅުގަނޑު އަބަދުވެސް ބަލާފައިވާނީ ،
އަޅުގަނޑުމެން ވީހާ ވެސް ބޮޑަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ރެވެނިއު ؛ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ ވީހާ ވެސް
ބޮޑަކަށް ކޮންޒަވެޓިވްކޮށް، އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ އެކްސްޕެންޑިޗަރ، އަޅު ގަނޑުމެން މި ކުރާ ޚަރަދު
ވީހާވެސް ރިއަލިސްޓިކްކޮށް ބަޖެޓުގައި ދެއްކުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކޮށްފައިވާނެ. މިހާރުވެސް
އަޅުގަނޑުމެން އަޅުގަނޑަށް އެބަ އިނގޭ އެސެޓްސް ރިކަވަރީ ކޮމިޝަނުން ވެސް ވަރަށް ބޮޑެތި މަސައްކަތްތަކެއް އެބަ
ކުރައްވާ، މިދިޔަ އަހަރުތަކުގައި ދައުލަތަށް ގެއްލިފައި ހުރި ފައިސާ ހޯދުމަށްޓަކައި ވަރަށް ބޮޑެތި މަސައްކަތްތަކެއް އެބަ
ކުރައްވާ. އެ މަސައްކަތް ކުރައްވާއިރު އޭގެން ލިބިދާނެ އާމްދަނީ، ބަދަލުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިދާނެ
އަދަދުތަކެއް މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑު ހިމަނާފައިނެތީ، އަޅުގަނޑު ބޭނުންނުވަނީ އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ވީހާވެސް
ރިޔަލިސްޓިކް ބަޖެޓެއް އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަންވެގެން އަޅުގަނޑުމެން ހިމަނާފައިނެތީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަންނަ އަހަރު
ރެވެނިއުގެ ގޮތުގައި، ބަދަލު ހޯދުމަށްޓަކައި މަސައްކަތްކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ އާމްދަނީ ލިބިއްޖެއްޔާ އެ ބަދަލު
ލިބިއްޖެއްޔާ އެ ވާނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޕޮޒިޓިވް ކަމަކަށް. އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، ރާއްޖޭގެ
17

ހުރިހާ ރަށެއްގައި ހަމަހަމަކަމާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގުރާމު ހިންގުމަށްޓަކައި
އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކޮށްފައިވާނެ. އެއްވެސް ރަށެއް ، އެއްވެސް އަތޮޅެއް އަޅުގަނޑުމެން ނީންނާނެ ބާކީކޮށްފަ. އަދި
އޭގެއިތުރުން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތައް މި ބެހިގެންދަނީ ދެ ބަޔަކަށް.
އެއީ ޚިދުމަތްދޭ ކުންފުނިތަކާއި އަދި ސަރުކާރު ހިއްސާވެގެން ވިޔަފާރިކުރާ ކުންފުނިތަކާ. ރާއްޖޭގައި ސަރުކާރު
ހިއްސާވެގެން އަޅުގަނޑުމެން ޚިދުމަތްދޭ ކުންފުނިތަކަށް ބަލައިލާއިރު، މިސާލަކަށް އާސަންދަ ކުންފުނި. އަދި
އޭގެއިތުރުން އެހެނިހެން ކުންފުނިތަކެއް ވެސް އެބަހުރޭ ޚިދުމަތްދޭ ކުންފުނިތައް. ދެން މި ހުންނަނީ ސަރުކާރު
ހިއްސާވެގެން ވިޔަފާރިކުރާ ކުންފުނިތައް. ވިޔަފާރިކުރާ ކުންފުނިތައް އެބަ ބެހިގެންދޭ ދެ ގޮތަކަށް. އެއީ 100%
ހިއްސާވާ ސަރުކާރު ވިޔަފާރިކުރާ ކުންފުނިތަކާއި، 100% ނޫން އެއަށްވުރެ މަދުން ޖޮއިންޓްވެންޗަރ އުސޫލުން
ހެދިގެން އަންނަ ވިޔަފާރިކުރާ ކުންފުނިތައް. ވިޔަފާރިކުރާ ކުންފުނިތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ބަލަން މިހާރު
ކިހިނަކުންތޯ، އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރުގެ މެނިފެސްޓޯގެ ވައުދެއް އެއީ، ސަރުކާރުން ވީހާވެސް ބޮޑަކަށް
ވިޔަފާރީގައި އުޅޭ އުޅުން މަދުކޮށް، ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރަށް އެ ކަންތައްތައް ދޫކުރުން. އެ މަސައްކަތް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުންގެންދާނަން. މި ބަޖެޓުން ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން ޕްރޮގުރާމުން ލިބޭނެ
އާމްދަނީއެއް ހިމެނިފައި ނެތަސް އަޅުގަނޑުމެން މިއަންނަ އަހަރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބަލަމުންގެންދާނަން، ކޮންކޮން
ކަންތައްތަކެއްތޯ އަޅުގަނޑުމެން ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރަށް ދޫކޮށްގެން ކުރެވޭނީ. އެ ކަންތައްތައް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
މިއަންނަ އަހަރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުންގެންދާނަން. އަދި އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، އެ
ތެދެއްމެ؛ އަޅުގަނޑުމެން 2022 ވަނަ އަހަރު ، ކުރީ ސަރުކާރުން ވިއްކާފައި ހުރި ޓްރެ ޜަރީ ބޮންޑު، ދެ ބޮންޑެއް
އެބަވޭ. އެއް ބޮންޑަކީ 250 މިލިއަން ޑޮލަރުގެ ޓްރެޜަރީ ބޮންޑެއް. އެއީ މިހާރު ހޮންކޮންގުގައި ޓްރޭޑްކުރަމުން،
ސެކަންޑަރީ މާކެޓްގައި ޓްރޭޑް ކުރަމުންދާ ޓެރެޜަރީ ބޮންޑެއް. އެ މިހާރު އެބަ ގާތްގަނޑަކަށް 8% އާ ހަމައިގައި
ޓްރޭޑްކުރަމުންދަނީ. އެއަށް ތައްޔާރުވުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އިޔަރ މާކުކޮށްގެން އެބަ ޑިވެލޮޕްކުރަމުން،
ތަރައްޤީކުރަމުން އެބަ ގެންދަން ސޮވްރިން ޑިވެލޮޕްމަންޓް ފަންޑެއް. އެއީ ކުރީ ސަރުކާރުން ވެސް އެކަން ކުރަމުން
އައީ. އަ ޅުގަނޑުމެން މިހާރު ގާތްގަނޑަކަށް 190؛ އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރާ ހަވާލުވިއިރު މި ސޮވްރިން ޑިވެލޮޕްމަންޓް
ފަންޑުގައި އޮތީ ގާތްގަނޑަކަށް 90 މިލިއަން ޑޮލަރު. މިހާރު 190 މިލިއަން ޑޮލަރު މި ސޮވްރިން ޑިވެލޮޕްމަންޓް
ފަންޑުގައި ވާނެ. ދެން އަދި އޭގެއިތުރުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްތަކެއް އެބަ ކުރިއަށް ކުރަމުންގެންދަން،
އަޅުގަނޑުމެން ޑެޓް ރިސްޓްރަކޗަރިންގ، އެހެންނޫނިއްޔާ ޑެޓް އެހެން ގޮތަކަށް ޑެޓް ރީޝެޑިއުލެ އް ކުރުމަށްޓަކައި
މަސައްކަތްތަކެއް އެބަ ކުރަމުން ގެންދަން. އޭގެއިތުރުން ދެން މި އޮތީ، 2023 ވަނަ އަހަރު މެޗުއަރވާ 100 މިލިއަން
ޑޮލަރުގެ ޓްރެޜަރީ ބޮންޑެއް. އެއީ އޭ.ޑީ.އެފް.ޑީ، އަބޫދާބީ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ފަންޑު، ޔޫ.އޭ.އީއާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން
ވިއްކާ ޓްރެޜަރީ ބޮންޑެއް. އެ މިހާރު އެބަ މެޗުއަރވޭ 2023 ވަނަ އަހަރު. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ވާހަކަދައްކަމުން
18

މިދަނީ އޭ.ޑީ.އެފް.ޑީއާ އިތުރު 3 އަހަރަށް، އެހެންނޫނިއްޔާ އެޑިޝަނަލް 3 އިޔާޒް ނޫނީ އެހެންނޫނިއްޔާ އެޑިޝަނަލް 5
އިޔާ ޒަށް ދަންމާލުމަށްޓަކައި. އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަތައް އެބަ ދެކެވެމުންދޭ. އެހެންވީމާ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ
މަސައްކަތް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ކަންތައް ހާސިލުވެގެންދާނެ. އަޅުގަނޑުމެން މި މަސައްކަތްކުރަނީ،
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ބޭނުންވާ ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގުރާމު، ރާއްޖޭގައި
އަޅުގަނޑު ކުރިން ދުވަހަކު ވެސް ފާހަގަކުރިހެން، ރާއްޖޭގައި ގިނަ ރަށްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ދަތުރުކުރީމަ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔަ ކުރީ އަހަރުތަކުގައި ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުން ރާއްޖޭގެ ސަރުކާރެއް އޮތްހޭ ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވިސްނޭ ހިސާބުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިޔައިމަ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ސަބްސިސްޓެންސް ލެވެލެއް ގައި ރަށްތަކުގެ ތަރައްޤީ މި ފެންނަނީ. އަޅުގަނޑުމެން ޞިއްޙީ
މަރުކަޒަކަށް ވަދެއްޖެއްޔާ ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިފެންނަނީ ވަރަށް ހާލުގައި ހުރި ޞިއްޙީ މަރުކަޒުތައް.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެހެން ސްކޫލްތަކަށް އަދި ސަރުކާރުގެ އެހެން ވުޒާރާތަކަށް ވަދެ އްޖެއްޔާ ވެސް ވަރަށް ހާލުގައި ހުރި
ތަންތަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް، ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަކަށް މަޑުކުރެވޭކަށް ނެތް އިތުރު 20 އަހަރު ތަރައްޤީ
އަންނަންދެން. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކްސްޕޭންޝަނަރީ ފިސް ކަލް ޕޮލިސީއެއްގެ ދަށުން
އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވަނީ ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ޙައްޤުވާ ތަރައްޤީ ވީހާވެސް އަވަހަކަށް
ގެނެސްދޭން. އަދި އެ އަސާސީ ޚިދުމަތްތައް ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ގެނެސްދޭން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ބަޖެޓު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އޮތް ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހާސިލުކުރެވިއްޖެ ނަމަ، ތި ބޭފުޅު ންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ،
ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި މި މަޖިލީހަށް، މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިގެންދާ ތަން އަރަނި ބަޖެޓުތައް ވެސް.
އަޅުގަނޑުމެން މިހާތަނަށް، އަޅުގަނޑުމެން ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގުރާމުގެ މަޝްރޫޢުތައް ބެހިފައިވާ
ގޮތަށް ތި ބޭފުޅުން، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ބައްލަވައިލަ އްވައިފި ނަމަ ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ ، ހއ. އިން ފެށިގެން ސ.
އަތޮޅާ ހަމައަށް ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން ބޮޑަށް ބަލާފައިވާނީ އިޤްތިޞާދީ އަދި ސިނާޢީ ކުރިއެރުމަށް
ކުރާ ޚަރަދު އެންމެ ބޮޑުކޮށް. ދެންހުރި، ދެން ތިމާވެށްޓަށް. ތިމާވެށި ރައްކާތެރިކުރުމަށާއި އަދި އެހެނިހެން
ކަންތައްތަކަށް ޚަރަދު ހިމެނިފައިވާނެ. އެކަމަކު އެންމެ ބޮޑު އަހައްމިއްޔަތުކަމެއް އަޅު ގަނޑުމެން ދީފައިވާނީ، އިޤްތިޞާދީ
އަދި ސިނާޢީ ކުރިއެރުމަށް ކުރާ ޚަރަދު. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި ކެޕިޓަލް ޚަރަދުތައް ކޮށްގެން
އިތުރު އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތްތަކެއް ގެންނަން ވެގެން. އެހެންވީމާ، މިގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު ރޭވިފައިވަނީ.
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
19

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ވެލިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤަށް.
ވެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020 ވަނަ އަހަރަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް؛ އާދެ! 37 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓް
ހުށަހެޅުއްވި ކަމަށްޓަކައި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރ އިބްރާހީމް އަމީރަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. 2020 ވަނަ
އަހަރަށް އެކުލަވައިލާފައިވާ ދައުލަތުގެ މި ބަޖެޓަކީ ވަރަށް ވެސް ތާރީޚީ ބަޖެޓެއް. ރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި ވެސް ޖުމުލަ
ބަޖެޓު ނަންބަރެއްގެ ބަދަލުގައި ، ބަޖެޓު ބައިކުރެވޭ ގޮތް ނުވަތަ އެޕްރޮޕްރިއޭޝަން ސްޓްރަކްޗަރެއް މި އިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުން ފާސްކުރަން ހުށަހެޅި މިއީ ފުރަތަމަ ފަހަރު. ޖަޒީރާ ރާއްޖެ މެނިފެސްޓޯއާއި، އެޖެންޑާ 19 ގައި ބުނާ 5
ދާއިރާގަ އި ހިމެނޭ ސިޔާސަތުތަކަށް ބަޖެޓު މި ވަނީ ބަހައިލާފަ. ނޫ އިޤްތިޞާދަށް 4 ބިލިއަން. އޯގާތެރި ސަރުކާރަށް
12 ބިލިއަން. ފަޚުރުވެރި ޢާއިލާއަށް 3 ބިލިއަން. ޖަޒީރާ ދިރިއުޅުމަށް 5 ބިލިއަން. ހެޔޮ ވެރިކަމަށް 11 ބިލިއަން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސްގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވިދާޅުވެއްޖެ، މެންބަރުން ވަރަށް ބޮޑަށް ދާއިރާތަކަށް ހުރި
ކަންކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ވާހަކަ ދައްކަވާ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ބަޖެޓު މަޖިލީހަށް އައުމާ އެކީގައި ދާއިރާގެ
ރައްޔިތުންގެ ވަރަށް ބޮޑު އު އް މީދެކޭ އެއީ ، ދާއިރާއަށް ހުރި ކަންތައްތައް ގިނަ ކަންތައްތަކެ އް ރައްޔިތުން އު އްމީދުކުރެއޭ.
އެހެންނަމަވެސް، ސަރުކާރާ ވާ ހަކަދައްކައިގެން މެންބަރުންނަށް މި ލިބެނީ އޭގެތެރެއިން ކޮންމެވެސް މިންވަރެއް. އެ ލިބޭ
މިންވަރަކީ ކޮބައިކަމާއި، އެ ލިބޭ މިންވަރުގެ ނިސްބަތަކީ ކޮބައިކަން އެނގުމަކީ ރައްޔިތުން ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވާ
ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ވެސް މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް ހުރި ބައެއް ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރާނަން.
އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި މުޅި ބަޖެޓުގައި ހުރި ކަންތައްތައް ވެސް ފާހަގަކުރުމާ އެކީގައި. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. 2020ގެ މި ބަޖެޓު ތާރީޚީ ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވިގެންދާ ދެވަނަ ސަބަބަކީ، ލާމަރުކަ ޒުކުރުމުގެ
ސިޔާސަތުގެ ދަށުން ކައުންސިލުތައް މާލީ ގޮތުން ބާރު ވެރިކުރުމަށް، ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ކައުންސިލުތަކަށް ފައިސާ
ދިނުމަށް ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވުން. މިއީ މިފަދަ ގޮތަކަށް މިހާ ގިނަ އަދަދެއްގެ ފައިސާ ކައުންސިލުތަކަށް ނުވަތަ
ރަށްތަކަށް ކަނޑައެޅި ގެންދާ ފުރަތަމަ ފަހަރު. މަރުކަޒީ ސަރުކާރު ބަހާލައި، ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމު ބާރުވެރިކުރުމަކީ މި
ސަރުކާރުގެ ވަޢުދެއް. ޖަޒީރާ ރާއްޖެ މެނިފެސްޓޯގައި ބުނީ ، ފައްކާވެފައި ވާ ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި
ގަޑުބަޑުކޮށްފައިވާ ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނަށް އިޞްލާޙު ގެނެވޭނެ ކަމަށް. އިޤްތިޞާދީ ހައިސިއްޔަތު ކައުންސިލުތަކަށް
ފަހިކޮށްދިނުމާއި، ކައުންސިލްތަކުގެ ޤާބިލުކަމާއި ، ޒިންމާދާރުކަން ބޮޑުކޮށްދެވޭނެ ކަމަށް. ހަމަހަމަކަމާއެކު ޚިދުމަތް
ފޯރުވައިދީ، ރައްޔިތުންގެ އިތުބާރު ލިބިފައިވާ ހަރަކާތްތެރި، ފުދުންތެރި ކައުންސިލުތަކެއް އުފެއްދޭނެ ކަމަށް. މިދެންނެވި
މަޤްޞަދުތައް ހާސިލުކުރުމަށްޓަކައި ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނު މިހާރު މަޖިލީހުން ދަނީ އިޞްލާޙުކުރަމުން. އެ މަސައްކަތް ދާދި
20

އަވަހަށް ނިމި، އިޞްލާޙުތަކަށް ޢަމަލުކުރެވެން ފެށޭއިރު، އަންނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ މި ބަޖެޓުން ވަނީ ކައުންސިލުތަކުގެ
ފުދުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި ރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި ވެސް މިހާތަނަށް އަތޮޅުތަކަށް ލިބިދީފައިނުވާ މިންވަރުގެ
ބަޖެޓެއް އަތޮޅުތަކަށާއި ރަށްތަކަށް ކަނޑައަޅާފަ. ކައުންސިލު ތަކުގެ ޑޮމެސްޓިކް ބަޖެޓު ޚަރަދަށް 1.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ؛
މިއީ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ނުހިމަނާ. މި މިންވަރުގެ ފައިސާ ވަނީ ކަނޑައަޅާފަ. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ރަށްތަކަށް ބަލާ ކަމަށް
ވަނީނަމަ، ވެލިދޫ ކައުންސިލު އިދާރާގެ ބަޖެޓަކީ 2019 ވަނަ އަހަރު، މި ހިނގާ އަހަރު 5 މިލިއަން ރުފިޔާ.
އެހެންނަމަވެސް، އަންނަ އަހަރަށް ލަފާކޮށްފައިވާ ބަޖެޓުގައި ބުނާ ގޮތުން 8.3 މިލިއަން ރުފިޔާ ވެލިދޫ ކައުންސިލު
އިދާރާގެ ބަޖެޓަށް އެބަލިބޭ. މިއީ ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް. ޅޮހީ ކައުންސިލު އިދާރާގެ ބަޖެޓަކީ މި ހިނގާ އަހަރު 2.6
މިލިއަން ރުފިޔާ. އެހެންނަމަވެސް، ފެށޭ އަހަރުގައި މިހާރު ހުށަހަޅާފައި މި ވާ ބަޖެޓުގައި އޮތް ގޮތުން 4.2 މިލިއަން
ރުފިޔާ ޅޮހީ ކައުންސިލަށް ލިބިގެންދާނެ. ފޮއްދޫ ކައުންސިލު އިދާރާގެ ބަޖެޓަކީ، 1.5 މިލިއަން ރުފިޔާ. މި އަހަރު، މި
ހިނގާ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އޮތް ގޮތުން. އެހެންނަމަވެސް، ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި 3 މިލިއަން ރުފިޔާ
ކަނޑައަޅާފައި އެބަވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދައުލަތުން ހިންގާ އެކިއެކި ޢުމްރާނީ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކުގެ
ޕްރޮގުރާމް؛ އާދެ! ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގުރާމް (ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ)ގެ ގޮތުގައި 10 ހާސް މިލިއަން
ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައި އެބައޮތް. މިއީ 2020ގެ ޖުމުލަ ބަޖެޓުގެ 27.1%. މިއީ މި އަހަރު ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ގޮތުގައި
ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރެވޭ މިންވަރަށްވުރެ 69.8% އިތުރު އަދަދެއް. ވަރަށް ވެސް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް.
ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ބަޖެޓުގައި މާލެ ސަރަހައްދުގެ ތޮއްޖެހުން ކުޑަކުރުމަށްޓަކައި، ފެށިގެންދާ މައި މަޝްރޫޢުގެ އިތުރުން،
ރާއްޖޭގެ 5 ސަރަހައްދެއްގައި ޓާޝަރީ ފެންވަރުގެ 5 ހޮސްޕިޓަލް ގާއިމުކުރުން ހިމެނޭ. މީގެތެރޭގައި އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކުރަން، ރ. އުނގޫފާރު؛ މިހާރު އެއީ ރީޖަނަލް ހޮސްޕިޓަލެއް. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާ ، ނޫންނަމަ އެ ސަރަހައްދުގެ
ރައްޔިތުން ބޮޑު ބައްޔެއް ވެއްޖެ ނަމަ، ގިނަ ފަހަރަށް އިޚްތިޔާރުކުރާނީ ރ. އުނގޫފާރުގައި ހުންނަ ރީޖަނަލް
ހޮސްޕިޓަލް. މި 5 ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލުގެ ތެރޭގައި ރ. އުނގޫފާރުގައި ހުންނަ ރީޖަނަލް ހޮސްޕިޓަލް ޓާޝަރީ
ހޮސްޕިޓަލެއްގެ ގޮތުގައި، ފެންވަރު ރަނގަޅު ހޮސްޕިޓަލެއްގެ ގޮތުގައި ފައްކާކުރެވިގެންދާއިރުގައި ، އެއީ މާލެއަށް އައުން
ކުޑަކޮށްދޭނެ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. މިހާރު މި ދިމާވާ ކަމަކީ ، އުނގޫފާރު ހޮސްޕިޓަލަށް ދިޔައިމާ
އަނެއްކާ އެބަޖެހޭ މާލެއަށް އިތުރު ދަތުރެއް އަޅަން ؛ ގިނަ ފަހަރު ވާ ގޮތަކީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު މި
އުއްމީދުކުރަނީ ޓާޝަރީ ޚިދުމަތް ލިބޭ ހޮސްޕިޓަލް ހެދިގެންދިޔައިމާ މާލެއަށް އަންނަންޖެހޭ ދަތުރުނުކޮށް، އުނގޫފާރުގައި
ހުންނަ ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލުން ޚިދުމަތް ހޯދޭނެ ގޮތް އަޅުގަނޑުމެން ސަރަހައްދުގެ ރައްޔިތުންނަށް ފަހިވެގެންދާނެ
ކަމަށް. މިއީ ޞިއްޙީ ދާއިރާއަށް ލިބިގެންދާ ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. އަދި މީގެ އިތުރުން،
ޞިއްޙީ ނިޒާމަށް ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް ގެނައުމަށާއި، ރަށްރަށުގެ ފެނާއި ނަރުދަމާ އަދި ބަނދަރު ހެދުމުގެ އެކި
މަޝްރޫޢުތައް ހިމެނިފައިވޭ. އޭގެތެރޭގައި މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި 10 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައިވާ ، އަދި އަންނަ
21

އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި 5 މިލިއަނާއެކު ، ޖުމުލަ 40 މިލިއަން ކަނޑައަޅާފައިވާ ވެލިދޫ ހޮސްޕިޓަލްގެ މަސައްކަތް
ކުރިއަށް ގެންދިއުން ފާހަގަކުރަން. ބަޖެޓުގައި އޮތް އިބާރާތުގައި އޮތީ، ޞިއްޙީ މަރުކަޒު އަޕްގްރޭޑުކުރާ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު
ދަންނަވާނީ، އަޅުގަނޑުމެން ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަށް ނަމަށްވުރެ ބޮޑަށް މުހިންމީ ކަމޭ. އެކަން ވާނެކަމުގެ ޔަޤީންކަން
މި ސަރުކާރުން ދެއްވާފައިވާތީ ، އަޅު ގަނޑު މި ސަރުކާރު ހިންގެވުމުގައި އިސްކޮށް ތިއްބެވި އެންމެ ބޭފުޅުންނަށް
ޝުކުރު އަދާކުރަން. މީގެއިތުރުން، މިހާރު އެވޯޑްކޮށްފައި އޮތް، ޅޮހީ ފެނާއި ނަރުދަމާގެ މަސައްކަތް
ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް ޖުމުލަ 23.9 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައިވޭ. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި ފޮއްދޫގެ ފެނާއި ނަރުދަމާ
ޑިޒައިންކުރަން މިހާރު ވަނީ ބަޔަކާ ހަވާލުކޮށްފަ. އެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް ވެސް ޖުމުލަ 12.7 މިލިއަން
ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވޭ. މި ދެ ރަށަކީ ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ފެނުގެ ރަހަޔާއި ވަސް ވަރަށް ބޮޑަށް ގޯސްވެ، ރައްޔިތުން
ވަރަށް ބޮޑު ތަކުލީފެއްގައި ދިރިއުޅެމުންގެންދާ ދެ ރަށް. ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ރަނގަޅުވެގެންދިޔައިމާ އެ ރަށްރަށުގެ
އިތުރު ޚިދުމަތްތައް ގާ އިމުކުރެވިގެންދާނެ ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މާފަރުގައި އެއަރޕޯޓު ހެދިގެންދާއިރު، ޅޮހީގައި ލޯކަލް
ޓުއަރިޒަމަށް އިތުރު ފުރުޞަތުތައް ހުޅުވިގެންދާނެ. އަދި އެއާއެކީގައި މިހާރުވެސް ފޮއްދޫއަކީ ލޯކަލް ޓުއަރިޒަމްގެ
މަސައްކަތްކުރެވެމުންދާ ރަށެއް. އެހެންނަމަވެސް، ފެނާއި ނަރުދަމާގެ އުނދަގޫ އެ ފަރާތްތަކަށް އޮތީ ކުރިމަތިވެފަ. މި
ބަޖެޓުން މި ކަންކަން ހާސިލުވެގެންދިޔައިމާ، ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުގެ ތެރެއިން މި ކަންކަން ކުރެވިގެންދިޔައިމާ،
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ މި ކުރިއެރުން ލިބިގެންދިޔައިމާ އިތުރަށް ރައްޔިތުންނަށް، ރައްޔިތުން ޚިދުމަތް ދިނުމަށް މި
ކަންކަން ފަހިވެގެންދިޔަ އިމާ، ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއްގެ ގޮތުގައި ރައްޔިތުންނަށް މި ކަންކަން ވާނެ. މީގެއިތުރުން
ވެލިދޫ ދާއިރާގެ ތިން ރަށުގައި އަލަށް ފަށާނެ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ގޮތުގައި ، ޅޮހީ ބަނދަރު މަރާމާތުކުރުމާއި، ފޮއްދޫ
ލަފާފުރުމުގެ ދަތިކަން ޙައްލުކުރުމަށްޓަކައި ރަށުގެ ހުޅަނގު ފަރާތުގައި ޖެޓީއެއް އެޅުމަށް ޖުމުލަ ހަތް މިލިއަން ރުފިޔާ
ހިމަނާފައިވޭ. އަދި ވެލިދޫގެ މަގުތައް ހެދުން ވެސް ހިމަނާފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތމާވެށި ރައްކާތެރިކުރުމަށް
ޓަކައި 894.1 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައިވޭ މީގެތެރެއިން 424.8 މިލިއަން ރުފިޔާއަކީ މޯލްޑިވްސް ގްރީން ފަންޑުން
ޚަރަދުކުރުމަށްޓަކައި ބަޖެޓުކޮށްފައިވާ ފައިސާ ކަމަށް މި ބަޖެޓުގައި ލިޔެފައިވޭ. މި ބައިން އެންމެ ބޮޑު ހޭދައެއް
ކުރެވެނީ، ގޮނޑުދޮށް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ މަޝްރޫޢުތަކަށާއި، ކުނި ނައްތާލުމަށާއި، އިޔާދަކުރަނިވި ހަކަތަޔާ ގުޅުންހުރި އެކި
މަޝްރޫޢުތަކަށް. އާދެ! އަންނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގައި މިދެންނެވި ބައިގައި އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ފޮއްދޫގެ ގިރާ
ސަރަހައްދު ހިމާޔަތްކުރުމަށް ފައިސާ ކަނޑައަޅާފައި އެބައޮތް. އަދި މިހާރު ސަރުކާރާއެކު މަޝްވަރާކުރެ ވެމުންދާ ވެލިދޫ
ކުނީގެ މައްސަލަ ޙައްލުކުރުމަށްޓަކައި ވެސް މި ބަޖެޓުން ފައިސާ ހިމެނިގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު ކުރާ ވަރަށް ބޮޑު
އުއްމީދެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަތްފޯރާފަށުގައި ބޯހިޔާވަހިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމަކީ މި ސަރުކާރުގެ މުހިންމު ވަޢުދެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ޖަލްސާތަކުގައި ތަކުރާރުކޮށް ވިދާޅުވަމުންގެންދަވާ، އެއް އަހަރު މަގު ފާރު ރާނައިލެވިދާނޭ. އަނެއް
އަހަރު، އެތެރެ ފާރުތައް ރާނަ އިލެވިދާނޭ. އަނެއް އަހަރު ކުކުޅުވަހިކޮޅު ހަދައިލެވިދާނޭ. އަނެއް އަހަރު ހިޔާކޮށްލެވިދާނޭ.
22

މިހެންގޮސް ގެއެއް ރާނާ ނިމޭއިރު، މުޅި އިންސާނާގެ ހަޔާތް ފަހުގެ އަހަރުތައް ގުނަންޖެހިފައޭ އޮންނަނީ. ވަރަށް ވެސް
އުނދަގޫ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި މި އޮންނަނީ. ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ގޯތި ލިބިމެ، އެ ގޯތީގައި ގޭ އެޅޭނެ ގޮތެއް ނެތި،
ހާސްކަންމަތީ ދިރުއުޅެމުންދާ ޢާއިލާތަކަށް ފަސޭހަ މަގެއް ހޯދައިދިނުމަކީ މި ސަރުކާރުން އަބަދުވެސް ދައްކާ ވާހަކައެއް.
އެމް.ޑީ.ޕީން އަބަދުވެސް ދަ އްކާ ވާހަކައެއް. އެމް.ޑީ.ޕީގެ އަމާޒެއް. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވަޢުދެއް. އެ އަމާޒަށް ވާސިލުވުގެ ދަތުރު
ފެށެނީ މި ބަ ޖެޓުން. 2020ގެ ބަޖެޓުގައި ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ދަތިކަން ޙައްލުކޮށްދިނުމުގެ ފެށުމެއްގެ ގޮތުން، 973.3
މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައި އެބައޮތް. މީގެތެރޭގައި މި ސަރުކާރުން އެކި ރަށްރަށުގައި އަލަށް ފަށާ ސޯޝަލް
ހައުސިންގ މަޝްރޫޢުގެ އިކުއިޓީގެ ގޮތުގައި ހަ ސަތޭކަ މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވޭ. މިއީ ދުނިޔޭގެ އެހެން
ޤައުމުތަކުގައި ވެސް ސޯޝަލް ހައުސިންގ ކުރިއަށް ގެންދާ މޮޑެލްތަކާ އެއްގޮތަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އިކުއިޓީގެ ގޮތުގައި
ފައިސާ އެލޮކޭޓު ކޮށްގެން ކުރިއަށްގެންދާ ވިހި ހާސް ހައުސިންގ ޔުނިޓުގެ މަޝްރޫޢެއް. މި މަޝްރޫޢު
ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި މިހާރުވެސް ވަނީ މި ކަމަށް އެދޭ ރައްޔިތުންނަށް މުޅި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށެއްގައި
ފުރުޞަތު ހުޅުވައިލާފަ. އަޅުގަނޑު ނިސްބަތްވާ އަތޮޅު، ނ. އަތޮޅަށް ވަނީ އެއް ހާސް ހައުސިންގ ޔުނިޓު ލިބިފަ.
ރައްޔިތުންނަށް ހުޅުވާލި ފުރުޞަތުގައި އެކި ރަށްތަކުން ވަނީ ފޯމްތައް ހުށަހަޅާފަ. މި ފަހުން ހައުސިންގ
މިނިސްޓްރީގައި ބޭއްވި ބައްދަލުވުމަކުން އަޅުގަނޑަށް އެނގިގެންދިޔައީ ، ފެށޭ އަހަރުގައި މިކަމުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް
ފެށިގެންދާނެކަން. އާދެ! ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި މި ވަނީ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށުމަށްޓަކައި ފައިސާ. މިއީ ރައްޔިތުންގެ
ދިރިއުޅުމަށް ވަރަށް ބޮޑު އިން ގިލާބީ ބަދަލެއް ގެނުވާނެ ކަމެއް. ވަރަށް ބޮޑު ހާސްކަމެއް ، ވަރަށް ބޮޑު ނުތަނަވަސްކަމެއް
ފިލައިގެންދާނެ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ މި ޕްރޮޖެކްޓުގެ މަސައްކަތް ފެށިގެންދާއިރު، އެ ކަށީގެންވާ އަގެއް ،
ރައްޔިތުންނަށް ބުރަނުވާނެ އަގެއް ދައްކަންޖެހޭނެ ގޮތެއް ވެފައި އޮތުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތަޢުލީމާ ގުޅޭ
ވަސީލަތްތައް އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގައި 543.5 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައި އެބައޮތް. މީގެތެރޭގައި
އިންޑިއާ ސަރުކާރުން ހިލޭ އެހީގެ ގޮތު ގައި މި އަހަރު ދެއްވި 100 މިލިއަން ޑޮލަރުގެ ތެރެއިން 64.9 މިލިއަން ރުފިޔާ
މި ބައިގައި ހިމެނޭ. މި ބައިގައި އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ޅޮ އްސަށް ވަރަށް މުހިންމު މަޝްރޫޢެއް ހިމެނިފައިވޭ. ޅޮހީ
ސްކޫލުގެ 6 ކްލާސްރޫމްގެ އިމާރާތް. މި މަޝްރޫޢަކީ ސަރުކާރުގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ކެމްޕޭނު ދުވަސްވަރު
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަޑައިގަތުމުން، ޅޮހީ ރައްޔިތުން ހުށަހެޅި ކަމެއް. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެ ބޭފުޅުންނަށް
އަޅުގަނޑު ވެސް އިން ޖަލްސާއެއްގަ އި ވަޢުދުވެވަޑައިގެންނެވީ އެކަން ކޮށްދޭނަމޭ. އެ ކަމުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި އަހަރުގެ ތެރޭގައި ފަށާނަމޭ. އުފާވެރި ޚަބަރަކީ، މިހާރު ވަނީ އެ މަސައްކަތް ބަޔަކާ ހަވާލުކޮށްފަ.
މިހާރު އެ މަސައްކަތް ބަޔަކާ ހަވާލުކޮށް، ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށުމަށް ތައްޔާރުވަމުންދާ އިމާރާތައް ޖުމުލަ ފަސް
މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކޮށްފައިވޭ. އެ އް ދަންފަޅިއަށް ސްކޫލުތަކުގެ ކިޔެވުން ބަދަލުކުރުމަށް ދިމާވާ އެންމެ ބޮޑު
ގޮންޖެހުމަކީ، ސްކޫލުތަކުގެ ޖާގައިގެ ދަތިކަން. ޅޮހީ ސްކޫލުގެ ޖާގަ އިގެ ދަތިކަން މިދެންނެވި އިމާރާތުން
23

ޙައްލުނުވެގެންދޭ. އެހެންނަމަވެސް، ވެލިދޫގައި ހުންނަ ނ. އަތޮޅު ތަޢުލީމީ މަރުކަޒަށް އިމާރާތުގެ ދަތިކަން އެބަ
ކުރިމަތިވޭ. ނ. އަތޮޅު ތަޢުލީމީ މަރުކަޒަށް ހަތަރު ކްލާސްރޫމްގެ ޢިމާރާތެއް ބޭނުންވާ ކަމަށް ވަނީ ހުށަހަޅާފަ. އެކަން،
އަދި އޭގެއިތުރުން ފޮއްދޫއަށް ދެ ކްލާސްރޫމްގެ އިމާރަތެއް ބޭނުންވާ ކަމަށް ވެސް ވަނީ ހުށަހަޅާފަ. އަޅުގަނޑު
އުއްމީދުކުރަނީ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މި ކަންކަން؛ މިހާރު އޮތް ބަޖެޓުގައި މިކަންކަން ހިމެނިފައި ނެތް ނަމަވެސް، ކޮމިޓީ
މަރުޙަލާގައި މި ކަމަށް ޙައްލު ލިބި، މިކަން ބަޖެޓުގައި ހިމެނިގެންދާނެ ކަމަށް. އާދެ! އެސް.އެމް.އީ ލޯނަށް ހަތަރު
ސަތޭކަ މިލިއަން އެބައޮތް ކަނޑައަޅާފަ. އަޅުގަނޑު ހަނދާން އެބަހުރި، މިތަނުން މީގެ ދުވަސްކޮޅެއް ކުރިން ފާސްކުރި
ސަޕްލިމެންޓްރީ ބަޖެޓުގައި ވެސް ތިން ސަތޭކަ ފަންސާސް މިލިއަން އެސް.އެމް.އީ ލޯނަށް އެބައޮތް ކަނޑައަޅާފަ. ހަމަ
ހިތާމަޔާއެކީ ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ، ވަރަށް ގިނަ ރައްޔިތުން؛ ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑު ނިސްބަތްވާ ދާ އިރާގެ
ވަރަށް ގިނަ ރައްޔިތުން އެބަ ވިދާޅުވޭ އެސް.އެމް.އީ ލޯނަށް ތިމަންނަމެން ހުށަހަޅައިފީމޭ އެހެންނަމަވެސް، ނުލިބެއޭ.
ވަރަށް ގިނަ ދުވަސް ވެއްޖޭ. ވަރަށް ގިނަ ޝަކުވާ ކުރެވިއްޖޭ. އެހެންނަމަވެސް، ލޯނެއް ނުލިބެއޭ. އަޅުގަނޑު
އުއްމީދުކުރަނީ، އެސް.އެމް.އީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ވެލިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ވެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު މިހާހިސާބުން ނިންމައިލާނަން، އަޅުގަނޑުގެ ވަގުތު ހަމަވުމާ އެކީގައި.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުގެ އުއްމީދަކީ 2020 ގެ މި ބަޖެޓުގެ ސަބަބުން ރައްޔިތުންނަށް އިތުރު ލާބަޔާއި މަންފާ
ލިބި، އުފާފާގަތި ދިރިއުޅުމެއް މިންވަރުވެގެންދިއުން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ޖަޒީރާ ރަށްތަކަށާއި، އަޅުގަނޑުމެން ނިސްބަތްވާ
ދާއިރާތަކާއި ، މުޅި ރާއްޖެއަށް އިޤްތިޞާދީ ގޮތުންނާއި ޢުމްރާނީ ގޮތުން ކުރިއެރުން ލިބިގެންދިއުން.
ވައްސަލާމް ޢަލައިކުމް ވަރަޙްމަތުاله ވަބަރަކާތުހޫ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙަސަން ޝިޔާނަށް.
ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ޝިޔާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
24

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020ގެ ބަޖެޓު މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުއްވައިދެއްވީތީ އި އްޒަތްތެރި ފިނޭންސް
މިނިސްޓަރަށް، އޮނަރަބަލް އިބްރާހީމް އަމީރަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވާލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި އަހަރުގެ
މި ބަޖެޓަކީ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، 3.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ މި ބަޖެޓަކީ، މި ބަޖެޓަކީ 37 މާފުކުރައްވާތި! 37
ބިލިއަން ރުފިޔާގެ މި ބަޖެޓަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި ވެސް މިހާތަނަށް އެކުލެވަ އިލެވުނު އެންމެ މުހިންމު، އެންމެ
ބޮޑު އެއް ބަޖެޓް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލަކާ އެކީގައި 37 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ މި ބަޖެޓު މި މަޖިލީހަށް
ހުށަހެޅިގެން މި ދިޔައީ. މި ބަޖެޓަކީ މިދެންނެވި ގޮތަށް ތާރީޚުގެ ތެރެއަށް ވަދެގެންދާ އެންމެ މުހިންމު އެއް ސަބަބަކީ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް އިންކަމް ޓެކްސްއިން ދަ އުލަތަށް ބޮޑު އާމްދަނީ ލިބޭނެ ކަމަށް.
ހަމައެއާއެކީގައި މި ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބައޮތް ، އަޅުގަނޑުމެން މި އުއްމީދުކުރި، އަޅުގަނޑުމެން މި
ގަބޫލުކުރި ފަލްސަފާ؛ އެއީ ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނަށް މި އަންނަ ބަދަލާ އެކީގައި ސީދާ ގޮތުން ކައުންސިލުތަކަށް މި ދޭ 5%
ގްރާންޓް ވަރަށް ތަފުސީލުކޮށް ސީދާ ހަމަ އަކުރުން އަކުރަށް އެބައޮތް ލިޔެވިފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓު
ބަހުސްގައި ވާހަކަދައްކަމުންދާއިރުގައި އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، މިއީ މެދު ރާސްތާގެ އިޤްތިޞާދީ ވަރަށް
ބޮޑު ބަދަލުތަކެއް އަންނާނެ ބަޖެޓެއް. މިގޮތުން ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެނަށް 2019 ވަނަ އަހަރު ނިމިގެންދާއިރުގައި
ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަމެއް އެއީ ، ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިވެރިންގެ ވަރަށް ބޮޑު ކަންބޮޑުވުމެއް.
ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ކޮންސްޓްރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީގައި މަސައްކަތްކުރާ ގިނަ ފަރާތްތަކެއްގެ ކަންބޮޑުވުން ހުރީ
ޤައުމުގެ ތެރޭގައި ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތްތައް، ޚާއްޞަކޮށް ކޮންސްޓްރަކްޝަންގެ އެކިއެކި މަޝްރޫޢުތައް ހިނގާލެއް
މަދުވެ. އެހެންނަމަވެސް، މި ބަޖެޓު ބަލައިލީމަ އަޅުގަނޑުމެނަށް އެބަ ގަބޫލުކުރެވޭ، އަޅުގަނޑުމެނަށް އެބަ ޔަޤީންކުރެވޭ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ 2020 ވަނަ އަހަރަކީ މުޅި ރާއްޖެ، މުޅި ރާއްޖޭގައި ހަމަ ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި
ޚާއްޞަކޮށް ކޮންސްޓްރަކްޝަންގެ އެކިއެކި މަސައްކަތްތައް ؛ އެއީ ބަނދަރު ހެދުމާއި، ނަރުދަމާ އެޅުމާއި އަދި
ހައުސިންގ ޔުނިޓު ގެ ގިނަ މަޝްރޫޢުތަކެއް މުޅި ރާއްޖޭގައި ފެށިގެންދާނެ ކަންކަން. މި ކަންކަމާ ގުޅިގެން އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރެވެނީ ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިކުރާ ގިނަ ފަރާތްތަކެއް މިކަމުގައި
ޝާމިލުވެގެންދާނެ. އެ ބޭފުޅުންގެ އެކިއެކި ކަންކަމުގައި ވަރަށް ބުރަކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މުޅި ޤައުމުގެ އެކިއެކި
ފަރާތްތައް ހަރަކާތެރިވަމުންދާނެ. މުޅި ޤައުމުގަ އި އެކިއެކި ގޮތްގޮތުން ފައިސާ އެނބުރިގެންދާނެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން
އިޤްތިޞާދަށް ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް އަންނާނެ. މިއަދު މިތިބި ހާލަތު ނޫން އެހެން ހާލަތަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
2020 ވަނަ އަހަރު ބަދަލުވާކަން އަޅުގަނޑަށް އެބަ އިހުސާސްކުރެވޭ. މިދެންނެވި ގޮތަށް މި އަންނަ އަހަރު ސަރުކާރުގެ
މުހިންމު ވަޢުދެއް އެއީ، ސޯޝަލް ހައުސިންގ ޕްރޮގްރާމު. މި ޕްރޮގްރާމުގެ ދަށުން ރަށްރަށުގައި މި އެޅޭ ހައުސިންގ
ޔުނިޓުތައް؛ ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި 350 އަށް ވުރެން ގިނަ މިލިއަން ރުފިޔާ އެބަ ޚަރަދުކުރެވިގެންދޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަތޮޅުތެރެއަށް. މިއީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، މިކަމުގެ ސަބަބުން
25

ރާއްޖޭގެ އެކި އެކި ރަށްރަށުގައި ގެދޮރަށް ބޭނުންވެފައި ތިބި ފަރާތްތަކަށް، މި ދެންނެވި ގޮތަށް އަމިއްލަ ބިން އޮވެ، ގެ
އެޅެން ނެތް ގިނަ ފަރާތްތަކަށް އެކަމުގެ ޙައްލު ލިބިގެންދާނެ. މި ދެންނެވި ގޮތަށް ގެ އެޅުމުގެ ސަބަބުން ގެ
އެޅުމަށްފަހުގައި ދުރު މުސްތަގުބަލުގައި ފައިސާދެއްކިގެންގޮސް އެ ޢާއިލާތަކަށް ހަމަޖެހިގެން ، ހާސްކަމެއް ނެތި ޑިއުޓީ
ބަހައިގެން ރަށްރަށުގައި ވެސް ނިދާނިދުމަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނިމުމެއް އައިސްގެންދާނެ. ހަމަ އެއާއެކީގައި އެންމެ
މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ، އެސް.އެމް.އީ ބޭންކަށް މި ކަނޑައެޅި 400 މިލިއަން ރުފިޔާ.
އެސް.އެމް.އީ ބޭންކު ގެ ފަރާތުން ބައެއް ބޭފުޅުން އެބަ ފާހަގަކުރައްވާ ލޯނު ލިބުން ލަސްވާ ވާހަކަ. ނުލިބޭ ވާހަކަ.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގައި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރަހައްދުގައި މިހާރު ދަނީ އެސް.އެމް.އީ ބޭންކު ގެ
ދަށުން ގިނަ ޒުވާނުންނަށް ލޯނު ލިބި، ގެސްޓްހައުސްގެ ވިޔަފާރިކުރުމަށްޓަކައި އެ މަސައްކަތް ބާރު ސްޕީޑުގައި؛
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދަނީ ކުރިއަށް. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިހާރު މި ފެށިގެންދާ
މަޝްރޫޢުތަކާ އެކީގައި ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ގެސްޓްހައުސްގެ ވިޔަފާރި އިތުރަށް
ކުރިއަރައިގެންދާނެކަމުގެ ފުރިހަމަ ޔަޤީންކަން އަޅުގަނޑަށް އެބައޮތް. ހަމަ އެއާއެކީގައި މި ދެންނެވި ގޮތަށް އެސް.އެމް.އީ
ބޭންކުގެ ތެރެއިން އެބައާދޭ ވިޔަފާރިއާ ގުޅުންހުރި، މި ދެންނެވި ގޮތަށް ޑައިވިންގ ސްކޫލާއި، ވޯޓަރ ސްޕޯޓްސް މި
ފެސިލިޓީސްތައް ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި ހޮޓާކެފޭ ރެސްޓޯރެންޓް ހެދުމަށް ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް ވެސް ލޯނު
ހަމަޖެހިގެންދާނެ ގޮތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އެބައޮތް. އެހެންނަމަވެސް، އެކަމުގެ ގޮތުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ޙަޤީޤަތަކީ މި ވަގުތު ހުރިހާ ފަރާތްތަކަކުން އެސް.އެމް.ސީ ބޭންކަށް ފޯމު ހުށަހަޅަނީ ހަމައެކަނި ގެސްޓްހައުސް އެޅުމަށް
ޓަކައި. ވަކި ކަންތައްތަކަކަށް ޓާގެޓްކޮށްފައި ހުންނަ ތަނެއްގައި އެއް ކަމަކަށް އެންމެން އެދުނީމާ ފަހަރުގައި ކަންކަން
ލަސްވެގެންދިއުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެސް.އެމް.އީ ބޭންކުން އެ
ދަނީ ވަރަށް ރަނގަޅަށް މި މަސައްކަތްކުރަމުން. އޭގެ ފައިދާ ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި ދުރުގެ މުސްތަޤުބަލުގައި މުޅި ޤައުމަށް
ކޮށްގެންދާނެ. ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، މި ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް ވަރަށް ބޮޑަށް ދި ވެހިރާއްޖޭގެ އުފެއްދުންތެރިކަން
އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މަސްވެރިކަމާއި ދަނޑުވެރިކަން ފުޅާކޮށް ، އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި ކުރާނެ
ވަރަށް ބައިވަރު ކަންކަން އެބަހުރި ހިމަނާފަ. ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގަ ޔާއި އަދި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ސީދާ މަސްވެރިކަން
ކުރިއެރުމަށްޓަކައި ކޫއްޑޫ ، މިފްކޯ އަދި ކަނޑުއޮތް ގިރި ތަރައްޤީކުރެވޭނެ ގޮތުގެ ތަޞައްވުރެއް އެބައޮތް. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މިކަމުގެ ސަބަބުން މަސްވެރިން ކުރާ ކަންބޮޑުވުންތަކައް ޙައްލެއް ލިބިގެންދާނެ. އެ ތަންތާ ކެޕޭސިޓީ އިތުރުވެ،
ބޭރަށް މަސް އެކްސްޕޯޓުކުރެވޭނެ ގޮތް ވުމަކީ ޙަޤީޤަތުގައި މަސްވެރިންގެ ކަންބޮޑުވުންތަކަށް ޙައްލެއް ލިބިގެންދާނެ
ކަމެއް. ހަމަ އެއާއެކީގައި މި ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް ދަނޑުވެރިކަން ކުރިއެރުވުމަށްޓަކައި ކުރެވޭނެ ކަންކަން.
ދަނޑުވެރިންނަށް އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭނެ ގޮތްތައް އެ ބައޮތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު
އުއްމީދުކުރަނީ 2020 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން ދަނޑުވެރިކަމާއި، މަސްވެރިކަމާއި ، މި ޤައުމުގައި އުފެއްދުންތެރިކަން
26

އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި މި ކުރާ މަސައްކަތްތަކަށް އިތުރު ކުރިއެރުންތަކެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެން ޖަޒީރާ
ރާއްޖެ މެނިފެސްޓޯއާއި ، އެޖެންޑާ 19 ގައި އެންމެ ބޮޑަށް ދެއްކި އެއް ވާހަކައަކީ ، އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުންނަށް ކަށަވަރުކޮށްދޭނެ ވާހަކަ. އޯގާތެރި ސަރުކާރެއްގެ މައިގަނޑު އެއް އަސާސަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި
ދެންނެވި ގޮތަށް ބޭސްސިޓީއަ ށް ސަލާންޖެހުން ނިމުމަކަށް ގެންނާނެކަން. ފަންޑުފޮށި ހިފައިގެން މަގުކަންމަތީގައި،
ގޯޅި ގޯޅި ކަންމަތީގައި ، ފިހާރަތަކުގެ ކުރިމަތީގައި މިހާރުވެސް ރައްޔިތުން އުފުލަމުންދާ ތަކްލީފަށް ނިމުމެއް ގެންނާނެކަން
ރާއްޖޭގެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސު ލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަނީ ވަޢުދުވެވަ ޑައިގަންނަވާފަ. އަޅުގަނޑުމެނަށް ފެނިގެން އެބަދޭ 2020
ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ތަފުސީލުކޮށް އެބައޮތް އެ ކަމަށް ނިމުމެއް ގެންނެވުމަށްޓަކައި އެންސްޕާގެ ބަޖެޓަށް ވަރަށް ބޮޑު
އަދަދެއް އެބައޮތް އިތުރުކުރެވިފަ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މީގެ ސަބަބުން މި ދެންނެވި ގޮތަށް މި
ކަންބޮޑުވުމުގައި ބޭސްފަރުވާގެ ކަންކަމަށް ދަތިވެފައި ތިބި ފަރާތްތަކަށް އެކަމަށް ޙައްލެއް ލިބިގެންދާނެ. 4 ބިލިއަން
ރުފިޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެބައޮތް އެންސްޕާއަށް މިދެންނެވި ގޮތަށް އެކަނިވެރި މައިންނާއި، ޚާއްޞަ އެހީއަށް
ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް އަދި ނުކުޅެދޭ މީހުންނަށް އެހީތެރިވުމަށްޓަކައި މި އޮތް މުޅި ފަންޑުގެ ތެރޭގައި އެބައޮތް.
އެހެންވީމާ، ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި އެންސްޕާގެ ތެރެއިން މިދެންނެވި ކަންކަމަށް ޙައްލެއް އަންނާނެ. ދިގު މުއްދަތަށް
ބޭސްފަރުވާ ކުރަންޖެހޭ، ދާއިމީ ފަރުވާ ހޯދަންޖެހޭ ފަރާތްތަކަށް މީގެން ޙައްލު ލިބިގެންދާނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ
އެއާއިއެކީގައި އާސަންދައަށް އެބައޮތް 951 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކުރެވިފަ. މިހާރުވެސް އާސަންދައިގެ ދަށުން ދާ
ޚިދުމަތްތައް އިތުރަށް ފުޅާކުރުމަށްޓަކައި އަދި ރާއްޖޭގެ އެކިއެކި ކަންކޮޅުތަކަށް މިކަން އި ތުރުކުރުމަށްޓަކައި ކުރާ ވަރަށް
ގިނަ ކަންކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މީގެން ޙައްލު ލިބިގެންދާނެ. މަތީ ތަޢުލީމުގެ ފުރުޞަތުތައް ފަހިކޮށްދިނުމަކީ މި
ސަރުކާރުގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް ވަޢުދު. އޭގެތެރޭގައި ހިލޭ ޑިގްރީއަށް ކިޔެވޭނޭ އިންތިޒާމު ހަމަޖެހި، ގިނަ
ފަރާތްތަކަށް އެ ފުރުޞަތު ލިބޭނެކަން ކަށަވަރު ވެގެން އެ ދަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . 2020ގެ ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް 750
މިލިއަން ރުފިޔާ މިކަމަށް ބަޖެޓުކުރެވިފަ. އެކަމަށްޓަކައި ސަރުކާރަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވާލަން.
ވަރަށް ގިނަ ޒުވާނުން އެބަ ބޭނުންވޭ މަތީ ތަޢުލީމުގެ ފުރުޞަތުތަކަށް ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ދާން. މި ވަގުތު އެބަހުރި
އެކަމުގަ އި ދަތިތަކެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ޔަޤީންކުރަނީ، އުއްމީދުކުރަނީ 2020 ވަނަ އަހަރު މިކަމަށް ޙައްލެއް
ލިބި، ގިނަ ޒުވާނުންތަކަކަށް ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ގޮސް، މަތީ ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް.
ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމުގެ ގާނޫނު އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރުމާ އެކީގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 2020ގެ ބަޖެޓުގައި މި އޮތީ
މިދެންނެވި ގޮތަށް ސީދާ ކައުންސިލުތަކަށް ލިބޭނެ ކަމަށް ގްރާންޓުކުރާ އަދަދު މި އޮތީ ޖެހިފައި، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މި އަދަދުގެ ތެރެއިން އަ ޅުގަނޑަށް އެބަފެނޭ 5 ބިލިއަން ރުފިޔާ އެއީ ހަމައެކަނި މި ކައުންސިލުތަކަށް ބޭނުންވާ އިދާރީ
ހިންގުމަށް އިތުރު ސަޕޯޓެއް މި ދެނީ. މީގެކުރިން މިސާލަކަށް ދަންނަވަނީނަމަ، 3 މިލިއަން ރުފިޔާ އަހަރަކަށް
ކަނޑައަޅަ އި، 3 މިލިއަން ރުފިޔާ އަހަރަކަށް ކަނޑައަޅާ ކައުންސިލެއް ނަމަ، މިހާރު 7 މިލިއަން، 8 މިލިއަން ރުފިޔާ
27

އުޅޭނެ އެ ބޭފުޅުންގެ ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި އަދި އިތުރު ކަންކަންކުރުމަށްޓަކައި ހަމަޖެހިގެންގޮއްސަ. މި
ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް ތިމާވެށި ހިމާޔަތްކުރުމަށްޓަކައި، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ގްރީން ފަންޑުގެ ތެރެއިން ރަށްރަށް ގިރުން،
އަދި ކުނި މެނޭޖުކުރުން، ރައްކާތެރި ގޮތުގައި ކުނި ރައްކާތެރި މާޙައުލަކަށް ބަދަލުކުރުމަށް ޓަކައި ކުރެވޭ މަސައްކަތްތައް
ހިންގޭނެ ގޮތްތައް މި ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއް އެބައޮތް ޖެހިފައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި 894 މިލިއަން ރުފިޔާ އެއީ ވަރަށްރަނގަޅު އަދަދެއް. އެއީ މުޅި ރާއްޖޭގައި މިހާރު މި ކަންކަން
ޙައްލުވެގެންދާ ގޮތުން މިދެންނެވި ގޮތަށް ކުނި މެނޭޖުކުރަން މިހުރި ގޮންޖެހުންތަކަށް ޙައްލެއް އަންނާނެ. މިހާރުވެސް
ބޭރުގެ ޕްރޮގުރާމު އެބަ ހިނގަމުންދޭ ކުރިއަށް. މި ޕްރޮގުރާމާ އެކީގައި މިދެންނެވި ކަންތައް އައިމާ އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މީގެ ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން؛ ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ކައުންސިލުތަކު ގައި މިހާރު ހުރި ކަންތައްތަކަށް
ޙައްލުވެގެން އަންނާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، ވަރަށް ގިނަ އިދިކޮޅު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
ފާހަގަކުރެއްވި، ބައެއް ބޭފުޅުން އެބަ ފާހަގަކުރައްވާ، ދައުލަތުން ބަދަލުދޭ ވާހަކަ. އިއްޔެ ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ވެސް ފާހަގަކުރެއްވި، ދައުލަތުން މިވެނި ފަރާތްތަކަކަށް ހަމަ ގަސްތުގައި އެނގިތިބެ ދޭންނުޖެހޭ ބަދަލެއް ދޭ
ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، ވޭތުވެދިޔަ ސަރުކާރުގައި މި ދައުލަތަށް ލިބެންޖެހޭ
ފައިސާއަށް އެކިއެކި ގޮތްގޮތުން އިހުމާލުވެފައިވާތީވެ، އެސެޓް ރިކަވަރީ ކޮމިޝަނުގެ ފަރާތުން މި ކުރެވޭ
މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރޭގައި އެ ބޭބޭފުޅުންގެ މުދާ ދައުލަތަށް ނަގައިގެން ވިޔަސް ، އެބަޖެހޭ މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއަށް
މިކަންކަން އިތުރުވާނެ ގޮތެއް އެބަޖެހޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބައްލަވަން. ޢަބްދުاله ޔާމީން އަބްދުލްޤައްޔޫމުގެ ގެ 17
ބުރިއަށް އެ އަރަނީ ކޮންތާކުން ހޯދި ފައިސާއަކުންތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެބަ ބަލަންޖެހޭ. މިކަންކަން އެއީ އެ
ބޭފުޅާގެ މުދާ ވިއްކައިގެން ވިޔަސް އަދި އޭރުގެ ހައުސިންގ މިނިސްޓަރު މުޢިއްޒުގެ މުދާ ވިއްކައިގެން ނަމަވެސް ،
އެބަޖެހޭ އެ ބޭފުޅުން އިހުމާލުވެފައި ވާތީ، ގަސްތުގައި އެނގިތިބެ އިހުމާލުވެފައިވާތީ ، އޭގެ ބަދަލު އެބަޖެހޭ ދައުލަތަށް
ހޯދޭން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިކުރާ ވައްކަންތައް ހުއްޓިގެން އަންނާނީ، މިކަހަލަ ކަންކަން، މި ބަދަލު ލިބޭނެކަމުގެ
ކަށަވަރުކަން ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެން. ހަމަ އެއާއެކީގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ވަރަށް ގިނަ
ކަންކަން އެބަހުރި ހިއްސާކޮށްލަން ބޭނުންވާ. މިގޮތުން ބަލާއިރުގައި ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ
ސަރަހައްދަކީ މި ވަގުތު އަރި އަތޮޅަކީ ލޯކަލް ޓު އަރި ޒަމް މި ރާއްޖޭގެ އެންމެ ބާރަށް ހިނގަމުންދާ އެއް ސަރަހަ އްދު.
މިއަދު ލޯކަލް ޓުއަރިޒަމް ހިންގާ ފަރާތްތަކުގެ އެންމެ ބޮޑު ކަންބޮޑުވުމަކީ، އަތޮޅުގައި ހުރި ފަޅުރަށްތައް؛ މިގޮތުން
ރަށްރަށުގެ ގެސްޓުހައުސްތަކާއި އަދި އަމިއްލަ ފަރާތްތައް ބޭނުންކުރަން ހުރި މަދު ވަ ސީލަތްތައް ވިޔަފާރިވެރިންގެ
ނުފޫޒުން މިއަދު އަތުލެވިފައިވާތީ. އެގޮތުން ބަލާއިރުގައި، މި ވަގުތު ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ
އަޅުގަނޑު، މަތިވެރިފިނޮޅަކީ މިވަގުތު ވަރަށް މުހިންމު ތަނެއް. އެހެންނަމަވެސް، ރިޗް ކްލަބް މޯލްޑިވްސްގެ ފަރާތުން މި
ވަގުތު ވެސް އެދަނީ ގާނޫނާއި ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް އެތާނގައި މަސައްކަތްކުރަމުން. އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށް ގޮވާލަން
28

މިހިނދުން މިހިނދަށް ވެސް އެ މަސައްކަތް ހުއްޓުވަ އި، އެ ރަށަކީ ހުރިހާ ގެސްޓުންނަށް ބޭނުންކުރެވޭ ތަނަކަށް
ހަދައިދީ، ގެސްޓުހައުސްގެ ވިޔަފާރި ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި މަތިވެރިފިނޮޅަކީ އެއްވެސް ސިނާޢީ މަސައްކަތް ނުކުރެވޭ
ތަނެއް ގޮތުގައި ބާއްވައިދެއްވުން. ހަމަ އެގޮތުން ބަލާއިރުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ 3 ރަށުގައި
އެބަހުރި، 2020 ވަނަ އަހަރުގައި ވަރަށް ރަނގަޅު ކަންކަން އެބަހުރި. އަލަށް ފަށާ ބޮޑެތި ޕްރޮޖެކްޓުތައް އެބަހުރި.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެގެން މި އުޅޭ ގޮތަކީ، ޙަޤީޤަތުގައި ރައްޔިތުންގެ އެބަހުރި ކަންބޮޑުވުން. ރައްޔިތުންގެ އުއްމީދުތައް
އެބަހުރި. މީގެ ޙަޤީޤަތަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ފާއިތުވެދިޔަ ދިގު މާޒީގައި މި އަރި އަތޮޅަށް ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް
އިހުމާލުވެފަ. އެކަން ނިމުމެއް އައުމަށްޓަކައި މި 19 ވަނަ މަޖިލިސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެގެން މި ދަނީ، ވަރަށް ބޮޑު
ބަދަލުތަކެއް އަންނަ ފަހަރެއް ކަމުގައި. އެގޮތުން ބަލާއިރުގައި 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް އަޅުގަނޑުގެ
ދާއިރާގެ 3 ރަށުގައި ވެސް އަލަށް ފަށާ ވަރަށް ގިނަ ޕްރޮޖެކްޓުތައް އެބަހުރި. އަޅުގަނޑުގެ އުއްމީދަކީ މި ޕްރޮޖެކްޓުތައް
އަވަހަށް ފެށި، ރައްޔިތުންގެ ކަންބޮޑުވުންތަކަށް ޙައްލެއް ލިބިގެންދިއުން. އެގޮތުން ބަލާއިރުގައި ތޮއްޑޫގައި އެބައޮތް އައު
ޞިއްޙީ މަރުކަޒެއް. ތޮއްޑޫއަކީ އެކަހެރިކޮށް އޮންނަ ރަށެއް. އަތޮޅުން ބޭރުގައި ވަކިން އޮންނަ ބޮޑު އާބާދީއެއް. މި
އާބާދީގައި މި ވަގުތު ބޭނުންކުރާ ހެލްތު ސެންޓަރަކީ ވަރަށް ކުޑަ ތަނެއް. އެންމެ 3 އެނދު އިންނަނީ. އެހެންވީމާ،
އެތަން އައު އިމާރާތަކަށް ބަދަލުކުރެވި، އެ ޚިދުމަތް އިތުރަށް ފުޅާވެގެންދާނެ ގޮތެއް އެއީ އެ ރަށުގެ ރައްޔިތުން ވަރަށް
ބޮޑަށް ބޭނުންވާ ކަމެއް. ތޮއްޑޫއަކީ ބޮޑު ރަށެއް. ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރެވިފައެއް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް،
2020ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް ނަރުދަމާ ނިޒާމު ގާއިމުކުރެވޭނެކަން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެކަން ވެސް ބާރަށް
ކުރިއަށްދާނެ. ހަމަ މިދެންނެވި ގޮތަށް ތޮއްޑޫގެ ލަފާފުރުމުގެ ދަތިކަމަކީ ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ބޭރުމަތީ ރަށަކަށް ވާތީވެ، ދެ މޫސުމުގައި ވެސް އެކިއެކި ގޮންޖެހުންތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ކުރިމަތިވޭ. އިރުވައި
މޫސުމުގައި ޚާއްޞަކޮށް ހިތާމަވެރި ހާދިސާތައް އެބަހުރި ކުރިމަތިވެފަ. މިދެންނެވި ގޮތަށް ލޯންޗުފަހަރު، ދޯނިފަހަރު
ބަންޑުންޖަހައި ވަރަށް ގިނަ ހިތާމަވެރި ހާދިސާތައްވެ ، ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކެއް ވަނީ މި ދުނިޔެއާ ވެސް
އަލްވަދާޢުކިޔާފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުގެ އުއްމީދަކީ 2020 ވަނަ އަހަރު ފެށިގެންދާއިރުގައި ތޮއްޑޫގެ
ބަނދަރު ރަނގަޅު ފެންވަރެއްގައި ހެދި، ދެ ފަރާތުގަ އި ވެސް ލަފާފުރޭނެ ގޮތް ޙައްލުކުރެވި، ދެކުނުފަރާތުގެ ބަނދަރު
ހެދި، ހަމަ އެއާއެކީގައި އެ ސަރަހައްދުގައި ފާލަމެއް އެޅޭނެ ގޮތް ވެ، މިދެންނެވި ގޮތަށް ލަފާފުރުމުގެ ދަތިކަން
ޙައްލުވެގެންދިއުން. ރަސްދޫއަކީ އަތޮޅުގައި ވެރިކަންކުރާ ރަށް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ދިމާވި މައްސަލައެއް،
މި އަތޮޅުގެ ޞިއްޙީ ކަންކަން ޙައްލުކުރުމުގަ އި ހުރި ވަރަށް ބޮޑެތި ގޮންޖެހުންތަކެއް އެއީ ، އަތޮޅު ހޮސްޕިޓަލުގެ ޖާގައިގެ
ދަތިކަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި 2020 ވަނަ އަހަރު އެކަމަށް ޙައްލެއް ލިބި، އަތޮޅު
ހޮސްޕިޓަލުގެ އައު އިމާރާތެއްގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްދާނެކަމުގެ ފެހި ސިގްނަލު ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ދެއްވާފައި ވާތީ،
އެމަނިކުފާނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވާލަން. ހަމަ އެއާއެކީގައި ގޮނޑުދޮށް ހިމާޔަތްކުރުން މިއީ އިންޑިއާ
29

ސަރުކާރުގެ ހިލޭ އެހީއާއި އަދި މިދެންނެވި ގޮތުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ވަރަށް ބޮޑު ހޭދައެއް ކޮށްގެން އެ މަސައްކަތް
ބާރަށް ކުރިއަށްދާނެކަމުގެ ޔަ ޤީންކަން އަޅުގަނޑަށް ވަނީ ލިބިފަ. އުކުޅަހަށް ބަލާއިރުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އުކުޅަހުގެ ބިމުގެ ދަތިކަމަކީ ވަރަށް ބޮޑު ދަތިކަމެއް. އެކަން ޙައްލުކުރުމަށްޓަކައި 2019 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓުކުރެވި،
އެކަމުގެ ސާރވޭގެ މަސައްކަތް ނިމި، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ 2020 އަހަރު މިވަނީ އެ މަސައްކަތުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް
ހިންގޭނެ ވަރަށް ބަޖެޓުގައި ފައިސާ ޖެހިފައި. އެހެންވީމާ، 2020 ވަނަ އަހަރު އުކުޅަހުގެ ބިން ހިއްކުމުގެ މަޝްރޫޢު
ކުރިއަށްދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރަން. ހަމައެއާއެކީގައި އުކުޅަހު ގެ ޒުވާނުންގެ ވަރަށް ބޮޑު ކަންބޮޑުވުމެއް އެއީ ،
އެތާ ކުޅިވަރު ވަސީލަތްތައް ގާއިމުވެފައިނެތުން. އެހެންވީމާ، ކުޅިވަރު ވަސީލަތްތައް ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި ވެސް
އެތާނގައި ޔޫތު ސެންޓަރެ އް ގާއިމުކުރެވޭނެކަމުގެ ފުރިހަމަ ޔަޤީންކަން އަޅުގަނޑަށް އެބައޮތް. ހަމައެއާއެކީގަ އި އުކުޅަހު ގެ
ސްކޫލުގެ ދަތިކަން އެބައޮތް. އުކުޅަހުގެ ސްކޫލުގެ މަލްޓިޕާޕަސް ހޯލާއި އަދި ކްލާސްރޫމްގެ ދަތިކަން އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، އިރާދަކުރެއްވި އްޔާ 2020 ވަނަ އަހަރު ޙައްލުވެގެންދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ
ކައުންސިލުތަކަށް މި އަ އި ބަދަލާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ ރަށްރަށުގައި އެބަހުރި ކަންބޮޑުވުންތަކެއް.
މީގެކުރިން 6.2 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބުނު ކައުންސިލަކަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިހާރު ހެދި ފޯމިއުލާގެ ސަބަބުން މި
އަންނަނީ 8.8 މިލިއަން ރުފިޔާ. މިއީ ނިސްބަތުން ވަރަށް ކުޑަ އަދަދެއް. ހަމައެއާއެކީގައި 3.1 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބުނު
ކައުންސިލަކަށް މި ލިބެނީ 4.6 މިލިއަން ރުފިޔާ. މިއީ ވަރަށް ކުޑަ ނިސްބަތެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވަނީ، މިއީ ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްކެއް ކޮށް، ކާމިޔާބު މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުންދާ ކައުންސިލުތަކެއް. އު ކުޅަހު
ކައުންސިލަށް މި ލިބެނީ 8 މިލިއަން ރުފިޔާ. މީގެ ކުރިން ލިބުނީ 6 މިލިއަން ރުފިޔާ. ރަސްދޫ ކައުންސިލަށް؛ އާދެ!
ރަސްދޫ ކައުންސިލަށް 2019 ވަނަ އަހަރު ލިބުނީ 3.1 މިލިއަން ރުފިޔާ. އެހެންނަމަވެސް، މި އަހަރު މި އޮތީ 4.6
މިލިއަން ރުފިޔާ. މިއީ ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުންދާ ކައުންސިލުތަކެއް. އެހެންނަމަވެސް، ނިސްބަތުން
ބަލާއިރުގައި މުޅި ރާއްޖެއަށް ބެލިބެލުމަށް ބަލާއިރުގައި މި ދެ ރަށަށް މި އޮތީ ނިސްބަތުން ކުޑަވެފަ. އެހެންނަމަވެސް،
ތޮއްޑޫއަށް ލިބުނު އަދަދު އެބަ އިތުރުވޭ ، ރަށުގެ އާބާދީއާއި އަދި ބިމުގެ ސައިޒަށް ބަލާއިރުގައި ތޮއްޑޫއަށް މިދިޔަ އަހަރު
ލިބިފައިވަނީ 3.8 މިލިއަން ރުފިޔާ. އެހެންނަމަވެސް، 2020 ވަނަ އަހަރު އެބައޮތް 8.9 މިލިއަން ރުފިޔާ. އެހެންކަމުން،
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ، ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނަށް މި ގެނެވޭ ބޮޑު ބަދަލާއި، އަދި އިންކަން
ޓެކްސަށް މި ގެނެވޭ ބޮޑު ބަދަލާ އެކީގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މުޅި ރާއްޖޭގައި މި ހުރި މައްސަލަތަކަށް 2020 ވަނަ
އަހަރު ޙައްލު ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް. ހަމައެއާއެކީގައި މި ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ހުރި
ކަންބޮޑުވުންތަކަށް ޙައްލެއް ލިބި، މުޅި ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު 2020 ވަނަ އަހަރު ބާރު ދުވެއްޔެއްގައި ކުރިއަށްދާނެ ގޮތް
ފެނިގެންދާނެ ބަޖެޓެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރާތީ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވާލަން.
30

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި މެދުކަނޑައިލަނީ ސައިގެ ވަގުތަށް. އެއަށްފަހު އަނެއްކާ
ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ގެންދާނީ ބަޖެޓުގެ މަސައްކަތް. ޝުކުރިއްޔާ.
}ހުސްވަގުތު ކޮޅު: 10:29 އިން 11:01 އަށް{
)ރިޔާސަތު ގައި އިންނެ ވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް، ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދު{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. އަޅުގަނޑު އެބައޮތް ބަޖެޓަށް، ބަޖެޓުގެ ބަހުސަށް ފުރުޞަތުއެރުވުމުގެ ކުރީގައި
ވާހަކައެއް ދަންނަވާލަން. އެނގިވަޑައި ގަންނަވާނެ ބުރާސްފަތި ދުވަސް؛ މާދަމާ ހަވީރު 4 ޖަހާއިރު ރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޓީމު
އެބަ އޭޝިއަން ކަޕްގެ މުބާރާތެއްގައި އެބަކުޅޭ ފިލިޕީންސްއާ އެކުގަ އި. އަދި އެއަށްފަހު އެބައޮތް ގުވާމާ އެކީގައި އޮތް
މެޗެއް ވެސް. މި މެޗަށް ދިއުމަށް މަޖިލީހުގެ ހުރިހާ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ޤަ އުމީ ޓީމުގެ ފަރާތުން ވަނީ
ދަޢުވަތުއަރުވާފަ. އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް ގަލޮޅު ދަނޑަ ށް ވަޑައިގެންދެއްވުމަށް. އަދި
މެންބަރުންގެ ސްޓޭންޑެއް . ޕެވިލިއަނެއް ހުންނާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ކައިރީ ގައި ޤައުމީ ޓީމުގެ ފަރާތުން، އެފް.އޭ.އެމުން
އެބަ މަޢުލޫމާތުދޭ. އަދި އެ ބޭފުޅުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖަރޒީއެއް ވެސް، އަޅުގަނޑަ ށް ޖަރޒީއެއް ވެސް ވަނީ
ދެއްވާފަ. އަޅުގަނޑު މި ވަގުތު މި ޖަރޒީ ލެ ވެން ނެތް ކަމަކު، ތި ބޭފުޅުންނަށް ބައްލަވަ އި ލެއްވިދާނެ. މިއީ ޤައުމީ ޓީމު
ކުޅޭނެ ޖަރޒީ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ބޭފުޅުން ވަނީ މި ދެންނެވިހެން ޓިކެޓު ވެސް ދެއްވާފަ. ޖަރޒީގެ އަނެއް
ފަރާތުގައި 4 ނަންބަރު ޖަހާފައެއް ނެތް. އަޅުގަނޑަށް ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެބައެދޭ 4 ޖަހާފައިތޯ
އިނީ ބަލަން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ލަފާ މި ކުރީ. އެހެންނަމަވެސް، ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް އަދި
އެނގިވަޑަ އިގަންނަވާނެ، ޤައުމީ ޓީމަށް ކުޅުއްވާފައި ތިއްބެ ވި ވަރަށް ގިނަ އިއް ޒަތްތެރި މެންބަރުން މި ތަނުގައި
އެބަތިއްބެވި. އަދި ބޯޅަ ކްލަބުތައް ހިންގުމާއި، ބޯޅައިގެ ކަންކަމުގައި އުޅުއްވާ އި އް ޒަތްތެރި މެންބަރުންނެއް މި
މަޖިލީހަކު މަދެއް ނޫން. އަޅުގަނޑު ވާނީ ހަމަ އާއްމު ކޮމިޓީއާއި އަދި މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސާއި އަދި މައްޗަންގޮޅީ
އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަރިހުން އެދިފައި މި އިންތިޒާމު. އެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން ބޭނުން، ހެންވޭރު
ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވެސް މިކަމުގައި އުޅެދެއްވުމަށް، މި އިންތިޒާމުތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ހަމަޖައްސައިދެއްވުމަށް. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެއީ ޝައުޤުވެރި މެޗަކަށް ވެގެންދާނެ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން އޮތް ދެވަނަ
ވާހަކައަ ކީ، މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކުގެ ރިޕޯޓް އެކުލަވައިލެވޭ އުސޫލަށް މި ވަނީ ބަދަލުތަކެއް ގެނެވިފަ. މިހާރު މި ރިޕޯޓް
މާ ބޮޑުތަނުން ފުރިހަމަވާނެ. މިގޮތުން އަޅުގަނޑަށް އެބައޮތް އައު އުސޫލުގައި އެކުލަވަ އިލެވިފައިވާ ދެ ރިޕޯޓެއް. އެއީ
31

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީން ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ބިލު ކޮމިޓީން
ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕޯޓް. އެ ރިޕޯޓް މި ދެންނެވި އުސޫލުގައި ކޮމިޓީން ވަނީ އެކުލަވައިލާފަ.
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިއަދު އެ ރިޕޯޓް ތި ބޭފުޅުންނަށް ފެނިވަޑައި ގަންނަވާނެ މަޖިލީހުގެ ސައިޓުން. މި ރިޕޯޓް
އެކުލަވައިލާފައި މި ވަނީ މި ފަހުން މަޖިލީ ހަށް، މަޖިލީހުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެކި ޤައުމުތަކަށް
ދަތުރުކުރެއްވުމާއި، އަދި އެކި ތަންތަނުގައި ރިޕޯޓް އެކުލަވައިލާ ގޮތް ހޯއްދެވުމަށްފަހު، މުޠާލިޢާކުރެއްވުމަށްފަހު މިހާރުގެ
މަޖިލިސްތަކުގައި ، ޕާލިމަންޓުތަކުގައި މި ކަންކަން ކުރަމުންދާ އުސޫލުގައި މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ މަޖިލީހުގައި ވެސް
އިރާދަކުރެއްވި އްޔާ މިކަން ކުރެވެމުން މި ދަނީ. އަޅުގަނޑުމެން އެނބުރޭނަން ބަޖެޓުގެ ބަހުސަށް. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި
ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން އަޙްމަދަށް.
އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު؛ ދިވެހި ސަރުކާރުން 37 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް
މި މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވާފައިވާތީ ސަރުކާރަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ބަޖެޓަކީ ދިވެހި ރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުންނަށް އުފާވެރިކަމާ އެކީގައި ބައްދަލުވާ ބަޖެޓެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. މި ބަޖެޓުގައި ވޭތުވެދިޔަ ތަނުގައި
މި ރާއްޖޭގެ ކަންކަން ހިނގައިދިޔަ ގޮތަށް ބަލާފައި ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތައް މި ބަޖެޓުން ރޭވިފައި އެބަހުރި.
2020ވަނަ އަހަރާ ކުރިމަތިލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އަދިވެސް ބޭނުންވާ
އަސާސީ އެތައް ޚިދުމަތްތަކެއް ނުކުރެވި ހުރި ވާހަކަ، އަދި ނުފެއްޓިފައިވާ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑަށް މި ވާހަކަ 2020 ވަނަ
އަހަރާ ކުރިމަތިލާއިރު ދައްކަން މި ޖެހެނީ، ވޭތުވެދިޔަ ސަރުކާރުތަކުން މި ކަންކަމަށް އިހުމާލުވެފައިވާތީ ކަމަށް
އަޅުގަނޑު ދެކެން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖެއަކީ ރީތި މުއްސަނދި ޤައުމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން އަބަދުވެސް
ފަޚުރުވެރިކަމާ އެކީގައި އެބަ ދެކެން. އެހެންނަމަވެސް، ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ އަސާސީ ޚިދުމަތްތައް މިއަދާ ހަމައަށް
ނުކުރެވިފައި ވަނީ ކޮންމެވެސް ބައެއްގެ އިހުމާލުން ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ދެކެން. 2008 ވަނަ އަހަރު ޕްރޮގްރާމް
ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓު އައީ. އައިސްގެން އެ ޕްރޮގްރާމު ފުރިހަމަކުރެވުނުއިރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
2008 ވަނަ އަހަރުގައި އެމް.ޑީ.ޕީ ވެރިކަމުގައި ރައީސް ނަޝީދު ހުންނެވިއިރުގައި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އެކަން
ފާހަގަވެގެންދިޔަ. އަޅުގަނޑުމެން ޕާޓީއެއްގެ ގޮތުގައި ވަޢުދުތަކެއް ވެގެން، ރައްޔިތުންނަށް ފޮތެއްގެ ސިފައިގައި
ލިޔެގެން، ގޭ ގެއަށް ވަދެގެން، ރައްޔިތުންނާ ވާހަކަދައްކައިގެން މޯލްޑިވިއަން ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީއަށް ރައްޔިތުން ވޯޓުދިނީ.
އެ ދެނީ، ރައްޔިތުން އެބަ ގަ ބޫލުކުރޭ މިއީ ރައްޔިތު މީހާއަށް ބޭނުންވާ ކަންކަން މި ފޮތުގައި ލިޔެވިފައި އެބަހުރިކަން.
އެ އު އްމީދާ އެކީގައި ސަރުކާރު އެކުލެވި ، މަޖިލިސް އެކުލެވިގެން ރައްޔިތުން މި ފަހަރު ވޯޓުދީފައި ވަނީ. އަޅުގަނޑު
ދެކޭގޮތުގައި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް މި ބަޖެޓުން ލިބެންވާ ހުރިހާ ލާބަޔާއި މަންފާ ލިބޭ ގޮތަށް ބަޖެޓު ރޭވިފައި ،
32

ތަރުތީބުކުރެވިފައި ވާތީ ދިވެހި ސަރުކާރަށް އަދި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރަށް ފަށްފަށުން ޝުކުރު ދަންނަވަން. ރާއްޖޭގެ
އެއްވެސް ރަށެއް ބާކީނުކޮށް، އިދިކޮޅު އެއްވެސް ފަރާތެއްގެ ދާއިރާއެއް، ރަށެއް ބާކީނުކޮށް، ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް
ޚިދުމަތް ލިބޭނެ ގޮތަށް ފަހިވެފައި މި ބަޖެޓު ރާވާފައިވާތީ އަދިވެސް އެއް ފަހަރު ޝުކުރު ދަންނަވަން. މި ބަޖެޓުގެ
އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ކަނޑައެޅިފައި ހުރި އަދަދުތައް ވަރަށް ބައިވަރު. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން
ކަނޑައަޅަން އެބަޖެހޭ، ޤައުމެއް ވެސް، ޢާއިލާއެއް ވެސް، ގެދޮރެއް ވެސް ޚަރަދެއް ކުރާއިރު ލިބޭ އެއްޗަކަށް ބަލައިގެން
ނޫން ގޮތަކަށް ޚަރަދުކޮށްފިއްޔާ ދަރަނިވެރިވެގެންދާ ތަން. ޤައުމުތަކުން ލޯނު ނަގާއިރުގައި އެ ނެގޭ އަދަދާއި، ދައްކަން
އޮތް މުއްދަތާއި، ކޮން ޕަސެންޓެއްގަ އިތޯ ދެއްކޭނީއާއި ، މި ހުރިހާ ކަމަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ބަލައިލަންޖެހޭ.
އަޅުގަނޑުމެން ވާންޖެހޭނެ، ލިބޭ މިންވަރުން ޝުކުރުކުރާ ބަޔަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ވާންޖެހޭނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމަށް
ނުލިބޭ އާމްދަނީޔަކުން ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ކުރަން މިއަދު ވެސް ޖެހިފައި މި ވަނީ. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު ގެ 37
ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް ބަޖެޓެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އައި ގޮތް، އެ އަދަދު އައީ ކިހިނެއް ތޯ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން
އެބަޖެހޭ. އެއީ އިޚުލާޞްތެރިކަމާއި، ވަފާތެރިކަމާ އެކީގައި މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ކަމެއް ކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ފައިސާ
ހޯދުމުގެ ވިސްނުމެއް، ބުއްދިއެއް، ފިކުރެއް ބައެއްގެ ސިކުނޑީގައި އެނބުރިގަތީމާ އައިސް ވެފައި އޮތް ކަމެއް މިއީ.
2008 ވަނަ އަހަރު ވެރިކަމާ ހަވާލުވިއިރުގައި އަޅުގަނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި އޮތް ގޮތުގައި ބަޖެޓަކީ، 7 ބިލިއަން
ރުފިޔާ. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު 37 ބިލިއަނަށް އަރާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކު ގައި ރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުންނަށް އަސާސީ ޚިދުމަތް ދެވި، ފޯރުކޮށްދެވޭނެ ކަމެ ޔަޤީންކަން މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަލިބޭ.
އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ މި ބަޖެޓުން 2022 ވަނަ އަހަރު ނިމޭއިރުގައި ގާތްގަނޑަކަށް ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށެއްގައި ފެނާއި
ނަރުދަމާ ގާއިމުކޮށް ނިމުމުގެ މަރުޙަލާ ކަނޑައްތުކުރާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު މި ދެކެނީ. އަދި ސްކޫލުތަކުގެ
ކްލާސްރޫމްތައް ވެސް ހަމަ ނާންނަ އެންމެ އަހަރެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހަޔާތަށް ވީ ފަހުން ނުފެނިއެއް ނުދޭ.
އެހެންނަމަވެސް، އެ ކަންކަން ވެސް ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ތަންކޮޅެއް ވިސްނުންތެރިކަމާ އެކީގައި 10 އަހަރު، 15 އަހަރު
25 އަހަރަށް ޕްލޭންކޮށްގެން އެ ސްކޫލުތަކުގެ ކްލާސް ރޫމް އެޅޭނަމަ، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ފައިސާ ރިޒާވްގައި
އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުން އެބަ ބަދަލުކުރަންޖެހޭ. ސްކޫލެއްގެ
ކްލާސްރޫމް ވަށައިގެން ކޮންމެ އަހަރަކު ކްލާސްރޫމް އަޅާއަޅާ އެ ކްލާސްރޫމްތައް، އެ ހޯލު އޮންނަނީ، އެ ބިން
އޮންނަނީ ފުރިފަ. ހަމަ ކޮންމެ ރަށަކަށް މަލްޓިޕާޕަސް ހޯލެއް އެބަ ބޭނުންވޭ. ކްލާސްރޫމް އެބަ ބޭނުންވޭ. ނާންނަ އެންމެ
އަހަރެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަޔާތަށް ވީ ފަހުން ނައިހެއް ނުދޭ. އެހެންނަމަވެސް، މި ކަންކަން ބަދަލުވެގެން އެއިން
ވެސް އަރައިގަނެވިފައި ، ރަނގަޅު މާޙައުލެއްގައި ދަރިންނަށް ކިޔަވައިދެވިފައި ، ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރެވިފައި،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ ރިޒާވެއް އިތުރުކުރެވޭނެ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ
ފިކުރު ގެންގުޅެންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓާ ދޭތެރޭގައި
33

އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ ހިތްހަމަޖެހޭ. އަޅުގަނޑު ދާއިރާގެ ރަށްތަކުގެ ރައްޔިތުން އެދިފައިވާ ހުރިހާ ކަމެއް
އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ. އެގޮތުން، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން؛ އިނގުރައިދޫގެ ފެނާއި
ނަރުދަމާ އަދި އިނގުރައިދޫ ރައްޔިތުން މިއަދު އެންމެ ބޮޑަށް އެދެނީ، އެ ރަށުގެ ޞިއްޙީ ނިޒާމު ހުރި ގޮތުން އެ
އިމާރާތް އަ އު އިމާރާތަކަށް ބަދަލުކުރުން. އެކަން އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ ބަޖެޓުގައި ޖެހިފައި އެބައޮތް. ހުރިހާ ރަށެއްގެ
ރައްޔިތުން އެދޭ ކަންކަން އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ ހާސިލުވެގެން މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ދާނެ. އަދި ކިނޮޅަހުގެ ފެނާއި
ނަރުދަމާއާއި، ބަނދަރު، އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ ހިމެނިފައި އެބައޮތް. ރަސްމާދޫގެ ގިރާ ސަރަ ހައްދާއި، ބަނދަރާއި، ފެނާ
އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ ހިމެނިފައި އެބައޮތް. ފައިނުގެ ފެނާއި ނަރުދަމާއާ ހިމެނިފައި އެބައޮތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު
ދެކޭގޮތުގައި ރައްޔިތުންނަށް، އަޅުގަނޑު ދާއިރާގެ ރައް ޔިތުންނަށް މި ވަގުތަށް ބޭނުންވާ ހުރިހާ އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކެއް؛
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކްލާސްރޫމްތައް ވެސް ހުރިހާ ރަށެއްގެ އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ މި އަންނަ އަހަރު ފެއްޓިގެންދާނެ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ބަޖެޓަކީ އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަށް އުފާވެރިކަން ގެނެސްދޭނެ
ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. އަދި މުޅި ރ. އަތޮ ޅުގެ ރައްޔިތުންނަށް އުފާވެރިކަން ހާސިލުކޮށްދޭނެ ބަޖެޓެއްގެ
ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. އަޅުގަނޑުމެން މުޅި ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކަށް، އަތޮޅު ގެ ރަށްތަކަށް ދަތުރުކުރިއިރުގައި
އަޅުގަނޑުމެން އެދިފައި ހުންނާނެ، އަޅުގަނޑުމެން ވަޢުދުވެފައި އޮންނާނެ އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ އަތޮޅަކީ ބަދަލުތަކެއް
ގެންނާނެ އަތޮޅެއްގެ ގޮތު ގައި ، ތަރައްޤީގެ ކަންތައް އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ ހަލުވި ސްޕީޑުގައި ގެނެސް ، ރ. އަތޮޅަކީ
ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އަދި އަތޮޅުގެ ރައް ޔިތުންނަށް ވެސް އުފާވެރިކަން ގެނެސްދޭނެ ސަރުކާރެއްގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ވަޢުދުވެގެން އައީ. އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ މާތް ރަސްކަލާންގެ ހެޔޮ ރަހުމާތްފުޅާ އެކީގައި އެ ހުރިހާ ކަމެއް
މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އެބައޮތް. ރ. އަތޮޅު އަތޮޅު ހޮސްޕިޓަލަކީ ރާއްޖޭގެ ވަރަށް ގިނަ ރައްޔިތުން އެ ހޮސްޕިޓަލެއްގެ
ޚިދުމަތް ހޯދަމުންދާ ހޮސްޕިޓަލެއް. ރ. އަތޮޅަކީ އާބާދީގެ ތިންވަނަ އަތޮޅު. އަދި ނ. އަތޮޅުން ވެސް އަދި ށ. އަތޮޅުން
ވެސް އެތައް ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް ހޯދަމުންދާ ހޮސްޕިޓަލެއް. އެ ހޮސްޕިޓަލް އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ
ތަރައްޤީވެ ގެންދިއުމަކީ މުޅި ޕްރޮވިންސަށް ވެސް އަދި މުޅި އަތޮޅަށް ވެސް އަދި މުޅި ރާއް ޖެއަށް ވެސް، މާލެއަށް ވެސް
މީގެ ތަފާތުތަކެއް އަންނާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން މާލެ އައިސް ނަންބަރެއް ނަގައިގެން 2
މަސްދުވަސް ވާއިރުގައި، އެ ނަންބަރު ނުޖެހި އަތުގައި ހުރި ލާރިކޮޅު ހޮޓަލަށް، ރޫމަށް ދައްކައިގެން
ފުރައިގެންދާންޖެހޭދިއުން، އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ މި ބަޖެޓުން ބަދަލުވެގެންދާނެ. ރާއްޖޭގެ އާއްމު ހާލަތަށް
ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުދި، މެދު ފަންތީގެ ފިޔަފާރިއަށް އޮތް އަދަދު އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ ރަނގަޅު.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން މި ދަންނަވަނީ، ލިބޭ މިންވަރަށް އިމާންވާން އަޅުގަނޑުމެން ދަސްކުރަން އެބަޖެހެއޭ.
ރީތި އަޚުލާގެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން އުޅެން ދަސްކުރަން އެބަޖެހެއޭ. މިއީ އެއް އަހަރަކުން ކުރަން އައި ކަމެއް ނޫން.
ފަސް އަހަރު ތެރޭގައި ވެރިކަން ނިމޭއިރުގައި ވެފައި ހުންނަ ވަޢުދުތަކެއް ފުއްދިގެން، ރައްޔިތުންނަށް ލާބަޔާއި މަންފާ
34

ލިބޭ ގޮތަށް ތަރުތީބުވެގެން އިންތިޒާމުވެގެން ކުރަން އައި ކަމެއް މީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް އެދޭ.
މިއަދު އެދެންޖެހެނީ ވޭތުވެދިޔަ ތަނުގައި މިކަން މިގޮތަށް ހިނގާފައިނެތީމަ. ސަރުކާރާ ހަވާލުވީމަ، ކޮންމެ ބަޔަކު ވެސް
ބޭނުންވަނީ ވައްކަންކޮށްލަން. ހީވަނީ ތިމާމެންގެ އަމިއްލަ މުދާގަނޑެންހެން މީ. ވެލި ފުންޏަކުން 17 މިލިއަން
ދިރުވައިލާއިރުގައި އެއީ ކިތައް ރަށުގެ ސްކޫލް ކްލާސްރޫމްތޯ އެއީ. މިފްކޯ އެތައް ނަމަކަށް ބަދަލުކުރެވިގެން ހިނގައްޖެ.
ކައި، ކައި، ކައި ،ކައި؛ ލޯނެއް ދުނިޔޭގެ އެހެން ތާކުން ނުލިބޭނެހެން ހީވީމަ ނަން ބަދަލުކޮށްލަނީ. މި ސިސްޓަމުގައި
ޤައުމު ހިނގަމުން މިހާތަނަށް ދިޔައީ. އެހެންވީމާ، މި ގޮތް ބަދަލުކުރަން މޯލްޑިވިއަން ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީން ވަކާލާތު
އަބަދުވެސް މި ކުރަނީ. ރައްޔިތު މީހާގެ ޖީބަށް އެއްޗެއް ވަދެގެން، އެ މީހާ ތަނަވަސްކަންމަތީގައި އުޅޭނެ ދުވަހެއް
ގެންނަށް. ބޯހިޔާވަހިކަމެއް ނެތި ކިހިނެއްތޯ އެ މީހާ ފުރިހަމަ ޞިއްޙަތެއްގައި ހުންނަނީ؟ ޞިއްޙީ ފަރުވާއެއް
އިންސާނާއަށް ނުލިބި ކިހިނި އްތޯ އެ މީހާ ދިރިއުޅެނީ؟ އެހެންވީމާ، މި ހުރިހާ ކަމެއް ލާމެހިގުޅިގެން ޤައުމެއް،
ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި ތަރައްޤީވެގެންދާނީ ވިސްނުންތެރިކަމާ އެކީގައި، ކެތްތެރިކަމާ އެކީގައި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިގެން.
ތެދުވެރިކަމާއި އަމާނާތްތެރިކަމަކީ އެއީ ވަރަށް ބޮޑު އެއްޗެއް. އަޅުގަނޑުމެން މޯލްޑިވިއަން ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީ އުފެދި
ބިނާވެގެން އައީ ، ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ހެޔޮ ގޮތްތަކެއް ހޯދައިދޭން. އެގޮތަށް، އެ މަގަށް މިސްރާބު ޖެހިއިރުގައި
2008 ވަނަ އަހަރު އެ ގޮތް ނިޢުމަތް ކުރެއްވި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް. އެހެންނަމަވެސް، އެކަން ވެދިޔައީ އެންމެ
ރަނގަޅު ގޮތަކަށް ނޫން. މިއަދު ވެސް ރައްޔިތުންނަށް އެބަ އިނގޭ މި ޕާޓީ ނޫނިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
ލާބަޔާއި މަންފާހުރި ކަމެއް ނުކުރާނެކަން. އެހެންނަމަވެސް ، ވައްކަން ކުރާ މީހުންނަކަށެއް ؛ މި އޮތީ ބައިތުލްމާލުން
ހިލޭސާބަހަށް ކަލޭމެން ކާނެވަރަކަށް ކާށޭ ބުނާ މީހާއަށް ކަމަކުނުދާނެ މި ގެންދާ ގޮތެއް. ރުޅި ވެސް ގަދަވާނެ. އެ
ބޭފުޅުންނަށް ވަތްގަނޑު ހުޅުވި ފައި، އެ ބޭފުޅުން ބޭނުންވާ ކޮންމެ ކަމަކަށް އިންތިޒާމެއް ނެތި، ގާނޫނަކަށް، ގަވާއިދަކަށް
ނުބަލާ ކާލައިގެން ދާ މީހުންނަކަށް މި ނިޒާމެއް ކަމަކުނުދާނެ. އެއީ ވެ ގެން މި އުޅޭ ގޮތަކީ. ކޮންމެ ބަޔަކު ވެސް
ބޭނުންވަނީ، މިއީ ތިމާގެ އަމިއްލަ މުދަލޭ، މިއީ ތިމަންނާގެ އަމިއްލަ ވަޒީފާއޭ، މިޔަކަށް އަރައިގަނެވޭނެ އެހެން މީހަކު
ހުރެގެންނުވާނޭ. އެއެއް ނޫން. މި ދައުލަތަކީ މި ޤައުމަކީ މި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންގެ ޤައުމެއް. އެންމެންނަށް،
އެންމެ އާދައިގެ މީހާއަށް ވެސް ޚިދުމަތް އެންމެ ރަނގަޅަށް މި ޤައުމުގައި ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭނެ. އެ މީހާގެ ޙައްޤުތަކެއް
ވެސް މި ޤައުމުގައި ވާކަން އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަންޖެހޭ ނެ. ވަކި އަތޮޅެއް ، ވަކި ރަށެއް ތަފާތުނުކޮށް، މި ރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދިނުމުގައި އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ މި ސަރުކާރު ދެމިއޮންނާނެ. މި ސަރުކާރުން
އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ ވެފައި ވާ ހުރިހާ ވަޢުދެއް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށަކަށް ވަޑައިގެން ވެފައިވާ
ވަޢުދުތައް ފުއްދުމަށްޓަކައި މި ބަޖެޓުން އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ އެކަން އެބަ ހާސިލުވޭ. 2022 ވަނަ އަހަރު އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް ރިޔާސަތުގައި އިންނަވައިގެން ތި ވިދާޅުވީ ، އެއްވެ ސް ގޮތެއް ނުބަލައި ނަގާފައި އޮތް ލޯނެއްގެ ސަބަބުން
އަޅުގަނޑުމެން ވިލާގަނޑެއްގެ ދަށަށް ހިނގައިދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ލަފާކުރެވެއޭ. އެހެންނަމަވެސް،
35

އަޅުގަނޑުމެން ލިސްޓުކޮށްގެން މި ތިބެނީ އެންމެ ތަރައްޤީވެގެންވާ ޤައުމުތަކުގެ ލިސްޓުން އަޅުގަނޑުމެން ކަނޑާލައިފި.
އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގެ ކަނޑާލަންޖެހޭ ސަބަބަކީ އަދި ކޮބައިކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން މިތާ ތިބެ މި ދައްކަނީ، އެއްވެސް
ރަށެއްގެ ނަރުދަމާއެއް ނެތޭ. ފެނެއް ނެތޭ. އެހެންކަމެއް ނެތޭ. ބޯހިޔާވަހިކަމެއް ނެތޭ. އެހެންނަމަވެސް، ތަންތަނުން ހިލޭ
އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ކަންކަން ، އޭތި އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ލިބޭ އަދަދުތަކާ އެއްކޮށް ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
ޚިދުމަތް ލިބޭ ކަމަށް ވާނަމަ، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ކަންކަން ޙައްލުވެގެންދާނެ. ލޯނު ނަގާއިރުގައި މާލިއްޔަތު
ގާނޫނާއި ގާނޫނުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އިނގޭ ގޮތަށް އެކަން ކުރެވެންޖެހޭނެ ކަމަށް
އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، ފާއިތުވެދިޔަ މަޖިލީހުގައި އިންސާނަކަށް ރޭކައި ވެސް ނުލާ ކުރަނީ
ކޮންކަމެއް ކަމެއް. ނަގަނީ ކޮން އަދަދެއް ކަމެއް ، ކިހާ ވަރަކަށް ކަމެއް، ނެގީ ކޮންއަދަދެއް ކަމެއް، އެ ފައިސާއިން
ކުރީ ކޮންކަމެއް ކަމެއް މިއަދާ ހަމައަށް ވެސް އިނގޭކަން ނެތް. ރާއްޖޭގެ މުޅި ބައިތުލްމާލު، 37 ބިލިއަން ރުފިޔާ
ދިރުވާލައިގެންދާއިރުގައި ދެން ޤައުމެއް އޮންނާނެ ގޮތް، ރައްޔިތުންނަށް ވާނެ ގޮތް ރައްޔިތުން ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާށޭ.
އެ ހާލަތުން އަރައިގަތުމަށްޓަ ކައި އަޅު ގަނޑުމެން މި ޖެހެނީ އަނެއްކާ ކޮންމެ ފަހަރަކު ވެރިކަމެއް ލިބޭއިރަށް ހަމަ ޒީރޯ،
ޒީރޯ، ޒީރޯއިން ގޮސް ފައް ޓަން. ފައްޓާއިރު ދަތިތަކެއް ހުންނާނެ. ކެކުޅުންތަކެއް ހުންނާނެ. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑުމެން ކެތްތެރިކަމާ އެކީގައި ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް ކުރުމަށްޓަކައި އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ މި ސަރުކާރު
ރޭގަނޑާއި ދުވާލު މަސައްކަތްކުރަމުން އެ ގެންދަނީ. އަޅުގަނޑުމެން ގޮވާލަން ދައުލަތުގެ ވަޒީފާގައި ތިބި، މި
ސަރުކާރުގެ ޕޮލިސީ ތަންފީޒުކުރަން ތިބި ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ، އެންމެ ވަގުތުކޮޅެއް ވެސް ހުއްޓާނުލައި ރައްޔިތުންނަށް
ޚިދުމަތްކުރުންމަތީގައި ތިޔަ ބޭފުޅުން ތިއްބަވާށޭ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ރާއްޖެ ތަނަވަސްކަންމަތީ، އިންތިޒާމުވެގެން
ތަރުތީބުވެގެން ރައްޔިތުންނަށް އުފާވެރި ދިރިއުޅުމެއް ، ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު ހަމަޖެހިގެންދާއިރުގައި
އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ މި ރާއްޖޭގެ ވިޔަފާރި ވެސް، ވިޔަފާރި ކުރިއަރައިދަނީ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން.
ރަށްރަށުގައި ޓާމިނަލްތައް އެޅި ، އެތަނަށް މުދާ އެތެރެކުރެވި ، ބޭރުކުރެވި ، އެއް ރަށުން އަނެއް ރަށަށް އިންސާނާއަށް
ދަތުރުކުރެވޭނެ ގޮތްވީމާ ޤައުމެއް ތަރައްޤީވެގެންދާނީ. އަދި އަޅުގަނޑު ހަމަމިއާއެކު ދަންނަވާލަން. ބަޖެޓެއް
ކަނޑައެޅިގެންދާއިރުގައި އެ ބަޖެޓުގައި ހުންނަ އަދަދުތައް؛ އެ އަހަރަކަށް، އެ ރަށަކަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮންނަ
އަދަދުތައް މިދިޔަ އަހަރުގެ ކައުންސިލުތަކަށް ދީފައި އޮތް ބަޖެޓަށްވުރެ މި އަހަރު 50% އިތުރު، ހުރިހާ ކައުންސިލަކަށް
ދީފައި އޮތް އަދަދު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެކެނީ މި އީ ރަނގަޅު ފާލެއްގެ ގޮތުގައި. ކައުންސިލުތައް ވެސް
އިރާދަފުޅުކުރެއްވިއްޔާ ހާސްވާކަށްނުޖެހޭނެ. ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނު ތަންފީޒުވެގެން އަންނައިރުގައި ދިވެހިރާއްޖެ
ލާމަރުކަޒީވެގެން އެ ރަށެއްގެ ބާރު އެ ރަށަށް ދެވި، އެ ރަށެއްގެ އާމްދަނީ އެ ރަށަށް ލިބިގެންދާއިރުގައި، އެ ރަށުގެ
ހުރިހާ ތަރައްޤީއެއް ހިމެނިގެންދާނީ އެ ރަށެއްގެ ރައްޔިތުންގެ އަތްމައްޗަށް. އަޅުގަނޑުގެ ދުޢާއަކީ މި ބަޖެޓުން މި
ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ލާބަޔާ އި މަންފާ ލިބި، ދިވެހިރާއްޖެއަކީ އެންމެން އެކުވެރިކަމާއި އެއްބަ އިވަންތަ ކަމާއެކީ އުޅެ ،
36

ޤައުމުގެ ތަރައްޤީއަށް މަސައްކަތްކޮށް މުރާލިވެ، ފަތިސް ނަމާދު ކޮށްލައިގެން ތިމަންނާ މި ދަނީ މަސައްކަތައްކަން
އިނގޭ ވަރަށް އަޅުގަނޑުމެން މުރާލިވާން އެބަޖެހޭ އެހެންނޫންނަމަ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖެއަށް ބޭރުމީހުން ގެންނަ
އަދަދެއް ވެސް ކުޑަ އެ އް ނުކުރެވޭނެ. އަޅުގަނޑުމެން މުރާލިވިވަރަކަށް، އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަން ކެރިގެން
ޤައުމެއް ތަރައްޤީވެގެންދާނީ. އަޅުގަނޑުގެ ވަސި އްޔަތަކީ، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ޒުވާނުންނަށާއި، ރާއްޖޭގެ ޒުވާނުންނަށް
މި ގޮވާލަނީ، ތިޔަ ބޭފުޅުންގެ ޤައުމު ކުރިއަރުވައި، އާރާ ސްތުކުރުމަށް ތިޔަ ބޭފުޅުން ނިކުމެވަޑައިގަންނަވާށޭ. ދެއްވި
ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ، ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ސަލީމަށް.
ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! 2020ގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑަށް ވެ ސް ފާހަގަކުރެވޭ
ބައެއް ކަންކަން ދަންނަވާލުމަށް މި ފުރުޞަތުގެ ބޭނުންހިފާނަން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގަ އި 2020ގެ ބަޖެޓަކީ،
ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް. ރައްޔިތުން އެންމެ ބޭނުންވާ ކަންކަން ފުއްދައިދިނުމަށް ރައްޔިތުންގެ
ވިންދަށް އަމާޒުކޮށްގެން ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ބަޖެޓެއް. ވަރަށް ގިނަ ތަފްޞީލުތަކާ އެކުގައި މި ބަޖެޓު މި އިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހަށް ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި އިއްޒަތްތެރި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރަށް އަޅުގަނޑުގެ
ދާއިރާގެ ނަމުގައި ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކު ޝުކުރު ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020ގެ ބަޖެޓުގެ
މައިގަނޑު އަމާޒަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވަޢުދުތައް ފުއްދެވުން ކަމަށް އިއްޒަތްތެރި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރ
ވިދާޅުވެފައިވޭ. އަދި ހަމައެއާއެކައި މި ބަޖެޓު ފޮތުގައި އެ ވާހަކަ ވަރަށް ތަފްޞީލުކޮށް ލިޔުއްވާފައި ވެސް ވޭ.
އަޅުގަނޑުމެން ދުށީމު، މީގެ ކުރީގައި ވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ސަރުކާރުތައް ހިނގަމުންދިޔަ ތަން. ވަރަށް ގިނަ
ވަޢުދުތައް ވަމުންދިޔަ ތަން. އެހެންނަމަވެސް، ސީރިޔަސް ނޯޓެއްގައި ވަޢުދު ފުއްދުމަށް މިހާ ބޮޑަށް ސަމާލުކަން
ދެވިގެން ހުށަހެޅުނު ބަޖެޓެއް މީގެކުރިން ދިވެހި ތާރީޚު ދެކިފައިނެތްކަމީ، އެއީ ފެންނަން އޮތް ޙަޤީޤަތެއް. މަޖިލީހުގެ
ރައީސް ވަރަށް ގިނައިން އެކިއެކި ޕޯޑިއަމްތަކުގައި ވިދާޅުވަމުންދާ ވާހަކައެއް އަޅުގަނޑު ހަނދާނަށް އާދޭ. އެއީ
އެމް.ޑީ.ޕީއަކީ ވަޢުދުވާން ދަންނަ ޕާޓީއެއް ކަމާއި އަދި ވަޢުދު ފުއްދާ ޕާޓީއެއްކަން. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފުރަތަމަ ވެރިކަމުގައި
ވެސް އަދި މިހާރުވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ޙަޤީޤަތް މި ދަނީ ކިތަންމެ ރަނގަޅަކަށް ވެސް ހާމަވެ، ފެންނަމުން.
އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ބަޖެޓަކީ މުޅި ރައްޔިތުންގެ ބަޖެޓެއް. ވަކި ބައެއްގެ، ވަކި ޕާޓީއެއްގެ، ވަކި ސިޔާސީ
37

ފިކުރެއްގެ ބަޖެޓެއް ނޫން. ތަފާތުކުރުމެއް ނެތް ބަޖެޓެއް. މުޅި ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދިނުމުގެ ރޫހުގައި
އެކުލަވައިލެވިފައިވާ ވަރަށް ފުރިހަމަ ބަޖެޓެއް. ވަރަށް އުނދަގޫ ދަނޑިވަޅެއްގައި ޤައުމު އޮތް ހާލަތެއްކަމުގައި
ވީނަމަވެސް ، އެ ހުރިހާ އުނދަގޫތަކުން އަރައިގަތުމުގެ ވިސްނުން ގެނައުމާ އެކުގައި، ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ މުހިންމު
އެތައް ކަންތައްތަކެއް ހާސިލުކުރެވޭނެ މަގު ތަނަވަސްކޮށްދީފައި އޮތް ބަޖެޓެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު
ތަމްސީލުކުރަނީ ރާއްޖޭގެ އެންމެ އުތުރުގެ 3 ރަށް ހިމެނޭ ދާއިރާ. އެއީ އުލިގަމާއި، ތުރާކުނާއި އަދި ހޯރަފުށި. 3
ރަށަށް ބޭނުންވާ ވެސް ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން އެބަހުރި. 3 ރަށުގެ ތެރެއިން ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތު އެންމެ ދަށް ރަށަކީ
އުލިގަމު. ރާއްޖޭގެ އެންމެ ޤަދީމީ އެއް ރަށް. މީހުން ވަޒަންވެރިވިތާ އެ ރަށުގައި އެތައް ސަތޭކަ އަހަރެއް ވެދާނެކަން
ތާރީޚު ހެކިދޭ. އެހެންނަމަވެސް ، މިއަދުގެ ހާލަތަކީ ވެސް، އެ ރަށުގައި ބޯފެން ލިބޭނެ ގޮތެއް ނެތް. ސާފު ބޯފެން
ލިބޭނެ ގޮތެއް ނެތް. އިންސާނެއްގެ އަބުރިވެރިކަމާއެކު އިންސާނީ ކަރާމަތާ އެކުގައި ފާޚަނާކޮށްލެވޭނެ ގޮތެއް ނެތް.
ރަނގަޅަށް ތަޢުލީމު ދެވޭނެ މަދަރުސާއެއް ނެތް. ބަނދަރެއް އެބައޮތް. އެކަމަކު ހުޅަނގު މޫސުމުގައި މާކަނޑަށްވުރެ އެތާ
އެތެރެ ގަދަ. އިންޖީނުގެ ހުރީ ވަގުތީ ހިޔަލެއްގެ ގޮތުގައި. ކައުންސިލު އިދާރާ އެއީ މިހާރު މިދޭ ޚިދުމަތްތަކަށް
އެކަށީ ގެންވާ ތަނެއް ނޫން. ކޯޓެއް ނެތް. ފުލުހަކު ހުރޭ. އެހެންނަމަވެސް، ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތް ދޭނެ ގޮތެއް ވެސް ނެތް.
މިދަންނަވަނީ 2020 އަށް އަޅުގަނޑުމެން ތައްޔާރުވަމުންދާއިރު ރާއްޖޭގެ އެންމެ ދުވަސްވީ އެއް ރަށުގެ ހާލަތު އޮތް
ގޮތް. ތުރާކުނު ތަންކޮޅެއް ރަނގަޅު. އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ ގޮތުގައި އެ ރަށުގައި ރަނގަޅު ފެންވަރުގެ ފެނުގެ ނިޒާމެއް
އެބައޮތް. ނަރުދަމާގެ ނިޒާމެއް އެބައޮތް. ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްދޭ ތަނުގެ ހާލަތު އުލިގަމަށްވުރެ ރަނގަޅު. އުލިގަމުގައި
ރަނގަޅު ފެންވަރުގައި ހުރީ އެންމެ އިމާރާތެއް. އެއީ މިސްކިތެއް. މިދެންނެވި ތުރާކުނުގެ ނަރުދަމާއާއި، އެ ރަށުގެ
ފެނާއި، އުލިގަމުގައި ހުރި އެންމެ ރީތި އިމާރާތާ އަޅުގަނޑު ބަލައިލިއިރުގައި އެއީ ހެޔޮ އެދޭ ފަރާތްތަކުން ކޮށްދެއްވާފައި
ހުރި ކަންތައްތައް. ކޮބައިތޯ، ސަރުކާރަކުން ރައްޔިތުންނަށް ހެޔޮނޭދެނީ ކީއްވެގެންތޯ؟ ކިތައް ސަރުކާރު، ކިތައް ވެރިން
ދިވެހި ޤައުމަށް ވަޑައިގެންފިތޯ؟ އަމިއްލަ މީހާ ހެޔޮ އެދޭ މިންވަރަށް، އޭނަ ހެޔޮ އެދެންޖެހޭ ރައްޔިތަކަށް ހެޔޮއެދޭ
ސަރުކާރެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުފެންނާތީ އެއީ އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި އުފެދުނު ވަރަށް ބޮޑު ސުވާލެއް. މިއަދު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ މިދެންނެވި ފެނުގެ ނިޒާމުގެ މަސައްކަތް ފެށެމުންދާ ތަން. އުލިގަމުގެ ނަރުދަމާގެ
ނިޒާމުގެ މަސައްކަތް ފެށެމުންދާ ތަން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ، އުލިގަމުގައި ވީރާނާވަމުންދާ ތަޢުލީމީ ހާލަތު
ނަގައި ކޮޅަށް ޖެހުމަށްޓަކައި އެ ތަނުގައި އައު ކްލާސްރޫމްތަކާއި ސައިންސް ލެބޯޓްރީ އިމާރާތްކުރެވެން ތައްޔާރުވަމުންދާ
ތަން. ހަމައެއާއެކީގައި ތުރާކުނުގައި ކުރިމަތިވެފައި ހުރި ދަތިތަކަށް ސަރުކާރުން ޙަ އްލު ހޯދައިދިނުމުގެ ގޮތުން 2020 ގެ
ބަޖެޓުގައި އެ ރަށުގެ ބިން ބޮޑުކުރުން ހިމެނިފައި އެބަވޭ. ރަށުގައި ރަނގަޅު ފެންވަރުގެ މިސްކިތެއް ނެތްކަން
ސަރުކާރަށް ގަބޫލުކުރެވި، ރަނގަޅު ފެންވަރުގެ މިސްކިތެއް އަޅުއްވަ އިދެއްވުން ހިމެނޭ. އާދެ! ރައީސް އިބްރާހީމް
މުޙައްމަދު ޞާލިޙްވެގެން މި ދަނީ ރައްޔިތުންގެ އިހުސާސްތައް ރަނގަޅަށް ދެނެވަޑައި ގަންނަވާ، އެ އިހުސާސްތައް
38

އަޑުއައްސަވަ އި، ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް ފުއްދައިދެއްވައި ، އެކަންކަމަށް ސީރިއަސް މަގުން ހިންގަވާ
ވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުދި ރަށްރަށުގައި ވެސް އުޅެމުންދަނީ ދިވެހި ރައްޔިތުންކަން ދެނެވަޑައިގަންނަވާ
ވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި. އާބާދީގެ ނިސްބަތަށް ބަލައި ބޮޑެތި އިންވެސްޓްމަންޓުތަކަކީ ނުކުރެވޭނެ ކަންކަން ކަމަށް ބަލައިގެން
ކުރީގެ ސަރުކާރުތަ ކުން އުޅުނުއުޅުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަމުންދިޔައީ. އެހެންނަމަވެސް، އެކަން ބަދަލުކުރައްވާ
ރައީސެއްގެ ގޮތުގައި ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ. އަޅުގަނޑު އެންމެ
ހިތްހަމަޖެހެނީ 2020ގެ ބަޖެޓުގައި ޒަމާންތަކަކަށް އަޅައި ނުލެވި ހުރި މިފަދަ ކުދިކުދި ރަށްރަށަށް ވަރަށް ބޮޑު
ސަމާލުކަމެއް ދެވިގެންދާތީ. އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ދެންނެވި ފަދައިން، ބަނދަރުގެ ދަތިކަން ކުރިމަތިވެފައި ވާ
އުލިގަމަށް ބަނދަރުގެ ކަންކަން ރަނގަޅުކޮށްދެއްވުން 2020ގެ ބަޖެޓުގައި އެބަ އޮތް. އެ ރަށުގެ ގިރާ ސަރަހައްދު
ހިމާޔަތްކުރުން އެބައޮތް. އެ ރަށަށް ޒުވާނުންގެ ފުޓްބޯޅަ ދަނޑެއް ތަރައްޤީކޮށްދެއްވުން އެބައޮތް. އުލިގަމުގެ ފެނާއި
ނަރުދަމާގެ މަސައްކަތް އެބަ އޮތް. ސްކޫލް ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރުން ހިމެނޭ. އާދެ! ޖުމު ލަ 22 މިލިއަން ރުފިޔާ
ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ގެ ގޮތުގައި އުލިގަމަށް ކަނޑައެޅިފައި އޮތްއޮތު ން އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުފަލާއެކު ފާހަގަކުރަން. މީގެ އިތުރުން
ބަޖެޓުގައި ނެތްކަމުގައި ވިޔަސް ފެނަކައިން ޚަރަދުކޮށްގެން ރަށުގެ އައު އިންޖީނުގެ އެޅުމުގެ މަސައްކަތަށް މިހާރު އެ
ދަނީ ތައްޔާރީތައްވަމުން. ފާއިތުވެ 11 އަހަރު އެ ރަށުގައި ހުއްޓިފައި އޮތް ސިޓީ ހޮޓަލުގެ މަސައްކަތަށް ސަރުކާރުން
އިސްކަންދެއްވާނެކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަނީ ވިދާޅުވެފަ. އެ މަސައްކަތާ ގުޅޭ ކިތަންމެކިތަންމެ ކަމެއް
މިހާރުވެސް ދަނީ ހިނގަމުން. ތުރާކުނު ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ބޮޑު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އޮތް ބިމުގެ ދަތިކަމުގެ މައްސަލަ
2020 ގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ޙައްލުވެގެންދާނެ. އެ ރަށުގެ ސްކޫލްގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރުމަށް އިތުރު ވަސީލަތްތަތައް
ގާއިމުކުރުމަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައި އެބަވޭ. އަދި ހަމަ ޒުވާނުންގެ ފުޓްބޯޅަ ދަނޑެއް ތުރާކުނުގައި ވެސް އެޅުން ހިމެނިފައި
އެބައޮތް. ޖުމުލަ 58 މިލިއަން ރުފިޔާ 2020 ގައި ތުރާކުނަށް އިންވެސްޓު ކުރެވޭނެކަން މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެބަފެނޭ. ހޯރަފުއްޓަށް ބަލައިލާއިރުގަ އި އެ ރަށުގެ މަގުހެދުމާއި، ފުޓްބޯޅަ ސްޓޭޑިއަމް ތަރައްޤީކުރުމާއި، އޮފީސް
އިމާރާތް އެޅުމާއި ، އަދި މިހާރު ކުރިއަށްދާ އެއަރޕޯޓް މަޝްރޫޢަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ ވެސް ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ.
ޖުމުލަ 72 މިލިއަން 2020 ގެ ބަޖެޓުގައި ހޯރަފުށްޓަށް ހިމެނިފައިވޭ. އާދެ! ހޯރަފުށީގައި އަޅު އްވައިދެއްވާނެ ކަމަށް
ރައީސް ވިދާޅުވެފައިވާ ހޮސްޕިޓަލް ޑިޒައިންކުރުމުގެ މަސައްކަތް މިހާރު އެ ދަނީ ކުރިއަށް. މި ހުރިހާ ކަމަކަށްޓަކައި
އުލިގަމާއި ، ތުރާކުނާއި ، ހޯރަފުށީގެ ނަމުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް އަޅުގަނޑު މި ފުރުޞަތުގައި
ޝުކުރު ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އިހަވަންދިއްޕޮޅަކީ ޖިއޮގްރަފީގެ ގޮތުން ވަކި
އަތޮޅެއް. މިހާހިސާބަށް އައިއިރު ގައްލަންދޫކަނޑު ހުރަސްކޮށް، އިހަވަންދިއްޕޮޅަށް ދިޔުމަށްޓަކައި އުފުލަންޖެހުނު އެތައް
ތަކުލީފުތަކެއްގެ ސަބަބުން އިހަވަންދިއްޕޮޅުގައި ހިމެނޭ ރަށްތައް ތަރައްޤީ ވުމަށް އޮތީ ވަރަށް ބޮޑު ހުރަސްތަކެ އް
ކުރިމަތިވެފަ. އެކަން ސީރި ޔަ ސް ގޮތެއްގައި ދެނެވަޑައިގެންނެވި، ދެކެވަޑައިގެންނެވި ރައީސަކީ، މިއަދުގެ ރައީސްކަން
39

އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ހޯރަފުށީގައި ހަދާ އެއަރޕޯޓް އަންނަ އަހަރުގެ އޮކްޓޯބަރުގެ މަހުގެ ތެރޭގައި ހުޅުވޭއިރުގައި،
އިހަވަންދިއްޕޮޅު ގައި ހިމެނޭ ރަށްތައް ތަރައްޤީވެ، އެތައް ގޮ ތަކުން ކުރިއަށްދާނެ. އެއާއެކު ސަރަޙައްދުގެ އިޤްތިޞާދު
ރަނގަޅުކުރުމަށް އިތުރު ރިސޯޓުތައް ހުޅުވުމަށްޓަކައި ސަރުކާރުން ގެންދަނީ މަސައްކަތްތައް ކުރަމުން. އަޅުގަނޑު ގެ
އަންދާޒާއަކީ، އިހަވަންދިއްޕޮޅުގައި މި ފަސް އަހަރު ނިމޭއިރުގައި މަދުވެގެން އެއް ހާސް އެނދު އުފެދޭނެ ކަމަށް.
މިކަންކަން މިހެން ހުރިއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ އެއް ކަމަކީ، ޚިދުމަތްތައް
ލާމަރުކަޒުކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުންދާއިރު، އެކަމަށް ވަކާލާތު ކުރަމުންދާއިރު، އަދި މާލީ ގޮތުން ވެސް
ރަށްތައް ލާމަރުކަޒުކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދައްކަމުންދާއިރުގައި، ޞިއްޙީ ބަޖެޓު ވެސް އަދިވެސް މި އޮންނަނީ
ވަރަށް ބޮޑަށް މަރުކަޒުކުރެވިފަ. އަތޮޅު ހޮސްޕިޓަލުގައި ޞިއްޙީ ބަޖެޓު ހިމެނުމަކީ ރަށްރަށުގައި ހިނގަމުންދާ ޞިއްޙީ
މަރުކަޒުތައް ހިންގުމުގައި ދިމާވާ ވަރަށް ބޮޑު ދައްޗެއް. ވަރަށް ބޮޑު ގޮންޖެހުމެއް. އަޅުގަނޑު އެދެން 2020ގެ ބަޖެޓު
ފާސްކުރެވިގެންދާއިރުގައި ރަށްރަށުގެ ޞިއްޙީ މަރުކަޒުތަކަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ބަޖެޓުތައް އެގޮތުގެ މަތީން އެ
ކައުންސިލުތަކަށް ނުވަތަ މަރުކަޒުތަކަށް ދެއްވުން. ޝަރުޢީ ނިޒާމު ވެސް ހަމަ އެގޮތަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝަރުޢީ
ނިޒާމުގެ ބަޖެޓަކީ ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް މަރުކަޒުކުރެވިފައި އޮތް އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑަށް މި ބަޖެޓުން
ފެނިގެންދަނީ. ކޯޓުތައް ހިންގުމަކީ ރަށެއް ގައި ދެވޭ އެންމެ މުހިންމު އެއް ޚިދުމަތް. އަޅުގަނޑު މި ވާހަކަ މިގޮތަށް
ދަންނަވާއިރު ހޯރަފުށީގައި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ކޯޓެއްގެ ޚިދުމަތް ލިބެމުން ދިޔަސް، ވަރަށް ދެވަރުވަރުކޮށް އެ ތަން
ހުރީ. ތުރާކުނުގައި، އުލިގަމުގައި އެކަހަލަ ކަމެއް ނުވެސް ނެތް. އެ ރަށްރަށުގައި ކޯޓުއަޅަން ބިންދޫކޮށްފައި އޮންނަތާ
ކިތަންމެ ދުވަހެއް. އެކަން އަދިވެސް ކުރިއަށްދާ ގޮތެއް ނުވޭ. މާލޭގައި ކަމާ ބެހޭ އޮފީހަށް މި ވާހަކަތައް ދަންނަވައިގެން
އެކަންކަމުގެ ޙައްލެއް ހޯދުމަށް އަދިވެސް ކުރަންޖެހޭ ހަމަ އާދޭސްތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް މި ދަނީ. އަޅުގަނޑު
މި ވަގުތަށް އެދޭ އެންމެ މުހިންމު އެދުމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރަނީ، ކޯޓުތައް ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ބަޖެޓު އެ ރަށްރަށަށް
ދެއްވާށޭ. ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތް ވެސް ހަމަ އެގޮތަށް. ކޮންމެވެސް ސިފައެއްގައި އުލިގަމުގައި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތް އެބަދެވޭ.
އެހެންނަމަވެސް ފުލުހުންގެ މަރުކަޒެއް ނެތް. ތުރާކުނުގައި ހަމަ އެއްގޮތަ ކަށް ވެސް ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތެއް ނުދެވޭ.
އަޅުގަނޑު ދިވެހި ސަރުކާރުގެ އަރިހުން މިހާރު އެދިފައިވާނީ، ސަރުކާރުގެ އަމާޒުތަކު ގެ ތެރޭގައި ތުރާކުނުގައި ފުލުހުންގެ
ޚިދުމަތް ދެއްވުން ފައްޓަވައިދެއްވުމަށް. ހޯރަފުށީގައި ރަނގަޅު ފެންވަރުގެ ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތްދެވޭ މަރުކަޒެއް އެބަހުރި.
އެހެންނަމަވެސް، އެ ތަންތަނަކަށް ވެސް ބަޖެޓު ލިބިފައެއް ނުހުރޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ލާމަރުކަޒު ކުރުމުގެ ވާހަކަ
އަޅުގަނޑުމެން ދައްކާއިރުގައި މިހިނދުން މިހިނދަށް ވެސް އިޞްލާޙުކޮށް، ރަނގަޅު ކުރެވި ދާނެ ކަންތައްތައް ކަމުގައި
އަޅުގަނޑު ދެކެން. އާދެ! މުޅި ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ނަޒަރު ހިންގައިލާއިރުގައި އަޅުގަނޑަށް ދޭހަވަނީ، ސަރުކާރުން
ހުށަހަޅާފައި މި ވާ ބަޖެޓަކީ، ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދުގެ މިހާރުގެ ހާލަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ފެތޭ، އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު
ރަނގަޅަށް އެނގިގެން، ތަޞައްވަރުކުރެވިގެން، ވާނެ ގޮތާއި ، ވަމުންދާ ގޮތާއި، ދެން ވާނެ ގޮތް ވެސް ރަނގަޅަށް
40

އެނގިގެން ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ބަޖެޓެއް ކަމުގައި. އޭގެ ފުރިހަމަ މާނައިގައި ރައްޔިތުންގެ ބަސް ވިކޭ، ރައްޔިތުންގެ
ބަސް އަހާ، ޑިމޮކްރެޓިކް ވެއްޓަކަށް ހިންގަމުންދާ ސަރުކާރެއް ރާއްޖޭގައި ގާއިމުވުމުން ދެން އިޤްތިޞާދީ ގޮތުންނާއި
އިޖުތިމާޢީ ގޮތުން އަންނާނެ ކުރިއެރުމާއި ، ލިބޭނެ ފައިދާއާއި، މަންފާ ވަރަށް ރަނގަޅަށް ހާމަކޮށްދޭ ބަޖެޓެއް މި
ބަޖެޓަކީ. އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް އިހުތިރާމުކުރުމާއި ޑިމޮކްރަސީގެ މަތިވެރި އުސޫލުން ޤައުމު ހިންގަން ފެށުމުން،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެން ފެންނަމުންދާ ނަތީޖާތައް ބަޖެޓުން ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެބަ ހާމަވޭ. ބޭރު ދުނިޔެއިން
ދިވެހިރާއްޖެއަށް ދޭ އެހީ ހަމަގައިމު ވެސް އިތުރުވެއްޖެކަން ބަޖެޓުން އެބަފެނޭ. ރާއްޖެއަށް އަންނަ ފަތުވެރުވެރިން އަދަދު
މިހާރު 1.5 މިލިއަނަށް މި އަހަރުގެ މިހާތަނަށް އަރައިފި. ރާއްޖެއަށް އޮތް އިތުބާރު ވަރަށް ބޮޑުތަނުން މައްޗަށް
ހިނގައްޖެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ ފަތުރުވެރިކަން މި ހިނގަމުންދާ އަހަރު % 12.7 މައްޗަށް ދިޔަ ތަން.
މަސްވެރިކަން 1.5% މައްޗަށް ދިޔަ ތަން. ދަތުރުފަތުރުގެ ދާއިރާ ކުރިއަށްދިޔަ ތަން. އަދި ހަމައެއާއެކީ ގަ އި ކަރަންޓް
އެކައުންޓުގެ ޑެފިސިޓް ދަށްވެ ، އެއީ 12.2 ބިލިއަނުން 12 ބިލިއަނަށް ދަށްވި ތަން. އެކްސްޕޯޓް އިތުރުވެއްޖެކަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ. ޚިދުމަތުގެ ވިޔަފާރި މައްޗަށް ދިޔަކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އިނގޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ރަސްމީ ރިޒަރވް 2019 ވަނަ އަހަރު 635.6 މިލިއަން ޑޮލަރުގައި އޮތުމަށްފަހުގައި، 2020 އަށް އަޅުގަނޑުމެން މި
ދަންނަވަނީ އެ އަދަދު 818.8 މިލިއަން ޑޮލަރަށް މައްޗަށްދާނޭ. މާނައަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ރިޒަރވް ވެސް މައްޗަށް
ހިނގައްޖޭ. 2020 ގައި އާމްދަނީއާއި ހިލޭ އެހީ 30.7% މައްޗަށް ދާނެ ކަމަށް ބަޖެޓު އެބަބުނޭ. 2018 ގައި އެ
އަދަދު މައްޗަށް ދިޔައީ 8.8% އަށް. ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން 58% ދަރަނީގައި ހުރިއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި
އަދަދު ވެސް 59% އަށް. 59% އިން 58% އަށް ދަށްކުރެވޭނެ ކަމަށް މި ވަނީ. އިންޓްރެސްޓް ކޮސްޓަށް
އަޅުގަނޑުމެން ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ މާލީ މާޙައުލު އޮތީ ހަމަ އިތުބާރު އުފެއްދޭ
ގޮތެއްގައޭ. އާދެ! މިކަންކަން މިހެން ހުރިއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ އާމްދަނީއަކީ 29 ބިލިއަންކަން އެބަ އިނގޭ
އަންނަ އަހަރަށް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ޚަރަދުތައް ހުރީ 37.5 ބިލިއަންގައި. މީގެތެރެއިން ޚަރަދު ބޮޑުވަމުންދާއިރުގައި އޭގެ
ވަރަށް ބޮޑު ބަޔަކީ ރިކަރަންޓް ޚަރަދުކަން އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަންޖެހޭ. ދައުލަތުގެ އެންމެ ބޮޑު ޚަރަދެއް މި ކުރަނީ
މުވައްޒަފުންނަށް. އެއީ 4 ބިލިއަން. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ސަރުކާރު ހިންގުމުގެ ނިޒާމު ވަރަށް ބޮޑުތަނުން
އެފިޝެންޓުކުރަން. ސްމާޓް ގަވަރމަންޓަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ގަވަރމަންޓް ބަދަލުވާން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ބައްލަވާ!
އެކިއެކި ކޯޓުތަކަށް އަޅުގަނޑު ނަޒަރު ހިންގާލަމުންދިޔައިރު ހަމައެކަނި ލިޔެކިޔުށް ހޯދާ ތަކެއްޗަށް 77 މިލިއަން ރުފިޔާ
ބަޖެޓުކޮށްފައި އޮތް. ކަރުދާހާއި، ގަލަމާއި، ފަންސުރާއި ، ރަނބަރާއި މި ބާވަތުގެ ތަކެތި. ސްމާޓް ގަވަރމަންޓަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރު ބަދަލުވެގެންދާއިރު ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިހާރު ޤާބިލުކަމާއި،
ވިސްނުމާއި، ފިކުރު އެބަހުރި ކަރުދާހާ ނުލާ ސަރުކާރު ހިންގުން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަން ކުރެވޭނެ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަން ވާނެ . ވާންޖެހޭނެ. އޭގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި މިދެންނެވި 77
41

މިލިއަން ރުފިޔާ ނުވަތަ އެއަށް ގާތްކުރާ އަދަދެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސަލާމަތްކުރެވޭނެ. ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް
ލުއިގޮތްތައް ހޯދައިދިނުމަށްޓަކައި ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ގިނަ އަދަދުތައް ކަނޑައެޅިފައި އެބަވޭ. 3.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެއީ
އަގު ތިރި ކުރުމަށްޓަކައި ދިރިއުޅުމުގެ. އޭގެތެރޭގައި އަޅުގަނޑަށް އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ ، ކަރަންޓު އަގު ހެޔޮކުރުމަށް 350
މިލިއަން ރުފިޔާ އޮތް ތަން. އަޅުގަނޑުމެން މިދަންނަވާ ވާހަކައަކީ ، މި ގޮތް ކަމަކުނުދެއޭ. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ
ވަރަށް ބޮޑުތަން ބަދަލުކުރަން. އަޅުގަނޑުމެން މީގެ ކުރިން މި ތަނުގައި ވާހަކަދެއްކި އިރުގައި ދަންނަވާފައި އޮންނާނެ،
189 ރަށުގައި، ރަށެއްގައި 160 ގޭ ގައި ގެއެއްގެ 3 ކިލޯވޮޓު ގެ ސޯލާ ޕީ.ވީ ސިސްޓަމު ހަރުކުރިޔަސް އޭގެ ސަބަބުން
91 މެގަވޮޓުގެ ކަރަންޓު އިޔާދަކުރަނިވި ހަކަތައިގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އުފެއްދޭނޭ. އަދި އޭގެ ސަބަބުން
ޑީސަލަށް ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދު އަހަރަކު 55 މިލިއަން ލީޓަރު އުނިވެގެންދާނޭ. އެއީ ގާތްގަނޑަކަށް ފައިސާއިން
ދަންނަވާނަމަ، 607 މިލިއަނަށްވުރެ ގިނަ ދިވެހި ރުފިޔާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސަލާމަތްކުރެވޭނެ. ތެޔޮ
ގަތުމަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ ޚަރަދުގެ އިތުރުން، މިދެންނެވީ ކަރަންޓުގެ އަގު ހެޔޮކުރުމަށްޓަކައި ޖަހާފައި އޮތް 350
މިލިއަން ރުފިޔާގެ ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . ޞިއްޙީ ދާއިރާ ރަނގަޅުކުރުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންކުރާ ހޭދަ ވަރަށް
ބޮޑު. ހަމައެކަނި ކޮންސިއުމަބަ ލް ގަތުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބަވޭ 897 މިލިއަން ދިވެހި ރުފިޔާ.
މިދެންނެވީ، އިންޖެކްޝަނާއި، އިންޖެކްޝަނަށް ބޭނުންކުރާ ސިރިންޖާއި، ކަފައާއި، ކަފަބުރާއި، ލެބޯޓްރީ ކެމިކަލާ، މި
ބާވަތުގެ ތަކެތި. މިއީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއަށްވުރެ މާ ކުޑަ ޚަރަދަކުން ކުރެވެންޖެހޭނެ ކަމެއް. ރަނގަޅު
ސިޔާސަތަކެއް އަންނަންޖެހޭނެ ކަމެއް. މިއަށްވުރެ ރަނގަޅު ގޮތަކަށް މިކަންކަށް ބައްޓަންކުރެވިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ
ކޮންސިއުމަބަލް ގަތުމަށްޓަކައި ހޮސްޕިޓަލްތަކަށް މި ކުރާ 897 މިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑު ތަން
ކުޑަކުރެވޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރަން. އެހެންވީމާ، ސަރުކާރު ހިންގުން ހަލުވިކުރުމާއި ، މުވައް ޒަފުންނަށް
ތަމްރީނުދީ، ގިނަ މުވައްޒަފުން ނެގުމުގެ ބަދަލުގައި ނިޒާމު ހަރުދަނާކުރުމާއި، އަޅުގަނޑުމެން ކޮންސިއުމަބަލް ފަދަ
ތަކެއްޗަށް މިކުރާ ޚަރަދު ކުޑަކުރެވޭނެ ގޮތްތައް ވިސްނުމާއި، ކަރަންޓުގެ އަގު ހެޔޮކުރުމުގެ ގޮތުން ސޯލާއަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަކަތައިގެ ނިޒާމު ބައްޓަންކުރުމާއި، މިފަދަމިފަދަ ކަންތައްތަކަކީ އަޅުގނޑުމެންނަށް މިހާރުން މިހާރަށް
ކުރެވިދާނެ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނުން ބަހައެޓައިގެންނުވާނެ އަބަދު ދިވެހި ސަރުކާރުން ލިބޭ ބަޖެޓެއްގެ މައްޗަށް
ރަށްތައް ހިންގަން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރަށްރަށުގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއެރުވުމަށްޓަކައި ކުރެވިދާނެ ކިތަންމެ ކަންތައްތަކެއް
އެބަހުރި. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ އެގޮތުން އެހީތެރިވެދިނުމަށް 400 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ލޯނު އެހީ މި އޮތީ ކަނޑައަޅާފަ.
މުޅި ރާއްޖެއަށް ބެހިގެންދާ ގޮތަށް، ދާއިރާތަކަށް ކޮންމެވެސް މިންގަނޑުތަކެއް ކަނޑައެ ޅިގެން، މުޅި ރާއްޖެއަށް މީގެ
ނަފާ ލިބޭނެ ގޮތަކަށް އެސް.އެމް.އީ ލޯނުގެ ނިޒާމު ބައްޓަންވުމަކީ ކޮންމެހެން މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން.
ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކަށް ކެޕިޓަލް އިންޖެކްޝަންގެ ގޮތުގައި 900 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމެނިފައި އެބަވޭ.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުންފުނިތައް ހިންގުމުގެ ނިޒާމު ވަރަށް ބޮޑު ތަން އެބަ ރަނގަޅުވާންޖެހޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
42

ރަނގަޅަށް އޮޑިޓްކުރެވި، ރަނގަޅު ފައިދާވާ ތަންތަން ކަމަށް އެތަންތަން އެބަ ހަދަންޖެހޭ. ސަރުކާރުން ވިޔަފާރިއެއް
ކުރާނަމަ، އެކަންކަމުން ނަފާނުވާނަމަ ވިޔަވާރި ކުންފުންޏެއްގެ ގޮތުގައި އެތަންތަން ހިންގުމުގެ އެއްވެސް މާނައެއް އޮތް
ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ މުޅި އިޤްތިޞާދު އަދިވެސް،
އަދިވެސް ، މިއަދު ވެސް ، މާދަން ވެސް 2020 ގަ އި ވެސް ބައްޓަންވެފައި މި އޮތީ ފަތުރުވެރިކަމަށް. އެއީ
އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ސީރިޔަ ސްކޮށް ވިސްނަންޖެހިއްޖެ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮންސްޓަރަކްޝަން އިންޑަސްޓްރީއެއް
އޮތް ކަމަށް ބުންޏަސް، ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގެ އިންޑަސްޓްރީއެއް އޮތޭ ބުންޏަސް، މަސްވެރިކަމުގެ ސިނާޢަތު އޮތޭ
ބުންޏަސް، މިއިން ކޮންމެ ކަމެއް ސީދާ ގޮތުން، ނުސީދާ ގޮތުން ގުޅިފައި އޮތީ ފަތުރުވެރިކަމާ. އެންމެ
އިންޑަސްޓްރީއަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޅި ތަރައްޤީ، މުޅި އިޤްތިޞާދު، މުޅި ދިރިއުޅެން ބައްޓަންކޮށްގެން މިހެން ތިބެން
ހެޔޮވާނެއެކޭ އަޅުގަނޑުގެ ހިތެއް ނުބުނޭ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ، ދިވެހިރާއްޖެއަށް މި ނޫން ގޮތްތަކެއް އެބަ
ގެންނަންޖެހެއޭ. އަޅުގަނޑުމެ ންގެ ތެރޭގައި ތަރައްޤީކުރެ ވެން ހުރި އާ އިންޑަސްޓްރީތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ
މަގުފަހިކޮށްދޭންޖެހޭ. ވަރަށް ގިނަ ދުވަސް ވެއްޖެ އަޅުގަނޑުމެން ޓްރާންޝިޕްމެންޓް ބަނދަރުގެ ވާހަކަ ދައްކަމުންދާތާ.
އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން މި ސަރުކާ ރުން ސީރިޔަސްކަމާ އެކު ގައި އެކަމަށް ވިސްނަވާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑުގެ އެ ދާއިރާ އަކަށް
ނިސްބަތްވާ އުލިގަމު ހުރަސްކޮށް ދުވާލަކު 300 އާގުބޯޓު އެބަ ހުރަސްކުރޭ. އެތަނުން 10% ބޯޓު ކައިރިކޮށް، ޚިދުމަތް
ހޯދިކަމުގައި ވި ޔަސް އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދު ދެގުނަ ވެގެންދާނެކަމީ އަޅުގަނޑު ޝައްކުކުރާ ކަމެއް ނޫން.
އިއްޒަތްތެރި އަޅުގަނޑުމެން އަ ބަދުވެސް ދަންނަވަމުން މި ދަ ނީ، އަޅުގަނޑުމެންނަކީ އަބުރުވެރި ދިރިއުޅުމެއް އުޅެންޖެހޭ
ބަޔަކަށް ވާންޖެހޭނެ ކަމަށް. އަބުރުވެރި ދިރިއުޅުމަށް އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދުކުރާއިރު، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމަކީ ވެސް
އަބުރުވެރި ޤައުމަކަށް އެބަ ވާންޖެހޭ. އަބަދު އެހީއާއި ދަރަނީގެ މައްޗަށް ބަރޯސާވެގެން އަޅު ގަނޑުމެން ތަރައްޤީވެ
ކުރިއަށްދާން ވިސްނުން ބަހައްޓައިގެންނުވާނެ. އަމިއްލަ ފައިމައްޗަށް އަޅުގަނޑުމެން ކޮޅަށް ތެދުވެ، އެހީޔާ ނުލާ،
ދަރަންޏާ ނުލާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަރައިގެން ދެވެންޖެޖޭނެ. އަޅުގަނޑުމެން ގެ ތެރޭގައި ހިންގުން ރަނގަޅުކުރެވި ، އާ
ވިސްނުންތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއަށް ގެނެވި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއިން ކޮރަޕްޝަން ނައްތާލެވި ، ހިންގުން
ރަނގަޅުކުރެވިއްޖެ ކަމަށް ވަނީނަމަ، މިދެންނެވި މަގަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިޔުމަށް އެއްވެސް ހުރަހެއް ނެތް.
އަޅުގަނޑުމެން މިތިބީ ސަރުކާރު ހިންގުމުގައި ރައްޔިތުންގެ ބައިވެރިވުން އޭގެ އެންމެ ފުރިހަމައަށް ގެނެސްދިއުމަށް
ތައްޔާރަށް. އިންކަމް ޓެކްސް ދިނުމަށް ތައްޔާރަށް. އެއާއެކުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސަރުކާރުން ވެސް އެބަ
ވިސްނަވަންޖެހޭ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ފަސޭހަ ދިރިއުޅުމެއް މި ތަނުގައި އުޅެވޭނެ ގޮތްތަކެ އް. ވަރަށް ގިނަ ބާވަތްތަކުގެ
ފީ، ޓެކްސް، ސްޓޭމްޕް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ދައްކަން، ގަންނަން. މިގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އާ ޓެކްސްގެ ނިޒާމުތައް
އައިސް ، ސަރުކާރު ހިންގުމުގައި އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެން ބައިވެރިވާން ތައްޔާރުވަމުންދާއިރުގައި ދިރިއުޅުން ފަސޭހަވާނެ
ކިތަންމެކިތަންމެ ކަންތައްތަކެއް މިދެންނެވި ގޮތްގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހޯދޭނެ. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި 5 ރުފިޔާގެ
43

ސްޓޭމްޕެއް ގަންނަން ދިވެހި ރައްޔިތަކު މިއަދު އުފުލަންޖެހޭ ތަކުލީފު އުފުލާކަށްނުޖެހޭ. މިކަހަލަ ކިތަންމެ ކޫސަނި
ކިތަންމެ ގަވާއިދުތަކެއް، ކިތަންމެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ޒަމާނުއްސުރެން ވާރުތަވަމުން އައިސް މިއަދު ވެސް
އެބަހުރި. އަޅުގަނޑު ދިވެހި ސަރުކާރުގައި ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކު މިދަންނަވަނީ، ދިރިއުޅެން ފަސޭހަތަކަށް މި
ތަން ހެދުމަށްޓަކައި ޑީރެގިއުލޭޓްކުރައްވަންޖެހޭ ކަންކަން ޑީރެގިއުލޭޓްކުރަންވީ ވަގުތަކީ ވެސް މިއޭ. އަޅުގަނޑު
އުއްމީދުކުރަނީ އަދި އަޅުގަނޑުގެ ދުޢާއަކީ ، އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖެ ކުރިއެރުވުމަށްޓަކައި ކުރަމުން މި ދާ
މަސައްކަތްތަކު ގައި މާތް اله ބަރަކާތްލެއްވުން. އަޅުގަނޑުމެން އެދޭ، އަޅުގަނޑުމެން އު އްމީދުކުރާ ތަރައްޤީ ދެމެހެއްޓެނިވި
ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިގެންދިއުން. ވައްސަލާމް ޢަލައިކުމް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ސަރުކާރުގެ ވިސްނުން ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމަށް އަދި ސަރަހައްދީ ތަރައްޤީއަށް
ގެންދާއިރުގައި ، ރާއްޖޭގެ ކަނޑުތަކަށް ވިސްނަވާނެކަމީ، އަޅުގަނޑު ހިތުގަ އި ވެސް ޝައްކު އުފެދޭ ކަމެއް ނޫން.
އެހެންނަމަވެސް، ގައްލަންދޫކަނޑު ހުރަސްކޮށް ޑޮކްޓަރަށް ދާން ހަމަޖެއްސުން އެއީކީ ބުއްދިވެރި ގޮތެއް ނޫން.
ގައްލަންދޫކަނޑު ހުރަސްކޮށް ޑޮކްޓަރަށް ދިއުން. އަދި ވާދޫ ކަނޑު ހުރަސްކޮށް މޫދަށް ދިއުން. މިއީ ވެސް އަޅުގަނޑު
މިހިތަށްއަރަނީ ކޮންބާވަތެއްގެ ކަމެއް ބާވައޭ. ދެން މި ވާހަކަ ދައްކާންޖެހެނީ މާލޭ މީހުން ގާތުގައި. ވާދޫކަނޑު
ހުރަސްކޮށޭ މޫދަށް ދާންޖެހެނީ. އެއީ އަޅުގަނޑު ހިތުން މި ރަށުގައި އުޅޭ މީހުން އެހެން ގޮތަކަށް ދެކޭ ކަމެއް. ހަމަ
ގައްލަންދޫ އެތެރެވަރީގައި އުޅުއްވާ ބޭފުޅުން މިކަން ދެކޭ ގޮތަށް ދެކޭ ކަމެއް އެއީ. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި
ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދަށް.
ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު މިހާ ފުރިހަމަކޮށް މުޅި ރާއްޖޭގެ
ހުރިހާ ރަށްތަކެއް ތަމްސީލުވާ ގޮތަށް، ކުލަޔަ ކަށް ފިކުރަކަށް ނުބަލައި، މިސަރުކާރުން މިކަން ކޮށްދެއް ވީތީ މި
ސަރުކާރަށް އަޅުގަނޑު އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކު ޝުކުރު ދަންނަވަން. މި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑުމެން އާ ސަރުކާރުން ހެއްދެވި
ފުރަތަމަ ބަޖެޓު. އެހެންކަމުން ، އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ވެފައިވާ ވަޢުދުތައް ފުއްދަން މި ބަޖެޓުގައި އަމާޒު
ހިފާފައި އެބައޮތް. ހަމަ އެހެންމެ އާ ސަރުކާރުގެ ވަޢުދުތަ އް ފުއްދުމުގެ މަރުޙަލާގައި ބޮޑު ބައެއް 2020 ވަނަ އަހަރުގެ
އިތުރުން 2021 އަދި 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް ކުރިއަށް ގެންދަވާނެ ކަމަށް ޖުމްހޫރީ ދުވަހުގެ ޚާއްޞަ
ޖަލްސާގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަނީ ވިދާޅުވެފަ. މި ބަޖެޓުން މި ދައްކާ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކުގެ މަންޒަރާއި އަދި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެ ވިދާޅުވި މުސްތަޤުބަލުގެ ބަޖެޓުގެ އަމާޒާ ، މި ދެ ބަޔަށް ވިސްނާލުމުން އަޅުގަނޑު
44

ރައްޔިތުންނަށް ވެފައިވާ ވަޢު ދު ފުއްދަން ބަޖެޓުގައި މިސްރާބުޖަހާފައި އޮތްކަން އެބައިނގޭ. އޭގެ މާނަމައަކީ،
އެމް.ޑީ.ޕީން އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ވެފައިވާ ވަޢުދަކީ ރަނުން ރަނަށް ފުއްދޭނެ ވަޢުދުތަކެއްކަން. އިއް ޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަނޑު ނިސްބަތްވާ ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ ޒުވާނުންނަކީ ވެސް ކުޅިވަރުގެ ރޫހު ބޮޑު ބައެއް.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ ފުޓްބޯޅަ ދަނޑާއި، ޒުވާނުންގެ މަރުކަޒާއި ، ފުޓްސަލް ދަނޑަކީ ޒުވާނުންނާ ގުޅިފައިވާ
ތަނަތަން. އަޅުގަނޑަށް މިހާރު ޔަޤީންކުރެވޭ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒުވާނުންނަށް މިދެންނެވި އު އްމީދު ހާސިލުވުމުގެ
ވަގުތު މި އޮތީ ވަރަށް ކައިރިވެފަ. މިއަހަރުގެ ޑިސެންބަރު މަހު ފުޓްސަލް ދަނޑު ނިންމައިދޭނެކަމުގެ ޔަޤީންކަން
މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް ވަނީ ދެއްވާފަ. އަދި މިއަހަރު ބަޖެޓުގައި ހިތަދޫ ރަސްމީ ބޯޅަދަނޑު ވަނީ ހިމެނިފަ .
ޒުވާނުންގެ މަރުކަޒުގެ ކަންކަން ވެސް ކުރުމަށް ބަޖެޓުގައި އެހީތެރިކަން ހިމަނާފަ. ހަމަ އެހެންމެ ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގައި
ހުރި ނޫރާނީ ސްކޫލް ހިންގުން ހަރުދަނާކުރުމަށާއި، ސްކޫލް ތަރައްޤީކުރަން މި ބަޖެޓްގައި ސަމާލުކަން ދީފައި އޮތްކަމީ
ވެސް ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ވަރަށް ބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުމެއް. އެއީ ޒަމާނުއްސުރެ ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ
ރައްޔިތުން ބޭނުންވެފައި އޮތް ކަމަކަށް ވާތީ. މި ބަޖެޓުން ނޫރާނީ ސްކޫލުގެ ތަޢުލީމީ ހަޔާތް އިތުރަށް ނޫރާނީ ވާން
ފުރުޞަތު ލިބިފައިވާތީ، މި މަގަށް މިކަން ގެންގޮސްދެއްވުމަށް މަސައްކަތްކޮށްދެއްވި ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް އަޅުގަނޑު
ދާއިރާގެ ލޮބުވެތި ރައްޔިތުންގެ ނަމުގަޔާއި އަދި އަޅުގަނޑުގެ އަމިއްލަ ނަމުގައި ޝުކުރު ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އައްޑޫ ސިޓީގެ އެހެން ރަށްރަށެކޭ އެއްފަދައިން ،ހިތަދޫގެ މަގުތައް ހަދަން ވެސް ބަޖެޓުގައި ވަނީ ވަރަށް
ބޮޑަށް ޖާގަދީފަ. ހިތަދޫ މަގުތައް މިހިނގާ ބަޖެޓުން ވެސް ފައިނޭންސް ލިބިފައި އޮތްއި ރު، މިހާރު އެ ޕްލޭން އޮތް
ގޮތަށް...(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަދި މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިތަދޫ ރަސްމީ ދަނޑު އޮތީ ހިމެނިފަ. ޒުވާނުންގެ މަރުކަޒަށް
ވެސް ބަޖެޓުގެ އެހީތެރިކަން ވަނީ ދެވިފަ. އެހެންމެ ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގައި ހުރި ނޫރާނީ ސްކޫލުގެ ކަންތައްތަކަކީ ވެސް
ރައްޔިތުން އެހާބޮޑަށް ބޭނުންވެފައި އޮތް ކަމެއް. އަދި ސްކޫލާ ދިމާއިން އަތިރިމަތީގަ އި އެއްގަމު ތޮށިލުމަށް ވެސް
ބަޖެޓުގައި ވަނީ ހިމެނިފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އައްޑޫ ސިޓީގެ ހިތަދޫގެ މަގުތައް މި ހިނގާ ބަޖެޓުން ފައިނޭންސް
ލިބިފައި އޮތްއިރު، މިހާރު އެ ޕްލޭން އޮތް ގޮތުގެ ބަދަލުގައި ހިތަދޫގެ މެދަށް އޮންނަ ހުރަސް މަގުތައް ނިންމުމަކީ މުޅި
ހިތަދޫގެ ބޮޑު އާބާދީއަށް އެންމެ ފަސޭހަވެގެންދާނެ ގޮތް. ސަބަބަކީ، ސްކޫލް ކުދިންނާއި ، އާންމުންނާއި، މިނޫންވެސް
މަގުތައް ބޭނުންހިފާ ރައްޔިތުންގެ ގިނަ ބަޔަކަށް އަވަސް ފަސޭހަ ލިބިގެންދާނީ ގިނަ ބަޔަކު ދިރިއުޅޭ ސަރަހައްދު
ޝާމިލުވާ ގޮތަށް މި މަޝްރޫޢު ފަރުމާކުރެވި، ކުރިއަށްގެންދެވިގެން. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު
ވެސް އަދި މި މަޝްރޫޢުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ރާވައި ހިންގާ ފަރާތްތަކުން ވެސް މިކަމާ މެދު ފުންކޮށް
ވިސްނާވަޑައިގަތުމަށް. މި ބަޖެޓުގައި ހިތަދޫގެ ބަނދަރުގެ ތޮށިލުމާއި، ތޮށި މަރާމާތު ކުރުމާއި، ސްކޫލްތަކަށް ޖާގަ
އިތިރުކުރުމުގެ ގޮތުން ތިރީސް ކްލާސްރޫމް އެޅުމާއި، މީގެއިތުރުން މަލްޓިޕާޕަސް ހޯލެއް އެޅުމާއި ، އަދި މިނޫންވެސް
ކިތަންމެކިތަންމެ ކަންތައްތަކެއް މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އެބަހުރި. އޭގެތެރޭގައި ކުޑަކުދިންގެ ޑޭކެއަރ ސެންޓަރެއް
45

އެޅުމާއި، އިމިގްރޭޝަން ބިލްޑިންގެއް އެޅުމާއި، ކަސްޓަމް ބިލްޑިންގެ އެޅުމާއި، މިހެންގޮސް ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތައް
އިރާދަކުރެއްވީތީ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އެބަހުރި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސިއްޙީ ދާއިރާ އިތުރަށް ފުޅާކޮށް، ފެނާއި
ނަރުދަމާގެ ކަންކަން ހަރުދާނާކޮށް، ރަނގަޅު ކުރުމަށް އިތުރުން، ސިޓީގެ މަގުހެދުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓް ފެށި، އަދި
ބިންހިއްކުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓް މިއަންނަ އަހަރު ފެށިގެންދާކަމީ ވެސް ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭނެ ވަރަށް ބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުމެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ އެ އިއްޒަތްތެރި ރައްޔިތުންގެ ކަންބޮޑުވުން މި މަޖިލީހަށް އިއްވައިދީ، އެ
ކަންކަމަށް ޙައްލެއް ހޯދަން މަސައްކަތްކުރަން ރައްޔިތުން އިންތިޚާބުކޮށްފައި ތިބި މަންދޫބުން. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެންގެ ވާޖިބަކަށް ވާނީ ވެސް މުޅި ޤައުމުގެ މަޞްލަޙަތާއި ދާއިރާގެ ކަންކަމުގައި ދާއިރާގެ ޙަ އްޤުގައި
ބަސްބުނުން. އަޅުގަނޑު މިއަދު މި އިއްވަނީ އެ އަޑު. މިދަންނަވަނީ ރައްޔިތުންގެ އިހުސާސްތަކުގެ ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ މަޝްރޫޢަކީ އައްޑޫ ސިޓީ އަށް ވެސް އޮތް މަޝްރޫޢެ އް. ރައްޔިތުން ގެދޮރުވެރިކުރުމަކީ
ސަރުކާރުން ވެފައިވާ ވަޢުދެއް. އަދި އެޖެންޑާ ނަވާރައި ގައި ވެސް ހިމެނިފައިވާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ސިޓީގައި އަދި
އަޅުގަނޑުމެން ތަމްސީލުކުރާ ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގައި ވެސް މި މަޝްރޫޢުގެ އިންތިޒާރުގައި އެތައް ސަތޭކަ
ރައްޔިތުންނެއް އެބަތިބި. އެ މީހުންނަށް ބޯހިޔާވަހިކަން ކަށަވަރުވެގެން ދާންދެން މި އަޑު އިއްވަ އި، އެކަން ފަހިކުރުމުގެ
މަސައްކަތް މިއަދު އަޅުގަނޑާ އި ސިޓީ ތަމްސީލުކުރާ އެހެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ އިސްތަށިފުޅުގައި އެޅިފައި އޮތް
މަސްއޫލިއްޔަތެއް. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ 2020ގެ ބަޖެޓުގައި އެ މަޝްރޫޢުގެ ދުވެލި ބާރުވެ، ރައްޔިތުންނަށް އެ
ހިޔާވަހިކަން ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓުގައި ވެސް އައްޑޫ ސިޓީގެ ތަރައްޤީއަށް ހިނގާނެ
މަޝްރޫޢުތަކެއް ފާހަގަކޮށް ، ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް. މި ބަޖެޓު ވެގެންދާނީ މިހާތަނަށް އައްޑޫ އަތޮޅުގެ ހަޔާތުގައި ވެސް ،
އަދި އައްޑޫ ސިޓީގެ ހަޔާތުގަ އި ވެސް އެންމެ ގިނަ ޕްރޮޖެކްޓު ހިމެނި، އަދި އެންމެ ގިނަ އާމްދަނީ އައްޑޫ ސިޓީ
ކައުންސިލަށް ލިބިގެންދާނެ ބަޖެޓަށް. އައްޑޫ ސިޓީ ކައުންސިލަށް މި ބަޖެޓުން 72 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް ވުރެ ގިނަ
ފައިސާ އެބ ލިބޭ. އަދި ސިޓީގައި ނުކުރެވި ހުރި ކިތަންމެ ކަމެއް މި ފައިސާގެ ތެރެއިން ކުރެވިގެންދާނެކަމީ ޝައްކެއް
އޮތް ކަމެއް ނޫން. އެ ކަމަށްޓަކައި، އަޅުގަނޑު އެކަން އަޅުގަނޑު އުފަލާއެކު ބަލައިގަނެ މަރުޙަބާ ދަންނަވަން.
ހަމައެހެންމެ، އައްޑޫ ސިޓީގައި ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކެކޭ އެއްފަދައިން ، ފަތުރުވެރިކަން ތަރައްޤީކުރަން ކުރި
މަޝްރޫޢުތައް ބާރަށް ގެންދެވިގެން ނޫނީ ވަޒީފާއެއް ނެތިފައި ތިބި އެތައް ޒުވާނުންނާއި އަދި ވަޒީފާއަށް އެދިއެދި ތިބި
އެތައް ބަޔަކަށް އެ އުއްމީދެއް ނެތް. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ އެންމެ ދެކުނުގައި އޮތް ތަރައްޤީ މައި ހަބު. މާލެއާ އެންމެ
ދުރުގައި އޮތް ސިޓީ. ހަމައެހެންމެ އެންމެ ދުރުގައި އޮތް ރަށް. ނިމިގެންދިޔަ ސަރުކާރުތަކުން ވަރަށް ބޮޑަށް އައްޑޫ
ސިޓީއަށް އިހާނާތްތެރިވެ ، އައްޑޫ ސިޓީއަށް އިހުމާލުވެފައިވާތީ، އައްޑޫ ސިޓީގަ އި އެކަށޭނަ މިންވަރަކަށް ވަޒީފާގެ
ފުރުޞަތެއް ނެތް. ތަރައްގީގެ މަޝްރޫޢެއް ނެތް. މަގުތައް ވަނީ ވީރާނާވެފަ. ހޮސްޕިޓަލު ވަނީ އިންތިހާއަށް ދަށަށް
ގޮއްސަ. ސްކޫލްތަކަށް އާރޯކަން ގެނެސްދީފައިނުވާތީ ސްކޫލްތައް ވެސް ވަނީ އެހާ ދަށު ދަރަޖައެއްގައި. އަޅުގަނޑު މި
46

ފުރުޞަތުގައި ގޮވާލަން ، ސީރިޔަސް އަޑެއްގެ ގޮތުގައި މި އަޑު އައްސަވަން. އެއަށްފަހު މިކަން ސީރިޔަސްކޮށް
ނަންގަވަން. އަދި މިކަމަށް ހެޔޮ އަސަރުތަކެއް ކައިރި މުސްތަޤުބަލެއްގައި ކުރާނެ ގޮތަކަށް މަޝްރޫޢުތައް
ފަރުމާކޮށްދެއްވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަސްވެރިން ބާނާ މަސް ގަނެވޭނެ ޤާބިލުކަން އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި މި
ބަޖެޓްގައި ކޫއްޑޫއާއި ކަނޑުއޮތްގިރީގެ ކެޕޭސިޓީ އިތުރު ކުރުމަށް ހިމެނިފައިވޭ. ގަން އެއަރޕޯޓާއި ހިތަދޫ ވިޔަފާރި
ބަނދަރު ޙަޤީޤީ 2 ތަނަށް ހަދަން އެބަޖެހޭ. މިއީ އައްޑޫ ސިޓީގެ ރައްޔިތުންގެ އިތުރަށް ދެކުނުގެ 5 އަތޮޅުގެ
ރައްޔިތުންނާ ގުޅިލާމެހިފައިވާ އިންތިހާއަށް ކަންބޮޑުވުން ހުރި މައްސަލައެއް. މި މައްސަލައަށް އަވަސް ޙަ އްލެއް ލިބިގެން
ނޫނީ އައްޑޫ ސިޓީއަށް ދިރުމެއް އަންނާކަށް ނެތް. މިއީ ވަރަށް ގިނަ ވަޒީފާތައް އުފަންވެ ، ސިޓީއަށް ، ސަރަހައްދަށް
އާރޯކަން އަންނާނެ ކަމެއް. މި ކަން ކުރެވި ގެންނޫނީ ޓު އަރިޒަމްގެ ކަންތައްތައް ފުޅާކުރެވިގެންދާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް
ގަބޫލެއް ނުކުރެ ވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޓުއަރިޒަމް ފުޅާކުރަންޏާ އައްޑޫ ގެ ގަން އެބަޖެހޭ ތަރައްޤީވާން. އެ ތަނަކީ
1976 ވަނަ އަހަރު ގެ ފަހުން މިއަދާ ހަމައަށް ވެސް އިންޓަނޭޝަނަލް ބޯޑެއް ޖެހި، އަދިވެސް ޙަޤީޤީ މާނައިގައި
ކުރިއަށްނުދާ ތަނެއް. އެހެންވީމާ، އެތަނުގައި ވަޒީފާއެއް ނެތް. އައްޑޫ އަތޮޅުގެ ރަ އްޔިތުން މިއަދު ވެސް އެ ދަނީ؛
އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ޕަބްލިކް ވޯކްސް އުވައިލާފައި އެމް.އާރް.ޑީ.ސީއެއް
އުފައްދާފައި އެތަނަށް އެތައް ސަތޭކަ މުވައްޒަފުންނެއް ލާފައި ، ވަގުތީ ކޮންޓްރެކްޓެއް ދިނުމާ ގުޅިގެން މިއަދު ވެސް މި
ސަރުކާރުން މި ޖެހެނީ އެ ކަންކަން ޙައްލުކުރަން އުޅެން. އެހާހިސާބަށް އައްޑޫ ކަންތައް ނިމިދިޔަ ސަރުކާރުތަކުން ވަނީ
ގެންގޮއްސަ. އަދި ހަމައެހެންމެ ގަން ވެސް ހަމަ އެ ހާލަތުގައި އެ އޮތީ. ބަނދަރަށް އެއްވެސް ބޯޓެއް މިއިން ޒަމާނަކު
ނުދޭ. އެހެންވީމާ، އައްޑޫގެ ވިޔަފާރި ބަނދަރު ތަރައްޤީވާން އެބަޖެހޭ. މި ދެ ތަން ތަރައްޤީނުވެ، އައްޑޫގެ
ރައްޔިތުންނަށް އުފާވެރިކަމެއް ގެނެވޭނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު މި
ފުރުޞަތުގައި ވެސް ގޮވާލަން ކަމާ ބެހޭ މުއައްސަސާތަކަށް ، ގަމާއި ހިތަދޫ ވިޔަފާރި ބަނދަރު ތަރައްޤީކުރަން. މި 2
ކަން ކުރެވިގެން ނޫނީ އަޅުގަނޑަކަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ ޓުއަރިޒަމްގެ ކަންތައްތައް އައްޑޫގައި އެހާ ރަނގަޅަށް
ގެންދެވިދާނެ ކަމަކަށް. އެއީ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު ރަނގަޅުކުރެވިގެން ނޫން ގޮތަކަށް ނުވާނެ. އަދި، ރާއްޖޭގެ
އެތަންމިތާނގައި އެއަރޕޯޓް އެޅުމުގެ ސަބަބުން އައްޑޫއަށް ދެވޭ ޓިކެޓް އެންމެހައި އަގު ބޮޑު. އެތަންމިތާ ޖައްސާފައި
ހެނދުނު ދަތުރު ފެށީމާ މި ދެވެނީ ހަވީރަށް ރަށަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ބަޖެޓުގެ ޚަރަދު ފޫބައްދަން އޮތް
ސިޔާސަތުގެ ތެރޭގައި ވެސް އެބަހުރި ބައެއް ކަންކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓުގަ އި ފޫބައްދަން އޮތް ސިޔާސަތުގެ
ތެރޭގައި އެބަހުރި ކަންކަން. ބައެއް އައިޓަމުތަކުން ޑިއުޓީ ކަނޑާލަން. އަނެއްބައި އައިޓަމުތަކުން ޑިއުޓީ ނަގަން.
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މަސްވެރިންނަށް، މަސްވެރިކަމަށް ބޭނުންވާ ހުރިހާ ސާމާނަ ކީ ޑިއުޓީ ކަނޑާލެވެންޖެހޭ
އެއްޗެހި. އަދި، ދާދި ފަހުން މި ސަރުކާރުން ވަނީ ދަނޑުވެރިކަމުގެ ސާމާނުން ވެސް ޑިއުޓީ ކަނޑާފަ. އެހެންވީމާ، މި
ގޮތަށް ވިސްނާފަ އި ރައްޔިތުންނާ އެންމެ ގާތްގުޅުމެއް ހުރި މުދާތަކުން އެބަޖެހޭ ޑިއުޓީ ކެނޑެން. ހަމައެހެންމެ ޑިއުޓީ
47

ނެގޭ އައިޓަމުތަކެއް ވެސް އެބަހުރި. އޭ ގެތެރޭގައި ސިނގިރޭޓަކުން 1 ރުފިޔާ ޑިއުޓީ އެބަނެގޭ. އޭގެ ބަދަލުގައި
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ބިޑިސުއްޓާއިން ވެސް އެބަޖެހޭ ޑިއުޓީ ނެގެން. ސަބަބަކީ ބިޑިސުއްޓާ މި ރާއްޖެއަށް
އެތެރެކުރަނީ، ބޭރުމީހުން ކޮންމެވެސް ދިވެއްސަކު ނިވާފަތްގަ ނޑަކަށް ލައިގެން ތިބެ. އެ މީހުން ކުރާ ވިޔަފާރިއެއް ،
ނޫނީ ކޮންމެވެސް ދިވެހި އަންހެނެކާ އިނދެގެން ހުރެ، އެ މީހުން މި ރާއްޖެއަށް ސިނގިރޭޓް އެތެރެކޮށް، އެ މީހުން
ކުރާ. އެހެންވީމާ، މިކަން ބަލައި، ހޯދައި ، މިކަން ކުރެވެން އެބަޖެހޭ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ދުންފަތުގެ ހުރިހާ
އައިޓަމަކުން ވެސް އެބަޖެހޭ ސިނގިރެޓާ އެއް މިންވަރަކަށް ޑިއުޓީ ނެގެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓުގައި އައްޑޫ
އަތޮޅު، އައްޑޫ ސިޓީއަށް ނުވަތަ އައްޑޫ އަތޮޅަށް ހުރި ކަންތައްތަކަކީ ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް . އެހެންނަމަވެސް، މި
ކަންތައްތައް ތަންފީޒުކުރުމުގެ މަރުޙަލާ ޖަނަވަރީ 1 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން.
ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ، އަހަރުގެ އެންމެ ފަހަތަށް މިކަން ނުގެންގޮސް ވީ އެންމެ އަވަހަކަށް ޓެންޑަރކޮށް އެކަށައެޅިފައި ވާ
ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ކުރެވެން އޮތް މިންވަރަކަށް ކޮށް އަދި މި އަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން މި ކަންކަން ކުރަމުން
ގެންދިއުމަށް ފަހި ފުރުޞަތެއް ލިބިގެންދާނީ އަހަރުގެ ކުރީކޮޅުގައި ކޮށްގެންކަން. މި އަހަރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން
ލަސްކުރުމާ ގުޅިގެން ކިތަންމެ ކިތަންމެ ކަންކަމެއް އެބަހުރި އަދިވެސް ޓެންޑާގައި. މި އޮތް އަހަރު ނިމެނީ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އައްޑޫ ސިޓީއަށް ހުރި ޕްރޮޖެކްޓުތައް ޖަނަވަރީ މަހުން ފެށިގެން ޓެންޑަރކޮށް، އޮންނަ
އުސޫލުގެ ތެރެއިން އެވޯޑްކޮށް މަސައްކަތް ފެށުމަކީ މުހިންމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. އަދި މި ހުރިހާ
ކަންކަމެއް މިހެން އޮތުމާއެކު މި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރާ ބަޖެޓެއް ކަމުގައި ދަންނަވަމުން
އަޅުގަނޑުގެ ވާހަކަކޮޅު ނިންމައިލާނަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވައިފި، އައްޑޫ ބަނދަރާއި އަދި އައްޑޫ އެއަރޕޯޓް
ތަރައްޤީކުރުން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފާހަގަވާނެ ބަޖެޓުގައި އެބަވޭ، ރަސްމީ ނޫން ބަނދަރުތަކުން ލިބޭ އާމްދަނީއެއް
ފާހަގަކޮށްފަ. ރަސްމީނޫން ބަނދަރަކުން އާމްދަނީއެއް ލި ބޭ ކަމަށް ވަނީނަމަ، އެއީ ސަރަހައްދީ ބަނދަރަށް؛
ބަނދަރުތަކަށް ލިބޭ ގެއްލުމެއް. ހުވަދޫ އަތޮޅުގައި އަދި އައްޑޫ އަތޮޅުގައި ކުރިއަށްގެންދާ އެކިއެކި ތަރައްޤީގެ
މަޝްރޫޢުތަކަށް ނުވަތަ ރިސޯ ޓް އިމާރާތްކުރުމުގެ މަޝްރޫޢުތަކަށް، ސީދާ އެ ރިސޯޓަކަށް މުދާ ބޭލުނީމާ ހިތަދޫ
ސަރަހައްދީ ބަނދަރު ބޭނުންކުރެވޭ ގޮތެއް ނުވޭ. އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާނަށް އާދޭ 2010، 2011ގެ ތެރޭގައި ރަސްމީ ނޫން
ބަނދަރުތަކުން ލިބޭ އާމްދަނީ ސަރުކާރުން ހުއްޓުވަ އިލީ. ހުއްޓުވަ އިލީމާ ޙަޤީޤަތުގައި ހިތަދޫ ބަނދަރަށް ވަރަށް ގިނަ
އަދަދެއްގެ މުދާ ބޭލެން ފެށީ. އެއީ ، ހުވަދޫއަށް ގެނެވޭ، ރި ސޯޓް ތަރައްޤީކުރުމަށް ގެނެވޭ ހުރިހާ މުދަލެއް އޭރު ދެން
ބޭލެމުން އައީ ހިތަދޫއަށް. އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާނަށް އާދޭ ދާންދޫ މީހުން 30000 ރުފިޔާ ހިތަދޫން ދާންދޫއަށް ނުވަތަ
48

ހިތަދޫން ހުވަދޫއަށް ދަތުރެއްގެ އަގު ޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ކައިރީގައި އެއް ދުވަހަކު ބުނި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް
ފެންނަފެނުމުގައި ފާހަގަވާންޖެހޭ އެއް ކަމެއް މިއީ، ރަސްމީ ނޫން ބަނދަރުތަކުން ލިބޭ އާމްދަނީ ހުއްޓުން. އަޅުގަނޑު
މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހުޅުމާލެ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި ޢަލީ ނިޔާޒަށް.
ހުޅުމާލެ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020 ވަނަ އަހަރަށް ދަ އުލަތުން ލަފާކޮށް، މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓަކީ ތާރީޚީ
ބަޖެޓެއް. ތާރީޚީ ބަޖެޓަކަށް ވަ ނީ ކޮންމެހެން އަދަދު ބޮޑުވީމައެއް ނޫން. ތާރީޚީ ބަޖެޓަކަށް ވަނީ، އެ ބަޖެޓު ގައި 37.5
ބިލިއަން ރުފިޔާ އޮތީތީކީ ވެ ސް ނޫން. ތާރީޚީ ބަޖެޓަކަށް ވަނީ، މި ރާއްޖޭގެ ވެރިކަން ހިންގުމުގެ ނިޒާމު ބަދަލުކުރުމަށް
ސަރުކާރުން އަމާޒުހިފައި އަދި އެކަން މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ފެންނާން އޮތީތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރާއްޖޭގެ ވެރިކަން
ހިންގުމަށް، ހިނގާންވީ ގޮތުގެ ވާހަކަ އެންމެ ތަފުސީލުކޮށް ބުނެދީފައި އޮތީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި. ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ވެރިކަން ހިންގުމާ ބެހޭ ގޮތުން ބުނަނީ، ދިވެހި ދައުލަތަކީ ޔުނިޓަރީ ދައުލަތެއް ކަމަށް. އަދި، އަޅުގަނޑުމެން މި
ދައުލަތުގެ ވެރިކަން ހިންގަންވާނީ ގިނަ ޕާޓީ އެކެލެވޭ ވެރިކަމުގެ ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން ކަމަށް. އަދި، ހަމައެއާ އެކު
އަޅުގަނޑުމެން މި ހުރިހާ ކަމެއް ހިންގާއިރުގައި ރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ހިންގަންވާނީ ވެސް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން
ކަމަށް. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓަކީ ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ރާއްޖެ ހިންގުމަށްޓަކައި ސަރުކާރުން ވެފައިވާ ވަޢުދު،
އަޅުގަނޑުމެން ވެފައިވާ ވަޢުދު ފުއްދުމަށްޓަކައި ޙަޤީޤީ އަދަދުތަކެއް ޖެހި އަދި ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ސަރަހައްދީ
ތަރައްޤީއެއް ގެނައުމަށްޓަކައި ، އެ އޮނިގަނޑު ފައްކާކުރުމަށްޓަކައި އަދަދުތަކެ އް ޖެހިފައި އޮތް ބަޖެޓެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅު ގަނޑުމެނަށް ވެރިކަން ހިންގުމުގައި މި ވީހާ ތަނަށް ހިންގަން ތިއްބެވި
ފަރާތްތަކުގެ ނިޔަތް ގޯސްކަން ވަރަށް ބޮޑަށް އެނގުނު. އޭރުވެސް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ހަމަ މި މާއްދާތައް މިގޮތަށް ހުރި.
އެހެންނަމަވެސް، ބައެއް ފަހަރު މިއީ ޔުނިޓަރީ ދައުލަތެއް ވީމާ ލާމަރުކަޒުނުކުރެވޭ ކަމަށް ބުނޭ. އަނެއްބައި ފަހަރު
އާބަދީތައް މާ ކުޑަވީމާ ލާމަރުކަޒީނުކުރެވޭ ކަމަށް ބުނޭ. އަނެއްބައި ފަހަރު ހަމަ ގަސްތުގައި އެކަން ނުކުރާންވެގެން
ވެސް އެ ވާހަކަ ބުނެފައި އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން އެކަން ނުކުރާ ކަމަށް ވާނަމަ، އެންމެ ފުރަތަމަ
ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 8 ވަނަ ބާބު އުވާލުން. 8 ބާބު އުވާލައިގެން ނޫން ގޮތަކަށް ރާއްޖޭ ގެ އިދާރީ
ހިންގުން ލާމަރުކަޒުކޮށްގެން ނޫން ގޮތަކަށް ހިންގޭކަށް ނެތް. މި ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރުގައި ބަޖެޓުގެ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި
މި އޮތީ 29.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި 14%، ޓެކްސް ނޫން ގޮތުގައި ލިބޭ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި 18%.
އަދި ޓެކްސް ގެ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި 48% ހިމެނޭކަމީ އެއީ އަޅުގަނޑު އުފާކުރާ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ދައުލަތަށް އިތުރަށް އާމްދަނީ ލިބޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި މި އަހަރުގެ ދަޢުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި އިންކަމް ޓެކްސް ހިމެނިފައި
އޮތުމަކީ ހެޔޮ ބަދަލެއް. އަނެއްކާ ވެސް ރާއްޖޭގެ ހިންގުން އިތުރު ގޮތަކަށް ބަދަލުކުރުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރުގެ ނިޔަތް
49

ރަނގަޅުކަމާއި ، އަދި އެކަން ކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ތައްޔާރަށް ތިބިކަން އެބަ އެނގޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިންކަމް
ޓެކްސް ނެގެންވާނީ ހުރިހާ އެ ންމެންގެ އަތުން ހަމަހަމަކޮށް ކަމަށް ދެކެވޭ ވާހަކައަކީ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އަޑުއަހާ
ވާހަކައެއް. އެހެންނަމަވެސް، ދުނިޔޭގެ އެއްވެސް ތަނެއްގައި މިގޮތަށް ޢަމަލުކޮށްފައި އޮތް ކަމެއް އެނގިފައެއް ނެތް.
ތެދެއް؛ އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ޓެކްސް ދަ އްކަން. ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ އެންމެން ވެސް ޓެކްސް ދައްކާ. އެހެންނަމަވެސް،
އެއިކީ އިންކަމް ޓެކްސެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ކަންމަތީ ފިހާރައިން ގަންނަ ހުރިހާ އެއްޗަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑު
ޓެކްސް ދައްކަން. އެއީ ޖީ.އެސް.ޓީ މުދަލާއި ޚިދުމަތުން ނެގޭ ޓެކްސެ އް އެއީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ
އާދައިގެ މީހާ ވެސް ނުވަތަ ކިރިޔަކިރިޔާ ދެކޮޅުޖައްސައިގެން އުޅޭ މީހާ ވެސް އިންކަމް ޓެކްސް ނަގާ ވާހަކަ ދެއްކުމަކީ
އެއީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި އެއްވެސް މުޖުތަމަޢެއްގައި ބަލައިގަންނާނެ ކަމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އިންކަމް ޓެކްސް
ނެގުމަށް މި ބަޖެޓު އަމާޒުހިފާފައި އޮތީތީ އަޅުގަނޑު އެކަމަށް ސަރުކާރަށް އަދި ދައުލަތުގެ މާލީ ވަޒީރަށް، އަދި ވަކިން
ޚާއްޞަކޮށް އެމް.ޑީ.ޕީ އާއި އެމް.ޑީ.ޕީގެ އެޖެންޑާ 19ގެ ސިޔާސަތުތަކަށް ވަރަށް ބޮޑަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަން. އަދި
ފަށްފަށުން ޝުކުރު ވެސް ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓުގެ އަންދާޒާތަކަށް ދިޔައިރުގައި ސަރުކާރުން ބަލާފައި
ހުރި ކަންކަން އެބަހުރި. ބަޖެޓުގެ ސްޕީޗު ގައި ވެސް އަދި ބަޖެޓު ބަޔާންގައި ވެސް އެކަން އެބަ އިނގޭ. އެގޮތުން
ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރާނެ މިންވަރާއި، ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދު އޮތް ހާލަތާއި، އަދި މިއަންނަ އަހަރު ދުނިޔޭގެ
އިޤްތިޞާދު އޮތް ހާލަތު ވެސް އެބައޮތް ބުނެފަ. ތެދެއް؛ މިއަހަރު ރާއްޖޭގެ އުފެއްދުންތެރިކަން އިޤްތިޞާދު ދަށަށް
ދިޔަކަމީ ޙަޤީޤަތެއް. އޭގައި އެބަހުރި ބައިވަރު ސަބަބުތައް. 2018 ވަނަ އަހަރު ވެގެންދިޔައީ ޚުދުމުޚްތާރު އަނިޔާވެރި
ވެރިކަމެއް އަލުން އަނބުރާ ރާއްޖެ ގެނައުމަށްޓަކައި ނުވަތަ ބާރުތައް މުށުތެރެއަށް ލައިގެން ހުރި ވެރިޔަކު އޭނާ
ވެރިކަން އަލުން ހޯދުމަށްޓަކައި ނުހަމަ ގޮތުގައި ވިޔަސް، ކުރެވެން އޮތް ކޮންމެ ކަމެއް ކޮށްގެން ވެސް ވެރިކަންކުރުމަށް
ޓަކައި އެތައްއެތައް ނުހަމަ ގޮތުގައި ވެސް ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް ފައިސާތަކެއް ދޫކޮށްގެންދިޔަ އަހަރަކަށް ވަދެންދިޔައީ.
އޭގެ ފައިދާ ރައްޔިތުންނަށް ނުކުރާ ވާހަކައެއް ނޫން. ނުހަމަ ގޮތުގައި ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް އެތެރެވި ފައިސާ
ކޮންމެވެސް މިންވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ އާ އްމު ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އޭގެ ފައިދާ ކުރިކަން އެއީ ޙަޤީޤަތެއް.
އެހެންނަމަވެސް، ނުރަނގަޅު ގޮތުގައި ހޯދާ މުއްސަނދިކަމާއި، ނުރަނގަޅު ގޮތުގައި ހޯދާ ފައިސާތައް ވާނުވާ ގޮތަށް ،
ރައްޔިތުންނަށް އެނގޭ ގޮތަށް، ދެ ފުށް ފެންނަ ގޮތަކަށް ، އެ ފެންނާނެ ގޮތް ހެދުމަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަޢުދެއް.
އެހެންކަމުން، 2019ގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުންނާއި އަދި ދައުލަތުގެ އާމްދަނީން ލިބެންހުރި، ނަހަމަ ގޮތުގައި ލިބެމުންދިޔަ
އެތައް އެތައް ފައިސާތަކެއް ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞަދުގައި ނޭނބުރޭކަން އެއީ ޙަޤީޤަތެއް. އޭގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ
އިޤްތިޞާދުގައި ކޮންމެވެ ސް މިންވަރެއްގެ ހުއްޓުމެއް އަ އިސްފައި އޮތްކަމީ ފެންނާން އޮތް ޙަޤީޤަތެއް. އެހެންނަމަވެސް،
2020 ވަނަ އަހަރަށް ދައުލަތުން ލަފާކުރާ ބަޖެޓާއިމ އަދި ތަޞައްވުރުކުރާ ތަޞައްވުރަށް ބަލާއިރުގައި ދުނިޔޭގެ އެންމެ
ބާރަށް ކުރިއަރާ ޤައުމުތަކުގެ ތެރޭގައި ރާއްޖެ ހިމެނޭނެކަން އެއީ މި ބަޖެޓުގައި ބުނެފައި އޮތް ވާހަކައެއް. އެއީ
50

ޙަޤީޤަތެއްކަން ވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤައުމީ އުފެއްދުންތެރިކަމަށް ބަލާއިރުގައި،
އަދިވެސް 2020 ވަނަ އަހަރު ވެސް އަދި މެދު ރާސްތާގައި ވެސް ، ދުރު ރާސްތާއަށް އަމާޒުކުރާއިރުގައި
އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޅި އިޤްތިޞާދު ބިނާވެފައި މި އޮތީ ފަތުރުވެރިކަމަށް. ސީދާ ގޮތުން ޤައުމީ
އުފެއްދުންތެރިކަމަށް 25% ޓުއަރިޒަމް ހި އްސާކުރާއިރުގައި ނުސީދާ ގޮތުން ވެސް އެތައްއެތައް ކަމަކަށް ޓުއަރިޒަމް
އެބަވޭ ، ހިއްސާ އެބަކުރޭ. މިސާލަކަށް ދަތުރުފަތުރުގެ ދާއިރާއަކީ ވެސް ހަމަ މި އިންޑަސްޓްރީއާ ގުޅިފަ އި އޮތް ކަމެއް.
މުވާސަލާތީ ދާއިރާ ވެސް މިއާ ގުޅިފަ. އަދި އެހެނިހެން ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރި ވެސް ގުޅިފައި ހުރީ
ރާއްޖޭގެ ޓުއަރިޒަމާކަން އެބަ އިނގޭ. އެހެންވުމުން، އަޅުގަނޑުމެން އިތުރު އެހެން ދާއިރާތައް ތަރައްޤީ ކުރުމަކީ
ވިސްނާންޖެހޭ ކަމެއް. ދެންމެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން،
ރާއްޖޭގެ އެހެން އިންޑަސްޓްރީތައް ކުރިއެރު ވުމަށްޓަކައި ސަރުކާރުން ޚާއްޞަ ސަމާލުކަމެއް ދީގެން ޚާއްޞަ ގޮތްތަކެއް
ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި ފެންނާން ނެތް ނަމަވެސް، ވިސްނުމުގައި ގެންގުޅޭންޖެހޭނެކަމީ އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެދޭ ކަމެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މި ތަނުގައި މަސްވެރިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން، ބިލަކާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދެއްކިއިރުގައި
އަޅުގަނޑުމެން މަސްވެރިކަމުގެ ބިލުގައި، އޭރު އެ ބިލު ތައްޔާރުކޮށް އަދި އޭގެން ބޭނުންވާ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑު ބުނި އެއް ވާހަކައެއް އެއީ ، އިޤްތިޞާދަށް މަސްވެރިކަމުން ކުރާ ފައިދާ ބޮޑުވާންޖެހޭނެ ކަމަށް. މިހާރު މި
ކުރާ ހިއްސާއަށް ވުރެން ބޮޑު ހިއްސާއެއް ލިބެންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ކުރިއަށް އޮތް
ތަނުގައި މަސްވެރިކަމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް ކުރާ މިންވަރު އަދި ޓުއަރިޒަމާ އެއްވަރަށް ނުވި ނަމަވެސް ،
މިކަން ކުރެވޭނެ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަޖެޓާއި، އަދި އަ ޅުގނޑުމެންގެ މަސައްކަތްތައް އެގޮތަށް ރޭވެންޖެހޭނެ ކަމަށް
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިއްޒަތްތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން 23 ސެޕްޓެންބަރު 2018 ގައި އަދި 17 ނޮވެންބަރު
2019 ގައި ފެށުނު މި ވެރިކަން ފެށިފައި އޮތީ، ރައްޔިތުންނަށް ވަޢުދުތަކެއް ވެގެން. އެ ވަޢުދުތައް ބެހިފައި އޮތީ ފަސް
ދާއިރާއަކަށް. އެ ފަސް ދާއިރާއިން ވެވިފައި ހުރި ވަޢުދުތައް ތަންފީޒުކުރުމަށްޓަކައި ސަރުކާރުން މިހާރު ވަނީ
ސްޓްރެޓެޖިކް އެކް ޝަން ޕްލޭނެއް ތައްޔާރުކޮށްފަ. އެ ފަސް ދާއިރާގެ މައްޗަށް އޮތް 33 ދާއިރާ ހިމަނައިގެން އެބައޮތް
ޕްރޮގްރާމެއް ތައްޔާރުކޮށްފަ. މި ބަޖެޓުން އެއަށް ޚަރަދުކޮށްފައި އޮތް މިންވަރު ވެސް ، ޚަރަދުކުރާނެ މިންވަރު ވެސް
އެބައޮތް ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް ބުނެފަ. އެގޮތުން، އެންމެ ބޮޑު ޚަރަދެއް ކުރާނެ ކަމަށް މި އޮތީ، އޯ ގާތެރި ސަރުކާރެއް
ބިނާކުރުމަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ 33% އަކީ އޯގާތެރި ސަރުކާރެއް ބިނާކުރުމަށްޓަކައި ނުވަތަ ގެނެސްދިނުމަށްޓަކައި
ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ހުރި އަދަދުތަކެއް. އަސާސީ ޚިދުމަތްތައް؛ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތަކުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅު ކުރުން.
ރައްޔިތުންނަށް އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކޮށްދޭން މި ބަޖެޓުގައި ޔަޤީންކޮށްދީފައި އެބައޮތް. އަދަދުތައް ޖަހާފައި
އެބަހުރި. ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް 4.4 ބިލިޔަން ރުފިޔާ. އޭގެތެރޭގައި 86% އަ ކީ ރިކަރަންޓް ޚަރަދުކަން އެބައިނގޭ. އަދި
ހަމައެހެންމެ، ސްކޯލަރޝިޕްތަކަށް ނުވަތަ މީހުން ބިނާކުރުމަށްޓަކައި ޚާއްޞަ ސަމާލުކަމެއް ދީފައި އޮތްކަން ވެސް އެބަ
51

އިނގޭ. ކެޕިޓަލް ޚަރަދަށް ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް 14% ޚަރަދުކުރާކަން ވެސް އެބަ އިނގޭ. ޞިއްޙީ ދާއިރާއަށް 4.1
ބިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި އޮތްއިރުގައި ، އޭގަ އި ވެސް އަނެއްކާ 86% އަކީ ރިކަރަންޓް ޚަރަދު. 14% އަކީ
ކެޕިޓަލް ޚަރަދު. އެންމެ ބޮޑު ؛ ޞިއްޙީ ދާއިރާއަށް އަންނާނެ އެންމެ ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް ކަމަށް މި ބަޖެޓުގައި އަންދާޒާ
މި ކުރެވެނީ ރާއްޖޭގެ 5 ސަރަ ހައްދެއްގައި އެޅޭ ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ 5 ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލް
އެއީ ވަކި ރަށަކަށް ، ވަކި ރަށެއްގެ ޢުމްރާނީ ތަރައްޤީއަށްވުރެ ބޮޑަށް އެއީ އެންމެންނަށް ލިބޭ ފައިދާއެއް ކަމަށް
އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓުގައި މާނަކުރަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުޅުދުއްފުށީގައި އެޅޭ ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލްގެ ފައިދާ
ލިބެނީކީ ހަމައެކަނި ކުޅުދުއްފުށި ރައްޔިތުންނަކަށް ނޫން. ބޮޑުތިލަދުންމަތީގެ އެންމެހައި ރައްޔިތުންނަށް އެ ފައިދާ
ލިބެންވާނެ ކަމަށް އަދި ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށް މި ބަޖެޓު ހަދާފައި އޮތްކަން އަޅުގަނޑަށް އިނގޭ. އަޅުގަނޑަށް
އެކަން އިނގޭ ކަމަކީ ، މި ބަޖެޓުގެ އަމާޒަކަށް ވެފައި މި އޮތީ، ރާއްޖެއަށް ސަރަހައްދީ ތަރައްޤީއެއް ގެނައުމުގެ އަމާޒު
ކަމަށް ވާތީ، ކުޅުދުއްފުށްޓާއި ތިނަދޫގައި ހެދޭ، އަދި ލ. އަތޮޅުގައި ހެދޭ ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލަކީ ހަމައެކަނި އެ ރަށަށް،
އެ ރަށުގެ ގޮނޑުދޮށާ ހިސާބަށް އޭގެ ޚިދުމަތްތައް ލިބޭނެ ތަނެ އް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން. އޭގެ ސަބަބުން
ބޮޑުތިލަދުންމައްޗަށް، ލ. އަތޮޅަށް އަދި ހުވަދޫ އަތޮޅަށް މީގެ ފައިދާވެގެންދާނެކަމީ، މުޅި ހުރިހާ ރަށެއް ހިމެނޭ ގޮތަށް
ފައިދާވެގެންދާނެކަމީ އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީންކުރެވޭ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިޖްތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަމަށް 3.9 ބިލިއަން
ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި އެބަވޭ. އިޖްތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަމުގަ އި 3.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ އޮތްއިރުގައި، އޭގެ 98% އަކީ
ރިކަރަންޓް ޚަރަދު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަނެއް 2% އެއީ ކެޕިޓަލް ޚަރަދު. އެންމެ ބޮޑު އިޖްތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަމެއްގެ
ގޮތުގައި މި އޮތީ، ޞިއްޙީ ކަންތައްތައް ނު ވަތަ އާސަންދަ ނުވަތަ ޔުނިވަރސަލް ހެލްތު ކަވަރޭޖެއްގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެން މިހާތަނަށް ޢަމަލުކުރަމުން މި ދާ ބަޔަށް ޚާއްޞަކޮށްފައި އޮތް ބައި؛ 950 މިލިއަން ރުފިޔާ އެބަވޭ
ޚާއްޞަކޮށްފަ. 445 މިލިއަން ރުފިޔާ ތަކެތި އަދި ޚިދުމަތުގެ އަގުހެޔޮކުރުމަށް އޮތްއިރުގައި، 254 މިލިއަން ރުފިޔާ
އެބައޮތް ކާބޯތަކެތީ ގެ އަގު ހެޔޮކުރުމަށް. 216 މިލިއަން ރުފިޔާ، ޚާއްޞަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް. 53 މިލިއަން
ރުފިޔާ، އެކަނިވެރި މައިންނަށް. އަދި 37 މިލިއަން ރުފިޔާ، ކުޑަކުދިންނާ ގުޅޭ ޚިދުމަތްތައް ދިނުމަށް. 14 މިލިއަން
ރުފިޔާ، ދުވަ ސްވީ މީހުންގެ މަރުކަޒެއް އެޅުމަށް. އާދެ! އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ވާހަކަ
ދައްކާކަށް ނޫން. ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ޚާއްޞަކުރާ މަރުކަޒެއް ހުޅުމާލޭގައި އެޅޭ ކަމަށް މި ބަޖެޓުގައި އެބަވޭ.
އެހެންނަމަވެސް، ތަންކޮޅެއް މަޑުން އަޅުގަނޑު އެ ވާހަކަ މި ބުނަނީ. އަންހެނުންނަށް ފަރުވާދޭ ރެސިޑެންސް
ފެސިލިޓީއެއް ވެސް އޮތް، ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް 7 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް، އަޅުގަނޑުމެން ވެފައިވާ ވަޢުދުތައް ފުއްދުމަށްޓަކައި މި ބަޖެޓުގައި އެ ކިއެކި ކަންކަން ހިމެނިފައި
ހުރިކަން އެއީ ފެންނާން އޮތް ޙަޤީޤަތެއް. ދެން އޮތީ އަޅުގަނޑުމެން މި ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދޭނީ ކޮންގޮތަކަށްތޯ؟
އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓުގައި ކަންކަން ހިމަނައިގެން ފޯރުކޮށްދޭން ގެންގުޅޭ ވިސްނުމަކީ ކޮބައިތޯ؟ އާދެ! އެ
52

ވިސްނުމަކީ. ލާމަރުކަޒީ އުސޫލު. އެ ވިސްނުމަކީ ރަށްރަށުގެ ރައްޔިތުންނާ ވީހާވެސް ގާތުން ޚިދުމަތްދިނުން. ރަށްރަށުގެ
ރައްޔިތުންގެ ފުދުންތެރިކަން އިތުރުކުރުން. އާދެ! މި ބަޖެޓުން ހާސިލުވާ އެންމެ ބޮޑު އެއް ކަމަކީ ވެސް އެއީ ކަމަށް
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެގޮތުން މީގައި އެބަވޭ، ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ހިންގައި، ރަށްވެހި
ޚިދުމަތްތައް ދިނުމަށްޓަކައި ބްލޮކް ގްރާންޓުގެ ގޮތުގައި ކައުންސިލުތަކަށް 1.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ އެބައޮތް ފާހަގަކޮށްފަ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރަށްވެހި ޚިދުމަތްތަކަކީ ކޮބައިތޯ ބަލާއިރުގައި ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުގައި ބުނާ ކަންކަން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްދޭނަން. މަގު ހެދުމާއި، މަގުތައް މަރާމާތުކޮށް ބެލެހެއްޓުން، އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގެ މަތިން ކުނި ނައްތާލުން،
ބަނދަރު މަރާމާތުކޮށް ބެލެހެ އްޓުން، ފާލަމާއި ފެރީ ޓަރމިނަލް ހަދައި ހިންގުން، ރަށްގިރުން ހުއްޓުވުމަށްޓަކައި
ފިޔަވަޅު އެޅުން، އެ އްގަމު ތޮށްޓާއި ކަނޑު ތޮށި މަރާމާތުކޮށް ބެލެހެއްޓުން. ކަރަންޓާއި، ފެނާއި، ނަރުދަމާ ނިޒާމު ފަދަ
އާއްމު ޚިދުމަތް ހިންގައި ބެލެހެއްޓުން. އިޖްތިމާޢީ މަރުކަޒުތަކާއި ކުޅިވަރު ދަނޑުތަކާއި ، ބިންތައް ބެލެހެއްޓުމާއި ،
ކުޅިވަރު ވަސީލަތްތަކާއި، ޕާ ކު ތަކާއި، މުނިފޫހިފިލުވުމުގެ ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުން. ބިން ދޫކުރުމާއި، ރަޖިސްޓްރީކުރުމާއި،
އިމާރާތްކުރުމުގެ ކަންކަން ބެލެހެއްޓުން. މިސްކިތްތައް ބެލެހެއްޓުން. އާސާރީ ތަންތަން ބެލެ ހެއްޓުން. މަގުތައް ކުނިކަހައި
ސާފުކުރެވޭނެ އިންތިޒާމު ހަމަޖެއްސުން. މަގުބައްތި ދިއްލައި ބެލެހެއްޓުން. ޕެސްޓް ކޮންޓްރޯލްކުރުން. ކުއްލި
ނުރައްކަލުގެ ހާލަތުގައި އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުން. އެއްގަމާއި ކަނޑުގައި ދުއްވާ އުޅަނދުތައް ކައުންސިލު
މެދުވެރިކޮށް ދޫކުރަން ކަނޑަ އަޅާ ހުއްދަ ދޫކުރުމާއި، ބާ ތިލުކުރުމާއި، ރަޖިސްޓްރީ ހަދައިދިނުމާއި، ބާތިލުކުރުން.
ރަށްވެހިކަމުގެ ޚިދުމަތްދިނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހިރީ ބައިވަރުބައިވަރު ޚިދުމަތްތައް. މިހާތަނަށް އައިއިރުގައި މި
ކަންކަން ފޯރުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން މިއާ ގާތްކުރާ މިންވަރަށް ވެސް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަކުން ނެތް
ޚިދުމަތްތަކަށް އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދީފައެއް. އެންމެ ގިނައިން ވެސް މި ޚިދުމަތްތަކަށް މިހާތަނަށް ބަޖެޓުން
ފޯރުކޮށްދީފައި އޮތީ 800 މިލިއަން ރުފިޔާ. މިއަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ވެސް އެކަމަށް ޚާއްޞަކޮށްފައި އޮތީ 600
މިލިއަން ރުފިޔާ. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ލާމަރުކަޒީ މި ބިލު ދިރާސާކުރަމުންދާއިރުގައި މި ޚިދުމަތްތައް ދިނު މަށްޓަކައި
އަހަރެއްގެ މައްޗަށް މަދުވެގެން 1.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ މަދުވެގެން އެބަ ބޭނުންވޭ. އި އްޒަތް ތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑަށް
ޔަޤީންކަން ލިބެނީ ކުރިއަށް މި އޮތް 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި 1.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ
އަންދާޒާކުރެވޭއިރުގައި، 1.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަމައެކަނި ރަށްވެހި ޚިދުމަތްތައް ދިނުމަށްޓަކައި މި ބަޖެޓުގައި
ޚާއްޞަވެފަ އިވާކަން. އެއީ އަޅުގަނޑު އުފާކުރާ ކަމެއް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އަމާޒު ހިފާފައި ހުރި ލާމަރުކަޒީ ރާއްޖެއެއް
ގެނައުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެޅޭނެ ބިންގަލެއް ކަމުގައި ދެކެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން
ހިންގުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން މި ދިރާސާކުރާ ބިލު ޙަޤީޤަތަކަށް ވެގެންދިޔައިމާ ބަޖެޓުގެ ފޯމެޓް ބަދަލުވެގެންދާނެ
ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ބިލުގައި އެބަވޭ ޕީ.އެސް .އައި.ޕީ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ތެރެއިން،
މި ބަޖެޓުގައި އެބަވޭ 10 ބިލިއަނަށްވުރެ ގިނަ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ މަޝްރޫޢު ހިންގަން. އޭގެތެރެއިން 5 މިލިއަން
53

ރުފިޔާއަށްވުރެ ދަށް ބަޖެޓު ޕްރޮގްރާމުތައް ހިންގާނީ އެ ކައުންސިލުތަކުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަހަރުގެ ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓުގައި 900 އެތައް ޕްރޮގްރާމެއް ހިންގޭއިރުގައި އޭގައި 600 ޕްރޮގްރާމަކީ 5 މިލިއަނަށްވުރެ ދަށް ޕްރޮގްރާމުތައް.
މާނަޔަކީ އެ ޕްރޮގްރާމުތައް ދެން ފުރޮޅިގެންދާނީ އެ ކައުންސިލުތަކުގެ ބަޖެޓަށޭ. އަދި އޭގެ ސަބަބުން، ކައުންސިލުތައް
ހިންގާ ރަށްތަކުގެ އިޤްތިޞާދަށް ހެޔޮ ބަދަލުތަކެއް އަންނާނެ. ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތަކާއި އަދި
އިމާރާތްކުރުމުގެ އެކިއެކި ވިޔަފާރިތައް އުފެދި، ރަށުގެ އިޤްތިޞާދާއި އުފެއްދުންތެރިކަން އުފެދި، އާއްމު ރައްޔިތު މީހާގެ
ހާލަތު ރަނގަޅުވެ، އަމިއްލަ ފައިމައްޗަށް ތެދުވެ ، ތާހިރު ދިރިއުޅުމެއް އުޅެވޭނެ މަގު މި ބަޖެޓުން ފަހިވެގެންދާނެކަމީ އެ
ގާނޫނު އައުމަށްފަހު އަޅުގަނޑު ޔަޤީންކޮށްދޭނެ ކަމެއް. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ބަދަލު ގެނެވިގެންދާނެ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިގޮތަށް މިކަން ކުރަން މި އުޅެނީ ކީއްވެގެންތޯ ސަރުކާރުން؟ ކީއްވެގެންތޯ ކުރިން އޮތް ގޮތަށް
މަރުކަޒުކޮށް ސަރުކާރު ނުހިންގެންވީ؟ އެ އީ ވެސް ހިންގުމުގެ ބޮޑަލެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެވެސް އަޅުގަނޑު ވެސް
ގަބޫލުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހެނީ ރާއްޖެ ހިންގަންވާނީ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން އެދޭ
ގޮތަށް. ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ބޭނުމެއް ނޫން ގުދުރަތީ ގޮތުން ރާއްޖެ އުފެދިފައި މި އޮތް ޖަޒީރާވަންތަ ސިފަ ގެއްލޭ
ގޮތަށް ރާއްޖެ ތަރައްޤީކުރާކަށް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިނގޭ މިހާތަނަށް ރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީގެ ވިސްނުން ގެންގުޅެފަ އި ހުރީ
ހަމައެކަނި މަރުކަޒީކޮށް، ހަމައެކަނި މާލެއާއި މާލެ ކައިރި ސަރަހައްދު ތަރައްޤީކުރާ ވިސްނުމެއްގައިކަން. އެކަން އެނގޭ
ވަރަށް ބޮޑު އެއް ހެއްކެއް ވެސް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަފާނަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނަމާދު ވަގުތުތައް ދައުލަތުގެ
މީޑިއާއިން އިޢުލާނުކުރާއިރުގައި ވެސް ގޮވާނެ މާލެއާއި މާލެ ކައިރި ރަށްތަކުގެ ނަމާދު ވަގުތުތައް. އެހެން އެއްވެސް
ތަނެއްގައި ނަމާދުނުކުރާ ވާހަކައެއް ނޫން. އާއްމުކޮށް އި ޢުލާނުކުރަނީ މާލޭއާއި މާލޭ ކައިރީގެ ރަށްތަކުގެ ނަމާދު
ވަގުތުތައް. އެހެންވީމާ، އެ ވިސްނުމުގައި ރާއްޖެ ތަރައްޤީކުރުމަށް ކުރީގެ ބަޖެޓުތައް ވެސް ހުރީ. އަދި ޕްރޮގުރާމުތައް
ވެސް ރޭވިފައި ހުރީ. އެހެންނަމަވެސް، އެހެން ރަށްތަކުގައި ބަރާބަރަށް ނަމާދުކުރޭ. އަދި އެ ރަށްތަކުގައި ، އެ ރަށަކަށް
ނަމާދު ވަގުތުވާ ގޮތް ފެންނާން ވެސް ހުރޭ. އެހެންނަމަވެސް، ދައުލަތުގެ މީޑި އާއިން އަދި އާއްމުކޮށް އެންމެންނަށް
އެނގޭން އޮތީ ، މާލެއާއި މާލެއާ ކައިރީ ރަށްރަށުގައި ނަމާދުކުރާ ވަގުތުތައް. އެހެންވީމާ، އެ ވިސްނުމުގައި
އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖެ ތަރައްޤީކުރުމަށްޓަކައި ގެންގުޅޭ ވިސްނުމަކީ ރައްޔިތުން ބަލައިނުގަންނަ ވިސްނުމެއްކަން އެބަ
އެނގޭ. 2017 ވަނަ އަހަރު އެމް.ޑީ.ޕީން ލޯކަލް ކައުންސިލުގެ އިންތިޚާބަށް ނިކުތީ ޖަޒީރާ ރާއްޖެ، ލާމަރުކަޒީ ރާއްޖެ
މެނިފެސްޓޯއާ އެއްކޮށް، ކައުންސިލުތަކުގެ ބޮޑު ޕަސަންޓޭޖެއް އެމް.ޑީ.ޕީއަށް ލިބުނު. އަޅުގަނޑުމެން 2018 ވަނަ އަހަރު
ރިޔާސީ އިންތިޚާބަށް ނިކުތީ، ޖަޒީރާ ރާއްޖެ މެނިފެސްޓޯ ހިފައިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މެޖޯރިޓީ ލިބިފައި އޮތީ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ޖަޒީރާ ރާއްޖެ މެނިފެސްޓޯގައި ވެސް އަދި ލާމަރުކަޒީ ރާއްޖެ މެނިފެސްޓޯގައި ވެސް
ބުނެފައި އޮންނާނީ، އަޅުގަނޑުމެން ގުދުރަތީ ގޮތުން ރާއްޖެ ހެދިފައި އޮތް ހެދުމާ އިދިކޮޅަކަށް މަސައްކަތްކުރާކަށް
ބޭނުމެއް ނޫނޭ. ރަނގަޅު؛ އަޅުގަނޑުމެން އަތުގައި ވަސީ ލަތްތައް އެބަހުރި މިހާރު ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ސަރަހައްދެއް
54

ހިއްކުމަށް ވެސް. ކާށިދޫ ދެ ކަނޑު ވެސް ހިއްކިދާނެ. ހުވަދޫ ކަނޑު ވެސް ހިއްކިދާނެ. އެ ޓެކްނޮލޮޖީ ދުނިޔޭގައި
އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، އެއްބައްރެއް ގޮތަށް ރާއްޖެ ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި ގެންގުޅޭނެ ވިސްނުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުން ގަބޫލުކުރާ ވިސްނުމެއް ނޫން. އެއީ ޤުދުރަތުގެ އުފެއްދުމުގެ ނިޒާމާ އިދިކޮޅަށް ހިންގޭ ތަރައްޤީގެ
ވިސްނުމެއް. އެ ވިސްނުމަށް މި ރާއްޖެ ފައްކަލެއް ނުވާނެ. އަދި އެކަމަކަށް ރައްޔިތުން ނުރުހޭނެކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެބަ އެނގޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިދިޔަ އަހަރު 2019 ވަނަ އަހަރު ކޮންކްރީޓުގެ މާ ބޮޑު ތަރައްޤީއެއް ފެނިފައި
ނެތް ކަމަށް ބައެއް ފަރާތްތަ ކުން ބުނޭ. އެއީ ތެދެއް. އެހެންނަމަވެސް، ކޮންކްރީޓަށްވުރެ ކުރިން އަންނަންޖެހޭ
ތަރައްޤީއަކީ އިންސާނީ ވަސީލަތްތައް ގާއިމުކުރުމުގެ ތަރައްޤީ. މިދިޔަ އަހަރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށާއި
ޞިއްޙީ ދާއިރާއަށް އަދި މީހުން ބިނާކުރުމުގެ ދާއިރާއަށް ބޮޑެތި ޚަރަދުތަކެއް ކޮށްފައި އެބައޮތް. ހެނދުނުގެ ނާސްތާ
ޕްރޮގުރާމާއި، ހިލޭ ޑިގްރީއަށް ކިޔެވުމުގެ ޕްރޮގުރާމާއި ، އަދި އިތުރަށް ކިޔެވުމަށްޓަކައި، މަތީ ތަޢުލީމު
ހާސިލުކުރުމަށްޓަކައި އެތައް އަދަދަކުން ލޯނު ދޫކޮށްފައި ހުރިކަން ވެސް އެބަ އެނގޭ. ދެން އޮތީ ކޮންކްރީޓު ތަރައްޤީ
ގެންނާނީ ކޮންއިރަކުން ހެ އްޔޭ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020 ވަނަ އަހަރަށް ބަލާއިރުގައި ވަރަށް ބޮޑެތި ޕްރޮޖެކްޓުތައް
އެބަހުރި. ބައެއް މީހުން ދެކޭގޮތުގައި މި ޕްރޮޖެކްޓުގެ ސަބަބުން އަނެއްކާވެސް މާލެއަށް ތޮއްޖެހުން ގިނަވެގެންދާނެ.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުގެ ވިސްނުން ހުރީ އެގޮތަކަށް ނޫން. މި ތަނުގައި ބައެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، މާލެއާއި ، ވިލިމާލެއާއި ، ގުޅީފަޅާއި ، ތިލަފުށި ގުޅުވާލުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓަކަށް ވެގެންދާނީ، މާލެ
ހަމަޖެހުމަކަށް އައުން. މާލޭ ތޮ އްޖެހުން އިތުރަށް އިތުރުވިޔަނުދީ، މާލޭގެ މީހުން ނޭވާލައިގެން އުޅެވޭނެ ގޮތަކަށް މި މާލޭ
ތަރައްޤީވެގެންދިއުން. މާލޭގައި ހުރި ގުދަންތައް އެތަންތަނަށް ބަދަލުކުރެވި، އަދި ހިތްގައިމު ކަމާއެކު ، ހިތްފަސޭހަކަމާއެކު
މާލޭގައި ދިރިއުޅެވޭނެ ގޮތަށް މަގުތަކާއި އަދި އިމާރާތްތައް ވެސް ބަދަލުވެގެންދާ ތަން ފެނުމަކީ މާލޭގެ ރައްޔިތުންގެ
ވެސް އެދުމެއް ކަމަށް. އޭގެ ސަބަބުން، މި ޕްރޮޖެކްޓުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ޔަޤީން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
މާލޭ އިތުރަށް ތޮއްޖެހިގެންދާނެ ތަނެއް ނުފެނޭ. އެއީ އެއަށްވުރެ ގިނަ ޚަރަދުތަކެއް އެބަހުރި އަޅުގަނޑުމެން މިދަންނަވާ
ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ރާއްޖެ ތަރައްޤީގެ ؛ ސަރައްހައްދީ ތަރައްޤީ ގެނައުމަށްޓަކައި ޕްރޮގުރާމުތައް ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި
އެބަހުރި. 5 ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލެއް އެބައޮތް. ތަޢުލީމީ ދާއިރާއިން 5 ސަރަހަ އްދެއްގައި ޕްރޮގުރާމުތައް ހިންގުމަށް
އެބަހުރި ބަޖެޓުކޮށްފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއްފަސްގަނޑެއް ގެ ގޮތުގައި، އެއްބައްރެއް ގެ ގޮތުގައި ތަރައްޤީކުރުމަށް
ޓަކައި އިޤްތިޞާދީ މާހިރުން ދައްކާ އެއް ވާހަކައަކީ އިކޮނޮމީޒް އޮފް ސްކޭލު ނުލިބޭ ވާހަކަ. ތެދެއް؛ އެއްތަނަކަށް
މީހުން ޖަމާކުރީމާ އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތްތައް ހިންގުމަށްޓަކައި އިކޮނޮމީޒް އޮފް ސްކޭލް އެބަލިބޭ. އެ ވިސްނުމުގައި
އިޤްތިޞާދީ މާހިރެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވެފައިވާ ކުރީގެ އިއްޒަތްތެރި ކުރީގެ ރައީސް ޔާމީން
ވިދާޅުވެފައި އޮތީ. ރާއްޖޭގެ 70% މީހުން ހުޅުމާލެއަށް ޖަމާކުރީމާ އިކޮނޮމީޒް އޮފް ސްކޭލް ލިބެއޭ. އެއީ ތެދު
ވާހަކައެއް. އެހެންނަމަވެސް، އިޤްތިޞާދީ ސްކޭލު ހަމަ ލިބޭ އިނގޭތޯ ރަށްތައް ގުރޫޕުކޮށް، އަތޮޅުތައް ގުރޫޕުކުރީމަ
55

ވެސް. ނ. އަތޮޅު، ރ. އަތޮޅު، ބ. އަތޮޅު، ޅ. އަތޮޅު އެއްކުރީމާ އެތަނަށް 60 ހާސް މީހުންގެ އާބާދީ އެބަލިބޭ.
އިޤްތިޞާދުގައި އެ ބުނާ އިކޮނޮމީޒް އޮފް ސްކޭލް އެބަލިބޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެހެން އެއްތަނަކަށް
އެއްވާކަށްނުޖެހޭ އެއްފަސްވާކަށް. އަޅުގަނޑުމެން ދެބަހެއް ނޫން އެއްފަސްވާ ކަށް، އެއްފަސްވާންޖެހޭނެ. އެހެންނަމަވެސް،
އެއްފަސް ވާން ބޭނުންކުރާ ވަސީލަތް ގޯސް. އެއީ އެއްތަނަކަށް، އެއްފަސްގަނޑަކަށް އަންނަ ވާހަކައެއް ނޫން.
އެއްފަސް ކުރެވެންވާނީ ގުޅިލާމެހިފައިވާ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމަކުން. އެއީ ރާއްޖެއަށް ކަމުދާ ވިސްނުމަކީ. އެއީ ރާއްޖެ
ތަރައްޤީކުރުމަށް ވިސްނަންވީ މޮޑެލަކީ ވެސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމެއް
ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި ، މުޅި ރާއްޖޭގެ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި 150 މިލިއަން ރުފިޔާ އެބައޮތް
ބަޖެޓުގައި ޖަހާފަ. މިއީ އަދި ފެށުމެއް. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވަނީ، ދުވަހުން ދުވަހަށް ރަށްތަކަށް ދަތުރުކުރެވި،
ޚިދުމަތްތައް ލިބޭ ގޮތަށް؛ އެއް ރަށެއްގައި ހުރިހާ ޚިދުމަތްތަކެއް ނުހުންނާނެ. އެހެންނަމަވެސް، ގުރޫޕު ކޮށްގެން ހިންގޭ
ރަށްތަކެއްގައި، ގުރޫޕުކޮށް ގެން ހިންގޭ އަތޮޅުތަކެއްގައި އެކަށީގެންވާ ޞިއްޙީ ފަރުވާ ، އެކަށީގެންވާ ތަޢުލީމު އަދި
ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތައް އޮންނަ ކަމަށް ވާނަމަ، ހަމަ އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތްތައް ގުރޫޕުކޮށްގެން ހިންގޭ ކަމަށް ވާނަމަ،
އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން، އަޅުގަނޑުމެން އެއްތަނަކަށް، އެއްބައްރެއްގެ ގޮތުގައި، އެއްފަސްގަނޑެއްގައި ތިބެގެން މި ލިބޭ
ތަރައްޤީ ވެސް ގުރޫޕުކޮށްގެން، ރަށްތަށް ގުރޫޕުކޮށްގެން ، އަތޮޅުތައް ގުރޫޕުކޮށްގެން ގެނެވޭ ތަރައްޤީއަކުން ގެނެވޭނެކަން.
އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓުގެ އަމާޒަކީ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދީ މަސައްކަތްތަކާއި، އިޖުތިމާޢީ
މަސައްކަތްތަކާއި އަދި ސިޔާސީ މަސައްކަތްތައް ވެސް ލާމަރުކަޒުކުރެވިގެން ހިންގޭނޭ ގޮތަށް ފަރުމާކޮށްފައި އޮތް
ބަޖެޓެއް. އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް ވެސް އަދި ޚާއްޞަކޮށް އެމް.ޑީ.ޕީގެ އެޖެންޑާ 19ގަ އި މަސައްކަތްކުރާ
އެންމެހައި ފަރާތްތަކަށް ވެސް ވަރަށްބޮޑަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން ބޭނުން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ދައުރު
ނިމިގެންދާއިރުގައި އެޖެންޑާ 19ގެ 4.1ގައިވާ ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ރާއްޖެ ހިންގުމަށްޓަކައި ފައްކާކުރަންޖެހޭ އެންމެހައި
ގާނޫނުތައް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި މަޖިލީހުގެ ތެރެއިން ފައް ކާވެގެންދާނެ. އަދި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މިފަހަރު
ޗުއްޓީއަށް ދާނީ އެ ގާނޫނު ޙަޤީޤަތަކަށް ހެދުމަށްޓަކައި މި މަޖިލީހުން ފާސްކޮށް، ޙަޤީޤީ ބާރުވެރިކަން ރައްޔިތުންނާ
ހިސާބަށް ގެނެސްދީ، އެ ރަށެއްގެ މުއްސަނދިކަން އެ ރަށަކަށް ލިބޭނެ ގޮތަށް ގާނޫނު ފަރުމާކޮށް، އަދި އަޅުގަނޑުމެން
ވަރަށް ބޮޑަށް އެބައެނގޭ އެކަން ތަންފީޒުކުރުމަށްޓަކައި ސަރުކާރުން ވެސް ތައްޔާރަށް އޮތްކަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު
އެދެނީ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން މިހާތަނަށް ނުލިބި ހުރި މީރުކަން، ފޮނިކަން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި
ބަޖެޓުން، އަދި ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުން ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
56

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހުޅުމާލޭ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކީ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މި
ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން ރާއްޖެ ލާމަރުކަޒުކޮށް ހިންގާން ފެށުނުއިރު، މެދުއުތުރު ޕްރޮވިންސްގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރު. އެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކީ ޙަޤީޤަތުގައި އެމް.ޑީ.ޕީ ގެ ލާމަރުކަޒީ ނޫރާނީ. މަޖިލީހުގެ ލާމަރުކަޒީ ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު، ބަޖެޓު
މިގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބުމުގަޔާއި އަދި ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނަށް މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙުތައް ކަށަވަރުކުރުކުރުމުގައި
ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް އެހީތެރިވެދެއް ވާ. އެކަން ހިނގަމުން އަންނަނީ ލާމަރުކަޒީ ކޮމިޓީގެ ބެލުމުގެ
ދަށުން. 5 ރަށެއްގައި އަޅާ ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލް އެއީ އެ ރަށްރަށުގެ ޢުމްރާނީ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢެއް ނޫން. އެއީ
ރާއްޖޭގެ ޢުމްރާނީ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢެއް. ޙަޤީޤަތުގައި ރަށެއްގެ ޢުމްރާނީ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢެއް ނުހުރޭ. މި
ރާއްޖެއަށް ޢުމްރާނީ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢު މި ހުންނަނީ. އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އުއްމީދުކުރަން ކޮންމެވެސް
އެއްދުވަހެއްގެ ހެނދުނުގައި މި ތަނަށް ބިލެއް އަންނާނެ ކަމަށް، ރަށްވެހިކަން ، ރަށުގެ ރަޖިސްޓްރީ، ދާއިމީ ރަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭގެން ސަލާމަތްވެވި، ދިވެހިންނަށް އަޅުގަނޑުމެން އެންމެނަށް ވެވޭނެ ދުވަހަކަށް. އަޅުގަނޑު މިހާރު
މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ، މުލަކު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަޞީރަށް.
މުލަކު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަޞީރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020 ވަނަ އަހަރަށް މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިގެން މި ދާ ބަޖެޓަކީ
އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު އުއްމީދީ ބަޖެޓެކޭ މި ދެންނެވީ، މީގައި އަޅުގަނޑުމެން ގެ ދިވެހިން
އުއްމީދު ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް މި ވަނީ ހިމެނިގެންގޮ އްސަ. ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙްގެ ވެރިކަމުގައި
އެކުލަވައިލެވޭ ފުރަތަމަ ބަޖެޓުކަން ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤައުމުގެ ކަންކަން
ބައްޓަންކުރުމުގައި ދުރު މުސްތަޤްބަލް ޚިޔާރުކުރުމަކީ މުސްކުޅިން ބުނާ ހަރުބަހެއްގެ ގޮތުގައި އޮންނަނީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަބަދުވެސް އަޑުއިވިފަ. މި ބަޖެޓަކީ ދުރުވިސްނުން ވިސްނަވައި އެ މަނިކުފާނު މި ދިވެހި ޤައުމަށް
ޓަކައި ކުރިއަށް އޮތް އަހަރަށް ޓަކައި ގެނެސްދެއްވި ބަޖެޓެއް. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން އެ ކަމަކަށް ވަކާލާތުކޮށް، ހުރިހާ
ރަށެއްގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ކެމްޕޭން ކުރިއަށްގެންދިޔަ އެޖެންޑާ 19އާ ވަރަށް ބޮޑަށް ގުޅުންހުރި ބަޖެޓެއް.
އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް . އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓަށް ނަޒަރު ހިންގައިލާއިރު އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ ، ސޯޝަލް
ހަރަކާތްތަކަށް؛ އާދެ! ސޯޝަލް ހަރަކާތްތަކަށް 600 މިލިއަނަށްވުރެ ގިނަ ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ޖަހާފައިވާ ތަން.
ހަމައެއާއެއްކޮށް، އާސަންދައަށް ، އާސަންދައަށް 952 މިލިއަ ނަށްވުރެ ގިނަ ރުފިޔާ ރައްޔިތުންގެ އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހި
ރައްޔިތުންގެ ޞިއްޙީ ކަންކަން ހަރުދަނާކޮށް ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް ޓަކައި ހަމަޖައްސާފައިވާކަން އަޅުގަނޑަށް ހަމަ
އެބަފެނޭ. ރާއްޖެއިން ލިބެން ނެތް ގިނަގުނަ ޞިއްޙީ ފަރުވާތައް ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ގޮސް ފަރުވާ ލިބިގަތުމަށްޓަކައި
952 މިލިއަން މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ. އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ބަޖެޓަށް ބަލައިލިމާ، ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ
57

ދަށުން ރަށްރަށަށް ގެންނަންޖެހޭ ޢުމްރާނީ ތަރައްޤީއާއި އަދި އެހެނިހެން ވަސީލަތްތައް ގާއިމުކުރުމުގެ ނަމުގައި އަދި އެ
ކަންކަން ކުރުމަށް މި ބަޖެޓުގައި 10.18 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވާކަމީ އަޅުގަނޑުމެން ރަށްފުށުގެ ތަރައްޤީއަށް
ރައްޔިތުން ކުރި އުއްމީދުތަކަށް ހެޔޮ ބަދަލެއް މި ބަޖެޓުން ފެންނަން އޮތް ޙަޤީޤަތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް .
އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަޖެޓު އަރަނިކުރުމަށްޓަކައި ވެސް މި ބަޖެޓުގައި ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ހިމަނާފައިވާކަން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކުރަން. ދިވެހިންނަށް 2008 ވަނަ އަހަރު އަދި އޭގެ ކުރިންވެސް ފެށިގެން ހުށަހެޅިގެންދާ ބަޖެޓުތަކުގައި މި
ފެންނަނީ އަބަދުވެސް ދިވެހީން ދިވެހިންގެ މި ބަޖެޓުތަކުގައި ދަރަނިވެރިވަމުންދާ ތަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ބަޖެޓުން މި އަހަރު، މި ދެންނެވީ 2020 އަހަރު ނިމޭއިރުގައި ދައުލަތުގެ މައި ރިޒާވްގައި 819
މިލިއަން ޑޮލަރު ހުންނާނެ ކަމަށް މި ބަޖެޓުގައި ލަފާކުރައްވާފައިކަމީ އަޅުގަނޑުމެ ންގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަށް
ހިނގާނެކަމުގެ ހެޔޮ ފާލެއް. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޤައުމުގެ ޤައުމީ އުފެއްދުންތެރިކަން އެ އަހަރުގައި
އަހަރު ނިމޭއިރު ހުންނާނެ ކަމަށް މި ދައްކަނީ 7.5% ގައި. މިއީ ޤައުމެއްގައި، ޤައުމެއް ކުރިއަރައިގެންދިއުމުގެ އެންމެ
ބޮޑު އެއް އަސްލު. އަބަދުވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވަކާލާތު މި ކުރަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މީހާ ތަރައްޤީވާނީ މީހާގެ
ޖީބު ތަރައްޤީވެގެނޭ. އެ މީހާއަށް ލިބޭ އާމްދަނީ އިތުރުވެގެނޭ. އެ މީހާގެ ދިރިއުޅުން ތަނަވަސްވެގެނޭ. އެ މީހާ މީހަކާ
އިންނައިރު އޭނައަށް ވަންނާނެ ބޯހިޔާވަހިކަމެއް ލިބވިފައި ހުރުމޭ. އަޅުގަނޑުމެން އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސިޔާސަތަކަށް ވީ ،
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ ތިމާ ދިރިއުޅޭ ރަށް ކައިރީ ގައި ވަޒީފާ އަދާކޮށްލާފައި ނުވަތަ ޖެހިގެން އޮންނަ ރިސޯޓުގައި ތިމާ
ވަޒީފާ އަދާކޮށް، އިރުއޮށްސުނީމާ އަނބިދަރިން ކައިރިއަށް ނިދަން އާދެވޭނެ ވަސީލަތެއް ގާ އިމުކޮށްދިނުން. މި ބަޖެޓުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ އަޅުގަނޑުމެން 2008 ގައި އެމް.ޑީ.ޕީ ވެރިކަމުގައި ގެނެސްދިން ދަތުރުފަތުރުގެ ވަސީލަތް
އިތުރަށް ތަރައްޤީކުރުމަށް ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވާ ތަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނާ ދިމާލަށް ވަރަށް ގިނަ
އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން ދައްކަމުންދިޔަ ވާހަކައެއް އެއީ، ދިވެހިރާއްޖެއަކީ ގުޅައިލެވޭނެ ތަނެއް ނޫން ކަމަށް.
އަޅުގަނޑުމެން ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމަކުން މުޅި ރާއްޖެ ގުޅަ އިލާ ވާހަކަ ދެއްކީމާ މަލާތްކުރި ގިނަ މީހުންނަށް، އެ މީހުން
ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑުމެން އެކުލަވައިލި ބަޖެޓުގެ ދަށުން ދަތުރުފަތުރުގެ ތެރެއިން ދަތުރުކުރިކަމީ އަޅުގަނޑުމެން
އުފާކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް އަޅުގަނޑު ބަލައިލާއިރު ވެސް ކުރީގައި އަޅުގަނޑުމެން 2000
ރުފިޔާއަށް، 15 ރުފިޔާއަށް ކުރި ދަތުރުތައް އިޒަތްތެރި ރައީސް، އެ ސިޔާސަތުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން
ދަތުރުކުރަމުންދިޔައީ 20 ރުފިޔާގެ އަދަދެއްގަ އި. ދުއިސައްތަ، ތިން ސަތޭކަ ޕަސަންޓު ހެޔޮ އަގެއްގައި. އެއީ މި
ދެންނެވި ރައްޔިތު މީހާ ކުރިއެރުމަށްޓަކައި ، ރައްޔިތު މީހާގެ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި ގެނެސްދީފައިވާ ހެޔޮ
ބަދަލެއްކަން އަޅުގަނޑު މި އަދު ވެސް ފާހަގަކުރަން. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޤައުމުގެ އިޖުތިމާޢީ
ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި 3.99 ބިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވޭ. ތިމާވެށި ރައްކާތެރިކުރުމަށް
1.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވޭ. ހަމަ އެއާއެ އްކޮށް ގެދޮރުވެރިކުރުމަށް، ބޯހިޔާވަހިކަން
58

ޙައްލުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި މި ބަޖެޓުގައި 973 މިލިއަން ރުފިޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، ހިމަނާފައވާކަމީ އަޅުގަނޑުމެން
މި އުއްމީދުކުރާ 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ފޮނުމީރުކަން ދިވެހި މުޅި ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ހެޔޮ
ވަސީލަތަކަށް ވެގެންދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ ރަށެއްގައި ވެސް އެތައް ބައިވަރު ގޯޗެއް
ނަގާފައި ގެ ނޭޅިގެން އެތައް އަހަރުތަކެއް ވެގެންދާކަމީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް ގަބޫލުކުރާ ޙަޤީޤަތެއް.
އެނގިލައްވާނެ، ލިބޭ އާމްދަނީން ދެކޮޅުނުޖެހޭވަރަށް ޤައުމުގެ ކަންކަމުގައި މަސްޢޫލުވެގެން އުޅޭ ތަން މި ފެންނަނީ
މަދެއް ކޮށެއް ނޫން. މި ދަންނަވާ ގޯތިތަކާއި ގެދޮރު އަޅައިލާނެ އާމްދަނީއެއް ނުވަތަ ގޮދޮރު އަޅާނެ ބަޖެޓެއް އެ
ފަރާތްތަކަށް ވަނީ ރައްކާނުކުރެވިފަ. ނަމަވެސް، 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި މި ސަރުކާރުން، މި އޯގާތެރި
ސަރުކާރުން ގެނެސްދެއްވާފައިވާ ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު އުފާކުރަންޖެހޭ ފަދަ ބަޖެޓެއް. މި ދެންނެވި ބަޖެޓުގެ
ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންމެ ރަށަކަށް ވެސް މިހާރު ވަނީ އެ ރަށެއްގައި ކަނޑައެޅޭނެ ނުވަތަ އެ ރަށެއްގައި
ގެދޮރު ހެދޭނެ މިންވަރެއް ކަނޑައެޅިގެންގޮސްފަ. މި އަހަރު ތެރޭގައި ކޮންމެ އަތޮޅެއްގައި ވެސް ވަނީ މި ހަރަކާތް
ހިންގިފަ. އެ ރަށަކަށް ލިބިގެންދާނީ ކިތައް ގެކަން، ކިތައް ގެދޮރުކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަނީ ކަނޑައެޅިފަ. މިއީ
އަޅުގަނޑުމެން އެ ގެދޮރު ބިނާކުރާނެ ފަދަ ބަޖެޓެއް. އެ ގެދޮރު ބިނާކުރާން ލިބޭ ހެޔޮ ފާލެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް މަސައްކަތް މި ކުރަނީ ޤައުމު ތަރައްޤީކުރަން. އަޅުގަނޑު ބަލައިލާނަން އަޅުގަނޑުގެ
ދާއިރާ؛ މުލަކު ދާއިރާއަށް މި ބަޖެޓުން ކަނޑައަޅާފައި ހުރި ކަންތައްތަކަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނާލާފުށީގައި
މިހާރުވެސް މަސައްކަތްތަކެއް ކުރިއަށް އެބަދޭ. އެ ރަށު ޒުވާނުން ކުޅުމަށްޓަކައި، ފުޓުބޯޅަ ކުޅުމަށްޓަކައި އެ ރަށުގައި
ފުޑުސަލް ދަނޑެއްގެ މަސައްކަތް...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ވާހަކަދެއްކުން މެދުކަނޑުއްވައިލައް ވާފައި އަޅުގަނޑުމެން ކެއުމަށް،
މެންދުރަށް ހުއްޓާލުމަށްފަހު ވަޑައިގެން އަނެއްކާވެސް ފައްޓަވާނީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑުމެން
މިހާރު މި މެންދުރަށް ހުއްޓާލަނީ.
}ހުސްވަގުތު ކޮޅު: 12:29 އިން 13:01 އަށް{
(ރިޔާސަތުގައި އި ންނެ ވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް، ރައީސް މުޙައް މަދު ނަޝީދު)
9. ކޮމިޓީތަކުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން
59

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
.` މަރުޙަބާ! އަޅުގަނޑުމެން މެންދުރަށް ހުއްޓިއިރުގައި ވާހަކަދައްކަ ވަމުންގެންދެވީ މުލަކު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ވަގުތު އަދި އެބައޮތް. ވީމާ އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވާނަން.
އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑު ގަސްތު ކުރަނީ މީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން. އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑު
ގަސްތުކުރަނީ، ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓެއް އެބައޮތް. އެ ރިޕޯޓު ހުށަހެޅުމަށް. އެއަށްފަހު 1:30 ގައި ވޯޓަށް. ވޯޓުގެ ފަހުން
އަނެއްކާވެސް ބަޖެޓުގެ ބަހުސް ކުރިއަށްގެންދިއުން. ވޯޓު ގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭނެ، ވަގުތު އިތުރުކުރުމުގެ ވޯޓެއް. އަޅުގަނޑު
މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މުލަކު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް.
މުލަކު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަޞީރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގނޑުގެ ވާހަކަ މެދުކަނޑިފައިވާ ހިސާބުން ފެށިގެން އަޅުގަނޑު ކުރިއަށްދާނަން.
އަޅުގަނޑު ވާހަކަ ފަށަމުން ވެސް ދެންނެވިން، މި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް އުއްމީދީ
ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ދެކޭ ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓު ބަހައިލެވިފައިވާ ގޮތުން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސޯޝަލް ހަރާކަތްތަކަށް ނުވަތަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ގެދޮރުވެރިކަމަށް ބޮޑު އަދަދެއް މި ބަޖެޓުން ފެންނަން
އޮތްކަމީ އަޅުގަނޑު އޭރުވެސް އުފާކުރި ކަމެއް. ހަމައެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާ ؛ މުލަކު
ދާއިރާއަށް ވެސް މި ބަޖެޓުން ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ނިސްބަތުން ބޮޑު އަދަދެއް ހިމެނިފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން.
މުޅި މ. އަތޮޅަށް 800 ހައުސިންގ ޔުނިޓު އަންނައިރު، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް 350 އަށްވުރެ ގިނަ ގެދޮރުގެ
އެހީތެރިކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް މި ބަޖެޓުން އެބަފެނޭ. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަނޑު ބަލައިލާނަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ ރަށްތަކަށް މި ބަޖެޓުން ލިބެން ހުރި ކުރިއެރުންތަކަށް. ބައެއް
އިއް ޒަތްތެރި މެންބަރުން، ބައެއް އިއްޒަތްތެރި ބޭފުޅުން އަޅުގަނޑަށް ގުޅަ އި ކަންބޮޑުވުން ފާޅުކުރި ބަޖެޓުގައި ޖަހާފައިވާ
ބައެއް އަދަދުތައް މަދު ކަމަށް ފާހަގަކޮށް. ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީންކަން
ދެއްވަނީ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ 2020 އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ޖެހިގެންގޮސްފައި ވާ ކަންތައްތައް އޭގައި އޮތް މިނަށް ނުވަތަ
އެއަށްވުރެ އިތުރަށް ވެސް ގެންދެވެން ހުރި ގޮތަކަށް އެ ބޭފުޅުން ކުރިއަށްގެންދަވާނެ ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މ.
ނާލާފުށްޓަށް ބަލައިލާއިރު މިއަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް ފެނާއި ނަރުދަމާގެ އެބައޮތް. މިހާރު ޓެންޑަރިންގައި އުޅޭ ވާހަކަ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޚަބަރު ލިބެނީ. އެންމެ ބޮޑު އެއް ކުރިއެރުމެއް ކަމަށް ނާލާފުށްޓަށް އަންނާނެ ކަމެއް ގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑު ދެކެނީ މުއްޔާއި ނާލާފުށްޓާ ގުޅުވަ އިލުން. ކޯޒުވޭއަކުން ނާލާފުށްޓާއި މުލި ގުޅިގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
މި ދާއިރާއަށް އިތުރު ތަރައްޤީއެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމެއް. ހަމައެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މ. އަތޮޅުގައި
އެއަރޕޯޓެއް ގާއިމުކުރާނެކަމުގައި މި ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ޞަރީޙަކޮށް އެބައޮތް. ހަމައެއާއެއްކޮށް، އެންމެ އަވަހަށް ފަށާނެ
60

މަސައްކަތެއް ގެ ގޮތުގައި ބޮސްކާލިސް ގްރޫޕާ ހަވާލުކޮށްގެން އެއަރޕޯޓު އަޅަން ހަމަޖެހިފައިވާ ސަރަހައްދު ހިއްކިގެންދާނެ
ކަމަށް ވެސް މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން އެބައޮތް. ހަމައެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނަލާފުށީގެ
ޒުވާނުންނަށް ކުޅޭނެ ފުޓުސަލް ދަނޑުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްދާކަމީ އަޅުގަނޑު އުފާކުރާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު ދެން
ނާލާފުށީގެ ޞިއްޙީ ކަންތައްތަކަށް ބަލައިލާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޞިއްޙީ މަރުކަޒުގެ އެކްސްޓެންޝަނެއް ނުވަތަ
ޞިއްޙީ މަރުކަޒު އަލަށް ފެށިގެންދިއުމަށް އަޅުގަނޑު އެދޭ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ސަބަބަކީ، އެ ޞިއްޙީ މަރުކަޒަކީ
އާއްމުން، ޚާއްސަކޮށް ރަށުގެ ރައްޔިތުން ޚިދުމަތް ލިބިގަންނަން އެހާ ރަނގަޅު ތަނަކަށް ވެގެންނުދާކަމީ އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކުރާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުވެސް އެތަނަށް ޒިޔާރަތްކުރުމުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެތާނގެ ވެއިޓިން އޭރިއާގަ އި
ވެސް ގާތްގަނޑަކަށް ތިން ފޫޓު ހަ ފޫޓުގެ ގޮޅިއެއް މި ހުންނަނީ. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓު 2020 ވަނަ އަހަރަށް
ތައްޔާރުވެގެން އަންނައިރު ނާލާފުށީގެ ޞިއްޙީ މަރުކަޒަށް ބަޖެޓު އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން.
ހަމައެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކައުންސިލުތަކުގެ ބަޖެޓަށް ހެޔޮ ބަދަލެއް އަންނާނެ ކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވާއިރު،
މ. ނާލާފުށީގެ ކައުންސިލު ބަޖެޓަށް އެއް ލަ އްކަ ރުފިޔާ ދަށްވެފައިވާ ތަން އަޅުގަނޑަށް މި ފެންނަނީ. އަޅުގަނޑު
މިކަން ފާހަގަކޮށް އިއްޒަތްތެރި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރަށް މި ބަޖެޓު އިތުރުކުރުމަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން. ހަމަ
އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަނޑު ބަލައި ލާނީ މ. ކުޅުފުށްޓަށް މި ބަޖެޓުގައި ކަނޑައެޅިފައި ހުރި ކަންތައްތަކަށް. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ކޮޅުފުށީގައި އަލަށް ފަށާ މަސައްކަތްތަކެއްގެ ގޮތުގައި، ކޮޅުފުށީ ސްކޫލަށް ދިމާވެފައިވާ ޖާގައިގެ ދަތިކަމާއި
އަދި ކޮޅުފުށީ ސްކޫލުގެ އޮފީސް އާ އިމާރާތެއް އެޅިގެންދާނޭ ކަމަށް މި ބަޖެޓުފައި ލިޔެފައި އެބައޮތް. އެއީ އެ ސްކޫލު
ހިންގުމުގައި ، ޚާއްޞަ ކޮށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަށާޖެހޭ ތަޢުލީމީ ސިޔާސަތުގެ ތެރެއިން އެއްދަންފަޅިއަށް ސްކޫލު ހިންގަން،
އެ ސްކޫލުގެ ޖާގައިގެ ދަތިކަމަށް ޙައްލު ލިބިގެންދާނެ މަސައްކަތެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް
މ. ކޮޅުފުށީގެ މަގުތައް ރަނގަޅު ފެންވަރަކަށް ހަދައިދިނުން އެބައޮތް. ހަމަ އޭގެތެރެއިން މިހާރުވެސް ކޮޅުފުށީ ގިރާ
ސަރަހައްދު ހިމާޔަތްކުރެއްވުމަށް މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ މަސައްކަތްތަ އް މިހާރު ވިލަރެސްކުރެވި،
ޓެންޑަރިންއާ ހަމައަށް ދިއުމުގެ މަގުމަތީގައިވާ ކަން ވެސް އުފަލާ އެއްކޮށް ފާހަގަކުރަން. އަދި ހަމަ މީގެއިތުރަށް
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ ، މ. އަތޮޅުގެ ރައްޔިތުންގެ އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީއަށް ޓަކައި މި
ސަރުކާރުން ވިސްނަވަ އި، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ނޮވެންބަރު މަހުގެ ތެރޭގައި އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ދާއިރާ
ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި އެ ދާއިރާގައި އިތުރު ރިސޯޓެއް އިޢުލާނުކުރެވޭނެކަމުގެ އުފާވެރި ޚަބަރެއް ވެސް އަޅުގަނޑަށް
ލިބިގެންގެން ގޮސްފައިވޭ. ހަމައެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީ ސް، އަޅުގަނޑު ބަލައިލަން މ. މުލަކަށް މި ބަޖެޓުގެ
ތެރެއިން ހަމަޖެހިގެންގޮސްފައިވާ ބައެއް ކަންތައްތަކަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މުލަކު ސްކޫލަކީ އަތޮޅުގައި އެންމެ ބޮޑު،
އެންމެ ގިނަ ދަރިވަރުން ކިޔަވަމުންދާ ސްކޫލް. ސްކޫލަށް ދިމާވެފައިވާ ޖާގައިގެ ދަތިކަން ޙަ އްލުކުރުމަށްޓަކައި ސްކޫލަށް
3 ބުރީގެ އާ އިމާރާތެއް ލިބިގެންދާނެކަމުގެ އުފާވެރި ޚަބަރު މި ބަޖެޓުގައި ލިބިފައި އެބައޮތް. އަޅުގަނޑުގެ އު އްމީދަކީ ،
61

މިއަންނަ އަހަރު ނިމޭންވާއިރަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މުލަކު ސްކޫލަށް ވެސް ދިމާވެފައިވާ ޖާގައިގެ ދަތިކަމާއި، ކޮޅުފުށީ
ސްކޫލަށް ދިމާވެފައިވާ ޖާގައިގެ ދަތިކަމާއި، އަދި މ. ނާލާފު ށީ ސްކޫލަށް ދިމާވެފައިވާ ޖާގައިގެ ދަތިކަން ޙައްލުވެ ، މި
ދާއިރާގަ އި ވެސް ދަރިވަރުންނަށް ތައުލީމު އޭގެ އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ކުރިއަށްދެވޭނެ މަގު ފަހިވެގެންދިއުން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤައުމުގެ ހިންގުން ހަރުދަނާކުރުމަށްޓަކައި އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ޤައުމު ފުދުންތެރިވެގެން ނޫނިއްޔާ
އެކަމެއް ، އެއްވެސް ކަމެއް ނުވާނެކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. މިގޮތުން މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޤައުމުގެ ބަޖެޓަށް، ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓަށް އިތުރުކުރުމުގެ ގޮތުން، ނުވަތަ ބަޖެޓަށް އިތުރު
ފައިސާ ހޯދުމުގެ ގޮތުން ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން ހިމެނިފައިވާ ތަން. މިގޮތަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކަސްޓަމް ފީތަކަށާއި
އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީއަށް ގެނެވޭ ހެޔޮ ބަދަލެއްގެ ސަބަބުން އަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް 558 މިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރުވެގެންދާނެ
ކަމުގައި އެބަފެނޭ. ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ރާއްޖޭގައި އުޅޭ ބޭރުމީހުން، އެ މީހުން ހަމަމަގަށް ގެނެސް، އަދި ކޯޓާއަށް ގެނެވޭ
ހެޔޮ ބަދަލެއްގެ ތެރެއިން 714 މިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް އެބަފެނޭ. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި
ހިމެނޭ ބައެއް މަސައް ކަތްތަކަށް އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ދެންނެވިހެން ޖެހިފައިވާ އަދަދު، ބަޖެޓުގައި ޖެހިފައިވާ އަދަދު
މަދު ކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭތީ އެއަދަދުތައް އިތުރުކުރެވިގެންދާނެކަމުގެ އުފާވެރި ޚަބަރު ވެސް އަޅުގަނޑު އެންމެހައި
ރައްޔިތުންނަށް ދެން. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ފެށޭ އަހަރަކީ ތަޢުލީމަށް ދިވެހި ސަރުކާރުން ކުރާނެ ބޮޑު
ޚަރަދެއް މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން އެބަދޭ. 4.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ތައުލީމީ ދާއިރާތަކަށް އެބަ
ޚަރަދުކުރެވޭ. ސަރުކާރުން ވެފައިވާ ވަޢުދުތައް ފުއްދުމަށްޓަކައި މި ބަޖެޓުން ބޮޑު ތަނެއް، ބޮޑު ޖާގައެއް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ކަމަށް ހުސްކޮށްފައިވާ ތަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް ވަށާޖެހޭ ތަޢުލީމު
ކޮންމެ ދަރިވަރަކަށް ވެސް އުނގަންނައިދިނުމުގެ މާތް މަޤް ޞަދުގައި ސަރުކާރުން ހިންގާ ޕްރޮގުރާމުތަކުގެ ތެރޭގައި
ފުރަތަމަ ޑިގްރީއާ ހަމައަށް ހިލޭ ކިޔަވައިދެވޭނެ ފުރުޞަތަށް އޮތް ބަޖެޓު ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން.
ހަމައެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ދެންނެވިހެން ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ދަށުން ދާއިރާއަށާއި
އަދި މުޅި ރާއްޖެއަށް 10.18 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކުރިން ވެސް ދެންނެވިހެން ކަނޑައެޅިގެން ގޮސްފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވޭ.
ވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ މި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާއަށާއި މުޅި ރާއްޖެއަށް ސަރުކާރުގެ އެންމެހައި
ވަޢުދުތައް ފުއްދުމަށްޓަކައި އެކަށީގެންވާ ބަޖެޓެކޭ. ބަޖެޓަށް ފުރުޞަތުދެއްވި ކަމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑު އިއް ޒަތްތެރި
ރައީސަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ޝިޔާމް މުޙައްމަދަށް.
62

މީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޝިޔާމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` السالم عليكم ورحمة اَهل وبركاته. އާދެ! މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހުށަހެޅިގެން މި އައީ
އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ކަންތައްތަކެއް ކޮށްދިނުމަށްޓަކައި. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަކީ
އަބަދުވެސް ތަރައްޤީއަށް ލޯބިކުރާ ބައެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ މީހުންނަކީ، ތާހިރު ރަނގަޅު ދިރިއުޅުމެއް އުޅުމަށް
އަބަދުވެސް ލޯބިކުރާ ބައެއް. އެ މީހުންނަކީ، އަމިއްލަވަންތަކަމާ އެއްކޮށް ދުނިޔޭގައި އުޅުމަށް ވެސް ލޯބިކުރާ ބައެއް.
އަދި އެބައި މީހުންނަކީ، ސަލާންޖެހުމާއި ފަގީރުކަން ނައްތާލުމަށްޓަކައި އަބަދުވެސް މަސައްކަތްކުރާ ބައެއް. އެހެންވީމާ،
اله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެބައިމީހުންނަށް؛ އާދެ! މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ނަސީބު ދެއްވާފަ.
އަބަދުވެސް ކަމެއް ދިމާވެއްޖެއްޔާ اله ޙަޟްރަތަށް ދުޢާކުރުންމަތީގައި އެ މީހުން ދެމިތިބޭކަމީ ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް އެ
މީހުންނަށް ނަސީބުދެއްވާ ކަމެއް. އާދެ! އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ދަންނަވަ އިލާނީ މި ބަޖެޓަކީ އެކަށީގެންވާ
ބަޖެޓެއް. އާދެ! 39 މިލިއަން ޑޮލަރުގެ؛ 37.5 ބިލިއަން ޑޮލަރުގެ މި ބޮޑު ބަޖެޓަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގަ އި ވެސް
މިހާތަނަށް އައިސްފައިވާ ބަޖެޓެއް ނޫން. އާދެ! 37.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ، ޑޮލަރެއް ނޫން އިނގޭތޯ. އާދެ! މި ބަޖެޓުން
އަޅުގަނޑު ބަލައިލާއިރުގައި މި ބަޖެޓުގައި ހުރިހާ އާމްދަނީއެއް ލިބެން މި އޮތީ ސަރުކާރުގެ އެކިއެކި ޓެކްސްތަކުން.
އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މިހާރު ރާއްޖޭގައި ފަތުރުވެރިކަމުގެ އިންޑަސްޓްރީ މި ދަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ކުރިއަށް އަރައިގެން.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަތުރުވެރިކަމުގެ އެނދުތައް މި ދަނީ އެއްވެ ސް ކަހަލަ ހަމައެއް ނެތި އިތުރުވަމުން. އޭގެ ސަބަބުން ،
ލިބޭނެ ގެއްލުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދިރާސާ އެބަ ކޮށްލަންޖެހޭ. މިސާލަކަށް ބުނާނަމަ، ކެރީބިއަން އައިލެންޑުގެ
ރަށްތަކަށް ބަލައިލާއިރުގައި މީގެ ކުރީގައި އެ މީހުން ބޭންކުރަޕްސީ ހާލަތަކަށް ދިޔައީ ވަކި ލިމިޓެއް ނެތި ބެޑުތައް
އިތުރުކުރުމުގެ ސަބަބުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ކިތަންމެ ބައިވަރަކަށް ރިސޯޓެއް ހެދިޔަސް، އެ ރިސޯޓުތަކަށް
އަންނާނެ ބަޔަކު މާކެޓުކުރަން ނެތްކަމުގައި ވާނަމަ، ނޫނިއްޔާ މާކެޓުގައި ނެތް ކަމަށް ވާނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން
ޓެކްސްތައް އިތުރަށް ނަގައިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭނީ ގެއްލުންކަން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން އިންކަމް ޓެކްސްގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރުގައި މީގެން އެންމެ ބޮޑު ގެއްލުމެއް ލިބެމުންދާނީ ހަމަ އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މަސްވެރިންނަށް. އެހެންވީމާ، މަސްވެރިންނަކީ ސާޅީސް ހާސް ރުފިޔާ ލިބޭ މީހުން. އެ މީހުން
ދޯނިފަހަރު ގަންނަނީ ބޮޑެތި ލޯނުތައް ނަގައިގެން. އިންޖީނުތައް ވެސް ގަންނަނީ ބޮޑެތި ލޯނުފަހަރު ނަގައިގެން.
އެހެންވީމާ، 40 ހާސް ރުފިޔާ ލިބޭ މީހަކަށް މި ވަގުތު އިންކަމް ޓެކްސް ދައްކަންވީމާ، ރައްޔިތުން ދާނީ ވަރަށް ބޮޑަށް
ނިކަމެތިވެގެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މާލޭގައި އެކޮމޮޑޭޝަން ލިބޭ ތިން ބެޑްރޫމްގެ ގެސްޓް ހައުސް ނޫނީ އެޕާޓްމަންޓެއް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ލިބެނީ 30 ހާސް ރުފިޔާއަށް. ފެނުގެ ޚަރަދު ފަސް މީހުން އުޅޭ ކަމަށް ވަންޏާ އެ ގެ ޔަކަށް އެއް
ހާސް ރުފިޔާ އެބަދޭ. ދިހަ ހާ ސް ރުފިޔާއާއި އަށް ހާސް ރުފިޔާއާ އެބަދޭ. ކަރަންޓުގެ ޚަރަދަށް އެ އަދަދަށް އެބަދޭ.
63

އެހެންވެއްޖެއްޔާ އެވްރެޖުކޮށް ބުނާނަމަ، ދެމަފިރިއަކު ހަތަރު ކުދިން ގޮވައިގެން އުޅޭ ނޫނިއްޔާ ތިން ކުދިން ގޮވައިގެން
އުޅެން އެބަދޭ 50 ހާސް ރުފިޔާ މާލެގައި. އެހެންވީމާ، ކިހިނެއްތޯ 40 ހާސް ރުފިޔާ ލިބޭ މީހަކު އިންކަމް ޓެކްސް
ދައްކާނީ؟ އެހެންވީމާ، މިފަދަ ކަންތައްތަކެއް ކުރާ އިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ރިޢާޔަތް އެބަ ކުރަންޖެހޭ.
އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން، ޓެކްސް ނަގައިގެންކަން އަދި ވިޔަފާރިވެރިން ލާރި ދައްކައިގެންކަން ދިވެހި
ރައްޔިތުންނަށް ކަންތައްތައް ކޮށްދެވޭނީ. އެހެންނަމަވެސް، އެ މީހުންނަށް ލިބޭ އަދަދަށްވުރެ ބޮޑު އެއްޗެއް ނޫނިއްޔާ
ދެކޮޅުނުޖެހޭއިރުގައި ވެސް އޭގެން ޓެކްސްނެގުމަކީ އެއީ އެއްގޮތަކަށް ވެސް ކުރެވިގެންވާނެ ކަމެއް ނޫން. އެފަދަ
ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ކިޔަނީ ފޭރުމޭ. އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް،
އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ؛ އާދެ! ރަން ރިނބިދޫއަށް މި ވަނީ ވަރަށް ވެސް ރަނގަޅު ބަޖެޓެއް ހުށަހެޅިފަ. އަދި ހަމަ
އެގޮތަށް މީދޫއަށް ވެސް މި ވަނީ އަޅުގަނޑު ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް؛ ގިނަ ކަންތައްތަކަށް ހަމަޖެހިފަ. އަދި ބަނޑިދޫއަށް
ވެސް މި ވަނީ އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ ކަންތައްތަކެއް ހަމަޖެހިފަ. އަދި ހުޅުދެއްޔަށް ވެސް މި ވަނީ އޭގެތެރެއިން
ބައެއް ކަންތައްތައް ހަމަޖެހިފަ. އޭގެތެރޭގައި މީދޫގެ ބަނދަރު ބޮޑުކުރުމަށްޓަކައި ހުށަހަޅާފައިވާ 10 މިލިއަން ރުފިޔާއަކީ
އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އެބަޖެޓަށް އެކަށީގެންވާ އެއްޗެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނޭ. އެހެންވީމާ، އޭތި ތަންކޮޅެއް
ބޮޑުކޮށްލަން ފެނޭ. އަދި މީދޫގެ އިޖްތިމާޢީ މަރުކަޒަށް ހުށަހަޅާފައިވާ 2.4 މިލިއަން ރުފިޔާއަކީ ވެސް އެއީ އެކަށީގެންވާ
އެއްޗެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަށް ނުފެންނާތީ، އެ އަދަދު ބޮޑުކޮށްލައި، އެ އަދަދު އެކަށީގެންވާ؛ އެ އިމާރާތް ނިމޭނެ
އަދަދަކަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު އެދޭ ކަމެއް. އަދި މީދޫގެ މިސްކިތް އިމާރާތްކުރުމަށް ވެސް ފަށާފައިވާ 1.7
މިލިއަން ރުފިޔާއަކީ ވެސް އެއީ އެކަށީގެންވާ އަދަދެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. އާދެ! ހަމަ އެގޮތަށް ބަނޑިދޫގައި
އޮތް ފުޓްސަލް ދަނޑު ގާއިމުކުރުމަށް 1.5 މިލިއަން ރުފިޔާ ޖެހިފައި އެބައޮތް. އަދި ބަނޑިދޫގެ ވޯޓަރ އެންޑް ސަވަރޭޖް
ޕްރޮޖެކްޓަށް ވެސް މި ބަޖެޓުގައި ލެވިފައި އެބައޮތް. ހަމަ އެރަށުގެ ފެނުގެ ނިޒާމާއި އަދި 25 ރަށުގެ ފެން ރައްކާކުރާ
ނިޒާމުގެ ތެރެއަށް ވެސް ބަނޑިދޫގެ ފެން ރައްކާކުރުމުގެ ނިޒާމު ހުށަހެޅިފައި އެބައޮތް. އާދެ! ހުޅުދެލި؛ ހުޅުދެލި
ބަނޑަރު އަޕްގްރޭޑުކުރުމަށްޓަކައި 6.1 މިލިއަން ރުފިޔަ މި ބަޖެޓުގައި ޖެއްސެވިކަމީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުފާކުރާ ކަމެއް.
ހުޅުދެލީ ފެނުގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރުމަށް ވެސް ބަޖެޓުގައި 2.2 މިލިއަން ރުފިޔާ ޖައްސާފައި އޮތުމަކީ އަޅުގަނޑު އުފާކުރާ
ކަމެއް. އަދި ހުޅުދެލީ ފުޓުސަ ލް ދަނޑު ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި 1.5 މިލިއަން ރުފިޔާ ވެސް ޖަހާފައި އޮތުމަކީ އަޅުގަނޑު
ވަރަށް ބޮޑަށް އުފާކުރާ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީދޫއަކީ ވަރަށް ގިނަ ކިޔަވާކުދިން ދިރިއުޅެމުން އަންނަ ރަށެއް.
އެ ރަށަކީ، ތަޢުލީމަށް ވަރަށް ވެސް ބޮޑަށް އެހެން ރަށެކޭ އެއްފަދައިން ވެސް ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވާ ރަށެއް.
އެހެންވީމާ، އެރަށަށް މަލްޓިޕާޕަސް ހޯލެއް އެ ސްކޫލަށް މި ބަޖެޓުގައި ޖެހުމަކީ އަޅުގަނޑުގެ ވަރަށް ބޮޑު އެދުމެއް. އަދި
ރައްޔިތުންގެ ވަރަށް ބޮޑު އެދުމެއް. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓުގައި އެ ވާހަކަ ގެނައުމަކީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް
އެދޭއެދުމެއް. އާދެ! ރިނބިދޫގެ ބަނދަރު ހެދުމަށްޓަކައި 17 މިލިއަން ރުފިޔާ މީގައި ލިޔެފައި އެބައޮތް. ހަމަ އެގޮތަށް
64

ރިނބިދޫގެ ނަރުދަމާ ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި ރަން ރިނބިދޫއަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ރަން ނަރުދަމާއެއް އަޅުގަނޑުމެން
އަޅައިދިނުމަށް މި ގަ ސްތުކުރީ. އެހެންވީމާ، މިކަމަށްޓަކައި މި ބަޖެޓު ތައްޔާރުކުރެއްވި ފަރާތަށް އަޅުގަނޑު ޝުކުރު
ދަންނަވަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ބޭނުންވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި މި ތިން ރަށަށް، މި ހަތަރު ރަށުގެ
މަލްޓިޕާޕަސް ހޯލެއް ސްކޫލަށް ވެއްދުމަކީ އަޅުގަނޑު ކޮންމެހެން ބޭނުންވާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގެ ރައްޔިތުން
ބޭނުންވަނީ މިފަދަ ކަންތައްތައް އަބަދުވެސް ކުރިއަށްގެންދަން. ބައެއް ފަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަ އެއްޗަކީ
ބަޖެޓް ފޮތުގައި ޖަހައިލާފައި އޮންނަ ތަން. އެހެންނަމަވެސް، ރައްޔިތުން ކިހިނެއްތޯ މި ވަނީ، ބަލައިލާއިރުގައި މި ވަނީ
އެ ބަޖެޓު ހުސްވެފަ. އެހެން ވާންޖެހޭ ސަބަބުތަކަށް މި ވަނީ، އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންނުވާ ގޮތަކަށް ކަންތައްތައް
ކުރަމުންގެންދާތީ. މި ބަޖެޓުގައި ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް މި އޮތީ، 7.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ މި އޮތީ ޚާއްޞަ
ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފަ. ކޮންޓިންޖެންސީ ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . މި ބަޖެޓުން މި ކުރަނީ
ކޯއްޗެއްތޯ؟ 7.5 ބިލިއަން ރުފިޔާއަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއް. އެ ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއް. އެއީ ވަކި
ކަމެއް ކުރަން ނޭނގޭ ގޮތުގައި ބޭނުން ކަމެއް ކުރަން ބަޔަކު ބާއްވާފައި އޮންނަ ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު މީތި
އެއްގޮތަކަށް ވެސް ބޭނުމެއް ނޫން، މީގައި އެބަ ބުނަންޖެހޭ، މިއީ ކީއްކުރަންތޯ؟ މިއީ ކޮންބަޔަކަށް ބަދަލެއް ދޭން
ޖަހާފައި އޮތް 7.5 ބިލިއަނެއްތޯ؟ މި 7.5 ބިލިއަން ޑޮލަރު ރުފިޔާ ޖަހާފައި އޮތުމަކީ އަޅުގަނޑު ހާސްވާ ކަމެއް.
އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގެ އެކަން ކުރާނެ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން އެބަ ބޭނުންވޭ 7.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ
ޖަހާފައި މި އޮތީ ވަކި ކަމެއް ކުރަންނެތި، ވަކި ކަމެއް ކުރަން ނޭނގޭ ގޮތަށް ޖަހާފައި މި އޮތީ، ކީއްކުރަން ބޭނުންވާ
ލާރިއެއްތޯ؟ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަދަލު ވެސް ދޭންޖެހޭނެ މީހުންނަށް. ބަދަލު މި ދޭންޖެހެނީ
ދައުލަތަށް އަންނަ ވެރީން ނުޙަ އްޤު ގޮތުގައި ރައްޔިތުންގެ މުދާތައް ފޭރިގަންނާތީ. ނޫނިއްޔާ ނުޙައްޤު ގޮތުގައި ސިޔާސީ
ގޮތުން އެ މީހަކާ ހިތްހަމަނުޖެހޭތީ އެ ވިޔަފާރިވެރިޔާއަށް ، އެ ވިޔަފާރިވެރިޔާގެ މުދާތައް ސަރުކާރަށް ނަގާ ތަންތަން.
އެހެންވީމާ، މިކަން ކުރާ ރައީސަކު ނޫނިއްޔާ މިކަން ކުރާ ވެރިޔަކު އޭގެ ޒިންމާ އެބަ އުފުލަންޖެހޭ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ހަމައެކަނި އާ އްމު ރައްޔިތުންނެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ފިހާރައަކަށް ގޮސްފައި ގަންނަ
އެއްޗަކުން ދޭ ޓެކްސްކޮޅުން މި ނަގާ ފައިސާ މިގޮތަށް ބަހާ ކަމަށް ވަންޏާ މިއީ ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް ،
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން އެބަޖެހޭ، މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުރިއެރުން މިހިރީ
ރަނގަޅަށްތޯ ނޫންތޯ. އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ބުނަން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިއެރުން ހަތެއް ޕޮއިންޓް ނޫނިއްޔާ 5.7% އަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމީ ކުރިއެރުން ދާނެ ކަމަށް. އެކަމަކު މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުރިއެރުން މި އޮތީ، މި އަހަރު
ވެސް 3.8% ގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މި މައްސަލައަކީ ކޮބައިތޯ އެބަ ވިސްނާލަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ފައިސާގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް މި ޚަރަދުކުރަނީ ކޯއްޗެއްތޯ؟
ޚަރަދުކުރުމުގައި މި އޮތީ ކޯއްޗެއްތޯ؟ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން އެބަޖެހޭ. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރަންޖެހެނީ
65

ވަރަށް ބުރަބޮޑު ސަރުކާރެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން މ އުޅެން ޖެހެނީ. ކޮންމެ މަލްޓިޕަލް؛ އަޅުގަނޑުމެން މި ގެންގުޅޭ
ޑިމޮކްރެސީގެ އުސޫލުތަކަށް ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ ކޮންމެ ސަރުކާރަކުން ވެސް އައިއްސަ އެ
ސަރުކާރަކަށް ބޭނުންވާ ކަންތައްތަކެއް ކުރުމަށްޓަކައި ބޭނުންހާ ބަޔަކަށް ވަޒީފާ ދެމުންދާ މަންޒަރު. މީގެ ބަދަލުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ކުޑަ ސަރުކާރެއް ގެންނަންވީ ނޫންތޯ. ކީއްކުރަންތޯ އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވަނީ ބޮޑު ސަރުކާރެއް؟ އެތައް
ސަތޭކަ ބަޔަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ވަޒީފާދީ، އެތައް ހާސް ރުފިޔާއެއް ، އެތައް ބޮޑު މުސާރައެއް އަ ޅުގަނޑުމެން ދީގެން
ގެންގުޅޭ ކަމަށް ވަންޏާ ރިކަރަންޓް ޚަރަދަށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދުތައް ވަރަށް ބޮޑުވެގެންދާނެ، އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ ކުޑަ ސަރުކާރެއް ހަދަން. ކުޑަ ސަރުކާރެއްގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން ގެންދަން. ޚަރަދު
ކުޑަކޮށް ކަންތައްތައް ކުރަން އަޅުގަނޑުމެން މެނޭޖު އެބަކުރަންޖެހޭ. ޚަރަދު ކުޑަނުކުރެވި، އަޅުގަނޑުމެން ކުރާންޖެހޭ
ކުރާނަމަ، ލިބޭ އެއްޗަކުން ދެކޮޅެއް ނުޖެހޭނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖެއަށް ލިބޭ
ފައިސާ ވަރަށް ގިނަ. އެ ފައިސާ ޚަރަދުކުރަންޖެހޭ ގޮތް، ނޫނިއްޔާ ހޭދަކުރަންޖެހޭ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ
މައްސަލަ. މި މައްސަލަތައް އެބަޖެހޭ އަޅުގަނޑުމެން ޙައްލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ވެސް
އެނގިލައްވާނެ، އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖެއަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ވެސް ވިދާޅުވާނެ، ރާއްޖޭގެ އެކިއެކި ކަންކޮޅުތަކަށް
ކޮންކްރީޓް އަޅަ އި ލިބޭ ހުރިހާ ފައިސާއެއް ބިމުގެ އަޑިއަށް ދާ ވާހަކަ. މިއީ އެންމެން މި ދައްކާ ވާހަކައެއް. މިއިން
ކޮންމެ ކަމެއް ކުރާއިރުގައި ވެސް ރަށެއްގައި ބަނދަރެއް ހެދިޔަސް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އާމްދަނީއެއް އެބަ ނުލިބޭ.
ރަށެއްގައި އެއަރޕޯޓެއް ހެދިޔަސް، އެޔަ ކުން އާމްދަނީއެއް އެބަ ނުލިބޭ. ރަށެއްގައި ކިތަންމެ ބޮޑު އިމާރާތެއް އެޅި ޔަސް،
އެއަކުން އާމްދަނީއެއް އެބަ ނުލިބޭ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނށް މިކުރާ ޚަރަދަކުން ލިބޭ ފައިދާއެއް ނެތެއްނޫންތޯ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި މޮޑެލް ބަދަލުކުރަންވީނޫންތޯ ދުނިޔޭގެ ކުރިއަރާފައި ހުރި އެހެން
ޤައުމުތަކާ އެއްފަދައިން. އެހެން ޤައުމުތަކުގައި މިފަދަ ކަމެއް ކޮށްފިއްޔާ ދައުލަތަށް ފައިސާ އެބަލިބޭ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ކުރާ އިންވެސްޓްމަންޓަކުން އޭގެން ފައިދާ ނުލިބޭ ކަމުގައި ވާނަމަ އަޅާ ކޮންމެ އެއްޗެއް ކުންޏަށް ނޫންތޯ ވާނީ
ރައީސް. އެހެންވީމާ، އެބަޖެހޭ އަޅުގަނޑުމެން މިކުރާ ކޮންމެ އިންވެސްޓްމަންޓަކީ، ކޮންމެ ބޮޑެތި އިންވެސްޓްމަންޓަކީ
އޭގެން ފައިދާ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ އެއްޗެއް ކަމުގައި ހަދައިދޭން. އެނޫން ގޮތަކަށް ދާ ކަމަށް ވަންޏާ
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ މަންޒިލަށް ކުރިއަރައިގެންނެއް ނުދާނެ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި މަސްވެރިކަމަށް
ބަލައިލާއިރުގައި، މިއަދު މަސްވެރިކަމަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެއީ ހަމައެކަނި މޫސުމީ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން މޫސުމީ
މަސްވެރިކަމަށް ބަރޯސާވެގެން އުޅޭކަމުގައި ވާނަމަ، ހަމަ މީގެ ސާޅީސް، ފަންސާސް އަހަރު ވެސް މިފްކޯ އެ ގެންދިޔައީ
ހަމަ ބޮޑެތި ގެއްލުމުގައި. އަޅުގަނޑުމެން ފަތުރުވެރިކަމުގެ ދާއިރާއިން ކުރާ މަސައްކަތުން މިފްކޯއަށް ސަޕްލިމެންޓް
ދީގެން މަސްވެރިން މަސްވެރިކަމަށް ފޮނުވަމުންދަނީ. މީގެ 50 އަހަރު ވެސް މި ދިޔަ އީ މިގޮތަށް. މި ނޫން ގޮތަކަށް މީތި
ބައްޓަންކުރަންވެއްޖެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަސްވެރިކަމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އާމްދަނީ ލިބޭ އެއްޗެއް
66

ކަމުގައި ހަދައިދޭން އެބަޖެހޭ. ރާއްޖޭގައި މި ވަގުތު ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކުގައި މިހާރު ބަލިބަލި އެ ޖެހެނީ
ބަކަށްޓަށާއި އަދި އޫރަށާއި އަދި އެ މީހުން ކާބޯތަކެއްޗަށް. މަސްމަހަކަށް ބައްޔެއް ނުޖެހޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެހެންވީމާ، މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަހަށް ޚާއްޞަ އަގެއް ހޯދައިދޭން އެބަޖެހޭ. ދިވެހިރާއްޖެ މި އޮތީ، ވަރަށް ތަޣައްޔަރުނުވާ
ހިސާބެއްގަ އި ދިވެހިރާއްޖެ މި އޮތީ ލައްވާފަ. އެހެންވީމާ، މި ތަނުގައި އުޅޭ މަހަކީ ވެސް އާދަޔާ ޚިލާފު މަހެއް. މި
އެބަޖެހޭ މާކެޓުކުރަން ދުނިޔޭގެ ޤައުމުތަކުގައި. ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަހަކީ، ކަޅުބިލަމަހަކީ ދުނިޔޭގައި ނެތްވަރުގެ މަހެއްކަން
އެބަޖެހޭ މާކެޓުކުރަން. މި މާކެޓިންއާއި ތަންތަނަށް ވިއްކުމަށް ދާ މީހުން އެބަޖެހޭ މިކަމުގައި ހޭލުންތެރިވާން
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިކަމުގައި އެބަޖެހޭ ސަރުކާރުން ރަނގަޅު ޑިސި ޝަންތަކެއް މޭކު ކޮށް، ރަނގަޅު ފޯމިއުލާއެއް
ހަދައި، ރަނގަޅު މޮޑެލެ އްގައި މަސްވެރިކަން ކުރިއަށް ގެންދަން. އެހެންނޫނިއްޔާ މަސްވެރިކަމުން ދުވަހަކު ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފައިދާއެއް ނުލިބޭނެ. މި މަޖިލީހުން ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް މަސްވެރިކަމަށް މި ދަނީ އެތައް ބިލިއަން
ރުފިޔާއެއް ޚަރަދުކުރަމުން. ސަޕްލިމެންޓްރީ ދެމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ގަބޫލުކުރައްވާ! ދެން މި އޮތީ ތެލުގެ
މައްސަލަ. ތެލަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކިހިނެއްވާ ކަމެއްތޯ؟ މިހާރު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތެޔޮ ގެންނަނީ އެސް.ޓީ.އޯ އިން. ތެޔޮ
އެސް.ޓީ.އޯއިން ގެނެސްފައި ޕޭޕަރ ކުންފުންޏަކަށް އޭތި ވިއްކާލަނީ 10 ލާރި ލާފައި ނޫނިއްޔާ 10 ރުފިޔާ ލާފަ.
އަނެއްކާ އެހެން ކުންފުންޏަކަށް އޭތި ވިއްކާލަނީ ދިހަބާރަ ރުފިޔާ ލާފަ. ލީމާ ވާ ގޮތަކީ އަގު ބޮޑުވެގެންދަނީ.
ރައްޔިތުންގެ ޚަރަދު ވެސް ބޮޑުވެގެންދަނީ. ރައްޔިތުންގެ ކަރަންޓު ޚަރަދު ވެސް ބޮޑުވެގެންދަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް .
މިފަދަ ކަންތައްތައް އެބަޖެހޭ މި ސަރުކާރުން ކުރަން. ކޮންމެ ސަރުކާރެއް އޮތަސް ، އެކަމެއް ކުރަންޖެހޭ އެބަ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ކަންތައްތަކުން އަޅުގަނޑުމެން ޢިބުރަތް ހޯދައިގެން ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގއި
މަސައްކަތްކޮށްފިނަމަ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކާމިޔާބުވެގެންދާނެ. އަޅުގަނޑުގެ ދުޢާއަކީ މާތްاله
ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެހައި ރައްޔިތުންނަށް ހެޔޮ ރަޙުމަތް ލައްވައި، ބާއްޖަވެރި
އުފާވެރި ދުވަސްތަކެއް މިންވަރުކުރެއްވުން. ވައްސަލާމް ޢަލައިކުމް ވަރަޙްމަތުاله ވަބަރަކާތުހޫ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ބަޖެޓު ފޮތުގެ 346 ވަނަ ސަފުހާގައި ވާނެ ،
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްގެ ޚާއްޞަ ބަޖެޓުގެ ތަފްޞީލު. އެހެންޏާވިއްޔާ ޚާއްޞަ ބަޖެޓުގެ ތަފްޞީލެއް
އަޅުގަނޑުމެންގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަކަށް ލިބިވަޑައެއްނުގަންނަވާ މިދިޔަ ފަސް އަހަރަކު. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު
ހަނދާންވާ ގޮތުގަ އި 12 ،11 ،10 ،09 ،2008 މިއިން ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް ޚާއްޞަ ބަޖެޓުގެ ތަފްޞީލު
އޮންނާނީ، އަރުމުންގެންދެވީ . މި ތަނަށް ހުށަހަޅަމުން. އަދި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި އަހަރު ވެސް ޚާއްޞަ ބަޖެޓުގެ
ތަފްޞީލު މަޖިލީހަށް އެބައޮތް ހުށަހެޅިފަ.
67

7. ކޮމިޓީތަ ކުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އައްޑޫމީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް. އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނަށް މެންބަރަކު ޢައްޔަންކުރުމަށްޓަކައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުވާފައިވާ ނަންފުޅުތައް މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީން ދިރާސާކޮށް ނިންމެވި ގޮތުގެ
ރިޕޯޓު. މި ރިޕޯޓު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު ، އައްޑޫމީދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް.
އައްޑޫމީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަންސްގެ މެންބަރަކު ކަމަށް ޢައްޔަންކުރެއްވުމަށް ޓަކައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުވާފައިވާ ނަންފުޅުތައް މިނިވަން މުއައްސަސާ ކޮމޓީ އަށް ލިބިފައި މި ވަނީ، 3 އޮކްޓޯބަރު
2019ގައި ބޭއްވުނު، މި މަޖިލީހުގެ 48 ވަނަ ޖލްސާގައި . އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިރާސާކުރުމަށް ފޮނުވާފައިވާ
ނަންފުޅުތަކަކީ؛ -1 އަލްފާޟިލް ފުއާދު ތަޢުފީޤް، މއ. ތަޅަމުދިގެ. -2 އަލްއުސްތާޛު އަމްޖަދު މުޞްޠަފާ، އަލިވާގެ.
-3 އަލްފާޟިލް ޙަސަން ނާޡިމް، ހ. ގާޑެނިއާ. -4 އަލްއުސްތާޛާ މަރިޔަމް ޙަނީފާ ޚާލިދު، އަނބުގަސްދޮށުގެ.
އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ނަންތައް ދިރާސާކުރުމުގައި މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 201 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، އެ
މާއްދާގެ (ރ)އާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން، ޝަކުވާ ހުށަހެޅުމަށް ޢާއްމުންނަށް ފުރުޞަތު ހުޅުވާލިން. އާއްމުންނަށް
ހުޅުވާލި ފުރުޞަތުގައި އެއްވެސް ބޭފުޅަކާ ގުޅޭ ގޮތުން އެއްވެސް ޝަކުވާއެއް ކޮމިޓީއަކަށް ލިބިފައެއްނުވޭ. އަދި
ހަމައެއާއެކީގައި ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އެ ބޭފުޅަކު ބޭނުންފުޅުވެލައްވާ ބޭފުޅަކު ރެފަރެލެއްގެ ގޮތު ގައި ކޮމިޓީއަށް
ގެނައުމަށް ވެ ސް އަޅުގަނޑުމެން ފުރުޞަތު ހުޅުވާލިން. މި ދެ ކަމަކީ ވެސް މިހާރު އާ ގަވާއިދުގެ ދަށުން
އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ އިންޓަވިއުގެ މަރުޙަލާ އިތުރަށް ހަރުދަނާވެގެންދިޔަ ދެ ކަންތައް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން.
ދެން ކޮމިޓީގެ މަރުޙަލާގައި އިންޓަވިއުތައް ކުރިއަށްދިޔައިރުގައި އިންޓަވިއުތަ ކުގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
ބައިވެރިވެވަޑައި ގަތް ގޮތުގެ ތަފްޞީލެއް ޖަދުވަލު 2 ގައި ކޮމިޓީ ރިޕޯޓުގެ އޮންނާނެ. އަލްއުސްތާޛާ މަރިޔަމް ޙަނީފާ
އިންޓަރވިއުކުރިއިރުގައި 11 މެންބަރުން ތިއްބެވި. އަލްފާޟިލް ޙަސަން ނާޡިމާ އިންޓަވިއު ކުރެއްވިއިރުގައި 9
މެންބަރުން ތިއްބެވީ. އަލްއުސްތާޛު އަމްޖަދު މުޞްޠަފާއާ އިންޓަވިއުކުރެވުނުއިރުގައި 11 މެންބަރުން ތިއްބެވި.
އަލްފާޟިލް ފުއާދު ތަޢުފީޤާ އިންޓަވިއުކުރެވުނުއިރުގައި 11 މެންބަރުން ތިއްބެވި. ކޮމިޓީ؛ މިހާރު ގަވާއިދު އޮންނަ
68

ގޮތުން ކޮމިޓީން އިންޓަވިއު ނިންމުމަށްފަހު ނަގާ ވޯޓެއްގައި ކޮމިޓީ މެންބަރުންގެ މުޅި އަ ޣްލަބިއްޔަތުގެ ތިން ބައިކުޅަ
ދެބައި ލިބޭ ނަންތައް ތަޅުމަށް ގެންނަން ފާސްވަނީ. އެގޮތުން ، އަލްފާޟިލް ޙަސަން ނާޡިމް ގެ ނަން ތަޅުމަށް ގެންނަން
ފާސްވެފައިނުވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން ވާނީ މިހާރު އާއްމު ކޮމިޓީއަށް
ވެސް ގަ ވާއިދު ބައެއް ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކޮށްދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅާފަ. އެއީ ދެންމެގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލިހެން
ހަތަރު ބޭފުޅުންނާ އިންޓަވިއުކުރެވުނުއިރު، ތިން ބޭފުޅެއްގެ އިންޓަވިއު ގައި 11 ބޭފުޅުން ބައިވެރިވެފައި، އަނެއް ބޭފުޅާގެ
އިންޓަވިއުގަ އި ނުވަ ބޭފުޅުން ބައިވެރިވީމާ ދެ ބޭފުޅަކު ވޯޓުނުދިން ހިސާބުން އެ ބޭފުޅާގެ ނަން ތަޅުމަށް އައުމަށް
ފާހެއްނުވި. އެހެންނަމަވެސް ، އެހެން ބޭފުޅުންނަށް ދެ ބޭފުޅުން ވޯޓުނުދެއްވި ކަމުގައި ވިނަމަވެސް ފާސްވީސް.
އެހެންވީމާ، މީގައި އެންމެ އިންސާފުވެރިކޮށެއް ނޫން މިކަން މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، މިކަން ރަނގަޅުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން އާއްމު ކޮމިޓީއަށް ވެސް ގަވާއިދަށް މި ބަދަލު
ގެނެސްދެއްވުމަށް އެދިފަ. އަދި ތިން ނަން ތަޅުމަށް ފޮނުއްވުނުއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ފޮނުވާފައި މި ވަނީ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ސިޓީފުޅުގައި އެ ނަންތައް އޮތް ގަވާއިދުން. އެއީ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ކޮމިޓީން މި ތިން
ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން އެންމެ ހައިލީ ރެކޮމެންޑެޑް ބޭފުޅަކީ ކޮބައިކަމެއް، ދެން އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ޖާގައެއް
ނުލިބޭ ތަޅުމަށް އަންގައިދިނުމަކަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ނިންމާފައިވާނީ، ކޮމިޓީން އަޅުގަނޑުމެން ނަންތައް
ފޮނުވާނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުއްވާފައިވާ ތަރުތީބުން ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އެ ގޮތުން ތަޅުމަށް ފޮނުވިފައި މި ވަނީ،
ތިން ބޭފުޅުންގެ ނަން. އެއީ އަލްފާޟިލް ފުއާދު ތައުފީޤާއި، އަލްއުސްތާޛު އަމްޖަދު މު ޞްޠަފާ އަދި އަލްއުސްތާޛާ
މަރިޔަމް ޙަނީފާގެ ނަން. އެހެންވީމާ، މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން މި ތިން ނަމާ ދެތޭރޭގައި ގޮތެއް ނިންމަވައިދެއްވުން
އެދެން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ކޮންމެ ޕާޓީއަކަށް މީގައި ފުރުޞަތެއް ލިބޭނެ. އަޅުގަނޑު
ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން ޕާޓީތަކުގެ މެންބަރުންގެ ފުރުޞަތުގައި ތިން މިނެޓަށްވުރެ ގިނަނުކުރެއްވުން. އަޅުގަނޑު،
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފަރާތުން ޕާޓީގެ ލީޑަރު، މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަރިހުން އެދެން އެމް.ޑީ.ޕީގެ
ފަރާތުން އެއްޗެއް ވިދާޅުވެދެއް ވުމަށް.
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރު ރައީސް. އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނަށް މެންބަރުން ޢައްޔަންކުރުމަށް ފޮނުވާފައިވާ ރިޕޯޓުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިސާބަށް ރިޕޯޓު ފޮނުވިއިރުގައި ތިން ނަންފުޅެއް ދެންމެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ފާހަގަކުރެއްވިހެން
69

އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައިވޭ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ފަހުން މި އެކުލަވައިލި ގަވާއިދުގެ
ދަށުން، ފުދޭވަރެއްގެ ކަންތައްތަކެއް ބެލި، އަދި ކުރިމަތިލާ މެންބަރުންނާ ދޭތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޭރުގެ ؛
އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންގެ ޝަކުވާއެއް ވާނަމަ، އަދި އެހެން ފަރާތެއްގެ ޝަކުވާ އެއް ވާނަމަ، އެ ޝަކުވާތައް
ހުށަހެޅުމުގެ މަގުތައް ވަރަށް ބޮޑަށް ފަހިވެގެންދޭ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީތަކަށް، އަޅުގަނޑުމެން
މި ނަގާ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަށް ނަގަންޖެހޭ މެންބަރުންނަކީ ނަޒާހާތްތެރި، އެ ކަންކަން ދަންނަ، ތަޖުރިބާ ހުރި
ފަރާތްތަކެއް ކަމުގައި އަބަދުވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވަކާލާތުކު ރަމުންދާ ޕާޓީއެއް އެމް.ޑީ.ޕީއަކީ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕާލިމަންޓްރީ ގްރޫޕުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ
މެންބަރުން ވެސް އެންމެ ފުރިހަމައަށް އެ ކަންކަން ކުރެވޭނީ ، އެ ދައުރު އަދާކުރެވޭނީ، ނޫނީ އެ މަސައްކަތް ކުރެވޭނީ
ކޮން މެންބަރަކަށްތޯ ބަލައި، އެ މެންބަރެއްގެ ކަމަށް އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ކޮމިޓީން ފޮނުވި ރިޕޯޓަށް އަޅުގަނޑުމެން
ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް ރިޢާޔަތްކޮށް ގޮތެއް ނިންމާފައިވާތީވެ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މިއީ ހަމަ ވަރަށް ރަނގަޅު
ނިންމުމެއް ކަމަށް. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިވަން މުއައްސަސާތައް މިނިވަންކަންމަތީ ހިނގައިގަތުމަށް
އަޅުގަނޑުމެން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރާއި އަދި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހާއި، ދެންވެސް ހުރި ފަރާތަކުން ނުފޫޒު
ނުފޯރުވައި، އެ ބޭފުޅުން ބޭނުން ކަންކަން ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމަކީ އަބަދުވެސް އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފިކުރުކަމުގައި ،
ވިސްނުންކަމުގައި ވާތީ ވެ، އެގޮތަށް ކަންކަން ކުރާނެ ކަމުގެ އުއްމީދު އަޅުގަނޑަށް އޮތީތީވެ އެ ވާހަކަ ހަމަ ދަންނަވާލަން.
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރު .
اله
ކާށީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދު ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
أعوذ ابهل من الشيطان الرجيم بسم هلا الرمحن الرحيم ޤަ އުމީ މި އެކުވެރިކަންމަތީ ތިބެގެން ކުރީމެ ސަލާން، ނަސްރާއި
ނަސީބާއި ކާމިޔާބުގެ ރަމްޒަކަށް ހިމެނޭ؛ މިއަދު އަޅުގަނޑު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ އަރިހުން އާދޭހާއެކު
ދަންނަވަނީ، ކޮންމެ ދުވަހަކު މަޖިލީސް ފަށާއިރު ޤައުމީ ސަލާން ކިޔަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ހުށަހެޅިފައިވާ ރިޕޯޓުގައި
ދެ ކަމެއް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކެލާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ނިޒާމީ ނުކުތާއެއް.
70

(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ކެލާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޤައުމީ ސަލާން ގޯސްކޮށް ކީމަ. އެހެންވީމާ، ސަމާލުކަން ގެނައުމަށްޓަކައި ނިޒާމީ
ނުކުތާއެއް އަޅުގަނޑު ބޭނުންކުރީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމީ ނުކުތާ ބަލައިގަނެވިއްޖެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގައުމީ ސަލާން 2 ރާގަކަށް ކިޔޭ. ފުރަތަމަ ރާގު އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ.
އެއީ ރާއްޖޭގައި ފަރިއްސަކާ އެކީގައި ޤައުމީ ސަލާން ކިޔަ މުންދިޔަ ރާގު. އެހެންނަމަވެސް، އޭރުގައި ވެސް ޤަ އުމީ
ސަލާމުގެ ބައިތުތައް ނުވަތަ ބަސްތައް ހުރީ ހަމަ މިހާރުވެސް ހުރި ގޮތަށް. ފަހުން ސިލޯނުގެ ޤައުމީ ސަލާމުގެ ރާގު
ހެއްދެވި ބޭފުޅާ އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ސަލާމުގެ ރާގު ވެސް ހައްދަވާފައި އެ ވަނީ. އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ރާގުގެ މައްސަލައެއް ނޫން އަޅުގަނޑަށް ހިތުން ފާހަގަވީކީ. ޅެމުގެ މައްސަލައެއް. ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު.
اله
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދު ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤައުމީ މި އެކުވެރިކަންމަތީ ތިބެގެން ކުރީމެ ސަލާން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހުށަހެޅިފައިވާ
ރިޕޯޓަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން. ޤައުމީ ސަލާމުގެ ބައިބައި މި އަންނަނީ. މުޅި އެތި ކޮމްޕްލީޓްކޮށް ވިދާޅު ވާނީ، ދެން
މީގެފަހުން މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް ހުޅުވާއިރުގައި ރައްޔިތުން މަޖިލީހުގެ ރައީސް ވިދާޅުވާ ންޖެހޭނީ. އޭރުން ފަހަތުން
އަޅުގަނޑުމެން ކިޔާނީ. ޤައުމައިގެން އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ ކުރިއަށް. ހިތަށް ކުޅަދާނަވާ މިންވަރަކަށް ލޯބި ވެސް
ވާންވާނީ، ރުޅި ވެސް ވާންވާނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހުށަހެޅިފައިވާ ރިޕޯޓާއި އަދި
މުޤައްރިރުކަން ކުރެއްވި ބޭފުޅާއަށް ބަލައިލާއިރުގައި ވަރަށް އުފާވޭ އަޅުގަނޑު . އައު ގަވާއިދުގެ ދަށުން މި ހުށަހެޅިފައިވާ
ރިޕޯޓުގެ ތެރެއިން ނެރެންޖެހޭ ނަތީޖާ މުޤައްރިރު ދެންމެ ކުރެއްވީ. މީދޫ ދާއިރާ ގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އަޅުގަނޑު
ޝުކުރު ދަންނަވަން، އެހާ ބުރަ މަސައްކަތެއް ކުރެއްވީތީވެ. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނިގެންދަނީ
ތަހުޒީބުވެގެންދާ ތަން. ކުރީގައި ކޮމިޓީއަށް މީހުން ގެންނަނީ. އަޅުގަނޑު އަންހެނުން، ފާޠިމަތު ދިޔާނާ ސަޢީދާއި މަހާޒު
ކިޔާ ބޭފުޅަކާ 2 މީހުންގެ މައްސަލަ ބަލަން ހުރި ކޮމިޓީގައި ކީއްވެގެންތޯއޭ ، އެ ގޮތަށް ރައްޔިތުންގެ ޚިޔާލު؛
އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގޭ މަހާޒަކީ ކާކުކަން ވެސް. ހަމަގައިމު ވެސް ދިޔާނާ އަޅުގަނޑަށް އެނގޭ. މަހާޒު ލާފައި، ޢަލީ
71

ޒާހިރު ލައްވާ ރާއްޖޭ ގެ ކޯޓުތަކަށް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް އަތްބާނަން އުޅޭ އަތް ބޭނުން؛ އަތް އުފުރައިލާނަމޭ.
وال سالم كرمة والحمد هل އޭ. ޤައުމީ ސަލާން ކިޔަން އެބަޖެހޭ. އަޅުގަނޑު ބޭނުންވަނީ، ޤައުމުގައި ފަނޑިޔާރުގެއަށް
މީހަކު ލާއިރުގައި ކާކުކަން އަޅުގަނޑަށް އެނގެންޖެހޭނެ. އެއީ އަޅުގަނޑު ގެ އަންހެނުން ވިޔަސް އަދި އެހެން މީހަކު
ވިޔަސް. އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް ދައުލަތުން ވައްކަންކުރިޔަސް އަޅުގަނޑުމެން މި ތިބީ އަޑުއަހަން.
ފަނޑިޔާރުގެއިން ވައްކަންކުރާ ހިސާބަށްދިޔައިމާ ދެން އަޑެއް ނީވޭނެ. ފަނޑިޔާރުގެއަށް އަތްބޭނުން މަނާ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިހަށް؛ އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ ، އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ނިޒާމީ މައްސަލައެ އް. އިނގުރައިދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ނިޒާމީ މައްސަލައެއް.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކަނޑައެޅިގެން މި ތަނަށް ހުށަހެޅިފައި އޮތް ރިޕޯޓަކަށް
ނޫން ވާހަކަދައްކަމުން އެ ދަނިއްޔަކީއެއް. ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް، މި މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ޢަމަލުކުރަމުން އެ ދަނީ.
އެހެންވީމާ، ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މި މަޖިލީހުން ނެރެދިނުމަށް އަޅުގަނޑު ގޮވާލަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ވަނީ ތަކްލީފުން
އަރައިގަނެވިފަ. އަޅުގަނޑު މިހާރު، މާމިގިލީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
މާމިގިލީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނަށް މެންބަރަކު
ހޮވުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ކުރެވުނު މަސައްކަތުގައި ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅުގައި އެކަން
ކުރެވިގެންދިޔައީ އެންމެ ރަނގަޅަށް އެންމެ ހިތްޕުޅުހަޖެހިވަޑިނުގަންނަވާ ކަހަލަ މޭރުމަކުން އެއްޗެއް ވިދާޅުވެފައި،
ބަސްފުޅެއް ވިދާޅުވެފައިވާތީއާއި ، އެކަމުގަ އި އިންސާފަށް ބަލާއިރު 2 ބޭފުޅަކު؛ ކޮންމެވެސް އެއް ބޭފުޅެއްގެ ނަން
ނުހިމެނުނީ އެ ކޮމިޓީގައި 9 މެންބަރަކު ތިއްބަވައިގެން 2 ބޭފުޅެއްގެ އިންޓަވިއުކުރެވުނު ކަމަށާއި، މި ކަންކަން
72

ފާހަގަކުރައްވާފައިވާތީ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ ދެން އެ ވާހަކަ ދަންނަވައިލާނަމޭ. އެހެންނަމަވެސް، ދެން، އެ ކަން އެ
ކޮމިޓީން ކުރެއްވީ ގޯސްކޮށެކޭ ދަންނަވާކަށެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، އިންސާފުގެ ވާހަކައާއި އިދާރީ ކޮމިޓީއަށް،
ގަވާއިދު ކޮމިޓީއަށް އެ މައްސަލަ ފޮނުވާފައިވާ ވާހަކައާ އެއްޗިހި ލިޔުއްވާފައިވާތީ ދެން އެ ވާހަކަ ވިދާޅުވެފައިވާތީ
އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ އެ ވާހަ މަ ދަންނަވައިލާނަމޭ. އެހެންވީމާ، އެކަމާ މެދުގައި މަޖިލީހުގެ ރައީސް ނިންމަވާ ގޮތެއްގެ
މަތީން ކުރިއަށްގެންދަވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ޔަޤީންކުރަން. އެހެންވީމާ، ދެން އެ ވާހަކަ ހަމަ ދަންނަވާލީ. އެކަމަކު،
ރެކޯޑުގައި އެކަމަނާ އެ ވާހަކަ ފުޅު ދައްކަވާފައިވާތީ ހަމަ އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ ފާހަގަކޮށްލީ އިނގޭތޯ. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާ މިރު.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނަށް މެންބަރުންތަކެއް އަނެއްކާ ވެސް އުފެދިގެންދާ ވަގުތުގައި
އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން އޮތީ، އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުގެ މައްޗަށް ގާނޫނުން ނުވަތަ ޤާނޫނުއަސާސީން
ލާޒިމުކޮށްފައި އޮތީ، ހަމައެކަނި އިންތިޚާބުތައް ބޭއްވުމާއި ވޯޓު ނެގުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އެކަންޏެއް ނޫން.
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުގެ މައްޗަށް ވަރަށް މުޠުލަޤަށް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ދީފައިވާ ބާރެއް، ސިޔާސީ ޕާޓީތަ އް
ރަޖިސްޓްރީކުރުމާއި ދަފުތަރު ބެލެހެއްޓުމާ، މި ކަންކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ވެސް. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން މި އުޅޭ
ވާހަކައަކީ، ސިޔާސީ ޕާޓީތަކަށް ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް ބޮޑެތި ގޮންޖެހުންތަކެއް އިލެކްޝަންސް ތެރޭގައި ހުރިކަން
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އެހެން މި ދެންނެވި ކަމަކީ، އަޅުގަނޑުމެނަކީ ވެސް ޕާޓީއެއް ހަދައިގެން، ޕާޓީގެ ބައިވަރު
ފޯމުތަކެއް އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ. ގިނަ ފޯމުތައް އެތަނުގެ މަސައްކަތް ހުންނަ ގޮތުން،
ޕްރޮސެސްނުވުމުގެ ސަބަބުން ފޯމުތަކަށް ވާނުވާ ނޭނގި ދިއުމުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު މައިގަނޑު
ގޮތެއްގައި ސިޔާސަތެއްގެ ގޮތުގައި ފައްކާވަމުން އަންނަ ޑިމޮކްރެޓިކް ވެށި ، ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި ކުދި ޕާޓީތަކަށް
ނޫނިއްޔާމުން ހަމަ މައި ބޮޑު 2 ޕާޓީއާއި ސަރުކާރު ހިންގާ ޕާޓީތައް ފިޔަވައި، އިތުރު ޕާޓީތަކަށް އޮންނަ ފުރުޞަތު
ވަރަށް ބޮޑަށް ހަނިކޮށް އޮންނަކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ދެން ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން،
މިދިޔަ މަޖިލީހުގައި ވެސް މިތަނުން ސިޔާސީ ޕާޓީތަކާ ބެހޭ ގާނޫނަށް ވަރަށް ބައިވަރު އިޞްލާޙުތައް އެކި ގޮތްގޮތަށް
އަންނަމުން ހިނގައްޖެ. އެ އިޞްލާޙުތައް ގާނޫނުހަދާ މަޖިލީހުން ފާސްކުރިކަމުގައި ވީނަމަވެސް، އެ އިޞްލާޙަކީ
ޤާނޫނުއަސާސީއާ ތަޢާރުޟުވާ އިޞްލާޙެއް ކަމަށް އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނަށް ފެންނަނީ ކަމަށް ވަންޏާ އެ ބޭފުޅުންގެ
73

ވެސް މަސްއޫލިއްޔަތެ ކޭ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިސްތިޝާރީ ލަފަޔަކަށް އެދުން. އެކަމަކު އެފަދަ ކަމެއް އެތަނުން ކުރައްވާ
ތަނެއް ނުފެނޭ. އަޅުގަނޑު، އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން މި އު ޅޭ ވާހަކައަކީ ، ޢަދުލުވެރިކަމާ އެކު ސިޔާސީ ހަރަކާތް މި
ރާއްޖޭގައި ހިންގުމުގެ ފުރުޞަތު ހުރިހާ ޕާޓީތަކަށް ވެސް އޮންނަންޖެހޭނޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަކަށެއް
އެކަންތައްތައް އެހެން ދާ ތަން ނުފެންނާތީވެ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ނިޒާމީ މައްސަލައެއް.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނިޒާމީ މައްސަލައެއް އަޅުގަނޑު މި ނެގީ، މާމިގިލީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ދެންމެ ވާހަކަދައްކަމުން ވިދާޅުވެއްޖެ ، މުޤައްރިރު މި އިންސާފުވެރި ކޮށް އިންޓަވިއުކޮށްގެން މި ތަޅުމަށް ގެނައި
ރިޕޯޓެއް ނޫން ކަމަށް ވިދާޅުވި ކަމަށް. އަޅުގަނޑަށް އެގޮތަކަށް ދޭހައެއް ނުވޭ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ހަމަ
ޔަޤީނުން ވެސް އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރަކު، އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ، ރައްޔިތުން މަޖިލީހުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް އިންސާފު ގެނެސްދޭން ތިބި ތަނުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޓީއަކުން ކޮށްގެން އަންނަ
ކަމެއް، އެ އިންސާފުވެރި ނޫން ކަމަށް ގަބޫލުކޮށްގެން ވާހަކަދައްކާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަ ބޫލެއް ނުކުރަން. ސަބަބަކީ،
އަޅުގަނޑުމެން ޕްރޮސެސް ހިނގާ ގޮތް ކުރި ޔާ ޚިލާފަށް ބައްދަލުވިޔަ ކަސް އަދި އޭގެ މާނައަކީ އިންސާފުވެރިކޮށް
ނުދިޔުމެއް ނޫން. ފަހަރެއްގައި އެ މެންބަރަކު ބޭނުންފުޅުވާ ގޮތަށް ކަންކަން ނުވުމަކީ، ބޭނުންފުޅުވާ މެންބަރަކު ވަކި
ތަންތަނަކަށް ޢައްޔަންނުކުރުމަކީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެއީކީ އިންސާފުވެރި ނުވުމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރަކު ވެސް ، އަދި މި ރައްޔިތުން މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީއެއްގެ މުޤައްރިރަކު
ވެސް އެގޮތަށް އެ ވާހަކަ ދައްކަވާނެ ކަމަކަށް. އެހެންވެއްޖެއްޔާ ރިޕޯޓުގަ އި އެގޮތަށް ގެނެސްދީފައި އޮންނަންޖެހޭނީ.
އިންސާފުވެރި؛ ފަހަރެއްގައި އަ މިއްލައަށް ގަބޫލުކުރެވިދާނެ އިންސާފުވެރި ނޫން ކަމަށް. އެއީ މުޅިން އެހެން ވާހަކައެއް.
އެހެންނަމަވެސް، ރިޕޯޓު ގައި އެ ވާހަކަ ނުގެންނަހާ ހިނދަކު، އެގޮތަށް ވިދާޅުވެގެން މުޤައްރިރެއް ވާނެ ކަމަކަށް
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުނުކުރާތީ އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
74

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑަށް ފެނުނު ގޮތުގައި ، އަޅުގަނޑަށް ފެނުނު ތަނުގައި ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު
ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާއަކީ ، ތިން ބައިކުޅަ ދެބައިގެ އަޣުލަބިއްޔަތަކާ އެކުގައި ކޮމިޓީގައި މަސަ އްކަތް ހިންގަން އުނދަގުލޭ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެވަރަށް، އެ މިންވަރަށް، އެ ނިސްބަތަށް ހާޒިރުވެވަޑައި ނުގަންނަވަނީއޭ. އަޅުގަނޑަށް
ފެންނަފެނުމުގައި ތިން ބައިކުޅަ ދެބައި ކަމެ އްގައި ޖަހާފައި އެ އޮންނަނީ، ތިން ބައިކުޅަ ދެބައި ޖަހާންވެގެން. އެއީ
އުނދަގުލުން ކުރާ ކަމަކަށް ވާންވެގެން. ބައެއް ބާވަތުގެ ކަންކަން އޮވޭ މި މަޖިލީހުން ފަސޭހައިން ކުރެވޭ ގޮތަށް
ނިންމަވާފައި ހުންނަ ކަންކަން. މިސާލަކަށް ފަނޑިޔާރު މަނިކުފާނަކު ވަކިކުރާން ވެއްޖެއްޔާ ތިން ބައިކުޅަ ދެބައިގެ
ނިޞާބު ލިބެންޖެހޭ. މި ހިންގާ ގަވާއިދުގައި އެކިއެކި ކަންކަމަށް އެކިއެކި އަޣުލަބިއްޔަތު މަޖިލީހުގައި އެބަހުރި.
ސިޓިންގ ، އިށީނދެ ތިބެ، ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަޣުލަބިއްޔަތެއް ހޯދުން. މުޅި މަޖިލީހުގެ އަޣުލަބިއްޔަތެއް
ހޯދުން. މަޖިލީހުގެ ތިން ބައިކުޅަ ދެ ބައިގެ އަޣުލަބިއްޔަތެއް ހޯދުން. މި ކަންކަން އުނދަގޫ ނުވަތަ ބޮޑު އަޣުލަބިއްޔަތެއް
ހޯދުމަށް، މިސާލަކަށް ތިން ބައިކުޅަ ދެބައިގެ އަޣުލަބިއްޔަތެއް ހޯދުމަށް މިފަހަރު އަޅުގަނޑު ހިތުން އެމް.ޑީ.ޕީގެ
މެންބަރުން ނިންމެވި ސަބަބަކީ، ހަމައެކަނި އެ ޕާޓީގެ މެންބަރުންނަށް ކަމެއް ނުނިންމޭ ގޮތަށް ބޭއްވުމަށް. ތިން ބައިކުޅަ
ދެބައި މިހާރު ކޮމިޓީއަކުން ލިބޭނީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުން ދެކޭގޮތުގައި ، އެހެން ޕާޓީތަކުގެ މެންބަރުން އެއަށް ވޯޓު
ދެއްވައިގެން. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑަށް ފެނުނު ތަނުގައި ހުރިހާ ކޮމިޓީއެއްގެ މެންބަރުން މީގައި ހިމެނޭ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ކުޑަހުވަދޫ ދާއި ރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، އެހެންކަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޙަޤީޤަތުގައި ޑިމޮކްރެޓިކް ވެށި ފުރިހަމަކުރުމަށް ޓަކައި މި އޮތް ފަހި ފުރުޞަތު
ހަނިވާނޭ ގޮތަށް އެއްވެސް ޢަމަލެއް އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުގެ އެއްވެސް މެންބަރަކު ކުރުމަކީ ކޮށްގެންވާނެ ކަމެއް
ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ހިތާމަޔާ އެއްކޮށް ދަންނަ ވަން އޮތީ، ބައެއް ފަހަރު ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެތަނުގައި ޢަމަލުތައް ހުންނަ ގޮތް ކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވިގެން މި ދަނީ، އެއިރެއްގައި އަބަދުވެސް
އޮންނަ ބޮޑު ޕާޓީއަކަށް ފަހިވާ ގޮތަށް ނުވަތަ ސަރުކާރު ހިންގާ ޕާޓީއަކަށް ފަހިވާ ގޮތަށް. އަދި ޚާއްޞަކޮށް
ޤާނޫނުއަސާސީގަ އި ކުރިން ކޮށްފައި ހުރި ކަމަކަށް ފަހުން ހަދާ ގާނޫނަކުން އަދަބު ނުލިބޭނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި
ވީހިނދު، ހަމަ ފިންގަރޕްރިންޓު ނުޖަހާ ފޯމުތައް ވެސް ބާތިލުވާނޭ ގޮތަށް ގާނޫނު ފާސްކުރެވިގެންދިޔައިމާ އެއަށް ވެސް
އަޅައިނުލާ ތިބޭ ތަން. އެހެން ނަހައްދަވާށޭ އަޅުގަނޑު ހަމަ ތަކުރާރުކޮށް އަޅުގަނޑުމެން އެމް.ޑީ.އޭގެ ފަރާތުން ވެސް
ގޮވަ އިލަނީ، އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުން ވާންޖެހޭނީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
75

މާމިގިލީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ނިޒާމީ ނުކުތާއެއް.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
މާމިގިލި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގުރޫޕުގެ ލީޑަރު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް ވިދާޅުވިހެން، އަޅުގަނޑު ދެންނެވި
ކަމަށް އެއީ ގޯހެއް ކަމަށް. އަޅުގަނޑަށް ހީވާނީ އެ ބޭފުޅާގެ ކަންފަތަށް އިވިވަޑައިގެންނެވި ގޮތް ގޯސްވީހެން. އެ
ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅު ވަރަށް ސާފުކޮށް މަނިކުފާނަށް ވެސް، މިތާ ރެކޯޑިންގައި ވެސް އޮންނާނެ.
އެކަމަނާ ވިދާޅުވި އެއްޗެއް ވަރަށް ސާފުކޮށް އަޑުއައްސަވައިލައްވާފައި އަޅުގަނޑާ މެދުގައި އެއްޗެއް ވިދާޅުވީމާ،
ރަނގަޅުވާނެ ކަންނޭނގެ. އަޅުގަނޑު ބޭނުންވާ ވަކި މީހަކު ގެންނަންވެގެން އަޅުގަނޑު މަސައްކަތްކުރަނީ އަޅުގަނޑަށް
ފެންނަ ރަނގަޅު މީހަކު ގެންނަން، އަޅުގަނޑަށް ގާނޫނީ ހަމަތަކުގެ މަތީން ފެންނަ. ހަމަ އެހެންމެ ކޮންމެ މެންބަރަކު
ވެސް އެ މަސައްކަތް ކުރައްވާނެ. ކޮންމެ ޕާޓީއަކުން ވެސް އެ މަސައްކަތް ކުރާނެ. އަޅުގަނޑު ކޮންމެހެން ވަކި ބޭފުޅަކު
ގެންނަން ނުވަތަ ނުގެންނަން ވަކި ޝުޢޫރެއް ފާޅެއް ނުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، އެ ކަމަނާ ވިދާޅުވި އެއްޗަކާއި،
ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު ވިދާޅުވި އެއްޗަކާ ހަވާލާދީ އަދި އަޅުގަނޑު އެއްޗެއް ދަންނަވާލީ. ދެން މިކަމާ މެދުހެންވޭރު
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިސްވެ ވަޑައިގެން ނިޒާމީ މައްސަލަ ނަންގަވަންޖެހޭ ތަނެއް އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު
ނުދެކެން. ދެން އެހެންނަމަވެސް، އެ މަނިކުފާނު ނެންގެވީތާ! އަޅުގަނޑާއި ހުރި ގާތް ކަމަކުން ކަންނޭނގެ އެކަން އެ
ކުރެއްވީ. އަޅުގަނޑު ދެކެނީ އެހެން ކަމަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު؛ ނިޒާމީ މައްސަލައަކަށް ނިޒާމީ މައްސަލައެއް ނުނެންގެވޭނެ. މެންބަރަކު
ދައްކަވާ ، މެންބަރެއްގެ ފުރުޞަތުގައި ދައްކަވާ ވާހަކައަކަށް ނިޒާމީ ނުކުތާއެއް ނެންގެވޭނީ. ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން ވާހަކަ ކިހިނެއްތޯ ދައްކާނީ؟ މި ބޭފުޅުންގެ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
76

މީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑަށް
ފެންނަފެނުމުގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ވިދާޅުވާ އެއްޗެއް ވަރަށް ބޮޑަށް ސާފުވެއްޖެ. އެއްވެސް ހާލެއްގައި
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރެއް ވެސް ފާހަގައެއް ނުކުރައްވާ ބޭއިންސާފުން ކަމެއް ހިނގާފައިވާ ކަމަކަށް. އަޅުގަނޑު
އަނެއްކާވެސް މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ، ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ 3 މިނެޓު ނުނިމިގެން އަޅުގަނޑުމެން
މިއުޅެނީ.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް މުހިންމުކޮށް ބޭނުންކުރާހިތްވާ 3 މިނެޓެއް މިއީ. އެހެން މިދަންނަވާ ކަމަކީ ،
އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ވެސް ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވާ އަދި 2 މެންބަރުން ތިއްބެއް ކަމަކު މި ތަނުގައި ހަމަ ސިޔާސީ
ޕާޓީއެއް ތަމްސީލުކުރާ ބަޔަކަށް ވާތީވެ. އެހެންވީމާ، ޚާއްޞަކޮށް އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުގެ އައު މެންބަރުންތަކެއް
އަނެއްކާވެސް ކަނޑައެޅިގެންދާ ވަގުތުގައި ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި ތަޢާރަފުކޮށްގެން މި އުޅޭ މަލްޓި ޕާޓީ ޑިމޮކްރަސީއަށް
ކިހާވަރެއްގެ ކުލުނެއް ހުރި ބަޔަކުތޯ؟ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އެ ސުވާލު އުފައްދަންޖެހޭ. އަދި އެ ބަޔަ ކަށް ރުހުން
ދިނުމުގެ ކުރީގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެ ވާހަކަތައް އެ ބޭފުޅުންނަށް ހަނދާންކޮށްލަދޭންޖެހޭ. އެއީ ޤާނޫނުއަސާސީން
އަޅުގަނޑުމެންނާ މަތިކޮށްފައިވާ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ގާނޫނު ނަންބަރު؛ ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
8. ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަދުގެ ފުރަތަމަ ވޯޓު. ގާނޫނު ނަންބަރު 8/2008 (އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުގެ ގާނޫނު)ގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ
(ހ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުކަމަށް އަލްފާޟިލް ފުއާދު ތައުފީޤު، މއ. ތަޅަމުދިގެ
ޢައްޔަންކުރެއްވުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
77

ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 72
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 70
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 70
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 36
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމު ލަ އަދަދު؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 72. ފެންނަ
ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 70. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ ނުފެންނަ ކަމަކަށް
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ވޯޓެއް ނުދެއްވާ. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުނުދެއްވާ މެންބަރަކު ވެސް ނެތް. ވޯޓުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވީ 70 މެންބަރުން. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވަނީ 36 ވޯޓު. އެހެންވީމާ، މއ. ތަޅަމުދިގޭ އަލްފާޟިލް
ފުއާދު ތައުފީޤް އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުކަމަށް ޢައްޔަންކުރުމަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ކަމަށް ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން ފާސްވެއްޖެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
2020 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް ޓަކައި، ހުސްވަގުތަށް ވެސް
ތަންދެމުން، މި ޖަލްސާގެ ވަގުތު މިއަދުގެ ހަވީރު 5:00އާ ހަމައަށް ކުރިއަށްގެންދިއުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓު ދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
78

މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 72
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 70
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 01
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 70
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 36
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދު؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 72. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ
އަދަދު؛ 70. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. މިކަމުގައި ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުނުދެއްވާ އެއް މެންބަރަކު އެބަ
އިންނެވި. އެއީ ވަގުތު އިތުރުކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުނުދެއްވާ އެއް މެންބަރަކު. ވޯޓުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 70. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވަނީ 36. އެހެންވީމާ، މިއަދުގެ ހަވީރު 5
ޖަހަންދެން މި ޖަލްސާ ދިގުދެމިގެންދާނެ.
6. ނުނިމި ހުރި މަސައްކަތް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންނަމަވެސް، އޭރުވެސް ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ބަހުސް އަދި ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް
ފުރުޞަތު ލިބިވަޑައެ އް ނުގަންނަވާނެ. އެހެންވީމާ، ބުރާސްފަތި ދުވަހު ހެނދުނު ޖަލްސާއެއް ބާއްވަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ޖެހޭނެ. އެ ޖަލްސާއަށް ވަކިން ތި ބޭފުޅުންނަށް ކިޔޭނެ. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތު އަރުވަނީ ހޮޅުދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޔޫނުސް ޢަލީއަށް.
ހޮޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔޫނުސް ޢަލީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
79

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މަޑުކުރައްވައްޗޭ އިނގޭތޯ. މައިކުގެ އަޑަށް އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ...(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
އެހެންނަމަވެސް، ކުޅުދުއްފުށީ، ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެހެން ވިދާޅުވިޔަސް ، އަޅުގަނޑަށް ވެސް
ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ އަޑު އިނގޭ. އެއީ ސީދާ އެ ބޭފުޅާގެ އަ ޑު ކަމަށް ދެކެން އުނދަގޫ. އަޅުގަނޑު
ރަނގަޅުކޮށްލީމޭ، ހަނިމާދޫ ދާއިރާ ކަމަށް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ހޮޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ހޮޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔޫނުސް ޢަލީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020 ވަނަ އަހަރަށް ސަރުކާރުން މި ހުށަހަޅާފައިވާ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނޫން، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މަޑުކުރައްވާ! އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މަޑުކުރައްވާ! އަޑު ރަނގަޅުވީމަ.
(ޖަލްސާ މެދުކަނޑުއްވައިލެއްވުން: 14:03 އިން 14:40 އަށް)
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ޢަފީފު{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` މައިކު ސިސްޓަމަށް ދިމާވި މައްސަލަ ޙައްލުވުމަށް ފަހު، އަނެއްކާ ވެސް މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާ ކުރިއަށް ގެންދަން
މި ފަށަނީ. މިހާރު ވާހަކަފުޅުދައްކަވަމުންގެންދަވަނީ ހޮޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޔޫނުސް ޢަލީ.
ހޮޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔޫނުސް ޢަލީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020 ވަނަ އަހަރަށް ސަރުކާރުން މި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅާފައިވާ 37 މިލިއަން
ރުފިޔާގެ ބަޖެޓަކީ، 37 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ މި ބަޖެޓަކީ ، ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ އަސާސީ އެތައް ކަމެއް ހިމެނިގެން
ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓެއް. މި ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓުން ހޮޅުދޫ
ދާއިރާގެ ތިން ރަށަށް އުފާވެރިކަން ގެނެސްދޭނެ. މި ބަޖެޓުން މުޅި ރާއްޖޭގައި؛ މި ބަޖެޓުގައި މުޅި ރާއްޖޭގެ ޢުމްރާނީ
ތަރައްޤީއަށް ބޭނުންވާ ގިނަގުނަ އަދި އަސާސީ އެތައް ކަމެއް ހިމެނިގެންދާ ބަޖެޓެއްކަން ފާހަގަކުރަންޖެހޭ. އިއްޒަތެތެރި
ރައީސް. ޖަޒީރާ ރާއްޖެ މެނިފެންސްޓޯއާއި އެޖެންޑާ 19 ގައި ބުނާ ފަސް ދާއިރާ ހިމެނޭ ސިޔާސަތުތަކަށް މި ބަޖެޓުން
80

ބަހައިލެވިފައިވޭ. ނޫ އިޤްތިޞާދަށް 4 ބިލިއަން، އޯގާތެރި ސަރުކާރަށް 12 ބިލިއަން ، ފަޚުރުވެރި ޢާއިލާއަށް 3
ބިލިއަން، ޖަޒީރާ ދިރިއުޅުމަށް 5 ބިލިއަން، ހެޔޮ ވެރިކަމަށް 11 ބިލިއަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދާ އަނެއް ކަމަކީ، ޒުވާނުން ބާރުވެރިކުރުވުމާއި، މެދު އަދި ކުދި ވިޔަފާރިއަށް ބޭނުންވާ
އެސް.އެމް.އީ ބޭންކުން އެސް.އެމް.އީ ލޯނު ޒުވާނުންނަށް ލިބޭނެ ގޮތް މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވުން. މި ބަޖެޓުގައި
ފެނާއި ނަރުދަމާއަށް ވަރަށް ބޮޑު އަހަ އްމިއްޔަތުކަމެއް ދީފައިވޭ. ލަފާފުރުން ޙައްލުކުރުމަށް ވެސް މި ބަޖެޓުގައި ބޮޑު
ބައެއް ހިމެނިފައިވޭ. އިޖްތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް، އަދި ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ރަނގަޅުކުރުމަށް ބާރުއަޅަ އި،
ވަރަށް ބޮޑު އިންސައްތައެއް މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓުގައި ކުޑަކުދީންގެ ހިޔާއަށް
ހުޅުމާލޭގައި ހުންނަ؛ ވިލިނގިލީގައި ހުންނަ ކުޑަކުދިންގެ ހިޔާއާއި ، ގުރައިދޫގައި ހުންނަ އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުން
ތިބޭ މަރުކަޒުގެ ބަޖެޓަށް މި ދިޔަ އަހަރަށްވުރެ ރަނގަޅު އިދާރީ ކަންތައްތަކެއް ހިމެނިފައިވޭ. މި ބަޖެޓުން އިޖްތިމާޢީ
ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަށް މި ބަޖެޓުން ބާރުއަޅާކަން ފާހަގަކުރަން. މީގެއިތުރުން، އާމްދަނީން ޓެކްސް ނެގުމުގެ
ސިޔާސަތުތައް ތަންފީޒުކުރުމާ އެކު، ރެމިޓެންސް ޓެކްސް އުވާލުމަށް މި ބަޖެޓުގައި ހުށަހަޅާފައިވޭ. ރެމިޓެންސް ޓެކްސްގެ
ގޮތުގައި މިދިޔަ އަހަރު ސަރުކާރަށް ލިބުނު އާމްދަނީ 2020 ގައި ނުހިމެނޭކަން މި ބަޖެޓުން ފާހަގަކުރެވޭ.
އެހެންނަމަވެސް، އެކިއެކި ޚިދުމަތްތަކުން ނެގޭ ފީން 2019 ވަނަ އަހަރަށްވުރެން 2020 ވަނަ އަހަރު 54% އިތުރުވާނެ
ކަމަށް މި ބެޖެޓު ލަފާކޮށްފައިވޭ. 2020 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ މި ބަޖެޓުން ކެޕިޓަލް ޚަރަދުގެ ތެރެއިން އެންމެ ބޮޑު
އިންސައްތައެއް ޚަރަދުކުރުމަށް ނިންމާފައި މި ވަނީ ބިން ހިއްކުމާއި، އިމާރާތްކުރުމާއި، ޢުމްރާނީ ތަރައްޤީއަށް ބޭނުންވާ
ގިނަ ކަންތައްތައް ކުރުމަށް. މި ބަޖެޓުން ކެޕިޓަލް ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 66.8% ހިމަނާފައިވޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިކަމުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވެމުން މި ދަނީ، އަންނަ އަހަރު ގިނަ ރަށްތަކެއްގައި ބިން ހިއްކުމުގެ މަޝްރޫޢުތައް
ކުރިއަށްދާނެކަން. އަދި ގިނަ އިމާރާތްތަކެއް ކުރުމުގެ މަސައްކަތް ބާރު ސްޕީޑެއްގައި ހިނގަމުންދާނެކަން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ބޯހިޔާވަހިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ނ. އަތޮޅަށް ވަނީ އެއް ހާސް ފްލެޓު ނުވަތަ އެއް
ހާސް ގެ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފަ. ކޮންމެ ދާއިރާއަކަށް ގާތްގަނޑަކަށް 250 ފްލެޓު ނުވަތަ ގެ މި ބަޖެޓުގައި
ހިމެނިފައިވޭ. މިކަމަކީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ނ. އަތޮޅުގެ ޚާއްޞަކޮށް، ހޮޅުދޫ، މިލަދޫ ފަދަ ބިން ފުރިފައިވާ
ރަށްރަށަށް ބޭނުންތެރި، ނުހަނު ބޭނުންތެރިކަމެކޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރަށްރަށުގެ ލަފާފުރުމުގެ ދަތިކަން
ޙައްލުކުރުމަށް މި ބަޖެޓުން ބޮޑު ހޭދައެއް ކުރެވޭކަމީ އަޅުގަނޑު ނުހަނު އުފާކުރާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު ދާއިރާގެ
މިލަދޫއަކީ، ލަފާފުރުން ދަތިކަން ނުހަނު ބޮޑަށް އިހުސާސްކުރަންޖެހިފައިވާ ރަށެއް. اله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި އަންނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓު މިކަން ޙައްލުވެގެންދާނެ މި މަސައްކަތް މިލަދޫގައި ކުރެވިގެންދާނެ. ހަމަ އެހެންމެ ޒަމާނުއްސުރެން
ހޮޅުދޫގައި ފެން ބޮޑުވާބޮޑުވުން ޙައްލު މި ބަޖެޓުން ޙަ އްލުވެގެންދާނެ. އަދި ހޮޅުދޫގެ މަގުތައް ރަނގަޅު ފެންވަރަކަށް މި
ބަޖެޓުން ހެދިގެންދާނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ އެންމެ ކުޑަ ރަށްކަމުގައިވާ، މަގޫދޫގައި ވެސް މި އަންނަ އަހަރު
81

ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރެވިގެންދާނެ. ހަމައެހެންމެ މިލަދޫގައި ވެސް ފެން ގާއިމުކުރެވިގެންދާނެ. އަދި
ހޮޅުދޫގައި ވެސް ސާފު ބޯފެން ރައްޔިތުންނަށް ގާއިމުވެގެންދާނެ. މި ގާނޫނު؛ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ލޯކަލް ކައުންސިލު
އިންތިޚާބުގެ ގާނޫނަށް އަންނަ ބަދަލުތަކާ ގުޅިގެން ކައުންސިލުތަކަށް ލިބޭ ބޮޑު އާމްދަނީއަކީ، ކައުންސިލުތަކުން
އިސްނެގުމުގެ ތެރެއިން ރަށަށް ، އަތޮޅަށް ތަރައްޤީ ގެނައުމަށް ބޭނުންވާ ގިނަގުނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރުމަށް ލިބޭ ވަރަށް
ބޮޑު ފުރުޞަތެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، މި ފުރުޞަތުގެ ބޭނުން ކައުންސިލުތަކުން އެންމެ
އެދެވޭ ގޮތުގައި ހިފާނެ ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން. އަޅުގަނޑު
އެދެނީ، މި މަޖިލީހުން މި ބަޖެޓު ފާސްކޮށް، މި ބަޖެޓުގައިވާ ކަންކަން ރައްޔިތުންނަށް ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ލިބުން.
ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފަށް.
ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ފާސްކުރުމަކީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން
ކުރުމަށް ޤާނޫނުއަސާސީން މަތިކޮށްފައިވާ އެންމެ މުހިންމު އެއް މަސައްކަތް. ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީ
ސަރުކާރު ހިންގުމާ ހަވާލުވީ ، ރައްޔިތުންގެ ބޭނުންތައް ދެނެގަނެ، އެ ބޭނުންތައް ފުއްދުމަށް ރައްޔިތުންނަށް
ވަޢުދުވެގެން. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުތައް އަބަދުވެސް ދެމިއޮންނާނީ ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރުމަށް. ސަރުކާރުން
ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރުމަށް މެދުވެރިކުރުވާ އެންމެ މުހިންމު އެއް ވަސީލަތަކީ، ދައު ލަތުގެ ބަޖެޓު. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. 2020 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރި ބަޖެޓަކީ ބޮޑު ބަޖެޓެއް. އެއީ ރައްޔިތުންގެ އު އްމީދުތައް ހާސިލުކޮށްދެވޭނެ
ބަޖެޓެއް. 37.5 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް. މި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑުމެން ވެފައިވާ ވަޢުދުތައް ފުއްދުމަށް
މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ބަޖެޓެއް. ޖަޒީރާ ރާއްޖެ މެނިފެސްޓޯއާއި އެޖެންޑާ 19 ގެ ސިޔާސަތުތައް ތަންފީޒުކުރުމަށް
މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ބަޖެޓެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ އިންތިޤާލީ އިންސާފު ގާއިމުކުރުމުގެ ބަޖެޓު. ޝަރުޢީ ދާއިރާގެ
އޮނިގަނޑު އިޞްލާޙުކޮށް ، ޖަވާބުދާރީކުރުވަނި ވި ދައުލަތެއް ބިނާކުރުމުގެ ބަޖެޓު. ޖުމުލަކޮށް ދަންނަވަނީނަމަ، އިންސާފު
ގާއިމުކޮށްދޭނޭ ބަޖެޓަކީ މި ބަޖެޓު. ޢަދުލުއިންޞާފާއި އަމަންއަމާންކަން ގާއިމުކުރުމަށް 2.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ މި
ބަޖެޓުގައި ކަނޑައަޅާފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސިޔާސަތުތައް ބައްޓަން ވެފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ދިވެހިރާއްޖެ ސޮއިކޮށްފައިވާ ބައިނަލްއަ ގުވާމީ މުޢާހަދާތަކުން ރައްޔިތުންނަށް ލިބިދީފައިވާ ޙައްޤުތައް
82

ކުރިއަރުވައި ، ރައްކާތެރިކޮށް، އިންސާނީ ކަރާމަތާއި ނަފްސުގެ މިނިވަންކަން ރައްކާތެރިކޮށް، ރައްޔިތުން ބާރުވެރިކުރުމުގެ
މައްޗަށް. މީގެތެރޭގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޚިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަންކަމާއި، އެއްވެއުޅުމުގެ މިނިވަންކަމާއި،
ސިޔާސީ ހަރަކާތްތައް ހިންގުމަށް މިނިވަންކަމާއި، މީޑިއާ އާއި ނޫސްވެރިކަމުގެ މިނިވަންކަމާއި، އަނިޔާއިން
ރައްކާތެރިވުމާއި، ކުޑަކުދިންނާއި، އަންހެނުންނާއި، ދޮށީ އުމުރުގެ މީހުންގެ ޙައްޤުތަކާއި ، ރާއްޖޭގައި މަސައްކަތްކުރާ
ބިދޭސީންގެ ޙައްޤުތަކާއި ، ޚާއްޞަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކުގެ ޙައްޤުތަކާ އި، މަ ސައްކަތްތެރިންގެ ޙައްޤުތަކާއި،
ޢަދުލުއިންޞާފު ހަމަހަމަކަން ކަށަވަރުވުން ހިމެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއިން އެއްވެސް ކަމަކީ، ހަމަ އެއްވެސް
ކަމަކީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރަކަށް ކޮމްޕްރޮމައިޒްކުރެވިގެންވާނެ ކަމެއް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެމް.ޑީ.ޕީން
ރައްޔިތުންނަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މެނިފެސްޓޯއާއި ސިޔާސަތުތަކުން ރައްޔިތުންގެ އު އްމީދުތަކާ އެންމެ ބޮޑަށް ގުޅިފައިވާ އެއް
ސިޔާސަތަކީ ، ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ސިޔާސަތު. ގިނަ ރަށްރަށުގައި ޞިއްޙީ ޚިދުމަތާއި، ތަޢުލީމާއި އަދި ވަޒީފާގެ
ފުރުޞަތުތައް ފަހިވެފައިނުވުމުގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކުން މާލެއަށް ހިޖުރަކުރަންޖެހުމުގެ ނަތީޖާއަކަށް
ވެފައި ވަނީ މާލެއަކީ އިންތިހާއަށް ތޮއްޖެހިފައިވާ ބައިބޯ ރަށަކަށް ވުން. މާލޭގެ ގިނަ ރައްޔިތުންނާއި ރަށްރަށުގެ
ހިތްގައިމު ތަނަވަސް ބޮޑެތި ގޯތިތައް ދޫކޮށް، މާލެއަށް ދިރިއުޅުން ބަދަލުކޮށްފައިވާ ރައްޔިތުން އުޅެމުންދަނީ، ވަރަށް
ކުދިކުދި ޖާގަތަކުގައި. އާދެ، ޕްލައިވުޑެ އްގެ، ޕުލައިވުޑް ފިލައެއްގެ ބޮޑުމިނުގެ ގޮޅިއެއްގައި ނުހަނު ގިނަ ދަތިތަކަކާއެކު.
ތޮއްޖެހުމަކީ މާލޭގެ ގިނަ އިޖްތިމާޢީ މައްސަލަތަކުގެ އެންމެ ބޮޑު ސަބަބު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެމް.ޑީ.ޕީގެ
ސިޔާސަތަކީ އަތްފޯރާ އަގުގައި ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ބޯހިޔާވަހިކަން ފޯރުކޮށްދިނުން. ރާއްޖޭގެ އެކި ހިސާބުތަކުގައި
ހައުސިންގ ޔުނިޓުތައް ތަރައް ޤީކޮށް، ކޮންމެ ޢާއިލާއަކަށް ވެސް ތާހިރު ދިރިއުޅުމެއް ބިނާކުރެވޭނެ ފަދަ ވެށްޓެއް
ގާއިމުކޮށްދިނުން. ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ދަތިކަމަށް ޙައްލެއް ގެނައުމަށް ބަޖެޓުގައި 3.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ އެ ވަނީ ހިމަނާފަ.
މިޔާ ޚިލާފަށް މި ހިނގާ 2019 ވަނަ އަހަރު ހިމެނިފައިވަނީ އެންމެ 1.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެމް.ޑީ.ޕީ ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ބައްޓަންކުރެވި ހިނގަމުން ދާންވާނީ، ރާއްޖޭގެ ނާޒުކު
ދިމާވެށި ހިމާޔަތްކޮށް، އިސްލާމީ ރިވެތި އުސޫލުތަކާއި ، ޑިމޮކްރަސީއާއި އިންސާނީ ޙަ އްޤުތައް ދިރުވަ އި އާލާކޮށް،
ގުޅިލާމެހިފައިވާ ދުނިޔެއެއްގައި ރާއްޖެ ދުވަހުން ދުވަހަށް ކުރިއަރުވަ އި ތަހުޒީބުކުރުމަށް ބޭނުންވާނެ އިންސާނީ ވަސީލަތް
ބިނާކުރުމުގެ މައްޗަށް. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސްކޫލު ތަޢުލީމުގެ ސިޔާސަތަކީ، މިދެންނެވި މައިގަނޑު ވިސްނުމުގެ ތެރެއިން
ސްކޫލު އުމުރުގެ ކޮންމެ ދަރިވަރަކަށް، ބެލެނެވެރިންނާއި އަމިއްލަ ފަރާތްތަކާ ގުޅިގެން ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން އެއް
ދަންފަޅިއަށް ހިންގާ ސްކޫލުތަކެ އްގައި ތަޢުލީމީ ހަމަހަމަ ފުރުޞަތުތަކެއް ހިލޭ ލިބިދިނުން. މި ތަޢުލީމުގެ؛ މާފުކުރައްވާ !
މި ތަޢުލީމުގައި ކުއްޖާގެ ވިސްނުމާއި، ޞިއްޙަތާއި، ރޫހާނިއްޔަތާއި، އިޖްތިމާޢީ ކުރިއެރުމަށް ފަހިވާ ގޮތަށް ސައިންސާއި
ޓެކްނޮލޮޖީއާއި އިޖްތިމާޢީ، އިޤްތިޞާދީ އަދި އުފެއްދުންތެރި ޢިލްމުތަކަށާއި، ދީނީ ހޭލުންތެރިކަމަށާއި، ޞިއްޙީ
ދުޅަހެޔޮކަމަށް، މަސައްކަތްތެރިކަމުގެ ހުނަރަށާއި އަދި ޑިމޮކްރަސީއާއި ތިމާވެށި ދިރު ވައި އާލާކުރުމުގެ ގޮތްތަކަށް
83

އިސްކަންދެވެންވާނެ. މި ތަޢުލީމަކީ ޓީޗަރު ކިޔަވައިދިނުމަށް ވުރެން ބޮޑަށް ދަރިވަރުން އުނގެނޭ ގޮތެއްގައި ކުދިންގެ
ނާރެހުގައި ލިބިދޭ ފެންވަރު ރަނގަޅު، ވަށާޖެހިފައިވާ ތަޢުލީމަކަށް ވާންޖެހޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެމް.ޑީ.ޕީގެ މަތީ
ތަޢުލީމުގެ ސިޔާސަތަކީ ބޭނުންކޮންމެ މީހަކަށްމެ މަތީ ތަޢުލީމާއި ތަމްރީނާއި. އަދި ޔުނިވަރސިޓީ ތަޢުލީމު ލިބޭނެ
މަގުތައް ސަރުކާރާއި އަމިއްލަ ފަރާތްތަކާ ގުޅިގެން ފަހިކޮށްދިނުން. އެންމެނަށް ވެސް ފެންވަރު ރަނގަޅު މަތީ
ތަޢުލީމެއްގެ ފުރުޞަތު ފަހިކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން، މަތީ ތަޢުލީމާއި ތަމްރީން ހޯދާ ދަރިވަރުންނާއި، ގްރާންޓްސްއާއި އަދި
ލޯނު އެހީ ލިބޭނެ ގޮތް ހަމަޖައްސައިދިނުން. މި ކަންކަން ކުރުމަށްޓަކައި 2019 ވަނަ އަހަރު އޮތް 3.1؛ މާފުކުރައްވާ!
3.2 ބިލިއަންގެ ބަޖެޓު އެ ވަނީ 4.1؛ މާފުކުރައްވާ! 4.4 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބޮޑު ބަޖެޓަކަށް މި އަހަރު ހަދާފަ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެމް.ޑީ.ޕީ ގެ ފުރަތަމަ ސަރުކާރުގައި ހިންގި އެންމެ މުހިންމު އެއް މަސައްކަތަކީ ، ޞި އްޙީ ޚިދުމަތް
ފޯރުކޮށްދިނުމާއި ބޭސްސިޓީއަށް ސަލާންޖެހުން ނައްތާލުމުގެ އާސަންދައިގެ ޕްރޮގްރާމު. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސިޔާސަތަކީ ،
ބޭސްސިޓީއަށް ސަލާންޖެހުން ނައްތާލައި ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކުގައި ދިރިއުޅޭ މީހުންނަށް ޚިދުމަތް ހޯދުމުގައި ހުރި
ތަފާތުތައް ކުޑަކުރުން. ފަސޭހައިން ޚިދުމަތް ލިބޭނެ ގޮތް ހޯދައިދިނުން. ރައްޔިތުންގެ ކިބައިގައި ދުޅަހެޔޮ ޞިއްޙަތެއްގައި
ތިބުމުގެ ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުން. ބައިނަލްއަ ގުވާމީ މިންގަނޑުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން، އަގުހެޔޮ އަދި ހުރިހާ
ރައްޔިތުންނަށް ވެސް ފަސޭހައިން ލިބޭނެ އިޖްތިމާޢީ، ޞިއްޙީ ނިޒާމެއްގެ ދަށުން ސަރުކާރާއި، އަމިއްލަ ފަރާތްތަކާ
ހިއްސާވެގެން ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުން. ޞިއްޙީ ދާއިރާގައި ވަޒީފާ އަދާކުރާ ދިވެހިން އިތުރުކުރުމާއި، ތަޢުލީމީ
ފުރުޞަތުތައް ހޯދައިދިނުން އިތުރުކުރާންޖެހޭ. ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމުތައް ހިންގުން އިތުރުކުރާންޖެހޭ. ރާއްޖޭގެ އެކި
ހިސާބުތަކުގައި މަތީ ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލްތައް ގާއިމުކުރުމާއި، ޓެލެ މެޑިސިން ޚިދުމަތް އިތުރަށް ފުޅާކުރުމާއި، ދިވެހި
ބޭސްވެރިކަން ދިރުވަ އި އާލާކުރުމާއި، ސަރުކާރުން މަސައްކަ ތްކުރުމަކީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ އަބަދުވެސް ސިޔާސަތު. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ޞިއްޙީ ދާއިރާއަށް މިހާރު ކުރިމަތިވެފައިވާ އެންމެ ބޮޑު އެއް ގޮންޖެހުމަކީ، ދިރިއުޅުމުގެ ވައްޓަފާޅީގެ
ސަބަބުން ޖެހޭ ގައިންގަޔަށް ނައަރާ ބަލިތައް ވަރަށް ހަލުވިކަމަކާއެކު އިތުރުވުންކަމުގައި ޞިއްޙީ ދާއިރާގެ މާހިރުން
ފާހަގަކުރައްވާ. ވޯލްޑް ހެލްތު އޯގަނައިޒޭޝަން 2014ގެ ކަންޓްރީ ރިޕޯޓު ދައްކާ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި މަރުވާ
މީހުންގެ 80% އަށްވުރެ ގިނަ އަދަދެއްގެ މީހުން މަރުވަނީ، ގައިންގަޔަށް ނާރާ ބަލިތަކުގެ ސަބަބުން. ދިރިއުޅުމުގެ
ދުޅަހެޔޮ އާދަތަކެއް ދެމެހެއްޓުމަށް ބޭނުންވާ ރަނގަޅު މަޢުލޫމާތާއި އެކަމަށް ފަހިވާ މާޙައުލެއް ރައްޔިތުންނަށް
ޔަޤީންކޮށްދީ، ޅައުމުރުން ފެށިގެން ހަރަކާތްތެރިވެ، ހެލިފެލިވެއުޅުމަށް ބާރުއެޅުމަކީ ، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޞިއްޙީ ސިޔާސަތުގެ
މުހިންމު ލަނޑުދަނޑިއެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފުރަތަމަ ސަރުކާރުން ތަޢާރަފުކުރި ގިނަ މަޝްރޫޢުތައް، 2012 ވަނަ އަހަރު އެ ސަރުކާރު ވައްޓާލުމަށްފަހު
ހުއްޓި، މިސްރާބު އޮޅިފައި ވީނަމަވެސް، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ދެވަނަ ސަރުކާރުން އެ މަޝްރޫޢުތައް އަލުން ފަށާފައިވާކަމީ މިއަދު
އަޅުގަނޑު އުފާކުރާ ކަމެއް. 2019 ވަނަ އަހަރު 3 ބިލިއަން ރުފިޔާގައި ހުރި ބަޖެޓު 2020 ވަނަ އަހަރު، މިއަންނަ
84

އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގައި 4.1 ބިލިއަނަށް ބޮޑުކޮށް، މި ޚިދުމަތްތައް ފުޅާކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރާކަމީ ހިތްހަމަޖެހުން
ލިބޭ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން، ޞިއްޙީ ދާއިރާއާ މެދު ރައްޔިތުން
އިތުބާރު އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި ސަރުކާރުން ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް އަދިވެސް ކުރަންޖެހިފައިވާކަން. އެއީ ޙަޤީޤަތް.
ޞިއްޙީ ޚިދުމަތް ދިނުމުގައި ތަޢުލީމާއި ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ ގިނަ ދިވެހިންގެ ބައިވެރިވުމާއި ހިއްސާ ޔަޤީންކުރަން
ސަރުކާރުން އިތުރު މަސައްކަތްތަކެއް މި ވަނީ ކުރަންޖެހިފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ރައްޔިތުން ރަށު ބަންދުން
ވީއްލަ އި، އިޤްތިޞާދީ އަދި އިޖުތިމާޢީ މަންފާ ލިބޭނެ ގޮތަށް ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމަކުން ރާއްޖޭގައި މީހުން ދިރިއުޅޭ
ހުރިހާ ރަށްތަކެއް ގުޅާލުން އެއީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް ވަޢުދު. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވިސްނުމަކީ، ރާއްޖެއަކީ ޖަޒީރާ
ޤައުމެއް ކަމުގައި ވީއިރު ، ރާއްޖޭގެ އާންމު މުއްސަނދިކަމުގެ ރާހަތްކުރާނެ ގޮތެއްގެ މަތީން، އެއް ރަށުން އެއް ރަށުން
އަނެއް ރަށަށް ފަސޭހައިން އައިސް ގޮސްވާނެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުމަށް. ދިވެހިރާއްޖެއަކީ، 99% ކަނޑު ކަމުގައި
ވީއިރު ، ދަތުރުފަތުރުގެ ވިއުގައަކުން މުޅި ޤައުމު ގުޅާލުމުން އިޤްތިޞާދު ފުޅާވެ، ރާއްޖޭގެ ޖަޒީރާވަންތަކަން
ދެމެހެއްޓިގެންދިޔުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަތްފޯރާ އަގުގައި ކަނޑާއި ވައިގެ މަގުން މީހުންނާއި މުދާ އުފުލި،
އިޤްތިޞާދީ އަދި އިޖުތިމާޢީ ބޭނުންތައް ފުއްދުމަށްޓަކައި ގަވާއިދުން އައިސް ގޮސްވާނެ ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގެ ނިޒާމަކުން
މީހުން އުޅޭ ރަށްތަކާއި ސިނާޢީ މަސައްކަތް ހިންގާ ރަށްތައް ގުޅާލުމަކީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ތަޞައްވުރެއް. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފުރަތަމަ ސަރުކާރުގައި ރާއްޖޭ ގެ ކޮންމެ ސަރަހައްދެއްގައި ފެރީގެ ނިޒާމުން ގުޅާލެވި، ދުވަހަކު
ވެސް؛ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދުވަހަކު ވެސް ރާއްޖެ ނުދެކޭ ފަދަ މިންވަރަކަށް އާއްމުން ހެޔޮއަގުގައި ދަތުރުކުރި. ރަށު
ބަންދުން ވީއްލި، ކުދި ރަށްރަށުގެ އިޤްތިޞާދު ދިރުވުމަށް ފުރުޞަތު ހުޅުވިގެންދިޔަ. ޤަ އުމުގެ މުއްސަނދިކަން މުޅި
ރާއްޖެއަށް ފަތުރާލުމަށާއި، އިޤުތިޞާދީ ދުވެލި ހަލުއިކުރުމަށާއި، ރައްޔިތުންނަށް ތަރައްޤީގެ ފަސޭހަކަން
ހާސިލުކޮށްދިނުމަށާއި، މީހުންގެ މެދުގައި ގުޅުން ބަދަލުކުރުމަށާއި، މީހުން އެއްތަނުން އަނެއް ތަނަށް ދިޔުމަށާއި، މުދާ
އުފުލުމަށް އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުން ތަޢާރަފުކުރި ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު މި ސަރުކާރުން އިތުރަށް ތަރައްޤީކުރަން
އެބަޖެހޭ. މުޅި ރާއްޖެ ދަތުރުފަތުރުގެ ވިއުގައަކުން ގުޅުވާލަން އެބަޖެހޭ. މިކަން ފެށުމަށް ޓަކައި 2020 ވަނަ އަހަރަށް
ލަފާކުރި ބަޖެޓުގައި 150 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކުރެވިފައި އޮތްކަން އެއީ އުފަލާއެކު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރާ ކަމެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެމް.ޑީ.ޕީއަކީ ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަމާއި، ހަމަހަމަކަމާއި އިންސާފުވެރިކަން
ކަށަވަރުވެފައި އޮންނަ ސެންޓަރރައިޓް އިޤްތިޞާދީ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުމަށް ވަކާލާތުކުރާ ސިޔާސީ ޕާޓީއެ އް. އެމް.ޑީ.ޕީ
ވަކާލާތުކުރަނީ ހުޅުވައިލެވިފައި ވާ ވިޔަފާރީގެ ނިޒާމަކަށް. ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިކުރިއަރުވައި، ރައްޔިތުންގެ
ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރު އިތުރުކުރުވާ ނިޒާމަކަށް. އިޤްތިޞާދުގައި މެދު ފަންތީގެ ގިނަ ރައްޔިތުން ގިނަވުމަކީ މި ނިޒާމުގެ
ބޭނުން. އެއީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ އަމާޒު. އެމް.ޑީ.ޕީ ވަކާލާތުކުރަނީ، ސަރުކާރުގެ ޚަރަދުތައް، ދައުލަތުގެ ޚަރަދަށް
ޒިންމާވާންޖެހޭ ގާނޫނުގެ މިންގަނޑަށް ފެތޭ، ޒިންމާދާރު މާލީ ސިޔާސަތަކަށް. ރައްޔިތުންގެ އަތުން ޓެކްސް ނެގުމުގެ
85

ބޭނުމަކީ، ލިބޭ އާމްދަނީ ބޭނުންކޮށްގެން އިޤްތިޞާދު ފުޅާކޮށް، ކުރިއަރާނެ އިންވެސްޓްމަންޓުތަކެއް ކުރުން. މި
އިންވެސްޓްމަންޓުތަކު ގެ ސަބަބުން އުފެއްދުންތެރިކަން އިތުރުވެ، އައު ހޯދުންތަކުގެ މަގު ފަހިވެގެންދާނެ. ޓެކްސްގެ
ނިޒާމު ވާންޖެހޭނީ ވަށާޖެހިފައިވާ ޢަދުލުވެރި ނިޒާމަކަށް. ޓެކްސްގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަމުގެ ވިއުގަ
ފުޅާކޮށް، ހަރުދަނާކުރަންޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެމް.ޑީ.ޕީގެ އިޤްތިޞާދީ ސިޔާސަތު ބިނާވެގެންވަނީ، ޤައުމީ
އުފެއްދުންތެރިކަން ކުރިއަރައި ، ދިގު މުއްދަތަށް އޭގެ މަންފާ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭނެ ސިޔާސަތުތަކެއްގެ މައްޗަށް.
ތަކެތީގެ އަގު އުފުލޭ މިންވަރު ހުންނަންޖެހޭނީ މެދު މިންވަރެއްގައި. ބޭރުގެ އިންވެސްޓަރުން؛ މާފުކުރައްވާ! ބޭރުގެ
އިންވެސްމަންޓުތައް ރާއްޖެއާ މެދު ޝައުޤުވެރި ވާނެ ހިސާބެއްގައި. އިންވެސްޓްމަންޓްތައް ވާންޖެހޭނީ ހުޅުވައިލެވިފައިވާ
ބިޑިންގ ޕްރޮސެސެ އްގެ ދަށުން އޭގެ މަންފާ ޤައުމަށް އެންމެ ބޮޑުވާނެ ގޮތަކަށް ގެނެވޭ އިންވެސްމަންޓުތަކަކަށް.
އެމް.ޑީ.ޕީ ގަބޫލުކުރަނީ ޤައުމީ އުފެއްދުންތެރިކަން އިތުރުކުރަންޖެހޭނީ ހުޅުވައިލެވިފައިވާ އިންވެސްމަންޓުތަކެއްގެ
ތެރެއިން ކަމަށް. ދަރަނި އިތުރުކޮށްގެން ނޫންކަން. ދައުލަތުގެ ދަރަނީގެ ސިޔާސަތުތައް ބައްޓަންވެ ހުންނަންވާނީ،
ދައުލަތުގެ ޚަރަދަށް ޒިންމާވާންޖެހޭ ގާނޫނަށް ބުނާ މިންގަނޑުތަކަށް ފެތޭ މިންގަނޑަ ކަށް. ޤައުމީ އުފެއްދުންތެރިކަން
އިތުރުވާ މިންވަރަށްވުރެ ކޮންމެ އަހަރަކު ދަރަނި އިތުރުވަމުންދާ ނަމަ، އެއީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނުރައްކާތެރި
ހާލަތަކަށް ދިވެހިރާއްޖެ ވެއްޓިގެންދާނެ ހާލަތެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިދެންނެވި ބައްޓަމަށް ފެތޭ އިޤްތިޞާދެއް
ގާއިމުކުރުމަށް ސަރުކާރުން ބާރުއަޅަންޖެހޭ. ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތައް މިސްރާބު ހިފާންވާނީ، މިދެންނެވި އަމާޒަށް މި
ޤައުމު ގެންދިޔުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުކަޒީ އުސޫލުން އިދާރީ ދާއިރާތައް ހިންގުމަކީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ އަބަދުވެސް
ވިސްނުން. މި ޤައުމު ޖަޒީރާވަންތަ ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި ތަރައްޤީކުރުމަށް ކަނޑައެޅި ސިޔާސަތުތައް ތަންފީޒުކުރާންޖެހޭ.
ކައުންސިލުތަކަށް ޙަޤީޤީ ބާރު ލިބިދޭންޖެހޭ. އެކަން ކުރެވިގެން އަންނަނީ އެކުލަވައިލާ ގާނޫނުތަކުންނާއި، ސަރުކާރުގެ
ސިޔާސަތުތަކުންނާއި ، ސަރުކާރުގެ ސިޔާސީ ހިތްވަރާއި، އެކުލަވައިލާ ބަޖެޓުގެ ޛަރީޢާއިން 2020 ވަނަ އަހަރުގެ
ބަޖެޓަކީ ކައުންސިލުތަކަށް މާލީ މިނިވަންކަން ލިބި، ރައްޔިތުންނަށް ޙަޤީޤީ ބާރު ލިބިދޭނެ ބަޖެޓެއް. ކޮންމެ ރަށެއްގެ
ކައުންސިލުގެ ބަޖެޓު އެ ވަނީ އެތައް ގުނައަކުން އިތުރުވެފަ. ނަތީޖާއަކީ، ރައްޔިތުންގެ ތަރައްޤީއަށް ސީދާ ކައުންސިލު
މެދުވެރިކޮށް ކަންކަން ކުރުމުގެ ބާރު ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދިޔުން. ސީދާ ގޮތުން ކައުންސިލުތަކަށް ލިބުމަށް 1.6
ބިލިއަން ރުފިޔާ އެ ވަނީ ކަނޑައެޅިފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 75 ވަނަ މާއްދާއިން ބޭރުނުވެ
އަޅުގަނޑު ތަމްސީލުކުރާ ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާ ހިމެނޭ، މި މާލެއާ ގުޅޭ ގޮތުން ދެތިން އެއްޗެއް ދަންނަވަ އިލާނަން.
މާލެއަކީ ރާއްޖޭގެ އާބާދީގެ 3 ބައިކުޅަ 1 ބަޔަށްވުރެ ގިނަ މީހުން ދިރިއުޅޭ ރަށެއް. މާލެ ވީރާނާވުމުގެ ބިރު މިހާރު
އެބައޮތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މާލެއަށް ކުރު މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި ހަލުއި ގޮތެއްގައި ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް
ގެނެވިގެން ނޫނީ މި މާލެ ސަލާމަތްކުރެވޭކަށް ނެތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މާލޭގެ ތޮއްޖެހުމަށް ޙައްލުތަކެއް މި ވަނީ
ހޯދަންޖެހިފަ. މާލެއިން ބިންކޮޅެއް އޮވެ، އެ ބިންކޮޅަކީ ދިރިއުޅޭވަރަށްވުރެ ކުޑަ ތަންކޮޅަކަށްވުމުން އެ ތަންކޮޅު ދޫކޮށްލާ
86

ފަރާތްތަކަށް މާލޭ ސަރަހައްދުން ބޯހިޔާވަހިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމަކީ ސަރުކާރުން މިހާރުން މިހާރަށް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް
ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މާލޭގެ ނަރުދަމާގެ ނިޒާމަކީ މީގެ ސާޅީހަކަށް އަހަރު ކުރީގެ
ނިޒާމެއް. އޭރުގެ އިމާރާތްތަކުގެ ބުރިތަކުގެ އަދަދު ނުލާހިކު މަދު. އެއީ ދެތިން ބުރި. އޭގެ ސާޅީހަކަށް އަހަރު ފަހުން
މިހާރު މި ވަނީ އެތައް ބުރިއަކަށް މި މާލޭގެ އިމާރާތްތައް ބޮޑުވެފަ. އެހެންކަމުން، އެއީ ނާޒުކު މައްސަލައެއް ގެ ގޮތުގައި
ދެކި، އެކަމަށް ޙައްލު ހޯދައިދޭންޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރި ބަޖެޓަކީ އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް.
މެދުރާސްތާއާއި ދުރު ރާސްތާގެ ވިސްނުން ބަހައްޓައިގެން އެކުލަވަ އިލެވިފައިވާ ބަޖެޓެއް. މި ބަޖެޓަކީ އެމް.ޑީ.ޕީން
ވެފައިވާ ގިނަ ވަޢުދުތަކެއް ފުއްދައިދެވޭނެ ބަޖެޓެއް. މި ރާއްޖެ ގެންދަން ބޭނުންވާ މިސްރާބަށް އަމާޒު ހިފާފައިވާ
ބަޖެޓެއް. ނޫ އިޤްތިޞާދެއްގެ ފައިސާ ލިބޭ، އޯގާތެރި ސަރުކާރެއްގެ ވެރިކަމުގައި އިންސާފު ލިބިދެވޭ، ޖަޒީރާ
ދިރިއުޅުމެއް ދިރިއުޅޭ ، ފަޚުރުވެރި ޢާއިލާތަކެއްގެ ދިވެހިރާއްޖެއަކަށް މި ރާއްޖެ ބަދަލުކޮށްލާނެ ބަޖެޓެއް. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ، ކެލާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމް ޝަރީފަށް.
ކެލާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2020 ވަނަ އަހަރަށް ދައުލަތުން މި ހުށަހަޅާ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު
ވާހަކަދައްކާއިރު ، މި ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރު ދުނިޔޭގެ އިޤްތި ޞާދީ ދުވެލި 2019 ވަނަ އަހަރު 3% އަށް ދަށްވެފައި
ވީނަމަވެސް ، ދުނިޔޭގެ ކުރިއަރާ ޤައުމުތަކުގެ އިޤްތިޞާދު 2019 ވަނަ އަހަރު 3.9% ގައި ހުރިއިރު، 2020 ވަނަ
އަހަރު 4.6 އަށް މަތިވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ ދުނިޔޭގެ އިޤް ތިޞާދު. އަދި ރާއްޖޭގަ އި 2019 ވަނަ އަހަރު 5.7 ގައި
ބެހެއްޓިފައި ހުރި ނަމަވެސް، 2020 ވަނަ އަހަރު 7.5 އިން މައްޗަށް އަރާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރެވޭ. 2019 ވަނަ
އަހަރު އިންޑިއާ އަދި ޗައިނާގެ އިޤްތިޞާދު ދުވެލި 7% ކުރިއެރުމެއް؛ 7% އަށްވުރެ ދަ ށަށް ނުގޮސް ހިފެހެއްޓޭނެ
ކަމުގައި ބެލެވޭ. މިހެންކަމުން، މި ދެ ޤައުމުން އަންނަ ޓުއަރިސްޓުން އިތުރުވެގެންގޮސް، އެކަމުގެ ހެޔޮ ބަދަލު ރާއްޖޭގެ
އިޤްތިޞާދަށް ކުރާނެކަމީ ޝައްކެ އް ހުރި ކަމެއް ނޫން. ދުނިޔޭގެ ބާޒާރުގެ އަގުތަކަށް ބަލައިލާއިރު، 2019 ވަނަ
އަހަރުގައި އިންފްލޭޝަން ހުރީ 3.4 ގައި. ތަރައްޤީވަމުން އަންނަ ޤައުމުތަކުގައި މި ރޭޓު ހުރީ 4.4 ގައި. ނަމަވެސް ،
ރާއްޖޭގައި 2019 ވަނަ އަހަރު މި އަދަދު ހިފެހެއްޓިފައިވަނީ 1% ގައި. އަދި 2020 އަހަރު އިންފްލޭޝަން ބޮޑުނުވެ،
ހިފެހެއްޓޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. ޤައުމީ އުފެއްދުންތެރިކަން 7.5% އަށް 2020 ގައި އަރާނެ ކަމަށް ލަފާކުރާއިރު،
87

އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ޤައުމުގެ 25% ހިއްސާކުރާ ޓުއަރިޒަމް ކުރިއަރާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ލަފާކޮށްފައި ވަނީ.
ޓުއަރިޒަމް ގާތްގަނޑަކަށް 2019 ،12.2% ވަނަ އަހަރު އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމަށް މިހާރު ބެލެވެނީ. އަދި
ހަމައެއާއެއްކޮށް 2020 ވަނަ އަހަރު މި ކުރިއެރުން މިއަށްވުރެ އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމަށް ވަ ނީ. މިއީ ރާއްޖޭގެ ޓުއަރިޒަމް
ސިނާޢަތަށް ހުޅުވައިލާ ނުވަތަ ނެރޭ އިތުރު ރަށްތަކާއި އަދި ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި ހެދޭ ގެސްޓްހައުސްތަކާއި ސަފާރީ
ބޯޓުތަކުގެ ތެރެއިން ، ގޮތުގައި. މިކަމުގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ ބެޑް ކެޕޭސިޓީ ވެސް ވަނީ ވަރަށް ބޮޑު އަދަދަކުން
އިތުރުވެގެންގޮއްސަ. ރާއްޖޭގެ ދެވަނަ؛ އިޤްތިޞާދުގެ ދެވަނަ މަސައްކަތް ކަމަށްވާ، 2019 ވަނަ އަހަރު މަޑުޖެހިލާފައި
ވީނަމަވެސް 2020 ވަނަ އަހަރު މި ޞިނާޢަތް 15% ކުރިއަރާނެ ކަމަށް ބެލެވޭ. ރާއްޖޭގެ އެކްސްޕޯޓު ކުރާ މިންވަރު
2019 ވަނަ އަހަރު 364.3 ބިލިއަން އެމެރިކާ ޑޮލަރަށް އަރާފައިވާއިރު، މި އަދަދު 2020 ވަނަ އަހަރު 372.9
މިލިއަން ޑޮލަރަށް އިތުރުވާނެ ކަމަށް ބެލެވޭ. އެއީ މިދިޔަ އަހަރަށް ބަލާއިރު 5% ކުރިއެރުމެއް. އިމްޕޯޓަށް ބަލާއިރު،
2019 ވަނަ އަހަރު 2.6 ބިލިއަން އެމެރިކާ ޑޮލަރުގެ ތަކެތި އިމްޕޯޓް ކުރެވިފައިވޭ. 2020 ވަނަ އަހަރު 2.8 ބިލިއަން
ޑޮލަރަށް މި އަދަދު އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމަށް ބެލެވިފައިވޭ. ރާއްޖޭގެ ރަސްމީ ރިޒާވަށް ބަލާއިރު، 2018 ގައި 217
މިލިއަނުގައި ހުރެފައި، 2019 ވަނަ އަހަރު 636 މިލިއަން ޑޮލަރަށް ދަށްވެފައި ވީނަމަވެސް، 2020 ވަނަ އަހަރު މި
އަދަދު 818.8 މިލިއަން އެމެރިކާ ޑޮލަރަށް އަރާނެ ކަމަށް ބެލެވިފައިވޭ. ދިވެހި ސަރުކާރުގެ 2020 ވަނަ އަހަރު
ހުށަހަޅާ ބަޖެޓަކީ މި ބަޖެޓުގައި 37.5 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓަކަށް ވާއިރު، މި ބަޖެޓަށް ފައިސާ ލިބޭނެ ކަމަށް
ބަލާފައިވަނީ ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީން 4.8 ބިލިއަން. އިމްޕޯޓް ޑި އުޓީން 3.2 ބިލިއަން. ޖީ.އެސް.ޓީން 2.8 ބިލިއަން. އަދި
ބީ.ޕީ.ޓިން 2.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. މީގެ އިތުރަށް ރިސޯޓުތަކުގެ ކުލިންނާއި ޑިވިޑެންޑް އަދި
އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން 6 ބިލިއަން ރުފިޔާ، ގާތްގަނޑަކަށް 6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. 2020 ވަނަ
އަހަރު ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި 5.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް މިހާރު އަންދާޒާ ކުރެވިފައިވޭ. އަދި 2020 ވަނަ
އަހަރު އާމްދަނީ ހޯދުމަށް އިތުރަށް ކުރާ މަސައްކަތުން 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ އާމްދަނީ ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. މިއީ
ޓުއަރިޒަމަށް އިތުރަށް ދޫކުރާ ރަށްރަށުންނާއި އަދި އިންކަމް ޓެކްސް ނަގައިގެން ލިބޭ އާމްދަނީން. 2020 ވަނަ އަހަރު
ބަޖެޓުގައި ހިނގާނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ ޚަރަދުތަކަކީ މުވައްޒަފުންނަށް 7.67 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރަށް
6.79 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެހީއާއި ސަބްސިޑީ 3.48 މިލިއަން ރުފިޔާ. އެހެނިހެން ރިކަރަންޓު ޚަރަދަށް 2.36 މިލިއަން
ރުފިޔާ. މީގެއިތުރަށް ޚިދުމަތުގެ ޚަރަދުތަކަށް 693 މިލިއަން ރުފިޔާ. ޕެންޝަނަށް 502 މިލިއަން ރުފިޔާ. ލޯނު އަނބުރާ
ދެއްކުމަށް 632 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އިންޓްރެސްޓަށް 440 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އިޤްތިޞާދީ ފައިދާއަށް 508 ބިލިއަން. އަދި
ހަރުމުދާ ހޯދުމަށް 550 މިލިއަ ން ރުފިޔާ ހިމެނޭ. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ބެހިފައި އޮތް ގޮތުން، އިޤްތިޞާދީ އަދި ސިނާޢީ
ކަންކަމަށް ކުރާ ޚަރަދު 7.9 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް އަރާފައިވޭ. ރައްޔިތުންނަށް ދެވޭ އާއްމު ޚިދުމަތްތަކަށް ބަލާއިރު، 4.1
މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރޭ. ތަޢުލީމަށް 411 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް ބަލަނީ. ޞިއްޙަތަށް 7.1 މިލިއަން
88

ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް ލަފާކޮށްފައިވަނީ. ގެދޮރު އިމާރާތްކުރުމާއި ޖަމާޢަތަށް ފައިދާހުރި މަސައްކަތްތަކަށް 2.9
ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވާއިރު ، ދިފާއީ ކަންކަމަށް 1.493 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރެވިފައިވަނީ.
މީގެއިތުރަށް ޢަދުލުއިންޞާފު ގާއިމުކުރުމަށް 2.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ތިމާވެށި ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ގޮތުން، 1.7 މިލިއަން
ރުފިޔާ. އިޖްތިމާޢީ އަދި ދީނީ ކަންކަމަށް 822 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މިއީ ވޭތުވެދިޔަތަނަށް ބަލާއިރު ތަޢުލީމާއި ޞިއް ޙަތަށް ނުހަނު ބޮޑު ހޭދައެއް ކުރުމަށް އަމާޒުކުރެވިފައިވާ
ބަޖެޓެއް. އެހެންކަމުން، ރާއް ޖޭގެ ޞިއްޙީ ނިޒާމު ކުރިއަރައިމ ދުޅަހެޔޮކަން ދިވެހި މުޖުތަމަޢުގައި އިތުރު ވެގެންދާނެ
ކަމަށް މި ބަޖެޓުން ބެލެވިފައިވޭ. ހަމައެއާއެއްކޮށް ތަޢުލީމީ ފެންފަރު އިތުރުވެ ސްކޫލްތަކުން ނިންމާ ދަރިވަރުންނަކީ،
ޔުނިވަރސިޓީތަކުން ނިމޭ ދަރިވަރުންނަކީ ތަޢުލީމީ ގޮތުން ރަނގަޅު ފެންވަރު ހުރި ދަރިވަރުންތަކެއް ބިނާކުރަނިވި
ބަޖެޓަކަށް ވެގެންދާނެ ބަޖެޓެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދެކެން. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް މި ބަޖެޓުން އަމާޒުކުރެވިފައިވާ
ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، ފެނުގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރުން ވެގެންދަނީ ކެލާގެ ރައްޔިތުންނަށް ނުހަނު ބޭނުންތެރި ޕްރޮޖެކްޓެއްގެ
ގޮތުގައި. އަންނަ އަހަރު، 20 ވަނަ އަހަރަކީ ކެލާގެ ޓުއަރިޒަމް ބާރު ސްޕީޑެއްގައި ފެށި، މި މަސައްކަތަށް ބޭނުންވާ
އެކި ވައްތަރުގެ އެއްގަމު އުޅަނދުފަހަރު ގިނަވެގެންދާނެތީވެ، ކެލާގެ ބޮޑެތި މަގުތައް ހެދުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމަކަށް
ވެފައި ވަނީ. އެހެންކަމުން މި ބަޖެޓުގައި ކެލާގެ މަގުހެ ދުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓް ހިމެނިގެންދިއުމަކީ ކެލާގެ ރައްޔިތުން
އުފާކުރާނެ ކަމެއް. ހަމައެއާއެކު ސްކޫލު، ޝައިޚް އިބްރާހީމް ސްކޫލަށް 75 އަހަރު ފުރޭ އަހަރު ކަމަށް ވާތީވެ، މި
މުނާސަބަތު ފާހަގަކުރުމުގެ ގޮތުން، ކެލާ ސްކޫލް ހޯލަކީ، މަލްޓިޕާޕަސް ހޯލަކީ ވަރަށް ބޭނުންތެރި ތަނަކަށް
ވެގެން ގޮސްފައި ވަނީ. މި ބަޖެޓުން މި ހޯލު ނިންމުމުގެ ބަޖެޓް ހިމެނިފައިވާތީ ވެސް އަޅު ގަނޑުމެން އެކަމަށް އުފާކުރަން.
ކެލާގެ ބަނދަރަކީ ވޭތުވެދިޔަ ހައެއްކަ އަހަރު ވަންދެން ހަދަމުން އައި ބަނދަރެއް. އެއްގޮތަކަށް ވެސް ރައްޔިތުން
ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް މި ބަނދަރު ހެދެމަކުން ނުދޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓުގައި ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ
ގޮތަކަށް ބަނދަރު ނިންމުމުގެ ޚަރަދު މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ. އެހެންކަމުން، މިއީ ކެލާއަށް ލިބޭނެ ވަރަށް ބޮޑު
ހިތްހަމަޖެހުމެއް ނުވަތަ ވަރަށް ބޮޑު ފަސޭހަކަމެއް. ކެލަޔަކީ ބަނދަރު ހެދިފައިވާ ރަށަކަށް ވާއިރު، މަސް ކެނޑުމުގެ
ކަންތަކަކަކީ ވަރަށް އުނދަގުލުން ކުރާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، މަސްމާރުކޭޓެއްގެ މުހިންމުކަން އިންތިހާއަށް ބޮޑުވެފައި ވާ
ހިނދު، މި ބަޓުގައި ކެލާ ގައި މަސްމާރުކޭޓެއް ހެދުމަށް ހިމެނިފައިވާކަމީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. ހަމައެއާއެކު ކެލާގެ
ދަނޑުވެރިންނަކީ ވަރަށް ކުރީންސުރެ ދަނޑުވެރިކަން ކޮށްއުޅޭ ބައެއް. ކެލާގެ ބަނދަރާއި އަވަށާ ދުރުކަމީ ހުރިހާ
ބޭފުޅުން ވެސް ދަންނަ ޙަޤީޤަތެއް. އެހެންކަމުން، ދަނޑުވެރިކަމުން އުފައްދާ ތަކެތި ބަނދަރަށް ގެނައުމަކީ އެއީ އުނދަގޫ
ކަމަކަށް ވަނީ. އަދި ބޭނުންވާ ގަޑިއެއްގައި ފަސޭހައިން ގެނައުމަކީ، މާ ފަސޭހަ ކަމަކަށް ނުވޭ. އެހެންވީމާ،
ދަނޑުވެރިކަމުން އުފައްދާ ތަކެތި ބަނދަރުމަތީގައި ބަހައްޓައިގެން ވިއްކޭނެ ގޮތް ވުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން އަބަދުވެސް
ބަލަމުން އައި ކަމެއް. ވީމާ، މި ބަޖެޓުގައި ދަނޑުވެރިކަމުގެ ތަކެތި ވިއްކާ މާރުކޭޓެއް ހެދުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިގެންދޭ.
89

ގެދޮރުއެޅުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ޕްރޮޖެކްޓަކަށް ވެފައިވަނީ. ކެލާގެ އާބާދީ މީ ގެ ވިއްސަކަށް އަހަރު ފަހުން ނުވަތަ
ފަނަރަވަރަކަށް އަހަރު ފަހުން ދަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް މަދުވަމުން. 2014 ވަނަ އަހަރު ބޯހިމެނުނު ހިސާބަށް ބަލާއިރު،
ގާތްގަނޑަކަށް ކެލާ ގެ އާބާދީ ކުރިއަށްދާ މިންވަރު ހުރީ މައިނަސް 1.6 ގައި. މިކަން މިހެން މިދިމާވަނީ، ކެލާގައި
ތަޢުލީމާއި ޞިއްޙީ ހާލަތު ނުވަތަ އާމްދަނީ ހޯދުމުގެ ކަންތައް ދަށްވުމުގެ ސަބަބުން މާލެއަށް ހިޖުރަކުރާ މީހުން
އިތުރުވެގެންދާތީވެ. މާލެއަށް ހިޖުރަކުރާ މީހުން އިތުރު ވުން ޙައްލުކުރުމަށްޓަކައި ގެދޮރުއެޅުމުގެ ޕްރޮޖްކްޓެއް މި
ބަޖެޓުގައި ހިމެނިގެންދާކަމީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދެކެން. ކެލާގެ ކުނިކޮށްޓަކީ، ކުނިކޮށި
ނިންމުން ވެގެންދަނީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި. ކެލާއަކީ މިދަންނަވާ ރަށުގައި އާބާދީގައި އުޅޭ މީހުން އުފައްދާ
ކުނި ނަތްތާލުމަކީ މައްސަލައަ ކަށް ވެފައިވާ ރަށެއް. އެހެންކަމުން، ކުނިކޮށްޓަސް އަޅާ ކުނި ނައްތާލުމުގެ ނިޒާމެއް، މި
ބަޖެޓުގެ ދަށުން ކުނިކޮށި ނިމިގެންދިއުމަކީ ކެލަޔަށް ލިބޭނެ ވަރަށް ބޮޑު ލުއިކަމެއް. ވީމާ، މި ބަޖެޓުގައި ކުނިކޮށި
ނިންމުމުގެ މަޝްރޫޢު ވެސް ހިމެނިގެންދޭ. ހަމައެއާއެއް ކޮށް ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމުގެ ދަށުން ލިބިގެންދާ ބަޖެޓުން ކެލާ
ރަށްވެހިގެ މަރާމާތުކުރުމާއި ، ކުނި ނައްތާލުމުގެ ނިޒާމު ހަމަޖެހިގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް
އިންތިޒާރުކޮށްގެން ހުރި ކަމެއް. އެހެންކަމުން، މި ބަޖެޓުން 954 މިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ކެލާ ކައުންސިލަށް
ލިބޭނެ ކަމަށް ހަމަޖެހިފައި، ބަޔާންކޮށްފައިވޭ. ފިއްލަދޫގެ ސްކޫލުގައި ހޯލެއް ނެތުމުން އެ ރަށުގެ ސްކޫލް ހިންގުމުގައި
ވަރަށް ބޮޑެތި ދަތިތައް ދިމާވެގެންދޭ. ސްކޫލުގެ ބާވެފައިވާ އިމާރާތްތައް މިހާރު ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ބާވެފަ.
އެހެންކަމުން، އަންނަ އަހަރު ބަޖެޓުގައި ފިއްލަދޫގެ ސްކޫލް ހޯލެއް ހިމެނިގެންދިއުމަކީ ފިއްލަދޫ ސްކޫލުގެ
ކިޔަވާކުދިންނަށާއި މުވައްޒަފުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ވަރަށް ބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުމެއް. މި ބަޖެޓުގައި ފިއްލަދޫ ސްކޫލަށް ހޯލެއް
ހަމަޖެހިގެންދާނެ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ. ފިއްލަދޫ ޞިއްޙީ މަރުކަޒަކީ ވަރަށް ކުރީންސުރެ ދަތި އަދި އުނދަގޫ ޞިއްޙީ
މަރުކަޒެއް. މިއީ އެންމެ ފުރަތަމަ ރާއްޖެތެރޭގައި އަޅައިދޭން ފެށި ޞިއްޙީ މަރުކަޒުތަކު ގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ މަރުކަޒެއް.
މި މަރުކަޒު ބޮޑުކުރުން ވެސް މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިގެންދިއުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. އެހެންވީމާ، މި މަރު ކަޒު
ބޮޑުކުރުން މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ. ފިއްލަދޫ ބަނދަރަކީ ހަދައި އަދި ހަވާލުނުކުރެވި އޮތް ބަނދަރެއް.
އެހެންނަމަވެސް، ބައެއް ތޮށިގަނޑުތައް ކަނޑައިގެން ގޮސް ފިއްލަދޫ ބަނދަރުގެ ސަރަހައްދުގައި ހިމެނޭ ގޮނޑުދޮށް
ހަލާކުވެގެން ގޮސްފައި ވާކަން އެއީ ވަރަށް ދެރަކަމެއް. މި ބަޖެޓުގައި ފިއްލަދޫ ބަނދަރުގެ ގޮނޑުދޮށް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ
ފައިސާ ވެސް ހިމެނިފައި ވާކަން ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ. މީގެއިތުރުން، ފިއްލަދޫއަކީ ބިން ބޮޑު ރަށެއް ނަމަވެސް، ވަރަށް
ފެން ތިލަ ރަށެއް. އެހެންވީމާ، ނަރުދަމާއާއި ފެނާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެމިފައިވާތީ، އެކަމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް
އުފާކުރަން. ހަމަ އެއާއެކު ފިއްލަދޫގަ އި ވެސް ގެދޮރުއެޅުމުގެ މަޝްރޫޢާއި މީގެ އިތުރަށް އެހެނިހެން މަޝްރޫޢުތައް
ހިންގަމުންދާނެ. އޭގެ އިތުރަށް ފިއްލަދޫއަށް ވެސް ލޯކަލް ކައުންސިލު ބަޖެޓުގެ ދަށުން 8 މިލިއަން ރުފިޔާވަރު ލިބޭނެ
ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ. ޝުކުރިއްޔާ.
90

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާ ދޮޅުގަޑިއިރަށް ދެމިގެންދިއުމުން ބައިގަޑިއިރުގެ
ހުސްވަގުތު ކޮޅެއް ދެވިދާނެ ކަމަށް ގަވާއިދުގައި އޮންނާތީވެ، މިހާރު އަޅު ގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް
ހުސްވަގުތުޅެއް މި އަރުވަނީ. ދެން ޖަލްސާ ފެށޭނީ 3:45 ގައި.
}ހުސްވަގުތު ކޮޅު: 15:19 އިން 15:46 އަށް{
(ރިޔާސަތުގައި އި ންނެ ވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް، ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
.` އައްސަލާމް ޢަލައިކުމް. ޖަލްސާ ކުރިއަށްގެންދަން މި ފަށަނީ. މިގޮތުން މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި
އަރުވަނީ ދަނގެތީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމަށް.
ދަނގެތި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ދައުލަތުން 2020 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހަޅާފައިވާ 37.5 ބިލިއަން
ރުފިޔާގެ ބަޖެޓަކީ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ވަރަށް ވިސްނުންތެރިކަމާއި ޙިކުމަތްތެރިކަމާ އަދި ސަރުކާރުގެ،
ޚާއްޞަކޮށް ރައީސުލްޖޫމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހިމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް، ވެވަޑައިގެންފައިވާ ވަޢުދުތައް ފުއްދުމަށްޓަކައި
ހުށަހެޅިފައިވާ ވަރަށް ފުރިހަމަ ބަޖެޓެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން. އާދެ، މި ބަޖެޓަކީ ދިވެހި
ރައްޔިތުންގެ ވިންދާއި އިހު ސާސްތަކާ ގުޅި ، ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ކަންކަން ހާސިލު ކުރުމަށްޓަކައި މި ސަރުކާރު
ގެނައުމުގައި ވެވުނު ވަޢުދުތައް އޭގެ އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ކުރެ ވިގެންދާނެ ކަން ކަމެއްގެ ގޮތުގަ އި ވެސް އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ، އެއް އަހަރުގެ ތެރޭގައި ހުރިހާ
ކަމެއް ހުރިހާ ރަށަކަށް ކުރެވިގެންނުދާނެ. އެހެންނަމަވެސް ، އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަވެގެންދަނީ ރާއްޖޭގައި އޮތް ކޮންމެ
ރަށެއްގަ އި ވެސް މި ބަޖެޓުން ގިނަ ކަންތައްތައް ކުރެވިގެންދާނެ ކަމަށް ލިޔެފައިވާކަން. އެހެންވީމާ، އެކަމަށްޓަކައި
އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި އިއްޒަތްތެރި ފައިނޭންސް މިނިސްޓަރަށާއި އަދި އިއްޒަތްތެރި
ރައީސުލްޖޫމްހޫރިއްޔާއަށް އަޅުގަނޑު ދާއިރާގެ އެންމެހައި ލޮބުވެތި ރައްޔިތުން ނަމުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު
އަދާކުރަން. އާދެ! އަޅުގަނޑު ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން އެންމެ ބޮޑަށް ބޭނުންވާނީ، އެ ދާއިރާއަށް މި ބަޖެޓުގައި އޮތީ
ކޮންކަމެއްތޯ ބަލައިލަން. އާދެ! އަޅު ގަނޑު އެގޮތުން ފުރަތަމަ ވެސް ދާއިރާއަށް ހުރި، ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި ހުރި
91

މުހިންމު ކަންކަމާ ބެހޭ ގޮތުން އެއްޗެއް ދަންނަވައިލާނަން. އާދެ! އެގޮތުން ފުރަތަމަ ދާއިރާގެ އެއް ރަށް ކަމުގައިވާ
މަންދޫގައި، އެއީ އެންމެ ބޮޑަށް ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން ބޭނުންވެފައި އޮތީ، އެ ދާއިރާގެ ޖެޓީގެ ކަންތައް. އާދެ! اެلهގ
އިރާދަފުޅާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިވަނީ މި އަހަރުގެ ތެރޭގައި އެ މަސައް ކަތް ފެށޭ ގޮތަށް ބަޖެޓުކުރެވި
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިއަންނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި އެރަށުގަ އި އެންމެ ބޮޑަށް ބޭނުންވާ އެއްކަން ކަމުގައިވާ ޖެޓީ
އިރާދަކުރެއް ވިއްޔާ ނިމިގެންދާނެ. ހަމައެއާއެކީގައި ދިއްދޫއަކީ އާބާދީގެ ގޮތުން މަދު ރަށެއް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، އެ
ރަށުގައި މައިގަނޑު 3 ކަމެއްގެ ވާހަކަ އެރަށުގެ ރައްޔިތުން އަބަދުވެސް ދަނީ އެދެމުން. އެގޮތުން، އެރަށުގެ ފެނާއި
ނަރުދަމާ އަދި ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް އިރާދަކުރެ އްވިއްޔާ މިއަންނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި މި ބަޖެޓަށް ހިމެނިފައިވާތީ، މި
ބަޖެޓާ އެކުގައި ނިމިގެންދާނެކަން އަޅުގަނޑު އުފަލާ އެކީގައި ފާހަގަކުރަން. ހަމަ އެއާއެކީގައި ދިގުރަށަކީ
އެނގިވަޑަ އިގަންނަވާނެ ފަދައިން، ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް ޓުއަރިސްޓުންގެ އަތުން ގިނަ އަދަދެއްގެ ފައިސާ ލިބެމުންދާ
ރަށެއް. އާދޭ! މިރަށުގެ ރައްޔިތުން ވެސް އެދެމުންދާ މައިގަނޑު ދެ ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލަން. އެގޮތުން
ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އޮތް މުހިންމު ކަންތަކުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، އެއީ ބަނދަރާ؛ އެރަށު ގެ ފެނާ،
އަޅުގަނޑު އިޞްލާޙުކޮށްލާނަން. ފެނާއި ނަރުދަމާ އަދި އެ ރަށުގައި މިސްކިތެއް ބިނާވެގެން ދާކަން. ހަމައެއާއެކީ
އަޅުގަނޑު މަސައްކަތްކުރަމުން މި ދަނީ އެ ރަށުގައި އޭ.ޓީ.އެމް މެޝިނެއް ބެހެއްޓުމަށާއި އަދި ހަމައެއާއެކީ އެރަށުގެ
ރަށްގިރުމުގެ މައްސަލަ ޙައްލުކުރުމަށްޓަކައި މި ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި ހިމަނައިގެން ކުރިއަށްގެންދެވޭތޯ. އެހެންކަމުން،
އަޅުގަނޑު އު އްމީދުކުރަނީ މި އަންނަ އަހަރު، 2020 ގެ ބަޖެޓު ނިމިގެންދާއިރު އެ ރަށުގައި ރަ އްޔިތުން އެދެމުންދާ
އެންމެ މުހިންމު ކަންކަން ވެގެންދާނެ ކަމަށް. ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން އޮމަދޫއަށް ބަލައިލި ކަމަށް ވިޔަ ސް،
އޮމަދޫގެ ރައްޔިތުން އެންމެ ބޮޑަށް ބޭނުންވެފައި އޮތް އެއް ކަމެއްގެ ގޮތުގައި މި އޮތީ ، އެ ރަށުގެ ފެނުގެ ނިޒާމު
ރަނގަޅުކުރުން. 2020 ބަޖެޓުގައި ފެނުގެ ނިޒާމު ވަނީ ހިމެނިފަ. ހަމައެއާއެކީގައި ނަރުދަމާ، މިހާރު އެޅެމުންދާ
ނަރުދަމާ ނިންމައި ރައްޔިތުންނަށް އެ ހިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ބަޖެޓުކުރެވިފައިވޭ. ހަމައެއާއެކީގައި އެ ރަށުގައި
ގިރާ ސަރަހައްދު ހިމާޔަތްކުރުމާއި ތޮށިލުމުގެ މަސައްކަތަށް ވެސް މި ވަނީ ބަޖެޓުކުރެވިފަ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ 2020
ނިމިގެންދާއިރުގައި އެރަށުގައި އެކަން ވެސް ކުރެވިގެންދާނެ. ހަމައެއާއެކީގައި ދަނގެއް ޗަށް ބަލައިލައިފި ކަމަށް ވަންޏާ،
ދަނގެތީގެ ފެނުގެ ނިޒާމު، މިހާރު އޮތް ނިޒާމު ރަނގަޅުކޮށް ، އަލުން ކޮމިޝަންކުރުމަށްޓަކައި ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދުތައް މި
ވަނީ ބަޖެޓުގައި ފާހަގަކުރެވިފަ. ހަމައެއާއެކީ އެރަށުގެ ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި މި ވަނީ ބަޖެޓުކުރެވިފަ.
ހަމައެއާއެކީ އެ ރަށުގައި މިސްކިތެއް ބިނާކުރުމަށްޓަކައި މި އަހަރު ފެށި، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިއަންނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި
ނިމިގެންދާނެ. ހަމައެއާއެކީގައި އެ ރަށުގައި އެންމެ ބޮޑަށް ޒުވާނުން ބޭނުންވާ ދަނޑުގެ މައްސަލަ ޙައްލުކުރުމަށްޓަކައި
ރަނގަޅު ފުރިހަމަ ދަނޑެއް މި ބަޖެޓުގައި މި ވަގުތު ހިމެނިފައި ނެތްކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަނޑު މި ދަނީ ފައިނޭންސް
މިނިސްޓްރީއާއި އަދި ޔޫތު މިނިސްޓްރީއާ ގުޅިގެން އެ ދަނޑުގެ މަސައްކަތް މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނައި، އެ މަސައްކަތް
92

ކުރަމަށްޓަކައި މަސައްކަތް ކުރަ މުން. ހަމައެއާއެކީ އަދި އެ ރަށުގައި ވެސް ހަމަ ޞިއްޙީ މަރުކަޒުގެ އާބާތުރަފިލުވައި،
ރަނގަޅު ފެންވަރަކަށް ޞިއްޙީ މަރުކަޒު ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި މި ވަނީ މަސައްކަތްތައް ރޭވިފަ. އަދި ބަޖެޓުކުރެވިފަ.
އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، މި ބަޖެޓަކީ އަޅު ގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް ، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މިއަންނަ އަހަރު
ދާއިރާގެ ތަރައްޤީއަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިގެންދާނެ ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި. އާދެ! ކިތަންމެ ފުރިހަމަ ބަޖެޓެއް
ހުށަހެޅުނުކަމުގައި ވިޔަސް އެ ބަޖެޓުގައި ހުންނާނެ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަންޖެހޭ ބައެއް ކަންތައް. އަދި
ކަންބޮޑުވުންތަކާއި ބަޖެޓުގައި ހުރި މުހިންމު ކަންކަމާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދައްކާލަން އެބަޖެހޭ. އެގޮތުން
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، މި ބަޖެޓުގައި މުޅި ރާއްޖޭގެ ޞިއޙީ ނިޒާމަށް ގެނެނެވޭ އިންގިލާބީ ބަދަލު. އާދެ!
މިގޮތުން ފަސް ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލް ގާއިމުކުރުމާއި ، ހަމައެއާއެކީގައި ތަފާތު ޞިއްޙީ މަރުކަޒުތައް އާބާތުރަފިލުވުމާ
އެކީގައި ލެބޯރަޓަރީ ހިދުމަތްތައް އެބަ ރަނގަޅުކުރެވިގެންދޭ. މިކަމަކީ ހަމަގައިމު ވެސް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ
ވަޢުދުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ވަރަށް މުހިންމު މަސައްކަތަކަށް ވާތީ، މިކަން ފާހަގަކުރެވިފައި ، އަދި މިކަން
ބަޖެޓުކުރެވިފައި ވާކަމީ އަޅުގަނޑު އުފަލާއެކީ ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ހަމައެއާއެކީގައި ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް
ބަލައިލިކަމުގަ އި ވި ޔަސް، މި ދާއިރާ ވެސް މި އޮތީ ވަރަށް ބޮޑަށް ކުރިއެރުވުމަށްޓަކައި މިއަންނަ އަހަރަށް
ބަޖެޓުކުރެވިފަ. އެގޮތުން، ސްކޫލްތައް އެއް ދަންފަޅިއަށް ބަދަލުކުރުމަށްޓަކައި ސްކޫލްތައް ބިނާކުރުމާއި، ސްކޫލްތަކަށް
ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތައް ގެނައުމަށް ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ. ހަމައެއާއެކީގައި ސްޓޫޑެންޓް ލޯނަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ
މީގައި އެލޮކޭޓްކުރެވި، ހިލޭ ކިޔެވޭނެ ނިޒާމެއް މި ވަނީ މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ހަމަޖެއްސިފަ. ހަމައެއާއެކީގައި އެންމެ
ބޮޑަށް ބޭނުންވެގެން މިހާރުވެސް މަސައްކަތްކުރަމުންދާ، މިހާރުވެސް ހިނގަމުންދާ ހެނދުނުގެ ނާސްތާ ޕްރޮގްރާމަކީ
ހަމަގައިމު ވެސް ވަރަށް މަޤުބޫލުކަން އިތުރުވެ ، ކުދިންގެ ތާޒާކަން އިތުރުކުރެވިގެންދާ ކަމަކަށް ވާއިރު ، މި ކަމަށް ވެސް
މި ވަނީ ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ފައިސާ އެލޮކޭޓްކުރެވިފަ. އެހެންކަމުން، މިވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މުޅި
ރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ކުރިއަރައިގެން އަންނާނެ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވޭ. ހަމަ އެއާއެކީގައި އެންމެ ބޮޑަށް
ރައްޔިތުން ބޭނުންވެގެން ވާހަކަދެކެވެމުންދަނީ ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ވާހަކަ. އާދެ! ރާއްޖެތެރޭގައި، ޚާއްޞަކޮށް މާލެއާއި އަދި
ރާއްޖެތެރޭގައި ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުމަށްޓަކައި 20000 ޔުނިޓު ގާއިމުކުރުމަށް މި ބަޖެޓުގައި
ހިމެނިފައިވޭ. އެކަމަކީ ވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ރައްޔިތުންނަށް ލުއިފަސޭހަތަކެއް ވެގެންދާނެ ކަމަށް.
ހަމަމިއާއެކީގައި ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ކުށްޔަށް ދިރިއުޅެމުންދާ ފަރާތްތަކަށް ލުއިތަކެއް ލިބި، އެ މީހުންނަށް ޢާއިލާއާ
އެކީގައި ދިރިއުޅުމުގެ ފަހި މާޙައުލެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމެއް ކަމަށް ފާހަގަކުރަން. ހަމައެއާއެކީ އިޖުތިމާޢީ ދުޅަހެޔޮކަމަށް
ބަލައިލިކަމުގައި ވިޔަސް ކުޅިވަރުކުޅުމާއި އަދި އެހެންނިހެން ކަންކަމުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް މި ބަޖެޓުގައި މި ވަނީ
އިސްކަންދެވިފަ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަކީ ދުޅަހެޔޮ ބައެއްގެ ގޮތުގައި
ތިބުމަށްޓަކައި މި ބަޖެޓުން ވަރަށް ގިނަ ލުއިފަސޭހަތަކެއް ވެގެންދާނެ. ހަމައެއާއެކީގައި ލާމަރުކަޒުކުރުން މިއީ
93

ސަރުކާރުގެ ވަރަށް މުހިންމު އެއް ވަޢުދު އަދި އެންމެ މުހިންމު ސިޔާސަތެއްގެ ގޮތުގައި. މި ކަމަށްޓަކައި ސަރުކާރުން
މި ވަނީ ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ބޮޑު ހޭދައެއް ކުރަން ބަޖެޓުކޮށްފަ. އަޅުގަނޑު އަދަދުތައް ދަންނަވައިނުލިކަމުގައި ވިޔަސް،
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއަންނަ އަހަރުން ފެށިގެން ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނަށް މި ގެނެވޭ ބަދަލާ އެކީގައި ރައްޔިތުން
ބާރުވެރިކުރު ވި، އަދި ޚާއްޞަކޮށް ކައުންސިލުތަކަށް ހޮވޭ ބޭފުޅުންނަކީ ބާރުވެރިކަމާއެކީ މަސައްކަތްކޮށް ، އެ މީހުން
އަމިއްލަ ފައިމައްޗަށް ތެދުވެ ، އެ މީހުންނަށް އާމްދަނީ ލިބި، އެ މީހުންނަށް ކަންކަން ކުރުމުގެ ބާރުތައް މި ބަޖެޓުގެ
ތެރެއިން ލިބިގެންދާނެކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ހަމަ އެގޮތުން އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކަށް ބަލައިލިކަމުގައި ވިޔަސް
އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ހަޤީޤަތަކީ، މިތަނުގައި ބައެއް ބޭފުޅުން އަދި މިކަމާ އެއްބަސްނުވިކަމުގައި ވިޔަސް،
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާހިތް އޮތީ، ރާއްޖޭގެ 90%އާ ހަމައަށް އަޅުގަނޑުމެނަށް މި އަންނަ އަހަރު ނިމޭއިރުގައި ބޯފެނާއި
ނަރުދަމާގެ ޚިދުމަތް މުޅިން ގާތްގަނޑަކަށް ގާ އިމުކުރެވިގެންދާނެކަން. އަދި، މިކަމަކީ ކިތަންމެ ވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ
އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން ވާހަކަދައްކަމުންދިޔަކަމުގައި ވިޔަސް ، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވަޢުދާ އެއްގޮތަށް މިކަންކަން
ފުރިހަމަވެގެންދާކަމީ ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އުފާކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އެކަމަށްޓަކައި އަދިވެސް
އެއްފަހަރު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ޝުކުރު އަދާކުރަމުން މި ކަންކަން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ލައިން މިނިސްޓްރީތަކުން
ފޯރީގައި މިކަން ކޮށް ނިންމައިދޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. ހަމަ މިއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިފާޢީ ބާރުގެ ގޮތުގައި އޮތް، ޤައުމީ ދިފާޢީ ބާރާއި ފުލުހުންގެ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ. އާދެ!
އަޅުގަނޑު ހަމަ މިހެން ދަންނަވާއިރު ވެސް ބަޖެޓު ގައި އެބަހުރި އެލޮކޭޝަންތަކެއް ހެދިފަ. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ ، އެންމެ އެކަށޭނަ ވަރަށް ޤައުމީ ދިފާޢަށާއި، ދިފާއީ ބާރަށާއި ފުލުހުންނަށް ބަޖެޓު ނެތްކަން.
އަޅުގަނޑު މިހެން މި ދަންނަވާލީ، ހަމައެކަނި ރިކަރަންޓް ޚަރަދުގައި ފުލުހުންނާއި ސިފައިންނަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ
ހަމަޖެހިފައި އޮތްކަމުގައި ވިޔަސް، ފުލުހުންނާއި ސިފައިން ބޭނުންކުރާ އާލާތްތައް ހޯދުމަށް އެންމެ އެކަށީގެންވާ ބަޖެޓު
މީގައި ނެތްކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އެގޮތުން އަޅުގަނޑު ހަމަ ސަރުކާރަށް އިލްތިމާސްކުރަން، ސިފައިންނާއި
ފުލުހުންގެ ބަޖެޓް މިއަށްވުރެން ބޮޑުކުރަން. އޭގެތެރެއިން ސިފައިންނަށް ބޭނުންވާ އާލާތްތައް ހޯދުން. މީގެތެރޭގައި
ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެންމެ ފަހުން ވެސް ދިމާވެގެންދިޔަ އަލިފާނުގެ ހާދިސާގައި ބޭނުންކުރަން ހުރި އާލާތްތައް މަދުވުމުގެ
ސަބަބުން، ރައްޔިތުންނަށް މި ދިޔައީ ވަރަށް ގިނަ ގެއްލުންތަކެއް ލިބިގެން. އެހެންކަމުން، އަލިފާނުގެ ހާދިސާގައި
ބޭނުންކުރާ ފަޔަރ ލޮރީއާއި އަދި އެހެނިހެން އާލާތްތައް ހޯދުމަށްޓަކައި އެބަޖެހޭ ބަޖެޓު އިތުރަށް ބޮޑުކުރެވި ގެންދާން.
ހަމަ އެއައެކީގައި ރާއްޖޭގައި ސެލްވޭޖުކުރެވޭނެ ގޮތެއް މިހާރު ނެތުމުން ސިފައިންގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކޮށްފައި އޮންނަ
ރައްޔިތުންގެ މުދާ ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ބައި، މި ބައި ފުރިހަމަކުރުމަށްޓަކައި ސިފައިންނަށް މި ވަނީ އުނދަގޫތަކެއް
ކުރިމަތިވެފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށް އިލްތިމާސްކުރަން، ބަޖެޓަށް ސެލްވޭޖުކުރުމަށް ޓަކައި ބޭނުންވާ
ސާމާނު ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި ވެސް ބަޖެޓު އިތުރުކުރަން. ހަމަ އެއާއެކީ ފުލުހުންނަށް އެ މީހުންގެ މަސައްކަތްކުރުމަށް
94

ޓަކައި ބޭނުންވާ އާލާތްތައް ހޯދުމަށްޓަކައި މިއަށްވުރެން އިތުރަށް ބަޖެޓު އިތުރުކޮށްދޭންޖެހޭ ކަމަށް ވެސް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަން. އެގޮތުން ރާއްޖޭގެ އެކިއެކި ރަށްރަށުގަ އި ފުލުސް ސްޓޭޝަންތައް ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި ބޭނުންވޭ ބަޖެޓު
މިއަށްވުރެން ބޮޑަށް އިތުރުކުރަންޖެހޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ، މިހާރުވެސް ހަމަ އެބަހުރި
ބައެއް ކަހަލަ ބައިތައް ހިމަނުއްވާފަ. އާދެ! ހަމަ އެއާއެކީގައި ހިލޭ ބޭސްފަރުވާކުރުން؛ އާސަންދަ ސްކީމަށް އެބައޮތް
ފުދޭވަރެއްގެ ބޮޑު ހަމަ ރަނގަޅު ބަޖެޓެއް އެކަށަ އަޅުއްވާފަ . އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ބޭސްސިޓީއަށް
ސަލާންނުޖަހާ ބޭސްފަރުވާކުރުމަށް ޓަކައި ވެފައިވާ ވަޢުދު ފުއްދުމަށްޓަކައި އާސަންދަ ތެރެއިންނާއި އަދި އެންސްޕާ ގެ
ތެރެއިން އެކަށީގެންވާ ފަރުވާތެރިކަން ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް. ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު ހަމަ އުފަލާއެކީ
ފާހަގަކުރަން، ޚާއްޞަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ މީހުންނަށް ބޭނުންވާ ބަޖެޓު މީގެތެރޭގައި ހިމެނިފައިވާކަން އަޅުގަނޑު
އުފަލާއެކީ ފާހަގަކުރަންޖެހޭ. އާދެ! އެގޮތުން އެންމެ ބޮޑަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާހިތް އޮތީ، އެކި ކަހަލަ ޚާއްޞަ
އެހީއަށް ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންވާ ތެރަޕީ ދިނުމަށްޓަކައި ބޭނުންވާ ފައިސާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާކަން.
އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި މާލެއާއި ، ނޫނީ މާލެއާއި އަދި ރާއްޖެތެރެއިން މި
ޚިދުމަތަށް އަންނަ ފަރާތްތަކަށް ހިލޭ އެ ބައިތައް ލުއިފަސޭހަ ގޮތަކަށް ވެގެންދާނެ ކަމަށް މި ބެޖެޓު ބޭނުންވެގެން.
އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ދަނޑިވަޅުގައި ސަރުކާރަށް އިލްތިމާސްކުރަން، ޚާއްޞަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންވާ
ބިލު އަވަހަށް ޑްރާފްޓުކުރުމަށްފަހު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައި، އެ ފަރާތްތަކަށް ލިބެން ޖެހޭ ޚާއްޞަ އިނާޔަތްތައް ލިބޭނެ
ގޮތަކަށް މަސައްކަތްތައް އަވަސްކޮށްދިނުމަށް. އާދެ! ކިތަންމެ ފުރިހަމަ ބަޖެޓެއް ހުށަހެޅިކަމުގައި ވިޔަސް ، ބަޖެޓުގައި
ރަނގަޅުކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް ހުންނާނެކަން އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ. އެގޮތުން އަޅުގަނޑު އެއް ކަމެއް
ފާހަގަކޮށްލަން. އާދެ! ރިކަރަން ޓް ޚަރަދު ބޮޑުކަން އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަންޖެހޭ. އާދެ! ގާތްގަނޑަކަށް 75%އަކީ،
ބަޖެޓްގެ ރިކަރެންޓް ޚަރަދު. އާދެ! ރިކަރެންޓް ޚަރަދު ކުޑަކުރުމަށްޓަކައި ލައިން މިނިސްޓްރީތަކުން ތަފާތު
މަސައްކަތްތައް ކުރަންޖެހޭކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އެގޮތުން އޮފީސްތަކަށް ކުރެވޭ ޚަރަދުތައް ކުޑަކުރަންޖެހޭ. އަދި
އޮފީސްތަކަށް ދެވޭ ބަޖެޓަކީ އޮފީސްތަކާ ހަވާލުވެވޭ މިނިސްޓަރުންނާއި އަދި އެހެނިހެން ބޭފުޅުން ބޭނުންހާ ގޮތަކަށް
ކަންކަން ކުރެވޭ ގޮތަކަށް ބަޖެޓު އޮވެގެންނުވާނެ. ހަމަ އެގޮތުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ، ސަރުކާރުގެ އޮފީސްތަކުގެ
ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި މިހާރު ކުރެވޭ ފަސްޓް ކްލާސް، ބިޒްނަސް ކްލާހުން ދައުލަތުގެ ޚަރަދުގައި އެކިއެކި ރަށްރަށަށް
ކުރެވެމުންދާ، ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ކުރެވެމުންދާ ޚަރަދުތައް އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ކުޑަކުރަން އެބަޖެހޭ. ދުނިޔޭގެ އެހެން
ޤައުމުތަކަށް ބަލާއިރު، މިސާލަކަށް އެމެރިކާ ކަހަލަ ޤައުމުތަކަށް ބަލާއިރުގައި ވެސް އެމެރިކާގެ އަސް ކަރީ
އޮފިސަރުންނާއި އަދި އެހެނިހެން މީހުންނަށް މި އޮންނަނީ ދަތުރުކުރުމުގައި ހަމައެކަނި އިކޮނޮމީ ކްލާހުން އެކަނި
ދަތުރުކުރެވެނީ. ކީއްވެގެންތޯ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަހަލަ ކުޑަ އިޤްތިޞާދެއް އޮންނަ ތަނެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން އެހާ ބޮޑު
ޚަރަދެއްކުރަންވީ؟ ސާޅީހަކަށް، ފަންސާހަކަށް ބޭފުޅުން ބިޒްނަސް ކްލާހުން ދަތުރުކުރުން އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ޚަރަދެއް.
95

މިއީ އަޅުގަނޑުމެނަށް ކުޑަކުރެވިދާނެ ޚަރަދެއް. ހަމައެއާއެކީގައި ދައުލަތަށް ކުރެވޭ ، ދައުލަތުން މިހާރު މި ކުރެވެވެމުންދާ
ކަންތައްތައް އޮޓަމޭޓްކޮށްގެން ކުރެވޭ ޚަރަދުތައް ކުޑަކުރުމާއި ، ހަމައެކަނި އޮފީހަށް ހޯދޭ ސްޓޭޝަނަރީސްތަކުން ވެސް
އޮޓަމޭޓްކޮށްގެން ކުރެވޭ ޚަރަދުތައް އަޅުގަނޑުމެނަށް ކުޑަކުރެވެންޖެހޭ. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި ވަޒީފާ ދިނުމުގައި
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރަށްވުރެން ބޮޑަށް ވިސްނުންތެރިވާން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެން ވަޒީފާ ދިނުމުގައި ސިޔާސީ މަޤާމުތައް
އިތުރަށް އުފައްދައިގެން ދެވޭ ވަޒީފާތައް ސިޔާސީ މަޤާމުތައް އިތުރަށް މަދުކުރުމާއި، ވީހާވެސް އެފިޝެންޓްކޮށް
ސަރުކާރު ހިންގުމަށްޓަކައި މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހޭކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި މި ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރުގައި ގާތް ގަނޑަކަށް 5.56 ބިލިއަން ޑެފިސިޓް ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓު އޮތްކަމުގައި
ވިޔަސް އެއީ މައްސަލައެއް ނޫން. ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކުގައި ވެސް ޑެފިސިޓް ބަޖެޓުތައް ހުށަހަޅާ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިވަރުގެ ޑެފިސިޓަކާއެކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަ ށްދެވިދާނެ. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާ މުހިންމު އެއް ކަމަކީ، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެނަށް ލިބޭ އާމްދަނީއަށް ބަލާއިރުގައި މިހާރު ހެދިފައިވާ
ބަޖެޓަކީ އާމްދަނީއަށްވުރެން އިތުރަށް ޚަރަދުކުރެވޭ ބަޖެޓެއްކަން. އެގޮތުން މި ބަޖެޓަށް އެ ބައި، އެ މިސްމެޗް؛ އެ ބައި
ފޫބެއްދުމަށްޓަކައި 2 ކަމެއް ކުރުމަށް ސަރުކާރުން ބަޖެޓު ހުށަހެޅުއްވިއިރު އެބައޮތް. އެއް ކަމަކީ، 300 މިލިއަން
ރުފިޔާގެ ބޮންޑު ، ސަމްރާއީ ބޮންޑު ވިއްކުން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން، 0.75% ގައި ވިއްކައިގެން އެއީ ރަނގަޅު
އަދަދެއްކަން. ހަމައެއާއެކީގައި ޓީބިލު ވިއް ކައިގެން ފައިސާ ހޯދުމަށް އެބައޮތް. މިގޮތުން ، މިހާރު 536 މިލިއަން ރުފިޔާ
ޓީބިލު ވިއްކައިގެން ހޯދާ ގޮތަށް މިހާރު މި ވަނީ ސަރުކާރުން ބަޖެޓުގައި ހިމަނުއްވާފަ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުގެ
ހުށަހެޅުމަކީ، ޓީބިލަކީ ހަމައެކަނި ބޭންކަށާއި ރާއްޖޭގައި ތިބި މުއްސަނދި ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ވިއްކާ އެއްޗެއް ގެ ގޮތުގައި
އޮތުމުގެ ބަދަލުގައި ކޮންމެ ފަރުދަކަށް ވެސް ޓީބިލު ގަނެވޭ ކަހަލަ ގޮތަކަށް، މި ނިޒާމަށް ބަދަލެއް ގެންނަން އެބަޖެހެއޭ.
އެހެން މި ދަންނަވާލި ސަބަބަކީ، ބޮޑު އިންޓަރެސްޓް ރޭޓެއްގައި މި ވިއްކައިގެން ރައްޔިތުންނަށް މީގެ ފައިދާ ލިބި،
ހަމައެއާއެކީ ސަރުކާރަށް ފައިދާ ލިބިގެން އެބަދޭ. އެހެންކަމުން، ޓީބިލު ވިއްކުމުގެ ނިޒާމަށް ބަދަލުތަކެއް ގެނެސް؛
އެއްގޮތަކީ ބޭން ކު މެދުވެރިކޮށް ރައްޔިތުންނާ ހަމައަށް އޭގެތެރެއިން ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ފައިސާ ހުރި މީހުންނަށް އެ
ބޮންޑުގެ ވެލިއު ދަށްކޮށްގެން ވިއްކައިގެން ފައިދާ ލިބޭނެ ގޮތް ހެދުން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމާޒަކަށް ވާންޖެހެނީ
ރައްޔިތު މީހާ މުއްސަނދިކުރު ން. ހަމަ ވަކިވަކި ފަރުދުން މުއްސަނދިކުރުމެކޭ އެއްގޮތަށް ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ގިނަ
ބައަކަށް އޭގެ ފައިދާ ލިބޭނެ ގޮތަކަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުގެ ހުށަހެޅުމަކީ އަދި ވެސް އެއް ފަހަރު ދަންނަވާލަން.
ޓީބިލު ބޭންކަށް ވިއްކާ އުސޫލު ބޮޑަށް ބަދަލުކޮށް، ރައްޔިތުންނާ ހަމައަށް އެ ބިލު ވިއްކޭނެ ގޮތަކަށް ކުރިއަށްގެންދިއުން.
ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން ސަރުކާރުން މި ކުރާ ވިޔަފާރިތައް ހުއްޓާލުން. ސަރުކާރުން މި ކުރާ
ވިޔަފާރިތައް ހު އްޓާލައި ، ރައްޔިތުންގެ އަތްމައްޗަށް ވިޔަފާރިތައް ދިއުމަކީ ކޮންމެހެން ބޭނުން ކަމެއް. އެހެން މި
ދަންނަވާލި ސަބަބަކީ، އެސް.ޓީ.އޯ ފަދަ ތަންތަނުން ދަތްކޮށްޓާއިލޮށިން ފެށިގެން އައިސް ތެލާ ހަމައަށް ދިޔުމަކީ
96

ގަބޫލުކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. ރައްޔިތު މީހުން ފަގީރުވެގެން މި ދަނީ ދައުލަތަކުން ވިޔަފާރިކުރަމުންދާތީކަން އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަން. އެހެންކަމުން، އެ ވިޔަފާރިތައް ހުއްޓާލައި ރައްޔިތުންނާ ހަމައަށް ފައިސާ ދައުރުވާނެ ގޮތަކަށް މިކަންކަން
ކުރުމަކީ ކޮންމެހެން ބޭނުން ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުން
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ މި ބަޖެޓުގައި ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ގޮތުގަ އި ވެސް ގާތްގަނޑަކަށް 30% އަކީ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ގޮތުގައި،
ޕަބްލިކް ސަރވިސް ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި، ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ގޮތުގައި މި ވަނީ ހިމަނުއްވާފަ. މިހެން އޮތްއިރުގައި
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޑޮމެސްޓިކް ބަޖެޓުން ޚަރަދުކުރެވޭ އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ބޭރު ބަޔަކަށް ދެވިގެނެއް
ނުވާނެ. އެ މަސައްކަތް ދެވެންވާނީ ދިވެހި ކުންފުނިތަކަށް. މިހެން ނުހަދާ ކަމަށް ވަންޏާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަނީ
ސަރކިއުލޭޝަން ނޫނީ ފައިސާ ސަރކިއުލޭޓް ވާ މިންވަރު ވަރަށް ބޮޑަށް ދަށްވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން.
އެހެންކަމުން، ޑޮމެސްޓިކް ބަޖެޓުން ކުރެވޭ ކަންކަން ކުރެވެންޖެހޭނީ ދިވެހި ކުންފުނިތަކުގެ އަތްމައްޗަށް . ހަމައެއާއެކީ ،
އެހެނެއް ނޫން, ބޭރުން ފައިސާ ހިފައިގެން އަންނަ, ޑިޒައިން އެންޑް ބިލްޑް އުސޫލުން އަންނަ ފައިނޭންސް, ބޭރު
ފައިނޭންސް އަންނަ ފަރާތްތަކަށް ބޮޑެތި ކޮންޓްރެކްޓްތައް ދިނުމަކީ މައްސަލައެއް ނޫން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން.
އާދެ! މިގޮތުން އަދިވެސް އިތު ރަށް އާޅުގަނޑު ފާގަކޮށްލަން މި ބަޖެޓުގައި ތަފާތު އެކިއެކި ޓެކްސްތައް ނަގަން އެބައޮތް
ހަމަޖެހިފަ. އޭގެތެރޭގައި އޭ.ޑީ.ސީގެ ގޮތުގައި ނެގޭ ޓެކްސާ އި އަދި ހަމައެކަނި މިއަންނަ އަހަރު ތެރޭގައި އިންކަމް
ޓެކްސާއި އަދި މިނިމަން ވޭޖު ގެ ބިލާއި ، މި ބިލުތައް އަންނައިރު، އަދި ޖީ.އެސް.ޓީ، ބީ.ޕީ.ޓީ މިހާރު ނެގެމުންދާއިރު
އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަމެއް، މި ފައިސާ ދައްކަން މި ތިބެނީ މަދު ވިޔަފާރިވެރިންތަކެއް. އެހެންވީމާ،
ވިޔަފާރިވެރިންގެ ވިޔަފާރިތައް ހަލާކުނުވާނެ ކަހަލަ ގޮތަކަށް މި ކަންކަން ކުރެވޭތޯ ބެލުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއްގެ
ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އާދެ! އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ދަންނަވާލީ، މިކަންކަން ކަމުގައި އަޅުގަނޑަށް...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މިލަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ ރިޟާއަށް.
މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! 2020 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހެޅޭ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮ ތުން އަޅުގަނޑުމެން ބަހުސްގެ
މަރުޙަލާއާ ހިސާބަށް އާދެވުނުއިރުގައި އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ، އެ އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހެއޭ ކޮންމެހެން ވެސް
ބަލައިލަން، 2020 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓާ ހިސާބަށް އާދެވުނުއިރު، 2019 އިގެ ބަޖެޓަށް ވީ ކިހިނެއްތޯ. 2019 ގަ އި
ވެސް ގާތްގަނޑަކަށް ތިރީހަކަ ށް ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ނުވަތަ އޮނަތިރީސް ވަރަކަށް ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް
97

އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާސްކުރެވިގެންގޮސް އެ މަސައްކަތްތައް ނިމުމަކާ ކައިރިއަށް އައިސް އަދި 2020 ވަނަ އަހަރުގެ
ބަޖެޓާ އަޅުގަނޑުމެން އަރާ ހަމަކޮށްފައި މި ވަނީ. އަޅުގަނޑު ހިތުން 2019 ވަނަ އަހަރު؛ 2018 ވަނަ އަހަރުގެ
ނޮވެންބަރު މަހު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަމުގެ މަޤާމާށް ދިވެހި ރައްޔިތުން ހަވާލުކުރި ޖަޒީރާ ކެމްޕޭންގެ
ތެރެއިން ވަޢުދުވެވަޑައިގެންނެވި ގިނަ ވަޢުދުތަކަކާ އެކީގައި، އަދި ހަމަ އޭގެފަހުން އެޖެންޑާ 19އާ އެކީގައި
އެމް.ޑީ.ޕީއަށް ދިން ބޮޑު އަޣުލަބިއްޔަތާ އެކީގައި މިއަދުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މި ޤައުމު ބިނާކުރުމަށް ވަރަށް މުހިންމު
މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްފި. އޭގެތެރެއިން އެންމެ މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވުނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
މިނިވަންކަމާ އެކީގައި ނޭވާލައިގެން ހަމަޖެހިގެން ނިދާލެވޭނެ ފުރުޞަތެއް ގާއިމުކުރެވިގެންދިއުން. އޭގެ މާނައަކީ،
ރައްޔިތުންނަށް އުނދަގުލަކާ ނުލާ، ތަކުލީފަކާ ނުލާ މި ޤައުމުގައި އުޅެވޭނެކަމުގެ ހިތްހަމަޖެހުން ފުރަތަމަ ހޯދައިދީފިއޭ
އަމާންކަމާ އެކީގައި. އެއީ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ވެއްޖެއްޔާ މި 2019 ވަނަ އަހަރު ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް
ލިބިގެންދިޔަ ވަރަށް ބޮޑު ކާމިޔާބީއެއް . އަދި އެއީ ހެޔޮވެރިކަމުގެ ފެށުން ކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ދެކެނީ. 2019ވަނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ބައެއް ފަރާތްތަކުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ވާދަވެރި ފަރާތްތަކުން ވަރަށް ބޮޑަށް ވަކާލާތުކުރޭ،
ތިރީހަކަށް ބިލިއަން ރުފިޔާ ހުސްކޮށްފިއޭ، ވީ ކަމެއް ނެތޭ. ކޮންކަމެއްހެއްޔޭ ވީ؟ ވަރަށް ގިނަ ކަންތައް ކުރެވިއްޖެ. އަދި
ހަމަ އެ ވާހަކައިގެ ކުރިއަށް ، ފާއިތުވެދިޔަ 5 އަހަރުދުވަހު، 2013 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން، 2013 އިން ފެށިގެން
2018 ވަނަ އަހަރާ ދޭތެރޭގައި ހިނގައިދިޔަ 80 އެތައް ބިލިއަން ރުފިޔާއަކަށް ވީ ގޮތް ވެސް އަޅުގަނޑު ހިތުން
ހަނދާންކޮށްލުމަކީ ކޮންމެހެން ބޭނުންތެރިކަމެއް. މިއަދާ ހިސާބާށް އައިއިރު ، މި 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ، ވަރަށް އުޖާލާ، ރައްޔިތުން އުފާވާނޭ، ވަރަށް ހިތްހަމަޖެހޭނެ މަންޒަރެއް. އެންމެ
މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، ހަމަ ޚައްޞަ ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ހުރިހާ ކަންކޮޅުތަކެއްގައި ވެސް ؛ އަޅުގަނޑުމެން ޖަޒީރާ ކޮންސެޕްޓެއްގައި ދިވެހިރާއްޖެ
ރަށްތައް ތަރައްޤީކުރަން ވިސް ނާފައި އޮތް ވިސްނުން، އެ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭނޭ އުފާވެރިކަން. އެ ރައްޔިތުންނަށް
އުފާވެރިކަން ލިބެނީ، އެ ރައްޔިތުންނަށް އަސާސީ ޙައްޤުތަކަށް ބޭނުންވާ ކަންކަން ޔަޤީންކަމާ އެކީގައި މި ބަޖެޓުން
ހާސިލުވާނެކަމުގެ އުއްމީދު އާ ވެ ގެންދާތީވެ. އެ އީ، އަޅުގަނޑު ހިތުން ވަރަށް ރަނގަޅު ކަމެއް. މި 2019 ވަނަ އަހަރަކީ
ވެސް ގިނަ ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް ، ގިނ މަސަ އްކަތްތަކެއް ރާއްޖޭގެ ކަންކޮޅުތަކުގައި ފެށިގެން އަދި މިހާރުވެސް
ތަންފީޒުކުރެވެމުންދާ އަހަރެކޭ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ. އަ ޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި ، މިލަންދޫ ދާއިރާގައި ވަރަށް ގިނަ
ކަންތައްތަކެއް އެބަދޭ މިހާރުވެސް ހިނގަމުން، މި 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓާ އެކީގައި . އަދި 2020 ވަނަ އަހަރު
ވެސް އެ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ހުއްޓުމެއް ނެތި، މެދުކެނޑުމެއް ނެތި ގޮސް ރައްޔިތުންނަށް އެ ކަންކަން ތަންފީޒުކުރެވޭނޭ މަގު
އިރާދަކުރެއްވީތީވެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު މި އޮތީ ފަހިވެފަ. އެންމެ މުހިން މު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން، މި ބަޖެޓު އަންނައިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބައާދޭ ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނު. މި ބަޖެޓާ އެކުއެކީގައި ؛
98

އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ މިއީ އިއްތިފާޤެކޭ. އިއްތިފާޤުން ނަމަވެސް ނުވަތަ ސަރުކާރުގެ ސްޓްރެޓެޖިކް ޕްލޭންގެ ތެރެއިން
ރައްޔިތުންނަށް އެކުއެކީގައި ކަންކަމަށް ހޯދައިދޭ މިނިވަންކަމާއި، ރައްޔިތުން ބާރުވެރިކުރު ވުމަށް މި ސަރުކާރުން ކުރާ
މަސައްކަތުގެ ހެޔޮފާލެކޭ. އިޤްތިޞާދީ މިނިވަންކަމުގެ ތެރެއިން، އެޖެންޑާ 19ގަ އި އަ ޅުގަނޑުމެން ވީ ވަޢުދެއް އެއީ
އިޤްތިޞާދީ މިނިވަންކަމާއި، ފުދުންތެރިކަމާއި، ރައްޔިތުންނަ ށް ތަނަވަސްކަމާ، މި ހުރިހާ ކަމެއް ހޯދައިދޭނަމޭ. މާލީ
މިނިވަންކަމުގެ ތެރެއިން، އަޅުގަނޑުމެން މިދަންނަވާ އިޤްތިޞާދީ މިނވަންކަމުގެ ތެރެއިން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ
އަޅުގަނޑުމެން މިދެންނެވި ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތިބި ރަށްރަށުގައި ހުރި ކައުންސިލުތަކަށް، އެ
ކައުންސިލުތަކަށް ފުރިހަމަ ގާނޫނީ ބާރާއި، އެ ކައުންސިލުތަކުގެ ފުރިހަމަ؛ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ހަށިފޮޅައިލާފައި
ތެދުވެ، އެ ރަށްތަކުގައި ހުރި މަސައްކަތްތައް އެ ބޭފުޅުން ބޭނުންވާ ފެންވަރުގައި ، އެ ބޭފުޅުން ބޭނުންވާ ސްޕީޑުގައި
ކުރިއަށް ގެންދެވޭނޭ މަގުތަކެއް ފަހިވެގެންދޭ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މިދަންނަވާ ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުން އަޅުގަނޑުމެން މި
ހޯދައިދޭ އިޤްތިޞާދީ މިނިވަންކަން. އެ މިނިވަންކަމާ އެކީގައި ކައުންސިލުތަކަށް ލިބޭ ބާރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި
ބަޖެޓުން ފާހަގަކުރެވިގެން އެބަދޭ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށްރަށަށް، ކައުންސިލުތަކަށް 1.6 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބޮޑު
އަދަދެއް އެ ކައުންސިލުތަކަށް ދޫކޮށްލާ ތަން. އޭގެ ނަތީޖާއަކަށް ވެގެންދާނީ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ވެއްޖެއްޔާ އެތައް
ބައިވަރު ވަޒީފާތަކެއްގެ ފުރުޞަތު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން، ދޭ މާލީ މިނިވަންކަމުގެ ތެރެއިން،
ކައުންސިލުތަކަށް ދޭ ގާނޫނީ ބާރުގެ ތެރެއިން އުފެދިގެންދާނެ ތަން. އެއީ ވަރަށް މުހިން މު ކަމެއް. ހަމައެއާއެކީގައި
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ، އެޑި ޔުކޭޝަންގެ ދާއިރާއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި 2019 ވަނަ އަހަރު
ހާސިލުކުރެވެނީ ކޮންކަމެއްތޯ ތަޢުލީމީ ދާއިރާއިން؟ ހަމަ ޔަޤީން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް، ސްކޫލްތަކުގެ
ދަރިވަރުންނަށް، މައިންބަފައިންނަށް ވަރަށް ބޮޑު ލުޔެއް ލިބިގެންހިނގައްޖެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހެނދުނުގެ ނާސްތާގެ
ޕްރޮގްރާމު ފެށިގެން އެ ދަރިން މިއަދު ހަމަ ބަނޑުފުރާނަމުއްތިކޮށްގެން ރަނގަޅު ކާނާގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ހަޔާތުގެ ފުރަތަމަ ދަންފަޅި، ހެނދުނު ދާ ގޮތަށް ގޮސް ކޮންމެ ދަރިވަރަކަށް ވެސް ފެށޭނެ
އިންތިޒާމު މި ސަރުކާރުން ހަމަޖައްސަވައިދެއްވައިފި. ހަމައެއާއެކީގައި މަތީ ތަޢުލީމަށް ޚާއްޞަ އަހައްމިއްޔަތުކަމެއް
ދީގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް، ދަރިވަރުންނަށް އުނގެނުމުގެ ފުރުޞަތު، ކުރިއަށް ދިއުމުގެ މަގު ވަރަށް ބޮޑަށް
ފުޅާކޮށްދީފި. އެއީ ވެސް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި 2019 ވަނަ އަހަރު ލިބުނު ކާމިޔާބީއެކޭ.
ހަމައެއާއެކީގައި ހެލްތުގެ ދާއިރާއިން، ޞިއްޙީ ދާއިރާއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ މި ބަޖެޓުން ވަރަށް ބޮޑަށް
ދިވެހިރާއްޖޭގަ އި މިހާރު ސެންޓްރަލައިޒްވެފައި ހުރި ނުވަތަ މަރުކަޒުވެފައި ހުރި ހޮސްޕިޓަލުތައް ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ކަންކޮޅުތަކަށް ފަތުރައިލާނެ މަންޒަރު. ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކުގައި ޓާޝަރީ 5 ހޮސްޕިޓަލެއް ގާއިމުކުރުމަކީ
އަޅުގަނޑު ހިތުން ދަތުރުފަތުރުކުރުމާއި އަދި މާލެއަށް އަ އުމަށް ޚަރަދުކުރަންޖެހޭ ބޮޑު ހޭދައާއި، އަދި މިތާނގައި
ތިބެގެން ކުރަންޖެހޭ؛ އެ ބޭފުޅުންގެ އެކޮމަޑޭޝަނާއި އަދި ކެއުމާއިބުއިމާ ، މިހެންގޮސް އެތައް ކަމަކަށް ކުރަންޖެހޭ ބޮޑު
99

ޚަރަދުތަކަށް ވެސް ލުޔެއް ލި ބިގެންދާނެ ކަމެއް ކަމަށް. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި އެ ޓާޝަ ރީ ހޮސްޕިޓަލުތަކުން ރަނގަޅު
ފަރުވާ، ރަނގަޅު ފެންވަރުގައި ލިބިގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ފުރަފުރައިގެން ރާއްޖެއިން
ބޭރަށް ފަރުވާ ހޯދަން ދިއުމަށް ވެސް ކޮންމެވެސް ވަރެ އްގެ ލުޔެއް ލިބޭނެ އިންތިޒާމުތަކެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން.
އަދި ހަމައެއާއެކީގައި ހޭލުންތެރިކުރުވުމަށާއި އަދި ޢުމްރާނީ ތަރައްޤީއަށް ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް މި 2020 ވަނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް ފާހަގަކުރެވިފައިވާތީވެ ، އެއީ ވެ ސް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ކޮންމެހެން މުހިން މު ކަމެކޭ.
ހަމައެއާއެކީގައި މި ސަރުކާރުގެ ވަރަށް ބޮޑު ސިޔާސަތެއް އެބައޮތް ، އަޅުގަނޑުމެން ނިސްބަތްވާ ބޮޑުތިލަދުންމަތީގެ
ތަޞައްވުރެއް އެބައޮތް. ބޮޑުތިލަދުންމަތީގެ ތަޞައްވުރާ އެކީގައި އަޅުގަނޑު ހިތުން މި ބަޖެޓަށް އަދި ކުރިއަށް ހުރި
ތަނުގައި ދިވެހި ދައުލަތަށް އިތުރު އާމްދަނީ ލިބޭނެ އިންތިޒާމުތަކެއް ފަހިވެ ގެންދާނެ މަގުތަކެއް އެބަކޮށާ. އޭގެތެރެ އިން
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ހަނިމާދޫ އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓުގައި ވަގުތީ ގޮތުން ކުރީގައި ހުރި ވެރިޔަކު އެޅު އްވި
ނަންބޯޑެއް، ވަގުތީ ނަންބޯޑެއް؛ އެ ނަންބޯޑުގެ ޙަޤީޤީ މަންފާ ލިބޭނެ ގޮތަށް އިރާދަކުރެއްވީތީވެ ހަނިމާދޫ
އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓް ރަނގަޅަށް ތަރައްޤީކުރެވިގެން، އެ ތަނަކީ ސީދާ އައިސް ބޭރުން އަންނަ ގޮތަށް
ޑައިރެކްޓް ފްލައިޓް ޖެއްސޭނެ ފެންވަރުގެ ތަނެއްގެ ގޮތުގައި ވެގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު ހިތުން މި ސަރުކާރުން ވަރަށް
އިސްކަމެއް ދީގެން ކުރާނެ ކަމެއް. އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން، އޭގެ ސަބަބުން މުޅި ބޮޑުތިލަދުންމައްޗަށް މި އޮތް ހުރިހާ
ޒަމާނު ވަޅުޖެހިފައި އޮތް ވަޅުޖެހުމަށް ވަރަށް މުހިންމު، ވަރަށް ބައިވަރު އެތައް މަންފާއެއް މުޅި ބޮޑުތިލަދުންމަތީގެ 70
އެތައް ހާސް ރައްޔިތުންނަކަށް ވެގެންދާނެ. ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ ، ޓުއަރިޒަމްގެ
ދާއިރާއިން، ހއ. ، ހދ. ، ށ އަދި މިހެންގޮސް އެކި ރަށްރަށުގައި، ރާއްޖޭގެ ކަންކޮޅުތަކުގައި 23 ރަށެއް ނުވަތަ
އެއަށްވުރެ ވެސް ގިނަ ރަށްތަކެއް ޓުއަރިޒަމްގެ ދާއިރާއަށް އަލުން ނެރެ، އެ ތަންތާނގައި ޓުއަރިޒަމް ރިސޯޓުތައް
ޑިވެލޮޕްކުރެވިގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު ހިތުން މި ދެންނެވި ދެ ކަންތައް އެކުއެކީގައި އައިސް ދިމާވީމާ އަޅުގަނޑު
ދަންނަވާނީ ބޮޑުތިލަދުންމައްޗަށް ދިރުން ލިބިގެންދާނެ ކަމެކޭ. އެއީ ވަރަށް މުހިންމު ސިޔާސަތެކޭ. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދައުލަތަށް، މި ދައުލަތަށް، މާލިއްޔަތަށް އިތުރު އާމްދަނީ އެތައް ގުނަޔަކުން ބޮޑުވެގެންދާނެ ކަމެކޭ.
ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު ސުވާލުކުރިން، ރާއްޖޭގެ އިއްޒަތް ތެރި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރާ އަޅުގަނޑާ ބައްދަލު ވި ވަގުތު
އަޅުގަނޑު އެހިން؛ ކިހިނެއްތޯ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ކުރީ ޒަމާނުއްސުރެ ފެށިގެން އެބަ އަޑުއަހަމޭ، ޓްރާންސިޓް
ބަނދަރުތަކެއްގެ ވާހަކަ. ރާއްޖޭގެ ދެކޮޅުގައި ޖިއޮގްރަފިކަލީ އުފެދިފައި އޮތް ގޮތުން، ހއ. ތުރާކުނު ނުވަތަ އުލިގަމު
ނުވަތަ އެ ކަނޑުއޮޅިން ދަތުރުކުރާ އާގުބޯޓުފަހަރަށް ޓްރާންސިޓްކުރެވޭނެ ބަނދަރެއް ތަރައްޤީކުރުމުގެ ކަންތައްތަ އް އޮތީ ،
އެ ވިސްނުން އޮތީ ކިހިނެއްތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވީ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިއަހަރު ތެރޭގައި އެ
މަސައްކަތުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށިގެންދާނެ ކަމަށް ތިމަންނަ ވަރަށް ބޮޑަށް އެބަ އުއްމީދުކުރަމޭ. އަޅުގަނޑު
ދަންނަވާނީ އެއީ ވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތަށް އިތުރު އާމްދަނީ އެތައް ގުނަޔަކުން ލިބިގެންދާނެ ކަމެކޭ.
100

އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ޒަމާން ވެއްޖެ، ޚާއްޞަކޮށް ބޮޑުތިލަދުންމަތީގެ ރައްޔިތުން ވަރަށް ގިނަ ދުވަސް ވީ އުއްމީދުތަކެއް
އެއީ. އެ އުއްމީދުތަކުގައި ޙަޤީޤީ ކުލަ ޖެހިގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު ހިތުން ވަރަށް މު ހިންމު ކަމެއް. އެއާއެކީގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިރާދަކުރެއްވީތީވެ އިތުރަށް ކުރި އަށް އޮތް ތަނުގައި 2020 ވަނަ އަހަރު ނުވަތަ 2022 ،2021 އަކީ
ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ފާގަތި ދުވަސްތަކެއް ކަމުގައި ވެގެންދާނެ. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި ؛
ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް ހަވާލުވުމާ އެ ކީގައި އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި ވަރަށް މުހިންމު މަސައްކަތްތަކެއް
ކުރެވިގެން އެބަދޭ. އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ އެންމެން ތަރައްޤީގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން އެބަޖެހޭ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، މާޒީވެދިޔަ ތަނުގައި މިދިޔަ ހުރިހާ ދުވަސްތަކުގައި ކީއްތޯ އަޅުގަނޑުމެން ކުރީ. ދައުލަތެއް އޮވޭ.
ވެރިކަމެއް އޮވޭ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހެއް ވެސް އޮވޭ. އެ ހެންނަމަވެސް، ހުރިހާ ބޭފުޅުންގެ ދުލުން ވެސް ކިޔަނީ
ބޭނުންވަނީ ތަރައްޤީއޭ. މުހިން މީ ތަރައްޤީގެ ޕްރޮގްރާމުތަކޭ. ތަރައްޤީގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑު މެންނަށް ހަމަޖައްސަން ހުރި
ޢުމްރާނީ އަދި އިޖްތިމާޢީ މައްސަލަތަކަށް ޙައްލެއް ހޯދުމޭ. މިއީ ހުރިހާ ރައްޔިތުންގެ ވެސް ޝަކުވާއަކީ. އަޅުގަނޑަށް
ޔަޤީން، މި 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް މިލަންދޫގެ ކޯސްޓަލް ޕްރޮޓެކްޝަންގެ މަޝްރޫޢު. ބޮޑުހިލަ
ޖެހުމުގެ މަޝްރޫޢު ނުވަތަ ރަށް ގިރުމުގެ މައްސަލައަށް ޙައްލެއް ހޯދުން. އަޅުގަނޑަށް މިހާރު މަޢުލޫމާތު ލިބި ފައި އޮތް
ގޮތުގައި ވެއްޖެއްޔާ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މާދަމާ މިކަން ކޮންޓްރެކްޓަރަކާ ހަވާލުކުރެވިގެންދާނެ. ހަމައެއާއެކީގައި
މިއަހަރުގެ ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިލަންދޫގައި ހިންގަން ހުރި ޕްރޮގްރާމުތަކުގެ ތެރޭގައި މުޅި މިލަންދޫގެ
މަގުތަކުގައި ތާރުއެޅުމުގެ މަޝްރޫޢު އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެއީ ރައްޔިތުން ވަރަށް ބޭނުންވެފައި ތިބި ކަމެކޭ. އެ
މަޝްރޫޢު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވިގެން އެބަދޭ. އެ
ރައްޔިތުންގެ އުއްމީދަކީ ވީހާ އަވަހަކަށް އެންމެ ޒަމާނީ ފެންވަރުގައި މަގުތަކުގައި ތާރުއެޅިގެން ނުވަތަ ރަނގަޅު
ފެންވަރަކަށް މަގުތައް ތަރައްޤީކުރެވި ގެންގޮސް ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އެކަމުގެ ފަސޭހަޔާއި ލުއި، މަދަދު ލިބިގެންދިއުން.
ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން އަބަދުވެސް އިންތިޒާރުކުރަމުން އައި ކަމެއް، މިލަންދޫއަކީ 2640 މިއަދުގެ އާބާދީއަކީ.
2540. އަދި 2540 ރައްޔިތުންނަށް ހެލްތުގެ ތެރެއިން ރަށުން ފުރައިގެންނުގޮސް ރަނގަޅު ފަރުވާއެއް ލިބޭނެ
އިންތިޒާމެއް ހޯދައިދިނުން. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، އިރާދަކުރެއްވި އްޔާ މި ބަޖެޓު، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާއާ އެކީގައި
ފާސްވެގެންދާއިރުގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ހެލްތު ސެންޓަރަށް އަޅު ގަނޑުމެންނަށް އަ އު އިމާރާތެއް ލިބިގެންދާނޭ. އެއީ
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ މިލަންދޫގެ ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ވަރަށް ބޮޑު ލުއިފަސޭހައެއް. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި
އެތައް ގޮތަކުން މަންފާކުރަނިވި ކަމެއް. ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ ، މިހާރު އޮތީ މިލަންދޫގެ
އެންމެ ޒަމާނީ ފެންވަރުގެ ފުޓްސަލް ދަނޑެއް، ޓަރފް ދަނޑެއް. ފުޓްސެލް ދަނޑެއް ނޫން، ޓަރފް ދަނޑެއް. ބޮޑު
ދަނޑެއް. ހަމަ އިރާދަކުރެ އްވީތީވެ މިހާރު ކޮންޓްރެކްޓަރަ ކާ ހަވާލުކުރުމުގެ މަގުމަތީގައި އޮތީ. މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި
އެކަމަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ ހިމަނާފައި އެބައޮތް. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށް ލަން ބޭނުންވޭ، މިލަންދޫއަކީ
101

އަލަށް އާބާދުކުރި ރަށެއް. މީ ގެ ވިހިއެކާވީސް އަހަރު ކުރިން ފެށިގެން އެ ރަށުގައި އާބާދުކުރުމުގެ މަސައްކަތްތައް
ފެށިގެންދިޔައީ. އޭރުގައި އަޅާފައި އޮތް ކަރަންޓް ނެޓްވޯކެ އް އޮތީ. މިއަދު ވަރަށް އުނދަގޫ، ތަކުލީފާ އެކީގައި ؛ ކަރަންޓް
ލިބެންވާ ވަރަކަށް ނުލިބޭ. ސޮކެޓުގައި އިންނަންޖެހޭ 220 ވޮޓުގެ ކަރަންޓެއް ނުލިބޭ. އިރާދަކުރެއްވި އްޔާ ކުރިއަށް މި
އޮތް 2020 ވަނަ އަހަރަކީ މިލަންދޫ ރައްޔިތުންނަށް ގޭގައި އިންނަ ކޮންމެ ސޮކެޓަކުން ވެސް 220 ވޮޓު ގެ ކަރަންޓް
ޔަޤީންކަމާ އެކީގައި ލިބޭނެ އަހަރަކަށް ވެގެންދާނެ. އޭ ގެ މާނަޔަކީ، މުޅި މިލަންދޫގެ ކޭބަލް ނެޓްވޯކް އެންމެ ޒަމާނީ
ފެންވަރުގައި ތަރައްޤީކުރެވިގެންދާނޭ. ހަމައެއާކީގައި ކުރީގައި ހުރި، ބާވެފައި ހުރި ސްޓެލްކޯގެ؛ އޭރުގެ ސްޓެލްކޯ
މިއަދުގެ ފެނަކަ އިގެ އިންޖީނުގެ، އެތަނުގައި ޗްމިނީއާއި އަދި އިންޖީނުގެއަށް ބޭނުންވާ އައު އިމާރާތްތަކާއި އަދި
ހަމައެއާއެކީގައި އިތުރު އައު އޮފީސް އިމާރާތެއް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް 2020 ވަނަ އަހަރު ތެރޭގައި
މިލަންދޫއަށް ލިބިގެންދާނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައީސް، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ރައީސް އަބަދުވެސް ވަކާލާތުކުރައްވާނެ
ބޯހިޔާވަހިކަމަކީ ކޮންމެހެން މުހިންމު ކަމެކޭ. އަޅު ގަނޑު ދަންނަވާނީ، ދިވެހިރާ އްޖޭގެ ރަށްތަކުގައި އަޅާ ވިހި ހާސް
ހައުސިންގ ޔުނިޓުގެ ތެރެއިން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިލަންދޫގައި 174 ހައުސިންގ ޔުނިޓު ގެވަޅުތަކުގައި، ރައްޔިތުންގެ
ގެވަޅުތަކުގައި އެޅި ގެންދާނޭ. އެއީ އަޅުގަނޑު ހިތުން ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ނުވަތަ ޒުވާން، ޚާއްޞަކޮށް ޒުވާން
ބޭފުޅުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ވަރަށްބޮޑު ލުއިފަސޭހަޔަކަށް ވާނެ. ވަރަށް ބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުމަކަށް ވާނެ. ހަމަ އެއާ އެއްކޮށް
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، އަޅުގަނޑުމެން މި ދޭ، ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނާ އެކީގައި ދޭ މާލީ ބާރުވެރިކަމާ އެކީގައި
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ލިބޭ ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ކައުންސިލު މެދުވެރިވެގެން
ކައުންސިލުގެ ތެރެއިން އެކަންކަން ކުރެވޭނެ އިންތިޒާމެއް އެބަ ހަމަޖެހޭ. އެންމެ މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު
ދަންނަވާނަން، ވޭސްޓު މެނޭޖުމަންޓު؛ ކުނި ނައްތާލުމުގެ ނިޒާމު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެކަން މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ،
ކައުންސިލަށް ލިބޭ 11 މިލިއަން ރުފިޔާ ތެރެއިން، ކައުންސިލުގެ ޚަރަދު ކަނޑާފައި އޮންނަ ބާކީ ލާރީގެ ތެރެއިން
އިތުރުވާ 9 މިލިއަން ރުފިޔާ ތެރެއިން އެންމެ މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުނި؛ އެ ކުންޏަކީ ފައިސާ
ލިބޭ އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި ބަދަލުކުރެވިގެންދާނެ އިންތިޒާމު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ހަމަޖެހިގެންދާނެ. ހަމަ އެއާއެކީގައި
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުން ކޮންމެހެންވެސް މިލަންދޫ ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވޭ އިޖުތިމާޢީ
ޕާކެއް، ރަނގަޅު ފެންވަރުގައި. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަރީން ގޮވައިގެން ނިކުމެ ހިނގައިލާނެ ފުރުޞަތު ބޭނުންވޭ. ނުވަތަ
ޕާކުތަކުގައި ހިތްހަމަޖައްސައިލާނެ، ކުޅެލާނެ ފުރުޞަތު އެބަ ބޭނުންވޭ. ރަނގަޅު ފެންވަރުގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ޕާކެއް
ހަމަޖެހިގެންދާނެ. މިލަންދޫއަކީ ވަރަށް ރަނގަޅަށް ޑިޒައިންކުރެވިގެން އާބާދުކުރެވިފައި އޮތް ރަށަކަށް ވާތީވެ، ގޭތައް
ޑިޒައިންކުރެވިފައި ވެސް ހުރީ އެ ގެތަކުގައި ކުރިމައްޗަށް ވާ ގޮތަށް ސްޕޭސްތައް ލެވިފަ. އަދި ގްރީން ޒޯންތައް ލެވިފަ.
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އެކަންކަން ވެސް ޙައްލުކުރެވިގެންގޮސް ، އެ ގްރީން ޒޯންތަކަކީ ވެސް ހިތްފަސޭހަ
މައިޒާންތަކެއްގެ ގޮތުގައި ހަމަޖެހިގެންދިޔުމަކީ އަޅުގަނޑު ހިތުން މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވޭނެ
102

ކަންތައްތައް. ހަމައެއާ އެކީ ގައި 1999 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން، 98 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން އެ ރަށަށް މީހުން
ބަދަލުވާން ފެށުމާ އެކީގައި ވެސް މިއަދާ ހިސާބަށް އައިއިރުގައި ވެސް ގަބުރުސްތާނުގައި ވަށާފާރެއް ނެތް. އެ
ގަބުރުސްތާނުގައި ވަށާފާރު ލެވޭނެ އިންތިޒާމު ވެސް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ހަމަޖެހިގެންދާނެ. ހަމަ އެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރިން އި މާރާތްކުރަން ފަށާފައި ހުރި ފުޓުބޯޅަ ދަނޑުގެ ނުނިމި ހުރި
މަސައްކަތްތައް ، ފުޓުބޯޅަ ދަނޑުގަ އި މިހާރު ހުރި ކަންތައްތައް ވެސް އިންތިޒާމު ކުރެވިގެންދާނެ. އަދި ހަމަ އެއާ އެކީ ގައި
ފީވަކުގައި މިހާރު ހިނގަމުން އެބަދޭ، ފީވަކުގެ ޗަކަ ބިން ހިއްކުމާއި، އެ ރަށުގެ ޗަކަ ބިމުން ދޫކޮށްފައި ހުރި 84
ގޯއްޗަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ފަސްއަޅަ އިދިނުމާއި، ފީވަކުގެ ބަނދަރު ރަނގަޅު ފެންވަރުގައި ، އެންމެ ޒަމާނީ ފެންވަރުގައި
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އައު ބަނދަރެއް އަޅައިގެންދިޔުމާއި، އަދި ފީވަކުގެ ނަރުދަމާގެ އިންތިޒާމު ހަމަޖެއްސުމާއި، އެ
މައްސައްކަތްތައް ވެސް ދަނީ ކުރިއަށް. ފީވަކުގައި ބޯފެނުގެ މަސައްކަތް ވެސް މި 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން
އިރާދަކުރެއް ވީތީވެ ހަވާލުކޮށްފައިވަނީ. ހަމަ އެއާއެ ކީގައި ފީވަކު ސްކޫލުގައި މަލްޓިޕާޕަސް ސްޓޯލަކާއި، ޒަމާންވެފައި
ހުރި، ބާވެފައި ހުރި ވަށާފާރު ތަޅާލައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އައު ވަށާފާރެއް އެޅިގެންދާނެ. ހަމަ އެއާ އެކީ ގައި ފީވަކުގައި
ވެސް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ 40 ހައުސިންގ ޔުނިޓު އެޅިގެންދާނެ. ހަމަ އެއާ އެއްކޮށް ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވޭ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކައުންސިލުގެ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ފީވަކުގައި އެންމެ ޒަމާނީ ފެންވަރުގައި ފެރީ ޓާމިނަލަކާ
އެކީގައި ، ބަނދަރުމަތީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިތްފަސޭހަމައިޒާނެއް ހަމަޖެހިގެންދާނެ. އަދި ޒުވާނުންނަށް ޔޫތު
ސެންޓަރެއްގެ އިންތިޒާމު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ހަމަޖެހިގެންދާނެ. އަދިވެސް ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތައް
ފާހަގަކޮށްލަން އެބަ ބޭނުންވޭ. ބައިވަރު ކަންތައްތައް އެބަހުރި ކުރަން. ކުޑަކުދީންގެ ޕާކެއް ހަމަޖެހިގެންދާނެ. އަދި
ހަމައެއާއެއްކޮށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ ނަރުދޫގައި އިރާދަކުރެއްވީތީވެ، މިއަދު ނަރުދޫއަކީ ކަރަންޓު
ހިންގުމަކާ ނުލާ، ތެޔޮ ޚަރަދުކުރުމަކާ ނުލާ 15 ،12 ގަޑިއިރު ސޯލާ ޕެނަލުން ކަރަންޓު ދެވޭ ރަށެއް. ނަރުދޫއަށް ވެސް
އިންޖީނުގޭގެ އިންތިޒާމުތަކާއި ، އައު އިންޖީނުގެއެއް އެޅިގެން އެބަދޭ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ނަރުދަމާއާއި ބޯފެނަކީ މި
2020 ވަނަ އަހަރު ކަށަވަރުވެފައިވާ ކަމެއް. ހަމަ އެއާއެކީގައި ނަރުދޫ ސްކޫލުގައި 3 ބުރީގެ ކްލާސްރޫމުތަކެއް
އެޅިގެންދާނެ. ސްކޫލަށް ބޭނުންވޭ ވަރަށް ބައިވަރު ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތަކާ އެއްޗެހި. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި 2020 ވަނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ހަމަޖެހިގެންދާނެ. ގަބުރުސްތާނު ގެ ވަށާފާރު ހަމަޖެހިގެންދާނެ. ހަމައެއާއެކީގައި އިޖުތިމާޢީ
ސެންޓަރެއް، ޔޫތު ސެންޓަރެއް ގާއިމުކުރެވިގެންދާނެ. އަޅުގަނޑު އެދެނީ ކައުންސިލުތަކުން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ނިންމައިލައްވާ!
103

މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، އަޅުގަނޑު އެދެނީ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ލިބޭ ގާނޫނީ ބާރާ އެކީގައި ، ކައުންސިލުތަކަށް ވެސް
މި ލިބޭ ގާނޫނީ ބާރާ އެކީގައި ، އަޅުގަނޑުމެން މި ދޭ މާލީ މިނިވަންކަމާ އެކީގައި ، ގާނޫނުގެ ބޭނުން ހެޔޮ ގޮތުގައި،
ރަނގަޅު ގޮތުގައި ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރުމުގައި ކައުންސިލުތައް ވެސް ދެމިތިބުން. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ،
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިއީ އުޖާލާ އުފާވެރިކަން ގެނެސްދޭނޭ ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ތަނަވަސް ބަޖެޓެކޭ. ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ޙަލީމަށް.
ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޙަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، އަޅު ގަނޑު ވެސް މިއަދު ދައުލަތުން ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓަށް
އެއް ޗެއް ދަންނަވާލަން ބޭނުން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ބަޖެޓަކީ އެސް.އައި.ޕީ އަދި ޖަޒީރާ މެނިފެސްޓޯ އަށް
ވަރަށް ބޮޑަށް އަމާޒުކޮށްގެން ހެދިފައި އޮތް ވަރަށް އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް. މިއީ ޕްރޮގުރާމު ބަޖެޓެއް ގާތްގަނޑަކަށް.
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި މަޖިލީހަށް 2009 ވަނަ އަހަރު މި ވައްތަރުގެ ޕްރޮގުރާ މު ބަޖެޓެއް ރައްޔިތުންނަށް
ޓަކައި ހުށަހެޅިގެންދިޔަ. އަދި 2009 ވަނަ އަހަރު ހުށަހެޅުނު ބަޖެޓުގެ ތަޖުރިބާ ދިވެހި ރައްޔިތުން ވަނީ ވަރަށް
ރަނގަޅަށް ބަލައިގެންފަ. ގަބޫލުކޮށްފަ. އެހެން އަޅުގަނޑު މިދަންނަވަނީ ސަބަބުތަކެއް ނެތިއެއް ނޫން. މިއީ ޕްރޮގުރާމު
ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި ކަންކަން ހިނގަމުންދިޔައިމާ، އާދަޔާ ޚިލާފަށް ބާރުމިނުގައި ކަންކަން ކުރެވެމުންދިޔަ މަންޒަރު
ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ވަނީ މީގެކުރިން ފެނިފަ. އެގޮތުން، އޭގެތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތު ގައި މީގެކުރީގައި
ދުވަހަކު ވެސް ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ސީދާ ޢަމަލީ ގޮތުން އެ މީހުންނަށް ލިބޭ ފައިދާ ނުފެނި އޮތްކަމުގައި ވިޔަސް
ވެސް، އެ އަހަރު ގެ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތައް ސީދާ ރައްޔިތު މީހާއަށް ވެގެންދިޔަ. އޭގެތެރޭގައި
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން، ދޮށީ އުމުރުގެ ބޭފުޅުންނަށް ދެވުނު ޕެންޝަނަކާއި އަދި ޚާއްޞަ ކޮށް، އާސަންދައިގެ ސްކީމެއް
ހުޅުވި، ރާއްޖޭގައި ރައްޔިތުންނަށް ބޭސްފަރުވާ ހިލޭ ކުރެވޭނެ މަގު ތަނަވަސްވެގެންދިޔަ. އޭގެއިތުރުން، އަދި ޢުމްރާނީ
ވަރަށް ބޮޑެތި ބިޔަ މަޝްރޫޢުތައް އާދަޔާ ޚިލާފު ބާރުމިނުގައި ހިންގުނު. އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، އެ ދުވަސްވަރު ،
މަދު ތިން އަހަރުތެރޭގައި ކުރެވިފައިވާ މަސައްކަތްތަކަށް ބަލައިލާއިރުގައި ހަތަރު އެއަރޕޯޓު އެޅިގެން ރާއްޖޭގެ އެކި
ކަންކޮޅުތަކުގައި ދިޔަ. އެ ދުވަސްވަރު އެއަރޕޯޓެއް އެޅުމަކީ ވެސް ތިންހަތަރު އަހަރު ނަގާ ކަމެއް ކަމަށް ދެކިގެން ތިބީ.
104

އެހެންނަމަވެސް، ހުށަހެޅުނު ބަޖެޓާ އެކީގަ އި، އެއީ ޕްރޮގުރާމު ބަޖެޓަކަށް ވީތީ، އެ ތިން އަހަރުގެ ތެރޭގައި ހަތަރު
އެއަރޕޯޓު ހުޅުވި ، ނުވަ ރަށެއްގެ ބިން ހިއްކި، 45 މިސްކިތެއް އިމާރާތްކުރެވި، ހަތް ހާސް ފްލެޓު އެޅިގެންދިޔަ އެ
ކުރު މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި. އަދި އޭގެއިތުރުން އައްޑޫ ސިޓީގައި ބޭއްވުނު ސާކު ސަމިޓުގެ ތެރެއިން ، އައްޑޫ ،
ފުވައްމުލައް، މި ދެ ރަށުގައި ވެސް ވަރަށް ބޮޑެތި ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތައް ހިންގަން ފެށުނު. އެހެންނަމަވެސް،
ސަރުކާރު ވެއްޓުމާ ގުޅިގެން އެކަންކަން ދިޔައީ. ދެން ބައްލަވަ އިލައްވާ! އޭގެފަހުން އައި ހީނަރު ހަތް އަހަރުގެ ތެރޭގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެގެންދިޔަ ގޮތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އުފާކުރަނީ، އަނެއްކާ ވެސް އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރެއް ވުޖޫދަށް
އައިސް ، އަނެއްކާވެސް ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށްޓަކައި މި އޮތީ، އެ ވައްތަރުގެ ޕްރޮގުރާމު ބަޖެޓެއް ހުށަހެޅިފަ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ބަޖެޓުން ވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމާއި ފާ ގަތިކަން
އަންނާނެ. ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް މިދިޔަ ދިގު މާޒީގައި ދުވަހަކު
ވެސް، ދުވަހަކު ވެސް ނުލިބޭވަރުގެ ކުރިއެރުން މި ބަޖެޓުން ލިބޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ދިގު މާޒީގައި ބިލެތްދޫ ދާއިރާއަށް ނުވެ ހުރި ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް މި
ބަޖެޓުގައި ހިމެނި، اެلهގ ވާގިފުޅާ ލައިގެން މި އަންނަ އަހަރާއި އެއާ ޖެހިގެން އޮތް އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންގެ މި
އުއްމީދުކުރާ ގިނަ ތަރައްޤީގެ މަސައްކަތްތައް ހިނގިގެންދާނެ. އެގޮތުން އަޅުގަނޑަށް މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އޮއްވާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެ ންނަނީ، ބިލެތްދޫއަށް ބަލައިފިއްޔާ މަލްޓިޕާޕަސް ހޯލެއް އެޅުން
އެބައޮތް. ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރުން އެބައޮތް. ބިން ހިއްކައި މުޅި ރަށުގައި ރިވެޓް މަންޓުގެ މަސައްކަތްކުރުން
އެބައޮތް. ފެނުގެ ނިޒާމު ގާ އިމުކުރުން އެބައޮތް. އަދި 170 ދެ ފްލެޓު މިހާރު ފ. އަތޮޅަށް ލިބިފައި ހުރި ހައުސިންގ
ޔުނިޓުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެނަށް ވެސް، ބިލެތްދޫއަށް ވެސް ލިބިފައި އެބައޮތް. އަދި ވޮލީ ކޯޓެއް ތަރައްޤީކުރުން
އެބައޮތް. ކައުންސިލުގެ އާ އިދާރާއެއް ތަރައްޤީކުރުން އެބައޮތް. މިހިރީ ބިލެތްދޫއަށް. އަދި އޭގެ އިތުރުން މަގޫދޫއަށް
ބަލައިލިޔަސް، މަގޫދޫގައި ވެސް ވަރަށް ބޮޑެތި މުހިންމު ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް އެބަހުރި. ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު
ގާއިމުކުރުމަށް މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަނީ ސޮއިކުރެވިފަ. ބިންހިއްކުން މި ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި ހިމެނިފައި އެބައޮތް.
އަދި އިޖުތިމާޢީ މަރުކަޒެއް ގާ އިމުކުރުން އެބައޮތް. އަދި 120 ފްލެޓު މަގޫދޫ ގައި ގާ އިމުކުރުމަށް މި ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް.
އޭގެ އިތުރަށް އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގައި މި އަންނަ އެއަރޕޯޓުގެ މަސައްކަތް ވެސް اެلهގ ވާގިފުޅާލައިގެން ވަރަށް
އަވަހަށް މަގޫދޫގައި ފެށިގެންދާނެކަމުގެ އުފާވެރިކަމުގެ ޚަބަރު އަޅުގަނޑަށް ލިބިފައި އެބައޮތް. އޭގެ އިތުރުން ފީއައްޔަށް
ބަލައިލާއިރު ފީއަލީގަ އި ވެސް މިއީ ވަރަށް ބިމުގެ ދަތިކަން ބޮޑު ރަށެއް. ވަރަށް އު ނދަގޫ ހާލުގައި ދިރިއުޅެމުން
އަންނަނީ. އެހެންވީމާ، ސަރުކާރާއި އަޅުގަނޑުމެންނާ މި ދެކެވުނު ވާހަކައިގެ ނަތީޖާއަކަށް މި ވީ، މި ބަޖެޓުގައި
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ފީއަލީގެ ބިން ހިއްކުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބައޮތް. އަދި އޭގެއިތުރަށް ފީއަލީގެ ފެނުމުގެ
ނިޒާމު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގާ އިމުކުރެވިއްޖެ. އެނގި ވަޑައިގަންނަވާނެ، އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ފީއައްޔަކީ ކުޑަ ނަމަވެސް
105

ވަރަށް ބޮޑަށް ކުޅިވަރުގެ ފޯރި ހުންނަ، ޚާއްސަކޮށް ވޮލީއަށް ވަރަށް ބޮޑު ތަރުހީބެއް ދޭ ،އަދި ކޮންމެ އަހަރަކު
އެއްފަހަރު މި ހިސާބުގަނޑުގެ އަވަ އްޓެރި ޤައުމުތަކުގެ އެންމެ މޮޅެތި ކުޅުންތެރިން އައިސް ވޮލީކުޅޭ ބޮޑު މުބާރާތެއް
އޮންނަ ރަށެއް. އެހެންވީމާ ، ވަރަށް ބޮޑަށް ފީއަލީގެ ރައްޔިތުން އެދޭ ކަމެއް، އިންޑޯ ސްޓޭޑިއަމެއް އެޅުން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުގެ މަސައްކަތާ އެކީގައި ދިވެހި ސަރުކާރާ ވާހަކަދެކެވި، އަދި ޚާއްޞަ ކޮށް މިއަދުގެ ސަރުކާރަކީ ކުޅިވަރަށް
ވަރަށް ބޮޑަށް އިސްކަންދޭ ސަރުކާރަކަށް ވާތީ، އަޅުގަނޑަށް މި ވަނީ އިންޑޯ ސްޓޭޑިއަމެއް ފީއަލީގަ އި ގާ އިމުކުރުމުގެ
ފުރުޞަތު ލިބިފަ. މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އެބައޮތް. އެހެންވީމާ، މިއީ ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް. އޭގެ އިތުރަށް ހެލްތު
ސެންޓަރުގެ އާ އިމާރާތެއް ފީއަލީގައި އެޅުން އެބައޮތް. އަދި 162 ފްލެޓު އެ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އެބަލިބޭ. ފީއަލީގައި
ގާއިމުކުރުމަށް އެބައޮތް. މީގެއިތުރަށް މި ބަޖެޓުގައި ނެތި ވެސް އެބަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި
ބަޖެޓުގައި އެކަންޏެއް ނޫން އަދި ކުރެވޭ ތަރައްޤީގެ މަސައްކަތްތައް ހުރީކީ. ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުން ހިންގާ
ބައެއް ތަރައްޤީގެ މަސައްކަތްތައް ވެސް އެބަހުރި. މިސާލަކަ ށް ފެނަކައިން. އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ތިން ރަށުގައި ވެސް
އިންޖީނުގެތައް ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ވީރާވާނާވެފަ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ރަށެއްގެ ހިތަކީ، ތަރައްޤީގެ ނާރެހަކީ
އިންޖީނު. އެއްވެސް ހަކަތަޔަ ކާ ނުލާ ކުރެވޭނެ މަސައްކަތްތަކެއް ނޯންނާނެ. އަޅުގަނޑުމެން ކިތަންމެ ވަރުގަދަ
ނަރުދަމާއެއް އެޅިކަމުގައި ވިޔަސް، ކިތަންމެ ބޮޑު ފެން ޕްލާންޓެއް ބެހެއްޓިކަމުގައި ވިޔަސް، ކަރަންޓާ ނުލާ އެ
ހިންގޭނޭ ގޮތެއް ނޯވޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުގެ އަމާޒަކަށް ވީ، އަޅުގަނޑުގެ ވި ސްނުމަކަށް ވީ، ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑުގެ
ދާއިރާގެ ރަށްތަކުގައި އެންމެ އަވަހަށް ކުރެވޭ އެއް ކަންތަކު ގެ ގޮތުގައި އިންޖީނުގެތައް ގާ އިމުކުރުން. އިންޖީނުގެތައް
ގާއިމުކުރެވިގެން ނޫނީ އަޅުގަނޑުމެން މި ދެކޭ ތަރައްޤީއެއް ނުހޯދޭނެ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިއަދު މި ވަނީ ބިލެތްދޫގެ
އިންޖީނުގޭގެ އާ އިމާރާތުގެ މަސައްކަތް ފެށި، ވަރަށް ބޮޑު ބަޔަކަށް އެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދެވިފަ. އޭގެ އިތުރުން
ފީއަލީގެ އާ އިންޖީނުގޭގެ މިހާރު ބިޑިން ޕްރޮސެސް ނިމި، ބަޔަކާ ހަ ވާލުކުރުމުގެ މަގުމަތީގައި އޮތީ. އޭގެއިތުރުން
މަގޫދޫގެ މުޅި ނެޓްވޯކު ، ކަރަންޓު ނެޓްވޯކު ބަދަލުކުރުމުގެ މަސައްކަތް މިހާރު ފެށުމާ ވަރަށް ދާދި ގާތްވެފައި މި އޮތީ.
އަދި އޭގެއިތުރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި ނެތަސް، ކުންފުނިތައް ލައްވާ ކުރުވޭ މަސައްކަތުގެ ތެރޭގައި
އައިސްޕްލާންޓެއް ފީއަލީގައި އެޅުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ތައްޔާރުވެފައި އޮތްކަން އަޅުގަނޑު މި ފުރުޞަތުގައި ފާހަގަކުރަން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީގެ ކުރީގައި ފ. އަތޮޅަށް އަޅުގަނޑު ބަލައިލިއިރުގައި ، ލިބިފައި ހުންނަ؛ އަޅުގަނޑުމެންގެ
އަތޮޅަށް ލިބިފައި ހުންނަ ބަޖެޓަށް ބަލާއިރުގައި ވިއްސަކަށް، ފަނަރަވަރަކަށް މިލިއަން ރުފިޔާ މި ހުންނަނީ ލިބިފަ.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު އުފަލާއެކީ ފާހަ ގަކުރަން، މި ބަޖެޓު ބަހާފައި މި އޮތީ، އަތޮޅުތަކުގެ އާބާދީގެ ނިސްބަތަށް
ބަލާއިރު އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތޮޅަކީ ކުޑަ އަތޮޅެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައި އެބައޮތް 64 މިލިއަން
ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަރައްޤީގެ މަސައްކަތްތަކަށް. މިއީ މިއިން ދުވަހަކު ވެސް ، ތާރީޚުގަ އި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ނުލިބޭ އަދަދެއް. އޭގެއިތުރަށް އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސަރުކާރުން މި ވަގުތު އެންމެ ރިސޯޓު މަދު އަތޮޅެއްގެ ގޮތުގައި
106

ބަލައި، ފ. އަތޮޅުގަ އި އެންމެ ރިސޯޓެއް މި އޮންނަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ވަގުތު ދެ ރިސޯޓެއް
އިޢުލާންކުރުމުގެ މަގުމަތީގައި ފ. އަތޮޅުގައި އޮތްކަން ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށް އޮތް
ތަނުގައި ފ. އަތޮޅުގައި އިތު ރު ދެ ރިސޯޓު އެޅިގެންދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ފައިދާތަކަކާއި މަންފާކުރާނެ ބަޖެޓެއް. އޭގެތެރެއިން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި ކައުންސިލުތައް ހަމަފައިމައްޗަށް ތެދުވެ، ރަނގަޅަށް ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރެވޭވަރުގެ ބަޖެޓެއް މި ބުރުގައި
ލިބިގެންދާނެ. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ތިން ރަށަށް ބަލައިލި ޔަސް، މިދިޔަ އަހަރުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކައުންސިލު
އިދާރާއަށް ލިބފައި ހުރި ބަޖެޓާ އަޅާބަލާއިރު، އަޅުގަނޑުމެންގެ މިފަހަރު ލިބިފައި ހުރި، 2020 ވަނަ އަހަރަށް
އަޅުގަނޑުމެން ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގައި މި އޮތީ ދެގުނަ ބޮޑުކޮށް. ކުރީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ލިބެނީ ދެ މިލިއަނެއްހާ
ރުފިޔާ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ބަޖެޓުގައި އެބަ ހިމެނޭ އޭގެ ދެގުނަ. ފަސް މިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ
އިދާރާތައް ހިންގުމަށްޓަކަ އި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް ، ކައުންސިލު
އިދާރާތައް އިތުރަށް ހިންގުން ހަރުދަނާކުރެވިގެންދިއުން. އޭގެ އިތުރުން މުޅި ބަޖެޓުގެ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި 1.6
ބިލިއަން ރުފިޔާ އެބައޮތް ހިމެނިފައި ކައުންސިލުތަކަށް ދޭ ބްލޮކް ގްރާންޓެއްގެ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ، މިއީ ވަރަށް ބޮޑު
އަދަދެއް ކައުންސިލުތަކަށް ދެވޭ. މި ފައިސާ ރަނގަޅަށް މެނޭޖުކުރެވިއްޖެ ނަމަ، އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި
ވެއްޖެއްޔާ މި ރާއްޖޭގެ ރަށްތައް ވަރަށް ބޮޑަށް ކުރިއަރައިގެންދާނެ. އެ ބައެއްގެ ރަށުގައި އެ ބަޔަކަށް އަމިއްލައަށް
ޓެންޑަރ އުސޫލުން ކަންކަން ކުރެވޭނޭ މަގު މި ވަނީ ތަނަވަސްވެފަ. މީގެ ކުރީގައި ބޮތްކެ އް ގަންނަން ވިޔަސް، ނޫނީ
އިންޖީނެއްގެ ސްޕެއަރޕާޓެއް ހޯދަން ވިޔަސް އަދި އެހެން ކަމެއް ކުރަން ވިޔަސް، މާލެ އައިސް ވަރަށް ބޮޑަށް
އާދޭސްކޮށްގެން ނޫނީ އެއްޗެއް ހޯދޭ ގޮތެއް ނެތް. އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދުގެ ސިޔާސަތު ބައްޓަންކޮށްފައި އޮތް ގޮތުން
ފަސް މިލިއަނަށްވުރެ ދަށުން ހުންނަ ކަންތައްތައް، އެ ރަށެއްގެ ކައުންސިލުން ބިޑުކޮށްގެން ބަޔަކާ ހަ ވާލުކޮށްގެން
މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދެވޭނެ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ބައްޓަންކުރަމުންދަނީ. އަޅުގަނޑު އުފަލާ އެކީގައި
ފާހަގަކުރަން، މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ވަރަށް ފުރިހަމައަށް އެބަފެނޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ޞިއްޚީ އިންޝުއަރެންސް ، ބޭސްފަރުވާއަށް ދޭ އެހީއެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުން މި ބަޖެޓުގައި
ހުށަހަޅާފައި އެބައޮތް 951 މިލިއަން. މިއީ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ އިންޝުއަރެންސް ސްކީމު، އާސަންދައިގެ ދަށުން ކުރެވޭ
ބޭހަށް ކުރެވޭ ޚަރަދު. އަދު ހަމަ މީގެ އިތުރުން ކާބޯތަކެތި އަގުހެޔޮކުރުމަށް ޓަކައި 254 މިލިއަން ހުށަހެޅިފައި އެބައޮތް.
ޚާއްޞަ އެހީ ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް ދޭ ފައިސާގެ ގޮތުގަ އި 216 މިލިއަން ރުފިޔާ އެބައޮތް. އަދި ތަކެތި ނުވަތަ
ޚިދުމަތުގެ އަގު ހެޔޮކުރުމަށްޓަކައި 445 މިލިއަން ރުފިޔާ އެބައޮތް ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފަ. ކަރަންޓު އަގުހެޔޮކުރުމަށްޓަކައި،
އެނގިލައްވާނެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަޢުދެއް ކަރަންޓު އަގު ހެޔޮކުރުން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ޑީސަލުން
ހަކަތަ ބޭނުންކުރާ ބަޔަކަށް ވާތީ، ޑީސަލް އަޅައިގެން ކަރަންޓުގެ އަގު ކުޑަކުރެވިދާނެ ކަމަށް، އެއީ ވަރަށް އުނދަގޫ
107

ކަމެއް. އެއީކީ ކުރެވޭނެ ކަމެއް ވެސް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، ދިވެހި ސަރުކާރުން މި ވަނީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށްޓަކައި
ކަރަންޓު އަގުހެޔޮކުރުމަށްޓަކައި 350 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފަ. އޭގެ އިތުރުން އަދި އެކަނިވެރި މައިންނަށް ދޭ
ފައިސާ މި އޮތީ ވަރަށް ބޮޑުތަން އިތުރުކޮށްފަ. 53 މިލިއަން ރުފިޔާ އެބައޮތް އެކަނިވެރި މައިންނަށް ނުވަތަ
ބަފައިންނަށް ދޭ ފައިސާގެ ގޮތުގައި. މިއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަމަށް މި ސަރުކާރުން ގެންގުޅުއްވާ
އަހައްމިއްޔަތުކަމުގެ ވަރަށް ބޮޑު ދަލީލެއް، ހެއްކެއް. މީގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެން ގެ އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން
ލިބިގެންދިޔައިމާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އޮތް އިޖުތިމާޢީ ހަމަޖެހުން އަންނާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ.
އަދިވެސް މި ބަޖެޓުގައި ވަރަށް މުހިންމު ކަންތައްތައް އެބަ ހުރި. ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް ބަލައިފިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެބަ ފެނޭ 4412 މިލިއަން ރުފިޔާ ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް ކަނޑައަޅާފައި ހުރިކަން. އަދި މީގެއިތުރަށް އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކުރަން، ރާ އްޖޭގައި މިއިން ދުވަހަކު މީގެ ކުރީގައި ނެތް ކޮލެޖެއް މިއީ، މެޑިކަލް ސްކޫލެއް، ސޮރީ! ކޮލެޖެއް
ނޫން، ސްކޫލެއް. ސްކޫލެއް އެޅުމަށް އެބައޮތް 35 މިލިއަން ރުފިޔާ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު
ކުރިއެރުމެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަރަށް ގިނަ ރަށްތަކުގައި މިއަދު ވެސް މި ވަނީ ޑޮކްޓަރުންގެ ދަތިކަން
އިހުސާސްކުރަންޖެހިފަ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެންމެ އުމދަގޫ އެއް މައްސަލައެއް ކަމަށް ވަނީ، ރަނގަޅު ޑޮކްޓަރުން
ނުލިބުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު މި ފެށޭ، މި އެޅޭ ބިންގާ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ވެގެންދާނީ ރާއްޖޭގެ
ޞިއްޙީ ނިޒާމަށް އަންނަ ބޮޑު އިން ގިލާބެއްގެ ގޮތުގައި. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި 35 މިލިއަން ރުފިޔާ އަށް
ގާއިމުކުރެވޭ މެޑިކަލް ސްކޫލަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކިޔަވަން ތިބި ޅައުމުރުގެ ޒުވާން ތަޢުލީމީ ކުދިންނަށް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު
ފުރުޞަތެއް. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ފުރުޞަތުގެ ބޭނުންކޮށްގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރަނގަޅު ޑޮކްޓަރުން ހޯދި، އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމިއްލަ ޤައުމުގައި ކިޔަވައިގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ
ރަށްތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާނެ އެ ރަށުގެ އުފަން ދަރިން އުފެދިގެންދާނެ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބުނު ވަރަށް ބޮޑު
ކުރިއެރުމެއް. އޭގެއިތުރަށް އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މީގެން އެބަފެނޭ ވެލާނާ އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓު
ޑިވެލޮޕްމަންޓަށް 853 މިލިއަން ރުފިޔާ. މިއީ މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކުރަންޖެހިފައި އޮތް އެންމެ ބޮޑު، ބުރަ
މަސައްކަތް. އަޅުގަނޑުމެން އަދި ކިތަންމެ ގިނަ ރިސޯޓުތަކެއް އުފެއްދިކަމުގައި ވިޔަސް ، އަޅަމުންދިޔަޔަސް ،
ހުޅުވިކަމުގައި ވިޔަސް ، އެ ރިސޯޓުތަކަށް އަންނާނޭ މީހުން ނެތް ކަމަށް ވަންޏާ އެއިކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވޭ
ރަނގަޅު ކަމެއް ގެ ގޮތަކު ނުވާނެ. އަޅުގަނޑުމެން ހަދާ ރިސޯޓުތަކާއި ، ގިނަކުރާ އެނދުތައް ފުރަން އެބަޖެހޭ. އެ
އެނދުތައް ފުރެން މި އޮތީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އިންޓަރނޭޝަ ނަލް އެއަރޕޯޓު ރަނގަޅު ފެންވަރެއްގައި ގާ އިމުކުރެވިގެން.
މިދިޔަ ފަސް އަހަރު އެއަރޕޯޓެއް އެޅުމުގެ ވާހަކަ ދެކެވި؛ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ، އަޅުގަނޑުމެން ޖީ.އެމް.އާރަށް
އެއަރޕޯޓު ދިންނަމަ، އެ ކަން އެގޮތަށް އޮތްނަމަ، މިއަދު 2014 ވަނަ އަހަރު ނިމޭއިރު އަޅުގަނޑުމެން އަތުގައި އޮންނާނެ
ދުނިޔޭގެ ފެންވަރުގެ އެއަރޕޯޓެއް. އޭރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތިން މިލިއަނެއްހާ ޓޫރިސްޓުން ރާއްޖެއަށް ގެނެވުނީސް.
108

އެހެންނަމަވެސް، ބަޣާވާތަކާ ހެދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވީ ގެއްލުމުގެ ސަބަބުން މިއަދު މި ވަނީ އެތަން ފޫނުބެއްދި.
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ، އަނެއްކާވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރު އައިސް މި ފަށާ މަސައްކަތަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ މައި
ދޮރާށި ބޮޑުކުރުމުގެ މަސައްކަތް. މި މަސައްކަތުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ދިވެހި ރާއްޖެއަށް ވަރަށް ބޮޑު
އިޤްތިޞާދީ އިންގިލާބެއް އަންނާނެ ކަމަށް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު ޝެޑިއުލް ފްލެއިޓުގެ ގޮތުގައި އަންނަން މި
އޮތީ ރާއްޖެއަށް މިހާރުވެސް ހައެއްކައަށެއްކަ ފްލައިޓު، އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި ޝެޑިއުލް ފްލައިޓުގެ ގޮތުގައި
މި ހުންނަނީ. ޔޫރަޕުން މި އަންނަނީ މުޅިން ވެސް ޗާޓަރ ފްލައިޓު ސީޒަން ތެރޭގައި. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ހަމައެކަނި ސީޒަން ތެރޭގައި ޓޫރިސްޓުން ގެނެސްގެން އުޅެވޭ ވަރަށްވުރެ އަޅުގަނޑުމެންގެ
ބެޑު ކެޕޭސިޓީ ބޮޑުވެހިނގައްޖެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ މަޖުބޫރުވޭ އެއަރޕޯޓެއް ރަނގަޅު ފެންވަރުގައި
ތަރައްޤީކުރަން. އެގޮތުން މިއަދު ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައި މި އޮތް ބަޖެޓުގައި 853 މިލިއަން ރުފިޔާ މި އޮތީ
އެއަރޕޯޓަށް ހުށަހަޅާފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެ
މިލިއަނެއްހާ ޓޫރިސްޓުން ރާއްޖެއަށް ގެނެވިދާނެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޝެޑިއުލް ފްލައިޓު ތިރީހަކަށް، ސާޅީހަކަށް
ފްލައިޓަށް އިތުރުކުރެވިދާނެ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދަށް އަންނާނެ ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މިފަދަ ބަޖެޓެއް ހުށަހެޅިގެންދާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަންޖެހޭނެ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ
އާމްދަނީއަށްވުރެ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އެބައޮތް އިތުރަށް . ބައެއް ބޭފުޅުންގެ ސުވާލަކަށް ވެދާނެ، ކީއްވެގެންތޯ.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ އެއްޗަކަށްވުރެ ޚަރަދު މި ވަގުތު ބޮޑުވެގެން މި ދަނީ މީގެކުރީގައި
އަޅުގަނޑުމެންގެ އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކެއް ނެތް ރައްޔިތުންނަކަށް ލިބިފައެއް. މިއަދު ރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ އެއްވެސް
ރައްޔިތަކަށް ބޯފެން ނުލިބޭ ކަމަށް ވަންޏާ އެއީ ލަދުވެތިކަމެއް. ފާޚާނާކުރާނެ ނިޒާމެއް އެ ރަށުގައި ގާ އިމުކުރެވިފައި
ނެތް ކަމަށް ވަންޏާ އެއީ ލަދުވެތިކަމެއް. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މިއަދު ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަ ސާސީގައި ލިޔެވިފައި އެބައޮތް،
އަސާސީ ޚިދުމަތަކީ ދިވެހި ދައުލަތުން ދޭންޖެހޭ މަޖުބޫރު އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ ، މި ސަރުކާރުގެ ވަރަށް ބޮޑު
އަމާޒަކަށް ވެފައި މި އޮތީ، ކުރިއަށް އޮތް ތިން އަހަރު ގެ ތެރޭގައި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށެއްގެ ރައްޔިތުންނަށް އަސާސީ
ޚިދުމަތްދީ ގާއިމުކޮށް ނިންމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ އަރަނި ބަޖެޓެއް މި މަޖިލީހަށް އަންނާނެ
ދުވަހަކީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ އަސާސީ ޚިދުމަތް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ބޭފުޅުންނަށް ގާއިމުކޮށް
ނިމުނު ދުވަހަކުން. މިއަދު މި ބަޖެޓުގައި ބޮޑު ބައެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޚަރަދުކުރަންޖެހިފަ އި މި އޮތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުންގެ އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކަށް. ފާޚާނާކުރެވޭނޭ ގޮތެއް އެ ބޭފުޅުންނަށް ހޯދައިދިނުމަށް. ބޯފެން؛ ރަނގަޅު ބޯފެނެއް
އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބޭނޭ ގޮތަކަށް. ރަނގަޅު ގެދޮރުވެރިކަމެއް އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބޭނެ ގޮތަކަށް. ރަނގަޅު ދަތުރުފަތުރުގެ
ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުމަށް. އާދެ! އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން މި ފުރުޞަތުގައި، މި ރާއްޖޭގައި އެންމެ މުހިންމު އެއް ކަމަކީ،
ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖެއަކީ ވަރަށް ކުދިކުދި ރަށްތަކެއްގެ މައްޗަށް އެކުލެވިގެންވާ، ވަރަށް
109

މާސިންގާ ބޮޑު ކަނޑެއްގެ ތެރޭގައި އޮތް ޤައުމެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ޖެހެނީ އެއް ރަށުން ބަލިވާ މީހާ އަނެއް
ރަށަށް އުފުލުމަށްޓަކައި ދެ ހާސް، ތިން ހާސް ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރަން. އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބޭ މުސާރައަކާއި އެއަކާ
ދިމައެއްނުވޭ. އެހެންވީމާ، ދިވެހި ސަރުކާރުން، އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙްގެ އޯގާތެރި ސަރުކާރުން اެلهގ
ވާގިފުޅާލައިގެން މި އޮތީ 150 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅާފައި ދިވެހިރާއްޖޭގަ އި ޤައުމީ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމެއް
اެلهގ
ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު އުފަލެއް. ވާގިފުޅާ ލައިގެން މިކަން
ގާއިމުކުރެވުނީމާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖެ އެކީ އެކައްޗަކަށް ގުޅިގެންދާނެ. މިއާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ ވަރަށް
ބޮޑު ކުރިއެރުން އަންނާނެ. އެނގިލައްވާނެ، ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމެއް ނެތިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ބޭސްފަރުވާކުރެވޭނޭ
ގޮތެއް ވެސް ނެތް. އަދި ތަކެއްޗާ އި މުދަލާ ތަންތަނަށް އުފުއްލޭނޭ ގޮތެއް ވެސް ނެތް. އަދި އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި....
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިންމައިލައްވާ އިނގޭތޯ ވަރަށް އަވަސްކޮށްލައްވާ!
ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޙަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. އަދި އަޅުގަނޑު އަދި އެކަތި ފާހަގަކޮށްލާނަން. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޮތް
އެންމެ ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު މި ބަލަނީ، ގްރޭޓަރ މާލެ އޭރިއާގައި އަޅުގަނޑުމެން ތައްޔާރުކުރަން
ނިންމާފައި އޮތް ބްރިޖުގެ މަސައްކަތަށް 411 މިލިއަން ރުފިޔާ އެބައޮތް. މިއީ މާލޭ ސަރަހައްދުގައި ދިރިއުޅޭ
ބޭފުޅުންނަށް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު އުފަލެއް. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މުޅި މާލޭ ސަރަހައްދު ގުޅިގެންދާނީ މިހާރު އެޅިފައި އޮތް
ބްރިޖަށްވުރެ މާ ކުޑަ އަގެއްގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑަށް މި ފުރުޞަތުގައި ރާއްޖޭގެ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށާއި ދިވެހި ސަރުކާރަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. އެއީ ބިލެތްދޫގެ ތާރީޚުގައި، ބިލެތްދޫ
ދާއިރާގެ ތާރީޚުގައި ދުވަހަކު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުލިބޭވަރުގެ ބަޖެޓެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައި އޮތީތީ.
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރި އްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދުދީދީއަށް.
110

ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދުދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަ މި ދައްކަމުންދާ ބަޖެޓު، 2020ގެ ބަޖެޓަކީ މިއީ
އަޅުގަނޑަށް ވެސް ފެންނަފެނުމުގައި ވަރަށް ފުރިހަމަ ވަރަށް އުއްމީދީ ބަޖެޓެއް. އެއީ އަޅުގަނޑުގެ އަތޮޅު ކަމަށްވާ ، ޏ.
ފުވައްމުލަކަށް ވެސް ދުއިސަ އްތަ ފަންސްވީހަކަށް މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ވަނީ ކަނޑައެޅިފަ. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެންގެ
މި ބަޖެޓު އެކުލެވިގެންވާ ގޮތުން، މީގައި ގިނައީ ރިކަރަންޓު ޚަރަދުތައް. އެކަން ވާނީ ވެސް އެގޮތަށް. ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ
ބަޖެޓަށް ކަނޑައެޅިފައި މި ވަނީ 10.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވެސް ވިދާޅުވި
ފަދައިން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ބަޖެޓުތައް މަދުކުރެވި، ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއެރުވޭނީ ފުރަތަމަ
އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކާއި އެ ކަންތައްތައް ކުރެވިގެން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ދެކެން. އަޅުގަނޑު އެންމެ އުފާވަނީ، މި
ބަޖެޓު ހެދިފައިވާއިރު މި ބަޖެޓު ހެދިފައި މި އޮތީ، ސަރުކާރުން ވީ ވަޢުދުތަކާއި ، ޖަޒީރާ ރާއްޖެ ތައްޔާރު ކުރުމަށް،
ޖަޒީރާ ރާއްޖެއަކަށް މި ރާއްޖެ ބަދަލުކުރުމަށް އެމް.ޑީ.ޕީން ވެފައިވާ ވަޢުދާ އެއްގޮތަށް ކުރިއަށް އޮތް 5 އަހަރުގެ
ތެރޭގައި ، ކުރިއަށް އޮތް 4 އަހަރުގެ ތެރޭގައި ހެދިފައި މި ވާ ބަޖެޓުގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކުގައި ލާމަރުކަޒީކޮށް،
މީހުން ދިރިއުޅުމުގައި ދިރިއުޅޭނެ ދަތިކަމާއި އުނދަގޫކަމުގައި ތިބި މީހުންނަށް އުއްމީދެއް އޮތް ގޮތަށް އޮތް ބަޖެޓަކަށް
ވާތީ، އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށާއި އަދި މި ބަޖެޓުގެ މަސައްކަތްކުރި ފަރާތްތަކަށް ވަރަށް
ޝުކުރު އަދާކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 2023 އަންނަންވާއިރަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މިގޮތަށް ބަޖެޓުތައް
ކުރިއަށްދާނަމަ، ރައީސް ވެފައިވާ ހުރިހާ ވަޢުދުތަކެއް ފުއްދަވާނެ ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓުގެ އިންކަމުގެ
ގޮތުގައި، އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ގޮތަށް ފާހަގަކޮށްފައި ވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ކުންފުނިތަކުގެ ޑިވިޑެންޑުން
ލިބޭނެ ކަމަށް އެބަބުނޭ ފުދޭވަރެއްގެ ބޮޑު އެއްޗެއް. ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ސުވާލުއުފެދޭ، ބައެއް ކުންފުނިތަކުން
މިހާރުވެސް ގެއްލުންވަމުންދާ ކުންފުނިތަކުގައި ވެސް 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް ޑިވިޑެންޑު ލިބިގެންދާނެ
ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް އެ އަދަދުތަކާ މެދު، ލިބިދާނެ އަދަދުތަކެއް ކަމެއް؛ ދެން ކޮންމެގޮތެއްވިޔަސް ބަޖެޓަކީ
ފޯކާސްޓަކަށް ވާތީވެ ، އު އްމީދުކުރާ ކަންތައްތައް ނުވެދިއުމަކީ ވެސް ވެދާނެ ކަމެއް. ބަޖެޓުގެ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި
ފާހަގަކޮށްފައި އެބަވޭ އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީން އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމަށް 2019 އަށްވުރެ 11.1%. އެގޮތުން، ސިނގިރެޓުން
މިހާރު ނަގަމުންދާ 2 ރުފިޔާ ސްޓިކަކަށް، އޭގެ ބަދަލުގައި 3 ރުފިޔާއަށް ބޮޑުވޭ. އަދި އިތުރު އެހެން ބައެއް މުދާތަކުން
ވެސް ޑިއުޓީތައް އިތުރުވެ ، އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީ އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވޭ. ބީ.ޕީ.ޓީގެ ޕަސެންޓޭޖް މިހާރު
އާމްދަނީން، ބީ.ޕީ.ޓީން ލިބޭ އާމްދަނީން 6.8% އިތުރުވާނެ ކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވޭ. ނަމަވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު
މި މަޖިލީހުގައި ބަހުސްކުރަމުންދާ، މިހާރު މި ހިނގަމުންދާ ބިލު، އިންކަމް ޓެކްސް ، އާމްދަނީން ޓެކްސް ނެގުމުގެ ބިލު
ފާސްވެގެންދިއުމާ ގުޅިގެން ސޯލްޕްރޮޕްރޭޓަރޝިޕުން ނެގޭ ބިޒްނަސް ޕްރޮފިޓް ޓެކްސް މަދުވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ދެކެން. އެހެންނަމަވެސް، ކުރިއަށް އަހަރު ކުންފުނިތަކުގެ ފައިދާތައް އިތުރުވުމުގެ ސަބަބުން، ބީ.ޕީ.ޓީ
111

އިތުރުވެގެންދިއުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް. އެގޮތަށް އެކަން އޮތުން އެއީ ވެދާނެ ކަމެއް ކަމަށް ވެސް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަން. ދެން އިތުރަށް މިހާރު މި އިންޓްރޮޑިއުސްކުރެވޭ ޓެކްސް ، އިންކަމް ޓެކްސްގެ ސަބަބުން ދައުލަތަށް 348
މިލިއަން ރުފިޔާގެ އާމްދަނީއެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައިވޭ. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުން އިންކަމް ޓެކްސްގެ
އެންމެ ބޮޑު އެއް މަޤްޞަދަކީ، ލިބޭނެ އާމްދަނީއަށްވުރެ ބޮޑަށް ނުޙައްޤު މުއްސަނދިކަމާއި، މަހުޖަނުންގެ އަތުން
ޓެކްސް ނެގި ، ނިކަމެތި މީހާއަށް އެ ޓެކްސްއިން އެ މީހުންނަށް ރާއްޖޭގެ ރިސޯސްތައް ބޭނުންކޮށްގެން،
ބޭނުންކުރާކުރުމުގެ؛ އާއްމު ރައްޔިތުންގެ ރިސޯސްތަކުން ބޭނުންކުރެވޭ ކުރެވުމުގައި އެ މީހުންނަށް އެއިން އަދި އިތުރަށް
ހިއްސާއެއް ލިބިގެންދިއުން. އަދި މީގެއިތުރުން ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީއަށް ވެސް ވަނީ 4.25% އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމަށް
ލަފާކޮށްފަ. ނަމަވެސް، ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީ މި ވަނީ؛ ޖީ.އެސް.ޓީ މި ވަނީ މިދިޔަ އަހަރަށްވުރެ، 2018 އަށް ވުރެ 2019 ގައި
ޖީ.އެސް.ޓީ މި ވަނީ ދަށްވެފަ . 2019ގެ ޖީ.އެސް.ޓީއަށްވުރެ 2020ގެ ޖީ.އެސް.ޓީ ވެސް އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމަށް
ލަފާކޮށްފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓުގެ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 37.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވެގެންދާނެ ކަމަށް
އަންދާޒާކުރެވިފައިވޭ. އަދި ޑެފިސިޓް ބަޖެޓެއްގެ ؛ އޭގެ ޑެފިސިޓަށް 5.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދާނެ ކަމަށް ވެސް
ލަފާކޮށްފައިވޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ބަޖެޓަށް ވަރަށް ރަނގަޅު އަދަދެއް، މިދިޔަ އަހަރަށްވުރެ 3
ބިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ އިތުރަށް ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބައޮތް. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ ، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވާ
ދަތިތައް؛ ކުންފުނިތަކަށް ޕްރޮޖެކްޓުތައް ދިނުމަށްފަހު އަހަރެއް، ދެ އަހަރެއް ވާއިރު އެ ކުންފުނިތަކުން
މަސައްކަތްނުކޮށްގެން ބަދަލުދޭންޖެހިފައިވާ ބަދަލުދިނުންތައް. މި ކަންތައްތައް، ބަދަލުނުދެވޭ ގޮތަކަށް ހަރުދަނާ ނިޒާމެއް
ގާއިމުކޮށް ، އުސޫލުތަކުގެ ތެރެއިން ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ބަޖެޓް ޚަރަދުވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން. އެއީ
ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ފައިދާހުރި، އެންމެ ލާބަޔާ އި މަންފާ ލިބެނިވި ގޮތަކަށް ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ބަޖެޓު
ޚަރަދުކުރެވިގެންދިއުން. އެއީ ކުރީ ސަރުކާރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން ދިޔައީ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ހިންގިއިރުގައި
ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ ތެރޭގައި ބޮޑެތި ކޮރަޕްޝަންގެ ކަންތައްތަކެއް ހިނގާ ގޮސްފައިވާކަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން
އުއްމީދުކުރަނީ، މި ބަޖެޓު؛ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ބަޖެޓް ޚަރަދުކުރެވިގެންދާއިރު ކޮރަޕްޝަނާއި މި ކަންތައްތަކަށް ފަހިނުވާނެ
ގޮތަކަށް ޚަރަދުތައް ބައްޓަންވެގެންދާނެ ކަމަށް. ދެން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، މި ބަޖެޓު
ބަހާލެވިފައިވާއިރު މި ވަނީ ޖަޒީރާ މެނިފެސްޓޯގައިވާ ގޮތަށް. ވަރަށް ރީއްޗަށް ، ޖަޒީރާ މެނިފެސްޓޯގައިވާ 5 ވަޢުދަށް
ބަހައިލެވިފަ. އެގޮތުން ނޫ އިޤްތިޞާދަށް 11.5%، އޯގާތެރި ސަރުކާރަށް 32.5% ބަޖެޓުގެ ޚަރަދުގެ ތެރޭގައި
އެބަހިމެނޭ. އެއީ ރަށްރަށުގެ ހޮސްޕިޓަލްތަކާއި އަދި މާލެއާއި އަދި ރީޖަނަލް ތަންތަނުގައި ރީޖަނަލް ހޮސްޕިޓަލްތައް
ތަރައްޤީކުރުމާއި ، ޕްރައިމަރީ ސްކޫލާއި އަދި ސާނަވީ ސްކޫލުތައް ތަރައްޤީކުރުމާއި، ހަޔަރ އެޑިއުކޭޝަނަށް
ޚަރަދުކުރުމާ، މި ކަންތައްތަކަށް 32.5 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ވަނީ ކަނޑައެޅިފަ. ފަޚުރުވެރި ޢާއިލާއެ އް،
ގެދޮރުވެރިކަން، ބޯހިޔާވަހިކަން، މުނިފޫހިފިލުވުމުގެ ކަންތައްތަކަށް ވެސް 9.6% ބަޖެޓުން ވަނީ ކަނޑައެޅިފަ. އަދި
112

އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ބޮޑަށް ވާހަކަދައްކަމުންދާ، ވަކާލާތުކުރަމުންދާ ޖަޒީރާ ދިރިއުޅުމެއް؛ ހަކަތައާއި ދަތުރުފަތުރުގެ
ނިޒާމާއި، މުވާސަލާތީ ކަންކަމާއި، ނަރުދަމާއާއި، މި ކަންތައްތައް ތަރައްޤީކުރުމަށްޓަކައި ބަޖެޓުގެ އެކްސްޕެންޑިޗަރގެ
15.7% ވަނީ ކަނޑައެޅިފަ. އަދި އޭގެއިތުރުން، ހެޔޮ ވެރިކަމެއް ކުރުމަށްޓަކައި 30.7%ގެ ބަޖެޓު މި ވަނީ
ކަނޑައެޅިފަ. އަޅުގަނޑަށް ބަޖެޓް ފޮތުން ފާހަގަކޮށްލެވޭ ކަމަކީ ، ހަކަތައާއި ބޯފެނަށް 470 މިލިއަން ރުފިޔާ ދާއިރުގައި ،
ބަންދުގައި ބޭތިއްބުމާއި އަދި ރީހެބިލިޓޭޝަނަށް ވެސް ހަމަ ގާތްގަނޑަކަށް އެހާވަރުގެ ބޮޑު އަދަދެއް ދައުލަތުން އެބަ
ޚަރަދުވޭ. އެހެންވީމާ، ރައްޔިތުންނަށް ކަރަންޓާއި ބޯފެނަށް ދާ ވަރަށް ގާތްގަނޑަކަށް ހަމަ ބަންދުގައި ބައިތިއްބައިގެން
މީހުންނަށް ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދު ވެސް އެހާބޮޑު ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ. އެހެންވީމާ، އެއީ ބަންދުގައި ބައިތިއްބައިގެން
އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތްތޯ؟ ބަޖެޓު އިމްޕްލިކޭޝަންސް އެހާ ބޮޑުއިރުގައި އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތްތޯ ބަލައިލުމަކީ
ވެސް އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ރަނގަޅު ކަމެއް ކަންނޭނގެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ލާމަރުކަޒީ ސިޔާސަތުގެ ދަށުން
ކައުންސިލުތަކުގެ ބަޖެޓުތައް މި ވަނީ ވަރަށް ބޮޑުތަނުން ބޮޑުވެފަ. އެގޮތުން ބަލާއިރުގައި، ފުވައްމުލަކުގައި 2019ގެ
ބަޖެޓަކީ، 10.8 މިލިއަން ރުފިޔާ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު ބަޖެޓުކުރެވިފައި ވާ ގޮތުން، 2020 ވަނަ އަހަރު
ފުވައްމުލަކުގެ ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި، ކައުންސިލު ގެ ބަޖެޓްގެ ގޮތުގައި 41.6 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައިވޭ. އަދި
އޭގެއިތުރުން ކައުންސިލުން ނަގާ ވެހިކަލް ފީއާއި، އުޅަނދުތަކުން ނަގާ؛ ކަނޑު ގެ އުޅަނދުތަކުން ލިބޭ ފައިސާތަކާއި،
އަދި އޭގެއިތުރުން ރަށުގެ ބިންތައް ކުއްޔަށް ދީގެން ލިބޭ ފައިސާތައް ވެސް ކައުންސިލަށް ލިބިގެންދާނެ. އެހެންވީމާ ،
އަޅުގަނޑަށް މި ފެނިގެންދަނީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވެރިކަމުގައި ވަޢު ދުވީ ގޮތަށް ރައްޔިތުންނާ ހަމައަށް ރައްޔިތުން ކަންތައްތައް
ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ބާރު ކައުންސިލުތަކަށް ދެމުންގެންދާ ތަން. ކައުންސިލުތައް ބާރުވެރިކުރުވި، ކައުންސިލުތަކުން
ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ކަންކަން ކައިރިން ކޮށްދިނުމުގެ ފުރުޞަތުތައް މަގުފަހިކޮށްދެމުންދާ ތަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ފުވައްމުލަކަށް ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ބަޖެޓުގައި ގޮތުގައި ކަނޑައެޅިފައިވޭ 225 ވަރަކަށް މިލިއަން ރުފިޔާ. އެގޮތުން
އަޅުގަނޑު އެންމެ ހިތްހަމަޖެހޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި، މަގުހެދުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓް. މަގުހެދުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓަށް އެބަވޭ 60
މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ކުރެވިފަ. އަދި އިތުރަށް ފުވައްމުލަކުގަ އި މިހާރު އޮތް އެންމެ ނާޒުކު މައްސަލަ؛
ރަށްގިރުމުގެ މައްސަލަ. ވޭތު ވެދިޔަ 2 އަހަރު، 3 އަހަރު ވެސް މި ވަނީ މިކަންތައްތަކަށް ޙައްލެއް ނުލިބި. ނަމަވެސް މި
އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ރިވެޓްމެންޓަށް އެބައޮތް 80 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން
އުއްމީދުކުރަނީ 2020 ވަނަ އަހަރު ފުވައްމުލަކުގައި ރިވެޓްމެންޓުގެ މަސައްކަތް ފެށި، ފުވައްމުލަކުގައި ބޮޑެތި ގިނަ
މަގުތަކުގައި ތާރުއެޅިގެން ވެސް ދާނެ ކަމަށް. އަދި މީގެއިތުރުން، ސްކޫލްތައް ތަރައްޤީކުރުމަށްޓަކައި އެމް.ޖޭ.އެމް
ސްކޫލާއި، ޏ. ޢަތޮޅު ތައުލީމީ މަރުކަޒާއި ، ފުވައްމުލަކު ސްކޫލާއި، މިތަންތާގަ އި ކުލާސްރޫމްތައް އެޅުމާއި އަދި އިތުރަށް
މަލްޓިޕާޕަސް ހޯލްތައް އެޅުން ވެސް ބަޖެޓުކުރެވިފައިވޭ. އަދި ފުވައްމުލަކުގައި ސްޓޭޓް އޮފް އާޓް (ޓިވެޓް)
އިންސްޓިޓިއުޓެއް އެޅުމަށް ވެސް 13.5 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ވެސް ކަނޑައެޅިފައިވޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެފައިވާ
113

ވަޢުދަކީ، ރައީސްވެފައިވާ ވަ ޢުދަކީ، 2018 ވަނަ އަހަރު ފުވައްމުލަކުގައި ސަބް ސްޕެޝަލިޓީ ހޮސްޕިޓަލެއް
އަޅުއްވައިދެއްވާނެ ކަމަށް. އެގޮތުން، ހޮސްޕިޓަލް ބޮޑުކުރުމަށްޓަކައި މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ކަނޑައެޅިފައި ވާ މިންވަރަކީ ،
އެންމެ އެކަށޭނަ އަދަދެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑެއް ނުދެކެން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ މި ބަޖެޓުގެ
ކޮމިޓީ މަރުޙަލާއިން ނިމިގެންދާއިރު، މި އަދަދު މިއަށްވުރެ ބޮޑުކުރެވި، އެ އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދުކުރާ ފަދަ ސަބް
ސްޕެޝަލިޓީ ހޮސްޕިޓަލެއް ކުރިއަށް އޮތް 5 އަހަރުގެ ތެރޭގައި ފުވައްމުލަކުގައި އެޅިގެންދާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ބަޖެޓުގައި އަދި ފުވައްމުލަކަށް އެބަވޭ ފުވައްމުލަކު ބަނދަރު އަޕްގްރޭޑްކުރުމަށްޓަކައި ވެސް 22 މިލިއަން ރުފިޔާގެ
ބަޖެޓެއް ކަނޑައެޅިފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަށް ދަންނަވާލަން އޮތީ، ބަޖެޓުގައި ވަނީ ގިނަ
ކަންތައްތަކެއް ހިމެނިފައޭ. އެހެންނަމަވެސް، ބައެއް ކަންތައްތައް އަދި އެބަހުއްޓޭ ނުހިމެނި. އެގޮތުން، ޔޫތު
މިނިސްޓްރީގެ ގިނަ ޕްރިޖެކްޓުތައް 2019 ގައި ބަޖެޓުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ މަސައްކަތްތައް ވެސް ހިތާމަޔަކީ ،
ކުރެވިފައި ، ނިމިފައިނެތްކަން. 2020 ވަނަ އަހަރަށް ވެސް އެ ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި ވެސް އެ ކަންތައްތައް
ހިމެނިފައިނެތްކަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އު އްމީދުކުރެވެނީ 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާއިން
ނިމިގެންދާއިރު ފުވައްމުލަކު ސްޓޭޑިއަމް ތަރައްޤީކުރުމަށްޓަކައި ބަޖެޓް ކަނޑައެޅިގެންދާނެ ކަމަށް. ސިންތެޓިކް ޓްރެކަކާ
އެއްކޮށް ފުވައްމުލަކު ސްޓޭޑިއަމް ތަރައްޤީކުރުމަށް ބަޖެޓް ކަނޑައެޅިގެންދާނެ ކަމަށް އު އްމީދުކުރަން. އަދި އޭގެއިތުރުން ،
ރައިސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވަޢުދު ކަމަށްވާ ފުވައްމުލަކުގެ އެމް.އެން.ޔޫގެ އައި.ޓީ ސެންޓަރު ، އައި.ޓީ ހަބް؛ އައި.ޓީ ހަބަކަށް
ފުވައްމުލައް ހެދުމަށް، އެމް.އެން.ޔޫގެ އައި.ޓީ ފެކަލްޓީ ފުވައްމުލަކުގައި އެޅުމަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައި ނެތް.
އެހެންނަމަވެސް، ކޮމިޓީ މަރު ޙަލާގައި ނިމިގެންދާއިރު، ފުވައްމުލަކުގައި އަ އި.ޓީ؛ އެމް.އެން.ޔޫގެ އައި.ޓީ ފެކަލްޓީ
އެޅުމަށް ބަޖެޓުކުރެވިގެން، އެ އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އު އްމީދުކުރަން. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް
ގަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ 5 އަހަރެއްގެ ވަޢުދުތަކެއް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވެފައިވަނީ. ފުވައްމުލަކަށް ވެފައިވާ ސްވިމިންގ ޕޫލް
އެޅުމާއި ، ފަތާފެންގަނޑު ހެދުމާ، އެ ހުރިހާ ކަމެއް 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ނެތަސް، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި
ސަރުކާރުން ފުވައްމުލަކަށްވެފައިވާ ވަޢުދުތައް ކުރިއަށް އޮތް 5 އަހަރުގެ ތެރޭގައި ފުއްދައިދެއްވާނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ވަނީ އެ ޔަޤީންކަންދީފަ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދުކުރާ ފަދަ އުފާވެރި ދުވަސްތަކެއް
ކުރިއަށް އޮތް 5 އަހަރުގެ ތެރޭގައި ރައީސްޖުމްހޫރިއްޔާ ހޯއްދަވައިދެއްވާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓުގައި
ކުންފުނިތަކަށް ކަނޑައެޅިފައިވޭ 864 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް. ކުންފުނިތަކަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި
އަޅުގަނޑަށް އެންމެ ބޮޑަށް ފާހަގަކޮށްލެވޭ ކަމަކީ ، ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތައް ތަރައްޤީކުރުމަށްޓަކައި
ކަނޑައެޅިފައިވާ 400 މިލިއަން ރުފިޔާ؛ އެސް.އެމް.އީ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ފައިނޭންސް ކޯޕަރޭޝަނަށް ކަނޑައެޅިފައި ވާ
ބަޖެޓް. އެއީ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން އު އްމީދުކުރާ، ވަރަށް ބޮޑު އުއްމީދެއް. ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ
ވިޔަފާރިތައް ތަރައްޤީކުރުން. ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތައް ތަރައްޤީނުކުރެވި ، ޤައުމު ތަރައްޤީއެއް ނުކުރެވޭނެ.
114

އަދި ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތު، އެއް ހާލަތުން ބަދަލުކުރުމަށްޓަކައި ވަޒީފާ ގައި އަބަދު އުޅުމުގެ ވިސްނުން ދޫކޮށް، ވިޔަފާރިއެއް
ކޮށްގެން ފައިސާ ހޯދުމުގެ ފުރުޞަތު މި ވަނީ މިބަޖެޓުގައި ކަނޑައެޅިފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދުކުރަނީ މި
400 މިލިއަން ރުފިޔާއިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ރަށަށް ރައީސް ވެފައިވާ ވަޢުދު، 1000 އެނދު އެޅުމަށްޓަކައި ވެސް
މިއިން ޕޯޝަނެއް ލިބި، ފުވައްމުލަކުގެ ތަރައްޤީއަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް ކުރިއަށް މި އޮތް 5 އަހަރުގެ ތެރޭގައި
ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު ޢީސާއަށް.
ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢީސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެހެން ގިނަ މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، މި ބަޖެޓަކީ
ވަރަށް އު އްމީދީ ބަޖެޓެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޚާއްޞަކޮށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، މި ބަޖެޓު ހެދުމުގައި
ވަރަށް ބޮޑަށް ބަޖެޓް އަމާޒުކޮށްފައި މުހިންމު ދެ ކަމަކަށް އޮތް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ. އޭގެތެރޭގައި އެއް
ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ސަރުކާރު ވެރިކަމަށް އަންނަންވީ
ވަޢުދުތައް؛ ޖަޒީރާ މެނިފެސްޓޯ އަދި ހަމައެއާ އެކު މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެޖޯރިޓީ މެންބަރުން މި މަޤާމަށް އައުމަށް
ރައްޔިތުންނަށް ވީ ވަޢުދުތައް ފުރިހަމަކުރުމަށް ހެދިފައިވާ ސަރުކާރުގެ އެކްޝަން ޕްލޭނާއި، ޖަޒީރާ މެނިފެސްޓޯއަށް މި
ބަޖެޓު ވަރަށް ބޮޑަށް އަމާޒުކުރެވިފައި ހުރިކަމީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުފާކުރާ ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމައެއާއެކު
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަބަދުވެސް ރައްޔިތުންގެ ތެރޭގައި ކުރަމުންދާ ޝަކުވާއެއް
ބަޖެޓު އަހަރުން އަހަރަށް ފާސްކުރަމުންދާއިރު، ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާ ގިނަ ކަންކަން އަހަރު ނިމިގެންދާއިރުގައި
ރައްޔިތުންނާއި ހިސާބަށް ފޯރުކޮށްދީފައިނުވާ ވާހަކަ. ބަނދަރެއް ހެދުމަށްޓަކައި 12 ފަހަރު، 20 ފަހަރު ކަޑަޖަހާ ވާހަކަ
ކޮންމެ އަހަރަކު އެއް ފަހަރު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެ ސަބަބަށްޓަކައި އަބަދުވެސް ރައްޔިތުން އުއްމީދުކޮށްގެން ތިބެނީ
ހެދިގެންދާ ބަޖެޓަކީ، ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީއާއި، ދައުލަތުގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތާއި، ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތާއި،
އަދި ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތަށް ބެލިގެން، ދައުލަތަށް ލިބިދާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރެވޭ އާމްދަނީ ކަށަވަރު ކުރެވިގެން
ހެދޭ ބަޖެޓަކަށް ވުން. މިގޮތުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، އަޅުގަނޑު ބަލާއިރުގައި، މިއަންނަ އަހަރު ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދު
ދަށްވެދާނެ ކަމަށް މާހިރުން ލަފާކުރެއްވި ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް، އިޤްތިޞާދީ މާހިރުން ވަރަށް ބޮޑަށް ޔަޤީންކުރައްވާ
ޓުއަރިޒަމް ދާއިރާގެ އިޤްތިޞާދު ވަރަށް ބޮޑަށް ދުނިޔޭގައި ކުރިއަރާނެ ކަމަށް. އެހެންވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އިއްޒަތްތެރި
115

ރައީސް، އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު އެޑްވާންޓޭޖެއް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު
ވަރަށް ބޮޑަށް ބަރޯސާވެފައި މި އޮތީ ޓުއަރިޒަމް ދާއިރާއަށް. ޓުއަރިޒަމް ދާއިރާ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރާ ކަމަށް ވާނަމަ،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއެރުމުގެ ފުރުޞަތު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ބޮޑުތަނުން ބޮޑުވެގެން އަންނާނެ. މިސާލަކަށް
އިޤްތިޞާދީ މާހިރުން ލަފާކުރައްވާ މިއަންނަ އަހަރު، 9.6% ޓުއަރިޒަމް ދާއިރާގެ ކުރި އަރައިގެންދާނެ ކަމަށް. އެއީ
މިދެންނެވި އަޅުގަނޑު ކުރިން ފާހަގަކުރިހެން، ދިވެހިރާއްޖެއަށް، މި 2020ގެ ބަޖެޓަށް ވަރަށް އުއްމީދީ ވާހަކައެއް.
ހަމައެއާއެކު، ވަށާޖެހޭ ޓެކްސްގެ ނިޒާމެއް މި އަހަރު ފުރިހަމަވެގެންދާއިރު ، އިންކަމް ޓެކްސް ނެގިގެންދާދިއުމަކީ ވެސް
މި ބަޖެޓަށް އިތުރަށް ޔަޤީންކަން ބޮޑުވެގެންދާ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ހުރިހާ ކަމަކަށް ވިސްނާއިރު، މިއަންނަ
އަހަރު ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ 24%ގެ ކުރިއެރުމެއް ހޯދާނެ ކަމަށް ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު ވަރަށް ބޮޑު. އެއީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ބަޖެޓާ ދޭތެރޭގައި ވަރަށް ބޮޑަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އުއްމީދު އާވެގެންދާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު
ކުރިން ފާހަގަކުރިހެން، މިދެންނެވި ޙަޤީޤަތްތަކަށް ބަލާއިރު، މިދެންނެވި ކަންކަމަށް ބަލާއިރު ، މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި
މިހިރަ ހުރިހާ މަޝްރޫޢެއް ހިންގުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން އެބަޖެހޭ. އެއީ އަޅުގަނޑު
ވަރަށް އުފާވާ ކަމެއް އެ މަންޒަރު އެހެން އަޅުގަނޑަށް ފެންނާތީ. އަޅުގަނޑު ދެން އެންމެ އުފާވާ ކަމަކީ، އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަނޑު އެންމެ ފަޚުރުވެރިވާ ކަމަކީ ، 2020 ވަނަ އަހަރު ނިމޭއިރު، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ސާފު ބޯފޭނާއި ނަރުދަމާގެ ނިޒާމެއް ނެތް ރަށެއް اله އިރާދަފުޅާއެކު ނޯންނާނެ. ސްކޫލުގެ އިމާރާތްތައް
ފުރިހަމަކުރެވި، އެއް ދަންފަޅިއަށް ކިޔަވައިނުދެވޭ ސްކޫލެއް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ނޯންނާނެ. ޞިއްޙީ
ދާއިރާ ތަރައްޤީކުރެވި، ރާއްޖޭގެ ކަންކޮޅުތަކުގައި ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލްތައް ބިނާކުރެވި، ރަށްރަށުގެ ޞިއްޙީ މަރުކަޒުތައް
ތަރައްޤީކުރެވި ، ލެބޯޓްރީތައް ތަރައްޤީކުރެވި ، މަތީ ތަޢުލީމަށް ރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތަކުގައި ކިޔަވާނެ ފުރުޞަތު، ޖޫނިއަރ
ކޮލެޖުތައް މި ބަޖެޓުގެ ދަށުން އިމާރާތްކުރެވިގެންދާކަމީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު މި މަޖިލީހުގައި މި ގޮނޑީގައި
އިނދެގެން މިއަށްވުރެން ވަކީން ބޮޑަށް ފަޚުރުވެރިވާނެ ފުރުޞަތެއް ނުލިބޭނެ ފުރުޞަތެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ދެކޭތީ
އެ ވާހަކަ ފާހަގަކޮށްލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޒަމާނުއްސުރެން އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ރަށްރަށް، ޚާއްޞަކޮށް ކުދި
އާބާދީތަކުގެ ރަށްރަށް، ނ. އަތޮޅުގައި ލަފާފުރުމުގެ ދަތިކަން ޙައްލުނުވެ އެތައް ތަކުލީފުތަކެއް އުފުލަމުންދޭ. އަޅުގަނޑުގެ
ދާއިރާގައި އޮތް އެންމެ އާބާދީ ކުޑަ ރަށް، ހެނބަދޫގެ ބަނދަރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް މިހާރު ކޮންނަމުން، ބާރު
ސްޕީޑުގައި ކޮންނަމުންދަނީ. އިރާދަކުރެވިއްޔާ މިއަންނަ އަހަރުގެ މެދަކާ ހިސާބަށް ދާއިރު ހެނބަދޫ ރައްޔިތުން ވެސް
އަރައިފައިބާނީ ބަނދަރަކަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ފަޚުރުވެރި ވާހަކައެއް. މިދެންނެވި ސަބަބުތަކަށްޓަކައި މި
ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ އުއްމީދު، އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިތުގައި އުފެދޭ
ޝުޢޫރުތައް ވަރަށް ފޮނި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދި ހަމައެއާއެކު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުން. ބަޖެޓުގައި ބަޖެޓުކުރެވިފައިވާ، ރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތަކުގެ ތެރޭގައި އަތޮޅުތަކަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައިވާ ތަރައްޤީ ގެ
116

މަޝްރޫޢުތަކަށް ބަލާއިރު، އިޤްތިޞާދީ މަޝްރޫޢުތަކަށް؛ ޚާއްޞަކޮށް ބަލާއިރު، ވަޒީފާތައް އުފެދިގެންދާނެ، އުފެދޭނެ
ފުރުޞަތު ބޮޑު މަޝްރޫޢުތައް އެބަހުރި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހަމަ އެގޮތުން ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން،
ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވަޢުދެއްގެ ދަށުން ގާއިމުކުރަން ނިންމާފައިވާ ސްލިޕްވޭ އެޅުމަށްޓަކައި
މި ބަޖެޓުގައި ފައިސާ ހިމެނިފައިވާކަމީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުފާކުރާ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެކަމަކުގެ ސަބަބުން
އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާ އަށް އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ކުރިއެރުން ހޯދި، އަދި ހަމަ އެތައް ކުދިންނަކަށް، އެތައް ބަޔަކަށް ވަޒީފާގެ
ފުރުޞަތު ތަނަވަސްވެގެން އަންނަކަމީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބަޖެޓާއެކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިތްހަމަޖެހުން ލިބޭ
ކަމެއް. ހަމައެއާއި އެކު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާއަށް ،
އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ސަރަހައްދެއްގައި ވެސް ، ޚާއްޞަކޮށް ރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތަކުގެ ތެރޭގައި އެންމެ ބޮޑަށް
ރައްޔިތުންނަށް، ރައްޔިތުން ކަންބޮޑުވާ ، ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ އެއް ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަބަދުވެސް ޒަމާނުއްސުރެ
ފާހަގަކުރަމުން އަންނަ އެއް ކަމަކީ ބޯހިޔާވަހިކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ކޮންމެ ރަށެއްގައި
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އެބަހުރި، ސަތޭކަ، ސަތޭކަ ފަންސާސް، ދުއިސައްތަ، ދުއިސައްތަ ފަންސާސް ގޯތި ދީފައި އެތައް
އަހަރެއް ވެފަ. އެ ގޯތިތަކުގައި ގެދޮރު އިމާރާތްނުކުރެވި، ޢާއިލާއާއެކު އަމިއްލަ ބޯހިޔާވަހިކަމެއްގެ ދަށަށް ދާނެ ފުރުޞަތު
ނުލިބިފައި ތިބި ކިތަންމެ ޢާއިލާއެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ވަރަށް ބޮޑެތި އިޖްތިމާޢީ މައްސަލަތައް ދިވެހިރާއްޖޭގައި
ޒަމާނުއްސުރެ ނުކުންނަމުން އައި ކަމެއް. މިއަދު އަޅުގަނޑު އުފާކުރާ ކަމަކީ، ބައްލަވާ! ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާ އަށް މި
ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް 250 ހައުސިންގ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވި، ނެހެދިފައި ހުރި ގޯތިތަކުގެ 250 ގޯތި
ހަދައިދޭން އޮތްކަމީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުން ލިބޭ ކަމެއް. ހަމައެއާއިއެކު
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. މި ބަޖެޓުގެ ސަބަބުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޞިއްޙީ ނިޒާމު،
ތަޢުލީމީ ނިޒާމު، އިޤްތިޞާދީ ދުވެލި އަދި ހަމައެއާއިއެކު ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތައް އުފެއްދުމަށް މި
ބަޖެޓުން ކޮށްފައިވާ މަސައްކަތަކީ މީގެ ކުރީގައި އެއްވެސް ބަޖެޓަކުން މި ދެންނެވި ދާ އިރާތަކަށް ސަމާލުކަންދެވިފައި
ނެތް މިންވަރަށް ސަމާލުކަންދެވިފައި އޮތް ބަޖެޓެއްގެ ގޮ ތުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑަށް މި ބަޖެޓު
ފާހަގަކުރެވެނީ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ނިންމާލަމުން އެންމެ ފަހު ވާހަކައަކަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން، އަޅުގަނޑު
އަދިވެސް ބޮޑަށް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރާއި އަދި ސަރުކާރުގައި ، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހުން އެދެނީ، ކުދި އަދި
މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތައް ފުޅާކުރުމަށްޓަކައި އުފައްދާފައިވާ އެސް.އެމް.އީ ބޭންކު ފުޅާކޮށް، ރަށްރަށުގަ އި ތިބި،
ކިޔަވައި ގެން ތިބި ޒުވާން ، އަމިއްލަ ފައިމައްޗަށް ތެދުވަން ބޭނުންވެފައި ތިބި ކުދިންނަށް، ވިޔަފާރިތަކުގެ ތެރެއަށް،
ޚާއްޞަކޮށް ޓުއަރިޒަމް ވިޔަފާ ރީގެ ތެރެއަށް، ގެސްޓްހައުސް ވިޔަފާރީގެ ތެރެއަށް ވީހާވެސް ލުއިކޮށް ފަސޭހައިން
ވަދެވޭނެ އުސޫލުތަ ކެއްގެ ތެރެއަށް އެސް.އެމް.އީ ބޭންކު ބައްޓަންކޮށް، އެ ބޭންކު ފުޅާކުރުން އެއީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް
ބޮޑަށް ދެކެން ބޭނުންވާ ދުވަހެއް، މަންޒަރެއް. ހަމައެއާއިއެކު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ،
117

ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިވެރިން ވަރަށް ބޮޑަށް ކުރަމުން އަންނަ ޝަކުވާއެއް ، ބަޖެޓް ފައިނޭންސިންގެ ތެރެއިން
ހިންގާ މަޝްރޫޢުތަކަށް ވެސް ބޭރުގެ ބޮޑެތި ކުންފުނިތައް، ބޭރުގެ މަލްޓި މިލިއަން ޑޮލަރުގެ ބޮޑެތި ކުންފުނިތައް
އައިސް ކުރިމަތިލައިގެން، އެ ކުންފުނިތަކާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުންފުނިތަކަށް ވާދަނުކުރެވި ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިދެންނެވި
އިމާރާތްކުރުމުގަ އި؛ މިސާލަކަށް، އިމާރާތްކުރުމުގެ ދާއިރާ ފަހަތަށް ދާ ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ވަރަށް
ބޮޑަށް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރުގެ އަރިހުން އެދެން، މި ބަޖެޓުގައި ބަޖެޓުކުރެވިފައިވާ ، ބަޖެޓު ފައިނޭންސްގެ ދަށުން
ހިންގާ ޕްރޮޖެކްޓުތައް، ކުދި އަ ދި މެދު ފަންތީގެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ބޮޑެތި ކުންފުނިތަކަށް، އަދި ޚާއްޞަކޮށް ރާއްޖެއިން
ބޭރުގެ ކުންފުނިތަކަށް ކުރިމަތިނުލެވޭނެ އުސޫލެ އްގެ ދަށުން ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތަކަށް އިމާރާތްކުރުމުގެ
ވިޔަފާރި، ކުންފުނިތަކަށް ޚާއްޞަކޮށް ފުރުޞަތު ފުޅާވެ ގެންދާނެ ގޮތަކަށް ބަޖެޓުގެ ފައިސާ ޚަރަދުކުރެވޭނެ އުސޫލުތަކެއް
ގާއިމުކޮށްދެއްވުން އެއީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނިންމައިލަމުން އެންމެ ފަހު
ވާހަކައަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން އޮތީ، މި ބަޖެޓަކީ ހަމަގައިމު ވެސް ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ ތާރީޚުގައި
ލިޔާނެ ބަޖެޓެއް. އަޅުގަނޑު ކުރިން ދެންނެވި ވާހަކަތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު ، ބަލައި ވިސްނާއިރު ، މިއަށްވުރެ
ވަކިން އުފާވެރި ބަޖެޓެއް ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަށް އަޅުގަނޑަކަށް ހިއެއްނުވޭ މީގެ ކުރިން ލިބިފައި
އޮންނާނެހެނެއް. މި ބަޖެޓާ ދޭތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ވެސް އަދި އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން ވެސް ހިތްހަމަޖެހޭ
ވާހަކަ، އުފާކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރު އަދާކުރަމުން އިށީނދެލާނަން. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ނިން މު ން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! ވާހަކަފުޅުދައްކަ ވަން އެދިވަޑައިގެންފައިވާ ލިސްޓުގައި އަދިވެސް 18 ބޭފުޅުން
އެބަ ތިއްބެވި. އަދި މީގެ އިތުރަށް ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގަންނަވަން އަދި ތިއްބެވި ބޭފުޅުން ވެސް އެބަ ތިއްބެވި.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މާދަމާ ވެސް މި ބަޖެޓު ޖަލްސާ ކުރިއަށް ގެންދާނެ. އާދެ! މާދަމާ؛ ދެން ޖަލްސާއެއް
އޮންނާނީ 14 ނޮވެންބަރު 2019 ވާ ބުރާސްފަތި ދުވަހު ހެނދުނު، މި މަޖިލިސްކުރާ ގޭގައި.
والحمد هل ر ب العالمين. މަ ޖިލިސް ނިމުނީ.
____
118